

Tuto knihu věnuji švýcarskému badateli Erichovi von Däniken, svému kolegovi, a jeho průkopnické činnosti na tomto poli bádání. Bez jeho vynikající práce by si toto odvětví nikdy nezískalo popularitu, jíž se dnes těší, ani respekt, s nímž je v současnosti přijímáno tradičními vědami.

Erdogan Ercivan

NA STOPĚ PŮVODU LIDSTVA

OBSAH

PŘEDMLUVA 7

Kapitola prví
HLEDÁNÍ POČÁTKU 9

Kapitola druhá
BIBLICKÉ SPISY 32

Kapitola třetí
ŠOK Z BOHŮ 58

Kapitola čtvrtá
ZAPOMENUTÁ SETKÁNÍ 81

Kapitola pátá
ZÁHADA MUMIÍ 98

Kapitola šestá
KÓSMICKÉ STOPY 118

Kapitola sedmá
PODVOVNÍCI A UČENCI 141

Kapitola osmá
TAJEMSTVÍ PYRAMID 166

Kapitola devátá
DĚDICTVÍ BOHŮ 192

Kapitola desátá
RÁJ NA ZEMI 215

DOSLOV 238

PODĚKOVÁNÍ 239

„Osudovou otázkou lidského druhu se mi zdá být, zda a v jaké míře se nám v průběhu kulturního vývoje podaří zvládnout pud agrese a sebezničení, který lidské soužití ohrožuje.“

Sigmund Freud (1856-1939),
rakouský psychoanalytik

PŘEDMLUVA

Mnoho lidí již podlelo pokušení zajistit si v oblasti ekonomiky, umění nebo vědy pomocí podvodu slávu, čest a peníze. Když je takový podvod – falzifikát, podvrh či padělek – odhalen, utrpí provinilec v nejhorším případě újmu na majetku a na cti. Avšak *neodhalený* podvod může změnit učebnice dějepisu! Britský genetik Charles H. Waddington napsal o „mutaci“, při níž se údajně vyvinuly jedinečnosti člověka:

„To přibližně odpovídá následující možnosti: Když vezmeme libovolných čtrnáct řádků anglicky psaného souvislého textu, budeme jej pozměňovat a ponecháme si jen to, co dává smysl, skončíme nakonec u Shakespearova sonetu.“

Tři čtvrtiny toho, co považujeme za samozřejmou pravdu, jsme obvykle sami nikdy neviděli, nedotkli se toho ani s tím nemáme jinou osobní zkušenost. Většinou reagujeme na to, co nám sdělují jiní – ve škole, v knížkách, v novinách, rádiu a televizi. Přijímáme většinu těchto nekontrolovatelných informací jako pravdu a spokojujeme se se zaběhnutým systémem, protože ve skutečnosti zpravidla nemáme možnost si tyto informace ověřit.

Probíhá však výzkum skutečně tak přímočaře, jak se dnes všeobecně tvrdí?

V této knize se pokusím prověřit některé z oněch pravd, které jsou brány jako samozřejmost, a položit pár dotěrných otázek jistým vědním oborům, zvláště těm, které se zabývají minulostí lidského rodu.

Podle mého názoru existovala prehistorická vysoce vyvinutá kultura, která po sobě zanechala například udivující impozantní stavby. Tato civilizace, která byla rozšířená po celé zeměkouli, je dnešním bádáním ignorována. Přitom byl v průběhu posledních desetiletí nashromážděn dostatek hmotných a písemných svědectví, která – pokud je spojíme dohromady jako kousky skládky – vytvářejí zcela jiný obraz minulosti než ten, jenž nám předkládá historická věda.

Ne náhodou dnes lidstvo stojí díky prudkému rozvoji věd na prahu pronikání do vesmíru, vyslání lidské posádky na jiné planety naší sluneční soustavy. Tento „expanzivní pud“ směrem k vesmíru máme kupodivu zakořeněn v genech! Přitom byl člověk ještě před několika málo desítkami let pevně připoután k zemi gravitací. Astronauti, kteří přistáli

7

na Měsíci, byli zřejmě prvními (?) bytostmi, které se dokázaly osvobodit z těchto planetárních pout.

Byli ale novodobí astronauti skutečně první, komu se podařilo opustit rodnou planetu?

Kdo byli oni tak často zmiňovaní bohové, kteří v šerém dávnověku zřejmě pobývali mezi lidmi?

Kdo doopravdy vybudoval ty úžasné, matematicky a astronomicky naprosto přesně naplánované a orientované stavby z dávné minulosti?

Jak mohli lidé dosáhnout bez vnější pomoci takového nebyvalého pokroku?

Neprozrazují nám nakonec biblické dějiny víc než moderní věda?

Byla Země stvořena pro nás, nebo my pro ni?

Pokusme se společně najít odpovědi na tyto otázky a vydejme se znovu po cestě vedoucí k počátkům lidstva.

Kapitola první

HLEDÁNÍ POČÁTKU

Jednou z chyb, kterých se my, dnešní lidé, stále znovu rádi dopouštíme, je víra, že všechno již bylo objeveno. Přitom je nejen výuka ve školách, ale i všechny přírodní vědy a velká část společenskovedních oborů prostoupena pouze myšlenkou evolučního vývoje, jak ji zformuloval 19. století. V knihách, novinových článcích, filmech a televizních pořadech se o evoluci mluví jako o něčem, co je dokázané. Avšak čím víc se toho o světě kolem nás dozvídáme, tím častěji se vynořují otázky, na něž nemá evoluční teorie odpovědi. Všechno „dosud neobjasněné“ volá po uspokojivějších vysvětleních, než jsou ta, která nabízí hypotéza evoluce.

Co vůbec víme o světě a o vesmíru, který bývá nazýván také kosmos nebo universum?

Dlouhou dobu lidé věřili, že Země má jakési výsadní postavení, nachází se přesně ve středu vesmíru a vše se točí jen kolem ní. Dnes již víme, že nejen Země, ale také Slunce, a dokonce celá naše galaxie jsou spíše bezvýznamné, nahlížíme-li na ně z perspektivy kosmu jako celku. Není nijak překvapující, že odhady vědců, pokud se stáří vesmíru týče, se pohybují od 10 do 20 miliard let. Nelze očekávat, že se podaří vypočítat stáří vesmíru s přesností na den. Při hledání prvopočátku bylo dosud zmapováno několik tisíc galaxií. Byly zkoumány i vzdálenosti a rychlost pohybu jednotlivých galaxií, o nichž se předpokládá, že se od sebe vzdalují od okamžiku prvotního třesku. Vědci měří i tepelné záření, které se vyskytuje – rovnoměrně rozloženo – v celém vesmíru a je považováno za značně vychladlý zbytek horkého záření v okamžiku prvotního třesku, jehož původní teplota dosahovala údajně 10 miliard stupňů Celsia. Kolem otázky prvopočátku se však mezi vědci rozvinuly nové diskuze, v nichž je hypotéza prvotního třesku zpochybňována, takže se nabízejí různá alternativní vysvětlení počátku všeho bytí.

O vzniku vesmíru doposud existovaly tři teorie, které byly vědeckou obcí uznávány za seriózní. Zástupci „teorie rozpínání“ předpokládají, že původně byla veškerá hmota všech galaxií soustředěna do jediného bodu a pak se v důsledku obrovské exploze rozlétla do prostoru. Z této

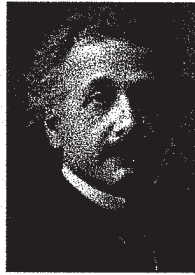
materie, původně extrémně zhuštěné, se zrodily galaxie, které se dál pohybují vysokou rychlostí a všemi směry.

Alternativní hypotézou je „teorie trvalého stavu“, předpokládající pomalý proces, při němž vzniká právě takové množství nové materie, které je zapotřebí, aby průměrná hustota hmoty v prostoru byla konstantní. To by sice vysvětlovalo nepopíratelnou skutečnost, že se vesmír rozpíná; předpokládá to však, že v prostoru uvolňovaném expanzí nepřetržitě vzniká nová galaktická materie. Jinak řečeno: universum existovalo odjakživa a bude vždy existovat, přestože některé galaxie a celá seskupení mléčných drah zaniknou, protože ve vesmíru neustále vznikají nové systémy.

Navíc tu však máme další skupinu astronomů, kteří jsou přesvědčeni, že žijeme ve věčném a neměnném světě – to jsou zastánci „teorie pulzujícího vesmíru“. Podle této teorie probíhá ve vesmíru střídavě fáze rozpínání a smršťování. To znamená, že se veškerá hmota vesmíru každých asi 80 miliard let smrští a pak po nové mohutné explozi opět přejde do expanzivní fáze. Všechny teorie prvotního třesku vycházejí ze slavné Einsteinovy teorie relativity, zformulované v roce 1905.

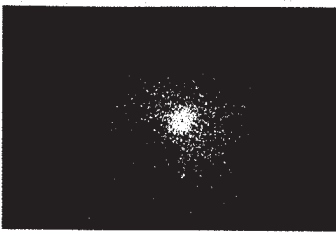
Za svůj objev, vyjádřený formulí $E = mc^2$, kde E = energie, m = hmotnost a c = rychlost světla, obdržel německo-americký matematik a fyzik Albert Einstein (1879-1955) v roce 1921 Nobelovu cenu za fyziku. Na základě četných mezinárodních ocenění, jež Einstein za své příspěvky k vědeckému poznání obdržel (zformuloval 29 teorií pole, v nichž se pokoušel sjednotit mechaniku a elektrodynamiku), jej lze považovat za nejvýznamnějšího fyzika 20. století. Avšak soudobý britský astrofyzik Stephen Hawking z University of Cambridge je stejně významný jako Einstein.

Hawking trpí vzácným nervovým onemocněním, amyotropní laterální sklerózou, která způsobuje ochabování svalstva, takže je ve svých šedesáti letech úplně ochrnutý. Avšak mozek a duch tohoto profesora aplikované matematiky a teoretické fyziky je zcela brilantní. Ve své revoluční „M-teorii“ Hawking zformuloval nový obraz světa.

Obr. 1: Albert Einstein.

Teorie prvotního třesku uspokojivě vysvětluje rozpínání vesmíru; při pokusu popsat samotný prvotní třesk však veškeré fyzikální zákony selhávají. Celková hmota a všechno zařízení by musely být původně koncentrovány do bodu nula v časoprostorovém kontinuu. Tento nulový bod však nedokáže naše matematické rovnice beze zbytku popsat. Někteří matematici jej popisují jako „singularitu“, astronomové se však zpravidla takovým charakteristikám vyhýbají. Naproti tomu nabízí Hawkingova M-teorie zcela nové možnosti. Jako každý, kdo chce universum popsat pomocí jediné rovnice, vychází také Hawking z prvotního třesku.

Obr. 2: Pohled do vesmíru.

Podle jeho názoru existence černých děr dokazuje, že výše zmíněná singularita není pouhým výplodem fantazie. Když dohasínající hvězdy o dostatečně velké hmotnosti začnou v důsledku vlastní gravitace kolabovat, vznikají tzv. černé díry. Gravitace zakříví prostor kolem nich tak intenzivně, že dojde k extrémnímu zhuštění hmoty: jsou pohlcovány okolní hvězdy a kosmický vír černé díry, rotující rychlostí 200 000 km/s, nakonec „nasaje“ tisíce sluncí. Dochází tak k obrovské koncentraci hmoty, v níž spatřují vědci i model pro singularitu prvotního třesku.

V okamžiku „big bangu“ musela být tato koncentrace materie pochopitelně daleko vyšší – konečnou tehdy byla podle názoru vědců soustředěna v jednom bodu veškerá hmota universa! Když pak došlo k prvotnímu třesku, uvolnilo se nepředstavitelné množství energie v podobě elementárních částic a začaly působit čtyři přírodní síly, které usměrňovaly další vývoj veškeré materie celého vesmíru. S přiznáním těchto takzvaných „čtyř energií“ však mají astrofyzikové určité problémy. Vzorec vysvětlující vesmír by měl být univerzálně platným popisem všech stadií kosmického vývoje, měl by být srozumitelnou rovnicí obsahující všechny síly působící v mikrokosmu a makrokosmu. To se ovšem doposud podařilo jen u tří forem energie:

Co se za oním „M“ skrývá?

Písmeno „M“ může alternativně znamenat „magický“, „mysteriozní“ nebo také „matka všech teorií“. Podle Hawkingových předpokladů je kosmos vícedimenzionálním labyrintem řady univers, v němž se prů pohybují nejrůznější „stínoví lidé“. Podobné hypotézy, pokoušející se objasnit nevysvětlitelné jevy, přicházely v minulosti pouze z řad esoteriků; proto jsou vědci při jejím posuzování zdrženliví a nechávají si otevřená zadní vrátka, aby neupadli do podezření, že jsou „neseriózní“. Stephen Hawking na to však odpovídá:

„V našem mozku se neodehrává nic, co by nesouviselo se vším ostatním. Moje teorie je ve vysoké míře fyzikálně pravděpodobná a kromě toho ji lze velmi přesně matematicky doložit!“

Ve světle Hawkingovy teorie je svět, v němž žijeme, ve skutečnosti jenom nepatrně malou výsečí z nezměrně rozsáhlého universa, v němž paralelně existuje řada vzájemně se prolínajících světů. Tyto světy na sebe vzájemně působí a možná spolu i komunikují. Hawking k tomu poznamenává:

„Mohli bych být uzavřeni v ořechové skořápce a přitom se považovat za vládce nad obrovským územím.“

Tyto oblasti „duplicity“ označuje Hawking ve svém díle *Vesmír v ořechové skořápce* za „světy skřítků“. To znamená, že vedle našeho viditelného vesmíru existují ještě nescetné další, pro nás neviditelné světy, které se s naší realitou prolínají a v nichž existujeme jako dvojníci sebe samých. V paralelních světech se údajně zdržují i naši pozemští příbuzní, z nichž někteří ovšem o naší existenci vůbec nevědí.

To, co na první pohled může vypadat jako bláznovství nebo výplod ryzí fantazie, spočívá na přesných matematických výpočtech! Pokud má Hawking pravdu, daly by se paralelními světy a existencí dvojnůk vysvětlit i mnohé pozemské fenomény, které pro nás zatím jsou naprostou záhadou.

Co by pro nás takového uspořádání kosmu znamenalo?

Ve dvacátých letech minulého století učinil americký astrofyzik Edwin Powell Hubble (1889-1953) objev, že všechny galaxie se od nás vzdalují, a to tím rychleji, čím větší je jejich vzdálenost od naší planety. Z rychlosti, s jakou se to děje, vyvodili jeho kolegové vědci závěr, že universum se od prvotního třesku rozpíná. S pomocí Hubblovky konstanty vypočítávají astrofyzikové také předpokládané stáří vesmíru.

1. elektromagnetické energie, která spojuje a drží pohromadě všechny atomy;

2. takzvané „silné energie“, která drží pohromadě jádra atomů;

3. „slabé energie“, která způsobuje radioaktivní rozpad.

Čtvrtá energie, gravitační síla, však zatím odolává všem pokusům vědců vtěsnat ji do univerzálního vzorce. Pítažlivost totiž předpokládá existenci hmotných objektů – v okamžiku prvotního třesku ovšem nic takového nebylo, veškerá materie byla koncentrována v jediném nehmotném bodě, v kvantu, které bylo „ničím“.

Protože se fyzikům nepodařilo rozlousknout hádanku, jak uplatnit gravitaci ve světě nejmenších kvant o velikosti matematického bodu, existují místo jedné univerzální rovnice, popisující vesmír, dvě vzájemně se doplňující teorie: Einsteinova teorie relativity popisuje makrokosmos; podle ní se universum skládá ze tří prostorových a jedné časové dimenze – a zde působí gravitace! Vedle toho existuje kvantová teorie, jejímž duchovním otcem je Max Planck (1858-1947). Popisuje procesy odehrávající se v mikrokosmu a Planck za ni obdržel Nobelovu cenu. Avšak právě v kvantové teorii nehraje gravitace žádnou roli! Stephen Hawking se nyní pokouší o vytvoření nového modelu vesmíru, který by mu umožnil dospět k vytouženému univerzálnímu vzorci. To se mu však může povést jen v případě, že dokáže integrovat gravitaci do mikrosvětla kvant. Vědec sám to vyjadřuje prostou větou:

„Pro pochopení podstaty vesmíru potřebujeme kvantovou teorii gravitace.“

Hawking zprvu vychází z již známých teorií, které rozšiřuje. Jde o takzvané teorie strun. Podle nich nejsou základními stavebními kameny vesmíru atomové částice, které mají formu bodu, nýbrž „struny“ („strings“). Tyto struny sice ještě nebyly nikdy nikým pozorovány, jejich existenci i velikost však lze matematicky vypočítat. Poměr velikosti této struny vůči atomu je stejný jako poměr tohoto atomu vůči celému slunečnímu systému. Lze vypočítat i to, že určité struny disponují gravitací. A protože to jsou kvanta, otevírá se tu možnost pro „kvantovou teorii gravitace“. A ta je zase podle Hawkingova vyjádření předpokladem pro to, abychom dospěli k univerzálnímu vzorci vesmíru.

Výsledky jeho výpočtů se strunami však byly použitelné jen omezeně, protože měly platnost pouze pro čtyřrozměrnou realitu. Profesor Hawking proto hledal obecnější řešení, platné i pro vícedimenzionální

prostor. Vypočítal vícedimenzionální kvant, který pojmenoval „membran“ nebo zkráceně „bran“. Tyto „brans“ zasahují podle Hawkinga do více než jednoho rozměru. Z jeho výpočtů vyplývá, že universum má celkem jedenáct dimenzí.

Proč si ale tyto dimenze neuvědomujeme?

Hawking o tom píše:

„Protože po prvotním třesku se pouze čtyři dimenze – prostor a čas – rozvinuly do kosmických rozměrů, zatímco zbylých sedm dimenzí zůstává svinuto v prapůvodním stavu v prostoru o velikosti strun, podobně jako nerozvinuté poupě květu!“

Takové sedmidimenzionální klubko se podle profesora Hawkinga nachází v každém bodě vesmíru. Model kosmu podle M-teorie obsahuje tedy kromě jiného i dvoudimenzionální brany, pro které představuje třetí dimenze jakýsi „hyperprostor“, v němž se mohou pohybovat, aniž by se setkávaly nebo vzájemně kolidovaly. Odpovídajícím způsobem se mohou pohybovat „trojdimenzionální klubka“ čtyřrozměrným prostorem, aniž by zde byla registrována. Hawking rozvíjel tyto myšlenky dál a dospěl k závěru, že také naše viditelné universum není nic jiného než velký „3-D-bran“, vznášející se v čtyřrozměrném hyperprostoru, v němž probíhají neustálé fluktuace kvant. Hawking to popisuje následujícími slovy: „Tato kvanta se vytvářejí podobně jako bubliny vařící se vody. Některé z těchto bublin rychle splasknou a zmizí, jiné se zvětšují a expandují, podobně jako tomu bylo v případě našeho vesmíru.“

Abychom si vytvořili lepší představu o branách zasahujících do vyšedimenzionálního prostoru, přirovnává je Hawking k hologramu: při něm se nám zjevuje – když na něj pohlédneme ze správného úhlu – na dvojdimenzionální ploše trojdimenzionální obraz libovolného objektu. Jinými slovy: informace z vyšší dimenze jsou zakódovány v obrázci nižší dimenze.

Je tedy možné, že jsme skutečně jen stíny paralelního světa?

Profesor Hawking odpovídá na tuto otázku kladně. A jde dokonce ještě o krok dál, když říká:

„Je docela dobře možné, že náš život je jen počítačová hra, kterou hrají mimozemšťané – s námi jako počítačem vytvořenými figurkami. Možná jsme pouze jejich hologramy, s nimiž se baví.“

Tato revoluční myšlenka nás dovádí k prastaré filozofické otázce, která rovněž vyslovuje možnost, že jsme pouhými produkty něčeho

14

spektrální analýza ukázala, že plynný obal vzdálené planety obsahuje sodík. Pokud by další analýzy prokázaly také přítomnost metanu, draslíku a vodních par, byly by to podle dr. Allana Bosse z Carnegie Institute zřetelné indicie toho, že planeta je obyvatelná. Dr. David Charbonneau z California Institute of Technology v Pasadeně komentoval objev těmito slovy:

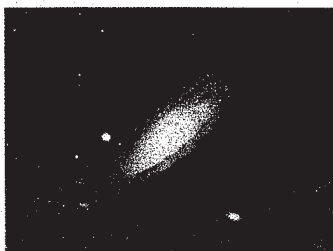
„To zahajuje novou vzrušující fázi výzkumu planet mimo sluneční soustavu.“

Jaká další překvapení nám může Hubbleův teleskop připravit v blízké budoucnosti?

Dnes již víme, že ve vesmíru existují miliardy galaktických systémů, podobných naší Mléčné dráze. Pravděpodobnost, že dříve nebo později objevíme nějaké „kosmické sousedy“, je tudíž poměrně velká. Galaxie se řítí vesmírným prostorem všemi směry. Například Vega se přibližuje k naší galaxii rychlostí 13 km/s, Aldebaran se od ní naopak rychlostí 53 km/s vzdaluje, Arktur směřuje rychlostí 135 km/s k nejbližšímu okraji kosmu.

Dnes označujeme pojmem Mléčná dráha pouze „pruh hvězd“ na obloze. Každý jednotlivý světelný bod, který v Mléčné dráze dokážeme rozeznat, je slunce – na to při jejím pozorování často zapomínáme. Udělat si správnou představu o tvaru Mléčné dráhy je pro nás těžké z toho prostého důvodu, že jsme sami její součástí. Díky údajům získaným pomocí Hubbleova teleskopu však dnes máme vcelku spolehlivý obraz

toho, jaký má naše galaxie tvar a jaká je její struktura. Mléčná dráha představuje seskupení asi 100 miliard hvězd; jednou z nich je rovněž naše Slunce. Všechny tyto hvězdy jsou rozloženy zhruba v téže rovině a vytvářejí poměrně husté jádro, z něhož vybíhá několik spirálovitých ramen. Galaxie má průměr ca 100 000 světelných let a otáčí se kolem ústřední osy. Náš sluneční

Obr. 4: Sousední Mléčná dráha: mlhovina Andromedy.

16

(někoho) jiného! S pomocí Hawkingovy teorie by se daly vysvětlit mimosmyslové fenomény jako telepatie a jasnovidectví. V souladu s ní by byla i hypotéza, podle níž navštívili kdysi v dávné minulosti naši planety mimozemské bytosti, aby zde vytvořily to, čím dnes jsme: lidstvo.

Co to všechno znamená pro svět, v němž žijeme?

Od oné noci z 24. na 25. dubna 1990, kdy se nám otevřelo nové a velice slibné okno do vesmíru, děláme při hledání odpovědi na otázku našeho vlastního původu neustálé pokroky. Americká kosmická loď *Discovery* vynesla na oběžnou dráhu země obří teleskop, pojmenovaný po astronomovi Hubbleovi; tímto „oknem do vesmíru“ můžeme dohlédnout až na nejvzdálenější místa universa. S pomocí tohoto teleskopu se vědci snaží zodpovědět také prastarou otázku lidstva, jestli existuje život i mimo naši planetu; potvrdí se snad správnost M-teorie?

Hubbleův teleskop skutečně umožnil nejvýznamnější astronomické objevy, jichž bylo dosaženo za posledních čtyřicet let – tedy od doby, kdy italský astronom Galileo Galilei (1564-1642) sestavil první dalekohled. S jeho pomocí lze totiž dohlédnout desetkrát dál než z jakékoli hvězdárny na zemi.

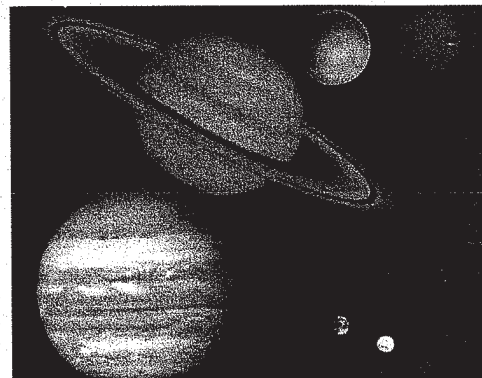
Koncem listopadu 2001 oznámili američtí astronomové, že byla poprvé objevena planeta mimo sluneční soustavu, která má vlastní atmosféru. Protože planety nevyzařují samy světlo, nýbrž pouze odrážejí světlo svého slunce, nemohou být ze země pozorovány ani těmi nejvýkonnějšími dalekohledy – Hubbleovým teleskopem je však pozorovat lze.

Zmíněná, již od roku 1999 známá planeta má hmotnost asi 220krát větší než Země a obíhá kolem hvězdy HD 209458 v souhvězdí Pegas, která je podobná našemu Slunci. Jen díky šťastné astronomické náhodě se vědcům podařilo pozorovat, jak je světlo hvězdy, vzdálené od nás asi 150 milionů světelných let, filtrováno atmosférou oné planety. Následná

Obr. 3: Hubbleův teleskop.

15

Obr. 5: Planety sluneční soustavy.

systém se nachází ve vzdálenosti asi 30 000 světelných let od středu galaxie, na jednom ze zmíněných spirálovitých výběžků.

Vznik sluneční soustavy se pokouší vysvětlit celá řada teorií, žádná z nich však nedává uspokojivé odpovědi na všechny otázky.

Sluneční soustava vznikla zhruba před 5 miliardami let, když se oblak horkého, elektricky nabitého plynu ztuhl do obrovské plynové koule – našeho Slunce. To bylo tenkrát asi padesátkrát větší, než je dnes. Obrovské gravitační síly tuto kouli rozpálily tak, že její záření bylo pětsetkrát silnější, než je nyní. V důsledku rychlé rotace ztratilo Slunce velkou část své hmoty i záření, což jeho otáčení zpomalilo a jeho rozměry zredukovalo na dnešní velikost. Z hmoty, která byla odstředivou silou vyvržena do prostoru (a jejíž některé části se dodnes pohybují rychlostí 1 000 km/s kosmem), vznikly později jednotlivé planety. Ty zůstaly uvězněny v gravitačním poli Slunce a tvoří sluneční soustavu.

Slunce samo putuje rychlostí 19 km/s po své kosmické dráze v rámci Mléčné dráhy a „táhne“ Zemi i další planety s sebou. Planety krouží kolem Slunce po elipsovitých drahách, přičemž se v blízkosti Slunce pohybují rychleji než na vzdálenějších úsecích své oběžné dráhy.

Nejpozději od letu vesmírné sondy *Voyager 2* víme, že naše sluneč-

1

ní soustava je vlastně docela malinká. K Plutu, nejbližší planetě sluneční soustavy, letěla sonda 10 let; k nejbližší hvězdě v naší galaxii (Ross 248) bude pokračovat 42 000 let!

Vědci dnes dokáží vcelku přesně určit stáří naší planety, proces jejího vzniku je však nadále velkou hádankou. Vše začalo téměř prázdňným kosmickým prostorem. Kusy hmoty na sebe gravitací nabalovaly další materií. Země byla neustále bombardována meteority, což generovalo nesmírné množství tepla – naše planeta se tak stala žhnoucí koulí. Ta se v průběhu dalších milionů let pomalu ochlazovala a její vnější obal začal tuhnout, vytvářela se zemská kůra. Docházelo však k neustálým erupcím plynů z nitra planety, což vedlo ke vzniku prvního zárodku pozdější atmosféry, který ovšem ještě neobsahoval kyslík. Prvotní atmosféra kondenzovala a vytvářela mraky, protože kyslík a vodík, prvky v ní obsažené, se již v rané fázi jejího vývoje slučovaly a vznikala voda. Po dlouhá tisíciletí bez ustání přišlo. Voda si hledala cestu kamenitým povrchem planety, vyplavovala z geologických vrstev minerální soli, postupně vytvářela obrovské oceány. Pak se stalo něco rozhodujícího: sluneční paprsky si prorazily cestu skrz mraky a do té doby pustá země a oceány začaly přijímat světlo a teplo.

V této fázi vznikl ve vodě život, nejprve bez kyslíku. Pak se vytvořily organismy, které kyslík produkovaly, což ale hrozilo vyústit v první přírodní katastrofu – kyslík působil v daném prostředí jako jed! Teprve prostřednictvím molekul DNA byly předávány genetické informace a mohlo dojít k evoluci. Kyslík se stal neodmyslitelnou součástí života.

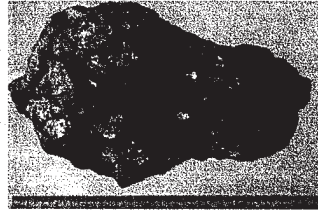
Život sám vznikl ve vodě, neboť podle přesvědčení vědců nemohl v první fázi vývoje naší planety na souši existovat. Nebezpečné ultrafialové záření tehdy ještě nebylo atmosférou absorbováno, protože chyběla ochranná ozonová vrstva. A bez ní nebyl život na pevnině myslitelný. První formy života se tudíž vyvíjely ve vodě – a produkovaly kyslík. Když byla voda kyslíkem nasycena, začala jej předávat do atmosféry. V jejích vyšších vrstvách se pak dvouatomové molekuly kyslíku (O_2) přetvářely na trojatomové molekuly ozonu (O_3). Tento dlouhodobý proces vedl ke vzniku ochranné ozonové vrstvy, která absorbuje škodlivé ultrafialové záření. Pak mohly první formy života začít dobývat i souši. Zpočátku to byly různé rostliny, později jednotlivé živočišné kmeny.

Ochranná ozonová vrstva ovšem neabsorbuje veškeré ultrafialové záření, jak ví každý, kdo někdy poznal úžeh.

18

Historie naší planety ovšem neměla jen hladký průběh. Katastrofy pozemského i kosmického původu způsobovaly vyhnutí celých živočišných a rostlinných druhů. Staré druhy zmizely z povrchu planety a byly vystřídány jinými.

Zvláště ničivé byly kosmické katastrofy. Sluneční soustavou se pohybují miliardy větších i menších kusů hmoty – od malých zrníček až po planetoidy. Jejich dráha je neustále ovlivňována gravitačními silami velkých těles sluneční soustavy – především samotného Slunce a planety Jupiter. Každoročně koliduje se Zemí několik tisíc tun kosmického materiálu. Z převážné části shodí tato hmota v atmosféře, někdy však dopadnou její části i na zemský povrch.

Obr. 6: Takoveto „vesmírné drobků“ občas dopadnou na Zemi.

a ostrými hranami. Dnes je jako „launtonský meteorit“ vystaven v Britském muzeu v Londýně.

Sluneční soustavou prolétají i komety a asteroidy, které mohou vážít až 100 megatun. Nejznámější z těchto těles je zřejmě Halleyova kometa, pojmenovaná po britském astronomovi Edmondovi Halleyovi (1656 až 1742), který ji v roce 1682 objevil. Již čínské kroniky z roku 240 př. n. l. se ovšem zmiňují o „zářících hvězdách“ na obloze. Některé historické prameny popisují také „dva Měsíce“ na nebi; nejstarší takové pozorování se datuje do roku 1059 př. n. l.

V roce 1910 se měla Halleyova kometa dokonce srazit se Zemí – přinejmenším to tak vypočítal německý astronom Max Wolf. Vyvolal tím na celém světě obrovskou vlnu zděšení a panického strachu. Jak dnes víme, Wolf se naštěstí mylil. V současné době vzbuzuje obavy asteroid Hermes. Podle propočtu astronomů by se mohl v blízké budoucnosti při-

19

blížit k naší planetě na vzdálenost pouhých 100 000 km; v takovém případě by o ni „zavadil“ svou tlakovou vlnou. Jaké následky může mít kolize Země s větším kosmickým tělesem, ukázal příklad obrovského meteoritu, který dopadl v roce 1908 do neobydlené sibiřské oblasti. Hmotnost „tunguzského meteoritu“ se odhaduje na 30 megatun. Stopy po způsobené katastrofě jsou zde patrné dodnes. Proti takovému gigantům nás zemská atmosféra nemůže účinně ochránit. Pokud by naše planeta kolidovala s ještě větším tělesem, vyvolalo by to celosvětovou katastrofu. Protože 70 % zemského povrchu pokrývají oceány, je pravděpodobné, že by k dopadu došlo právě v některém z nich. V takovém případě by se obrovské množství vody naráz vypařilo a přeměnilo v mraky – podobně jako tomu bylo u prvotní atmosféry. Souvislá vrstva mraků by zakryla oblohu na delší dobu a nepropouštěla by sluneční paprsky. Důsledkem toho by byl prudký pokles teploty hluboko pod bod mrazu. V postižených oblastech by vyhynula většina rostlinných i živočišných druhů. Také člověk by mohl přežít jen v několika málo zbylých oblastech, kam by se sluneční paprsky dostaly. Pokud by hmotnost takové „kosmické bomby“ přesáhla určitou kritickou hranici, mohlo by dojít i k zániku všech vyšších forem života. Země by stanula opět na počátku svého vývoje.

Jaké místo zaujímá v kmeni života člověk?

Když Charles Robert Darwin (1809-1882) zformuloval svou teorii přírodního výběru a v roce 1859 ji zveřejnil v díle nazvaném *Vznik druhů*, zdálo se být vše jasné. Darwinismus dobyl velice rychle školy i univerzity a došel všeobecného uznání. Nicméně nálezy zkamenělin neprokazovaly v Darwinově době a neprokazují vlastně ani dnes, že by v minulosti došlo k nějakému odstupňovanému, pomalému vývoji druhů. Dnešní fosilní nálezy dokonce podporují teorii evoluce ještě méně, než tomu bylo v případě nálezu za Darwinova života. Proto se malá skupina badatelů, sdružených do Společnosti pro archeologický a astronautický výzkum, soustřeďuje na mimořádně fascinující otázku: totiž zda, jak prohlašuje Hawking, skutečně existují paralelní světy osídlené civilizacemi, s nimiž by bylo možné navázat kontakt, nebo jestli jsme ve vesmíru sami.

Školní věda nás učí, že základním stavebním kamenem života je uhlík. Pokud je však tento předpoklad chybný, pak stojí veškerá naše věda na hliněných nohou! Vědci mají na mysli to, že živí tvorové z ji-

ných světů by sice nemuseli vypadat přesně jako my, skládali by se však ze „stejných přísad“. Zároveň ovšem naši „vědětoci“ připouštějí, že je těžké představit si nějaký spojovací článek mezi člověkem a například žirafou.

Nejnovější teorie o vzniku (a rozšíření) života ve vesmíru, takzvaná „panspermie“, bude pro mezinárodní badatelskou obec asi ještě větším oříškem. Zastánci této teorie tvrdí, že život nevznikl na zemi v jakési „prapolévce“, nýbrž sem byl dopraven meteority nebo kometami, jinými slovy, že je kosmického původu.

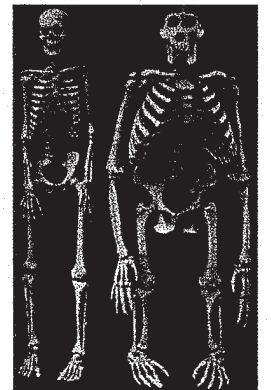
Jak se na Zemi objevil člověk?

Když živí tvorové začali před zhruba 400 miliony let dobývat souši, bylo do objevení se člověka ještě velmi daleko. Avšak paleoantropologický výzkum došel velmi záhy k názoru, že původ člověka je třeba hledat v kmeni opic. Kdy se tento společný kmen rozdělil na větev lidopů (pongidů) a lidí (hominidů), není dodnes zcela jasné.

Stopy prvních lidí se dochovaly a byly nalezeny ve formě koster, případně jednotlivých kostí. Z těchto nálezu lze vyčíst jednotlivé fáze vývoje lidského druhu. Vědci však nejsou dodnes zajedno v otázce, jak tento vývoj vlastně probíhal. Věda nemá jediný konkrétní důkaz toho, že člověk nemůže být výsledkem jednorázového aktu stvoření!

Když byly nalezeny kosterní pozůstatky „jávského“ a „pekingského člověka“, vycházeli vědci ještě v roce 1932 z předpokladu, že kolébkou lidstva je Asie. Výzkum byl zatížen i skutečností, že někteří vědci do něj vnášeli prvky rasismu. Jistý evropský antropolog například tvrdil, že černoši jsou s opicemi spřízněni víc než běloši. Také Darwinův současník a kolega Alfred Russel Wallace (1823-1913), zabývající se problematikou selekce, napsal Darwinovi o rozdílech mezi jednotlivými rasami následující řádky:

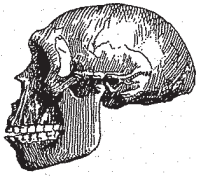
„Přirozená selekce by mohla vy-

Obr. 7: Kostra člověka a gorily.

20

21

Obr. 8: Fosilní lebka.

zbrojit divocha pouze mozkem, který by byl jen nepatrně dokonalejší než mozek opice; ve skutečnosti ale mají divoši mozek, který zaostává za mozkem průměrného člena naší vzdělané společnosti jen málo.“

Darwin mu tehdy odpověděl poněkud pohoršeně:

„Doufám, že jste naše společné dítě definitivně nezabil!“

Ve skutečnosti nevíme vůbec nic o tom, jakou měl prehistorický člověk kůži nebo

jaké měl ochlupení. Ani o barvě jeho pokožky nebo výrazu jeho tváře nemáme žádnou představu. Obraz pračlověka tak zachraňuje pouze naše zakořeněná víra v neomylnost vědy. S notnou dávkou fantazie rekonstruují vědci vzhled našeho prapředka tak, aby vypadal jako něco mezi člověkem a opicí. Australský antropolog Allan Thoun se o tomto postupu ovšem domnívá:

„Když porovnáváme lebky neandertálců s jinými lebkami, vidíme sice určité rozdíly – kdyby však byly živé, tedy bylo by na nich maso, nepůsobily by nijak neobvykle!“

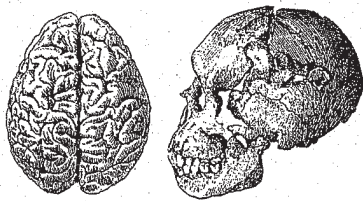

Obr. 9: Rodina pračlověka, rekonstrukce.

22

„homo“ před zhruba 2,6 milionu let. V roce 1986 bylo odkryto velké naleziště s 295 kamennými nástroji, pocházejícími ze stejné doby, zhotovenými zřejmě druhem „Homo habilis“, který je blízkým příbuzným druhu „Homo sapiens“. Lebeční kosti staré přibližně dva miliony let, které ve východní Africe objevil a prozkoumal profesor Dean Falk, indikují tvar mozku, jenž se příliš neliší od našeho. Podobné nálezy byly učiněny rovněž v jižní Africe, jejich stáří se ovšem odhaduje na tři miliony let.

Přední antropologové z toho vyvozují, že vlastní historie člověka musela začít nejméně před 15 miliony let. Člověk sice vytváří samostatný rod v rámci řádu primátů, ovšem posuzováno vývojově a morfologicky tvoří na kmeni života velikou výjimku! Jako jediný

Obr. 11: Tvar mozku člověka a jeho předků.

se může živit nejrůznějšími způsoby, dobře se přizpůsobuje rozličným a měnícím se životním podmínkám, může chodit, běhat, plazit se, plavat. Člověk je jediný tvor, který mluví a myslí!

Je člověk skutečně jen produktem přírody?

V rodokmenu druhu Homo sapiens rozlišujeme na základě kosterních nálezů tři poddruhy:

1. předčlověk (Ramapithecus);
2. pračlověk (Australopithecus);
3. člověk (Hominid).

S ohledem na toto členění ale vyslovil R. Leaky následující názor:

„Badatelé činní v tomto oboru mají tak málo důkazů, že musejí své závěry velmi často revidovat.“

Měl přitom na mysli především poddruhy Ramapithecus a Australopithecus, které hodnotí těmito slovy:

„Naše nálezy nás nenechávají na pochybách o tom, že Ramapithecus a Australopithecus se nepodobaly druhu Homo sapiens, nýbrž opicím a lidoopům, jak je známe dnes.“

24

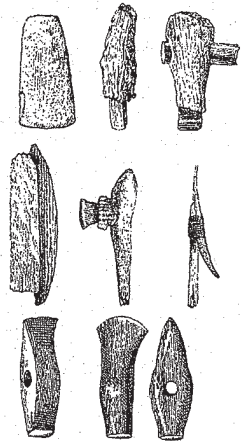
Když byly v roce 1946 nalezeny kosterní pozůstatky Gigantopithecus, věřili vědci, že konečně našli „missing link“ – chybějící evoluční článek. Gigantopithecus mohl být přímým předchůdcem člověka. Dnes ale vědci předpokládají, že Gigantopithecus, stejně jako jemu podobný Ramapithecus, jsou současníci prvního člověka, nikoli však jeho předchůdci.

K primátům, pánům tvorstva, patří opice, lidoop a člověk. Nejstarší opičí druh, Plesiadapis, zřejmě vypadal spíš jako dnešní lemurs s dlouhým ocasem. Měl však již poměrně velký mozek. Zhruba před 50 miliony let, tedy během eocénu, se na scéně objevila první skutečná opice.

Dnes žijí na zemi jen čtyři druhy lidoopů – giboni, orangutani, gorily a šimpanzi. Přímí předkové člověka se objevili poprvé zřejmě před asi sedmi miliony let.

V roce 1974 našel americký badatel Donald Johanson v Etiopii kostru, která se zachovala v pozoruhodně dobrém stavu. Její stáří bylo odhadnuto na zhruba 3,6 milionu let. Protože se jedná o kostru mladého tvora ženského pohlaví, dostala jméno „Lucy“. Vzhledem k tomu, že měla dlouhé dolní končetiny, lze předpokládat, že chodila vzpřímeně. Na druhou stranu ovšem nebyl její mozek větší než mozek opice a také její chrup je velmi podobný opičímu. Zřejmě byla asi jen metr vysoká a patřila k druhu Australopithecus afarensis (v překladu tolik co „jižní opice z Afaru v Etiopii“).

Jiní Australopithecové, kteří žili před zhruba milionem let, byli již o poznání větší než Lucy. Louis Leaky, jeden z nejuznávanějších vědců v tomto oboru, našel ve východní Africe nejstarší kamenné nástroje, které byly zhotovené Australopithekem nebo jiným raným typem druhu

Obr. 10: Nástroje z doby kamenné.

23

Tato jednoznačná výpověď ale většině antropologů nebrání v tom, aby se zuby nehty dále drželi evoluční teorie. Někteří z nich se přitom uchýlili dokonce i k tomu, že veřejnosti předkládali falzifikáty, jimiž chtěli evoluci dokázat!

V roce 1912 například prezentovali Britové Arthur Smith-Woodward a Charles Dawson nález „piltownské lebky“, který měl posloužit jako jeden z nejvýznamnějších důkazů správnosti evoluční teorie. Učenci považovali po dlouhých čtyřicet let tento nález za již zmíněný missing link, chybějící článek mezi člověkem a lidoopem. Pak se zjistilo, že „nález“ se skládá z kusu čelisti orangutana, částí lidské lebky a zbytek byl vymodelován ze sádry! Šlo tedy o falzifikát nejhrubšího zrna, ovšem velmi dokonalý. Anatom Le Gros Clark z Oxfordské univerzity jej odhalil jen s pomocí moderních metod druhé poloviny 20. století.

Jiným padělatelem byl německý zoolog Ernst Haeckel (1834-1919), který – v návaznosti na Darwinovu práci – zformuloval v roce 1866 vlastní teorii o takzvaném „biogenetickém základním zákonu“. Teprve v roce 1997 se podařilo americkému biologovi Michaelu Richardsovi odhalit Haeckelův vědomý podvod:

„Nákresy, o něž Ernst Haeckel opíral svou teorii, jsou svévolně odvozeny z lidských embryí. Biogenetický základní zákon, jímž chtěl podpořit evoluční teorii, si Haeckel prostě vymyslel.“

Obr. 12: Biogenetický základní zákon podle Haeckela, ve skutečnosti podvrh!

25

Neměla by být evoluční teorie zásadně zpochybněna?

Také druh homo je vědci dělen na tři podskupiny:

1. Pithekanthropus;
2. Neandertalensis;
3. Homo sapiens sapiens.

Druh homo byl později rozdělen na dvě skupiny – totiž „erectus“ a „sapiens“, čímž se vědci nadále drží evoluční teorie! Do první skupiny patří Pithekanthropus, který žil v pleistocénu – před asi 1,1 milionu let – a dělí se již na zřetelně rozlišitelné rasy. Před 750 000 tisíci lety žijící „Homo erectus pekinensis“ již používal oheň. Avšak nejnápadnějším rysem vývoje člověka a lidoopa je změna objemu lidského mozku během pleistocénu. Zatímco mozek člověka se zvětšil na 1 500 kubických centimetrů, mozek opic stagnoval na velikosti 600 kubických centimetrů. Vědci dnes zastávají názor, že odlišný vývoj člověka byl odstartován ve chvíli, kdy se tento druh začal pohybovat vzpřímeně. To byl bod, na němž skončil společný vývoj lidoopů a druhu homo. Rozdíly v genetické výbavě jsou přitom vskutku nepatrné. Naše dědičná výbava je z 99 procent totožná s výbavou lidoopů – jen jedno jediné procento nově získaných struktur těla a mozku nás pozvedá nad říši džungle!

Proč se tak silně odlišujeme od orangutanů, goril a šimpanzů, když je naše genetická výbava z 99 procent totožná?

Podle názoru vědců se člověk stal člověkem ve vlastním slova smyslu ve chvíli, kdy se z jeho horních končetin – rukou – staly orgány sloužící výhradně uchopování předmětů. Když naši předchůdci překročili tuto hranici mezi zvířetem a člověkem, k čemuž mělo dojít údajně před zhruba sedmi miliony let, vstoupil do hry nový vývojový faktor – rozum, duch. U zvířat zůstal naproti tomu rozsah činnosti nadále omezen dominancí instinktivního jednání.

Používání nástrojů, umělecké schopnosti, rozvíjení emocionality, vzpřímenou chůzi – všechny tyto vlastnosti si přý člověk osvojil v savanovitých oblastech zeměkoule.

Z nejnovějších výsledků astrofyzikálního bádání vyplývá, že naše planeta je stará zhruba 4,3 miliardy let. Zemský povrch přitom podléhá neustálým změnám a desky zemské kůry jsou v důsledku kontinentálního driftu vystaveny značnému tlaku a tření. Jejich srážky vedou k tvorbě horských masivů, které potom eroze znovu likviduje. To vnáší do vývoje života nový aspekt, protože nic nepůsobí na genetické změny

26

živočišných druhů tak silně jako klimatické poměry.

V pliocénu převládala dlouhá perioda sucha – trvala dvanáct milionů let a zlikvidovala rozsáhlé lesy afrického kontinentu. Vyhnuly tisíce rostlinných a živočišných druhů, zároveň však vznikly rozsáhlé savany, skýtající nový životní prostor. Pro pasoucí se stáda i pro dravou zvěř, které tato stáda sloužila za zdroj potravy, nastaly zlaté časy. S ústupem lesů byli slabší lidoopi vyháněni do savan, kde nacházeli méně potravy i míst vhodných k úkrytu. Vědci předpokládají, že tyto změněné životní podmínky donutily naše prapředky k tomu, aby se pohybovali vzpřímeně. Poté ztratili naši předchůdci převážnou část svého ochlupení a zcela se změnilo jejich chování. To alespoň hlásá takzvaná teorie savan, vědeckou komunitou všeobecně přijímaná.

Vedle této teorie savan existuje ovšem ještě jiná hypotéza, vycházející z toho, že evoluce člověka mohla být odstartována amfibičnou fází, protože naši prapředkové možná žili ve vodě. Tato myšlenka není tak scetná, jak by se mohlo na první pohled zdát. Koneckonců se zástupci všech druhů savců později naučili žít opět ve vodě. Příkladem toho jsou velryby, jejichž kmenové předchůdci se před zhruba 70 miliony let vrátili ze souše zpět do oceánů. Totéž učinily před 50 miliony let některé rané formy kopytníků. Jejich potomci nám jsou známi coby mořské krávy, dugongové a kapustňáci. Všechny tyto druhy byly vegetariány živícími se mořskými travami. Později se v mořích usídlili i dravci medvědivého typu, z nichž se vyvinuli mroži a lachtani. Také hlodavci, z nichž je nám znám podivuhodný ptakopysk, se vydali stejnou cestou.

Výše zmíněná nová teorie hlásá, že i předkové dnešního člověka obývali pobřežní oblasti a přizpůsobili se životu ve vodě. Tam také ztra-

Obr. 13: Předhistorická umělecká tvorba.

tíli srst. Tato hypotéza, stojící v příkrém protikladu ke všem školským doktrínám, se nazývá „teorie mořských opic“. Jejím duchovním otcem je oxfordský profesor Alaster Hardey.

U člověka je jedna z vrstev podkožního tuku srostlá s pokožkou – naproti tomu můžeme kůži u psů, koček nebo lidoopů snadno oddělit od svalstva. Vzpomeňme si třeba, jak například kočky a kočkovité šelmy vůbec přenášejí svá mláďata. Lidská pokožka naproti tomu vykazuje vlastnosti obdobné těm, které jinak nacházíme pouze u savců žijících ve vodě. Jako vysvětlení se nabízí, že naši prapředkové kdysi prošli amfibičnou fází. Vrstvu podkožního tuku, jakou má člověk, vykazují všichni savci žijící ve vodě; umožňuje lepší pohyb v tomto živlu, lépe uchovává teplo a plní i ochrannou funkci. Když člověk přibývá na váze, obaluje se tukem; naproti tomu opice, když se přejídají, netloustnou!

U člověka je vrstva podkožní tukové tkáně nejsilnější u embryí, která stráví zhruba devět měsíců života ve slané plodové vodě matčina těla.

Pochází člověk skutečně z opice?

Výklad původu a vývoje lidí byl po dlouhá staletí doménou náboženství a mytologie. Běda tomu, kdo zapochyboval o božském původu lidské rasy! Teprve Charles R. Darwin a Alfred R. Wallace učinili vztýhlým představám konec. Prohlásili, že člověk je specializovaný druh lidoopa. Pochopitelně tím v 19. století vyvolali bouřlivé debaty a spory. Dotkli se náboženského citění mnoha svých viktoriánských současníků natolik, že vypukl otevřený spor s církví. Darwin čelil veřejné potupě a posměchu, neochvějně však trval na správnosti svého učení. Dnes je jeho „teorie přírodního výběru“ o původu druhů vědci všeobecně uznávána. Přesto se však zvedají kritické hlasy na všech stranách. Známý deník *New York Times* například nedávno napsal:

„Nejnámější fosilní zbytky předků člověka by se vešly na biliárový stůl. Pro pohled za oponu vývoje trvajících několik milionů let to není právě příznivá platforma.“

Toto konstatování zнову obrací naši pozornost k výsledkům vědeckého bádání a vnučuje nám otázku:

Není nakonec všeobecně přijímaná evoluční teorie omylem?

Darwin sám říkal, že jeho teorie popisuje „vznik druhů cestou přírodního výběru“. Podle jeho názoru je za přežití živočichů zodpovědná jen příroda, která si vybírá ty „nejschopnější“, aby se tak formy života postupně zdokonalovaly. Musíme si však uvědomit, že ať už se s člově-

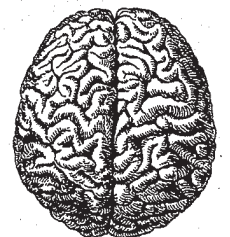
28

kem stalo před zhruba sedmi miliony let cokoli, prakticky vůbec se to nedotklo lidoopů. A to je víc než zvláštní. Jejich další vývoj probíhal mnohem pomalejším tempem. Mnoho zoologů je proto přesvědčeno, že pro vývoj člověka musí existovat nějaká jiná příčina. Zajímavé v této souvislosti je, že novorozenci lidoopů jsou lidským novorozencům mnohem podobnější, než je tomu u dospělých jedinců – a to ve všech propracích!

Je tedy člověk opicí, která se ve vývoji zastavila v raném stadiu?

Na rozdíl od „duševní“ strnulosti zvířat, jejichž chování se řídí instinkty, se člověk vyznačuje určitou přizpůsobivostí, aspoň co se mozkové činnosti týče. Neboť ačkoli náš mozek není vybaven nějakou speciální mluvou, má vrozenou schopnost a strategické naprogramování, které mu umožňuje osvojit si jakoukoli řeč. Když se v domě rodičů hovoří dvěma jazyky, naučí se dítě oba. Když přijde do kontaktu se třetím jazykem, naučí se jej také. Je znám případ pětiletého dítěte, které hovořilo plyně osmi jazyky. Vzhledem k této geneticky zakódované mimořádné schopnosti nás nepřekvapí konstatování známého neurochirurga R. M. Restaka, který prováděl rozsáhlé experimenty se znakovou řečí u šimpanzů. Restak došel k závěru, „že šimpanzi neprojevují ani nejelementárnější náznaky schopnosti osvojit si lidskou řeč.“

Lidský mozek se skládá z elementárních částic a podle všeho využívá člověk pouze asi deset procent jeho celkové kapacity. Odborníci odhadují, že tento orgán obsahuje asi sto miliard nervových buněk, vzájemně propojených nervovými vlákny (axony a dendrity). Hlavní buňky sestávají z neuronů, které se vzájemně nedotýkají, protože jsou ohraničeny synapsí. Synapse jsou nepatrně malé meziprostory o velikosti desetitisíciny milimetru, naplněné chemickými látkami, které slouží k přenosu elektrických impulzů (transmitery). Celková délka nervových vláken, jimiž jsou mozkové buňky vzájemně propojeny podobně jako obrovská telefonní centra, dosahuje přímo kosmických rozměrů – odpovídá vzdálenosti ze Země na Měsíc!

Obr. 14: Lidský mozek.

29

Lidé a zvířata mají mnoho společného: přijímání potravy, trávení, rozmnožování a způsob pohybu jsou si velmi podobné. Lidské tělo se vyvíjelo v mnoha etapách obdobně jako těla zvířat, ale došlo o kus dál. Myšlení, které nás od zvířat odlišuje, nám umožnilo určitou kreativitu v boji o přežití. Naše výrazové bohatství spočívá v paměti, inteligenci a řeči. Přitom pracují buňky našeho mozku v podstatě stejným způsobem jako u zvířat.

Proč jsme tedy o tolik chytřejší?

To musí mít příčinu ve stavbě lidského mozku. Mozek našich zvrčících předků se orientoval téměř výhradně na čichové a chuťové vjemy. V průběhu dalšího vývoje se vytvářely nové vrstvy – pro zrak a sluch. I později nabýval mozek stále nových schopností, přičemž pro jeho funkce nebyla směrodatná jeho velikost. Otázka, proč lidský mozek funguje lépe než – v některých případech větší – mozek zvířat, si vyžaduje důkladnou analýzu.

Když byla testována činnost mozku u lidí a u zvířat, zjistilo se, že u zvířat je zapojena mnohem větší část mozku. Miliony nevyužívaných mozkových buněk člověka představují velkou záhadu. Zdá se, že tyto buňky nemají žádný konkrétní úkol. Zóny mozku, které se nám podařilo zmapovat, představují jen třímilimetrovou povrchovou vrstvu tohoto orgánu – mozkovou kůru. V jejich kompetenci je koordinace a vyhodnocování hmatových a vizuálních vjemů a činnost svalstva. Pod touto povrchovou vrstvou se skrývají dosud neprobádané oblasti závitů, záhybů a rýh, vyznačujících se mnohem nepravidelnějším uspořádáním neuronů. O nich nevíme téměř nic.

Hluboko v nitru lidského mozku jsou uloženy nezákladnější impulzy jako pocit hladu a žízně, sexuální pud, strach, agrese. Ty pomáhají všem živočichům žijícím na zemi v boji o přežití; nicméně mnohé lidské činnosti nemají s těmito základními funkcemi nic společného. Náš mozek používá různé formy komunikace a dokáže tak rozlišovat dobré od špatného. Zvířata tuto schopnost nemají, jednájí čistě instinktivně; to se projevuje zvláště zřetelně, když jde o utišení žízně nebo hladu. Když se zvířata něco naučí, má to vždy vztah k boji o přežití; lidská touha po vzdělání však s přežitím nijak nesouvisí.

Člověk má stejné základní potřeby jako zvířata – to se však týká jen hledání a přijímání potravy. Náš život je ovšem naplněn ještě řadou jiných činností, protože jsme vyzbrojeni pamětí (dlouhodobou a krátko-

Kapitola druhá

BIBLICKÉ SPISY

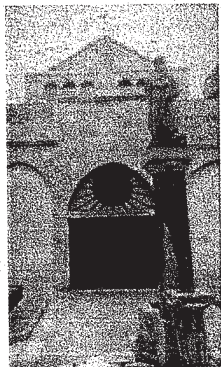
Když se poohlédneme po nejstarších tradicích, které spoluurčovaly a ještě dnes ovlivňují uspořádání civilizované společnosti, nacházíme některé podstatné fakty týkající se lidských dějin ve Starém zákoně. Jeho prvních pět knih – Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri a Deuteronomium – tvoří v pojetí židů jednotný celek, který nazývají souhrnně „Tóra“.

Všechny nejstarší příběhy tradované z časů našich dávných předků mají jedno společné: zpočátku byly předávány ústně ve formě mýtů, eposů, legend a rituálů a teprve později dostaly přičiněním vzdělané vrstvy kněžské a dalších učenců písemnou podobu. Také Starý zákon je takovou sbírkou po dlouhé generace ústně tradovaných vyprávění. Jeho jednotlivé části vznikaly postupně v průběhu mnoha staletí a byly opakovaně doplňovány, rozšiřovány a upravovány.

Z hlediska historie svého vzniku jsou čtyři knihy Tóry děleny zpravidla na tři části:

1. jahvistickou – sepsanou kolem roku 900 př. n. l.;
2. elohistickou – sepsanou kolem roku 720 př. n. l.;
3. kněžské spisy – sepsané kolem roku 550 př. n. l.

Židovští teologové, kteří žili v diaspoře v Egyptě a svá díla psali v řečtině, vybrali v 1. století př. n. l. 39 hebrejských a aramejských spisů, které označili za „svaté“. Těmi se měli věřící napříště řídit. Některé ze spisů, které nebyly do tohoto výběru zahrnuty, se dochovaly v řeckém překladu nazývaném „Septuaginta“ (Kniha 70 překladatelů). V křesťanských vydáních Bible byly tyto spisy nově utříděny a rozčleněny

Obr. 15: Hieronymův pomník.

dobou). Vědci předpokládají, že dlouhodobé uchování informací je umožněno změnami v příslušných buňkách.

Jak mohou být vzpomínky z celého života uloženy v orgánu vážícím pouhých 1,3 kilogramu?

Vzpomínáme si i na události, které se přihodily před řadou let – všechny tyto informace jsou uloženy v mozku. Tento orgán musí uchovávat vzpomínky systematicky a uspořádaně, podobným způsobem jako jsou řazeny svazky v knihovně. Je také známo, že mozek má kapacitu tak velkou, že ji v průběhu života nemůžeme plně využít.

Proč však evoluce vytvořila tak nadměrnou nevyužívanou kapacitu?

Americký astrofyzik Carl Sagan odhaduje, že množství informací, které je lidský mozek schopen pojmout, by naplnilo 20 milionů knih. Přitom potřebuje mozek pro svou činnost příkon pouhých 25 wattů. Počítač naproti tomu spotřebuje pro srovnatelnou práci mnohem víc energie. Ve skutečnosti pochopitelně nikdo neví, jak velká je maximální kapacita našeho mozku. Americký neurochirurg Richard M. Restak tvrdí:

„Mozek je skutečně jediný příklad toho, že je určitý biologický druh vybaven orgánem, o němž neví, co si s ním počít. Vývoj lidského mozku zůstává dodnes nezáhadnějším aspektem evoluce.“

Restakův kolega Robert J. White předpokládá, že za tímto pozoruhodným vývojem lidského mozku se skrývá plánovaný zásah vyšších inteligencí:

„Nemám žádnou jinou možnost než uznat existenci vyšší inteligence, která naplánovala a uskutečnila toto spojení ducha a mozku, jež nás stále znovu uvádí v úžas. To musel být dobře promyšlený akt, který někdo uvedl do chodu.“

Je tedy člověk jen produktem evoluce? Nebo jsme se stali již v raném stadiu vývoje objektem nějaké manipulace?

na knihy historické, naučné a prorocké. Také slovo „bible“ pochází vlastně z řeckého „byblos“ a znamená prostě „knihy“.

Učenec Hieronymus vypracoval ve 4. století n. l. latinský překlad Bible, známý jako „Vulgata“. Nevědomky přitom položil i základní kámen pro pozdější rozštěpení křesťanstva ve středověku. Hieronymus přeložil biblické spisy z řecké verze. Kdo z dnešních křesťanů však ještě ví, že texty obsažené v Bibli jsou vlastně jen neúplným dílem, představujícím výběr provedený středověkými teology? Křesťanství bylo po staletí ohroženo nebezpečím rozkolu. V roce 1545 svolali katolíci preláty do jihotyrolského Tridentu shromáždění, které mělo toto nebezpečí zažehnat. V návaznosti na tento koncil byla vydána řada dekretů, které podstatnou měrou přispěly k obnově katolicismu. Církev mimo jiné rozhodla, že každá identita mezi biblickým zákonem a pohanským zvykem je zakázána a považována za dílo ďábla. Zároveň byl zřízen v Římě nový úřad inkvizice a zveřejněn index – seznam zakázaných knih. S pomocí těchto instrumentů chtěl Vatikán účinněji kontrolovat věřící. Církev potlačovala i nové vědecké poznatky, pokud došla k závěru, že by mohly podkopávat víru v Boha.

Tridentský koncil trval celkem osmáct let. Na jeho základě byla eliminována i řada biblických spisů, o nichž klerici usoudili, že „nejsou svaté“. Tyto spisy dostaly označení „apokryfy“ (z řeckého apokrypos = skrytý). Mezi těmito apokryfy se nacházejí i spisy nazývané „apokalypsy“ (z řeckého apokalyptein = odhalit).

Co je vlastně obsahem těchto textů?

Apokryfy obsahují nepochopené vědy, příběhy a doplňky k vyprávěním biblických proroků; pocházejí z původních verzí jak Starého, tak i Nového zákona.

Na starozákonních apokryfech je zajímavé a překvapivé to, že stejně jako Starý zákon nám neříkají nic o odplatě na onom světě. Tato teologická koncepce začala hrát stále důležitější roli teprve v křesťanské éře.

První z pěti Mojžíšových knih se nazývá v latinském i řeckém překladu „Gene-

BIBLE

Úplné Svaté písmo Starého a Nového zákona

Do němčiny přeložil dr. Martin Luther

S mědirytinami Matthäuse Meriana

Obr. 16: Bible.

sis“ („počátek“ nebo „vznik“), protože pojednává o stvoření země a člověka. Popisuje období od stvoření prvního člověka až k smrti Josefově v roce 1657 př. n. l. Židé nazývají první knihu Tóry „Berešit“, což znamená „na počátku“. Těmito slovy První kniha Mojžíšova začíná. Apokryfy nám o Mojžíšovi prozrazují mnohé, co se v bibli nedočteme. Židovští teologové poukazují jen na jméno „Moše“ nebo „Maša“, což značí „vytáhnout z vody“. Odvozují z toho, že Mojžíš byl hebrejského původu. K tomu je však nutno podotknout, že ve staroegyptské symbolice představoval „z vody vytažený“ osobu, která dosáhla nesmrtelnosti, tedy stavu, který pro sebe nárokovali faraoni.

Kromě toho existuje v hebrejštině výraz „mošel“, označující člověka, který něco spravuje, řídí, organizuje. A právě tuto roli sehrál Mojžíš v období „exodu“ (odchodu, vystěhování se), poté co uzavřel s Bohem (Jahvem) smlouvu. Tak to popisuje Starý zákon. V židovském pojetí prožil Mojžíš dětství podobným způsobem jako již před ním jiní proroci – například Abraham a Noe. Narození každého z nich doprovázelo nebeské světlo. Ve Starém zákoně se o Mojžíšovi píše:

„Když jej Bůh jmenoval vládcem, obdržel Mojžíš svaté jméno; byl korunován světlem a navlékl si roucho svatosti.“

Tento popis měl zdůraznit Mojžíšův božský původ, zřejmě se však jedná o koncepci přejatou ze staroegyptských zdrojů, týkajících se kultu boha Rea. Dala by se snad symbolická koronovace faraona popsat vhodnějšími slovy? Jak si ale ještě ukážeme, nebyl Mojžíš hebrejského původu – ve skutečnosti to byl Egyptan!

Obr. 17: Mojžíš byl Egyptan!

Jaké důkazy hovoří ve prospěch hypotézy o Mojžíšově egyptském původu?

Egyptský kněz Manetho ze Sebennytu (325-245 př. n. l.) sepsal v době vlády Ptolemaia II. (285-246 př. n. l.) dějiny Egypta. Ve svém díle *Aigyptiaka* se zmiňuje o egyptských malomocných, které vedl kněz jménem Osarsiph. Prý vyznávali monoteistické náboženství. Osarsiph byl knězem Úsírůvým a byl považován za syna egyptské princezny Thremutidy. Egyptolog Jan Assmann k tomu podotýká:

34

tolik co „syn“ nebo „dítě“. Je to zkrácená forma jmen panovníků-bohů jako Tut-Mose, Ra-Mose, Ptah-Mose, Amun-Mose a podobně. Freud klade logickou otázku, proč nikoho z egyptologů, kteří si museli být jazykové příbuznosti těchto jmen vědomi, nenapadla možnost, že Mojžíš byl ve skutečnosti Egyptan.

V listopadu roku 1714 navštívil jezuita otec Claude Sicard (1677 až 1727) jako první křesťanský duchovní středoegyptský Tuna el-Gebel, který dnes nese jméno Tel el-Amarna. Objevil přitom – aniž by si byl vědom zásadního významu svého nálezu – hraniční stély s popisem ceremoniálu uctívání boha Slunce. Teprve archeologická práce sira Williama M. Flinderse Petrieho (1853-1942) po více než sto padesáti letech odhalila pravou identitu zaniklého města:

Obr. 19: Achnaton.

Šlo o Achet-Aton, město kacířského panovníka Achnatona. Po důkladném zkoumání našel také Petrie paralely mezi biblickými spisy a staroegyptskou kulturou. Nově získané poznatky mu silně připomínaly příběh o Mojžíšovi, jenž byl – podobně jako faraon Achnaton – stoupencem a vyznavačem jediného boha. Oba rovněž navázali se svým bohem přímý osobní kontakt. Achnaton měl jako jediný přístup do „náosu“ neboli chrámové kaple, kde každého jitra budil boha slunce Atona a obdržel od něj zákony pro svůj lid, aby svět lidí dále existoval. Podobným způsobem obdržel biblický Mojžíš od boha na hoře Sinaj desatero přikázání. Když si uvědomíme, že biblické žalmy jsou do-

slovně přepsány z „Hymny na Atona“, nebude se nám jevit spojení hebrejské tradice s Achnatonovou předlohou jako nereálné. Navíc měl Achnaton dva vezíry, z nichž jeden se jmenoval Ra-Mose!

Proč jsou tyto fakty veřejnosti zamlčovány?

Mojžíšovo egyptské vzdělání mělo rozhodující vliv i na pozdější vývoj jeho osobnosti v době, kdy vedl židovský národ. Uměl nejen číst a psát, ale znal i tajemství egyptských kněží a mágů. Již v 18. století popsal švédský badatel Emanuel Swedenborg egyptské tajné znalosti následujícími slovy:

36

„Tento příběh musí být podstatně starší než první možný kontakt nějakého egyptského písaře s hebrejskou Bibli.“

Skutečně existuje ještě jeden spis pojednávající o exodu, jehož autorem je Hekataios z Abdéry. Příběh začíná zprávou o morové epidemii, která postihla obyvatelstvo Egypta. Egyptští kněží prohlásili, že mor seslal na zemi kolem Nilu bohové jako trest za to, že se v říši faraonů usadilo velké množství cizinců, kteří zde zavedli také nové náboženské kultu a obřady. Nato začali Egyptané cizince vyhánět, aby se jejich země očistila.

Vyhnanci začali zakládat nové kolonie, částečně v Řecku, zčásti v Palestině. Skupinu, která se usadila v Řecku, vedli Danos a Kadmos. V čele uprchlíků, kteří se vydali do Palestiny, stál jistý Mojžíš, zakladatel a zákonodárcé Jeruzalémské kolonie. Podle Hekataia zakázal Mojžíš svému lidu zobrazovat bohy, protože:

„Bůh nemá lidskou postavu. Samo nebe, které se rozprostírá nad zemí, je prý bohem a vládcem všeho.“

Obr. 18: Tímto písmem se psaly dějiny.

I další spisovatel a učenec jménem Lysimachos, jenž musel sepsat svou zprávu někdy ve druhém století př. n. l., uvádí hladomor jako výchozí situaci, za níž byli z Egypta vyhnaní „nečistí“ a „bezbožní“. I zde je tedy bezprostředním podnětem hospodářsky neutěšená situace. Král Bokchoris prý vydal provolání k lidu a přikázal kněžím, aby egyptské chrámy a egyptskou půdu očistili od „nečistých“ a „bezbožných“. Za takové byli považováni i Židé, kteří byli v té době sužováni malomocenstvím a jinými nemocemi a hledali útočiště v egyptských chrámech. Králova opatření sahala dokonce tak daleko, že část malomocných byla utopena a zbylí vyhnaní do pouště.

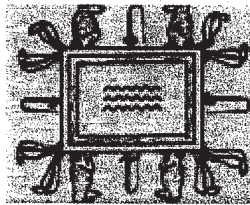
Nejsou to nezvratné důkazy, že Mojžíš byl Egyptan?

Proslulý Sigmund Freud podnítl již v roce 1923 diskuzi o egyptském původu jména Mojžíš, a to v článku „Egyptan Mojžíš“, zveřejněném v časopise *Imago*. „Mojžíš“ znamenalo v jazyce starých Egyptanů

35

„Staré kultury znaly nauku o souvztažnostech, základní vědění všech mudrců. To platí především o Egyptánech, kteří z ní odvodili i své hieroglyfy. Díky tomuto vědění znali pravý význam každého živého tvora i veškerých druhů stromů, rostlin, hor, řek, pramenů, Slunce, Měsíce a hvězd.“

Z Mojžíšových knih vyvodil německý badatel Silvio Gesell již v roce 1945 závěr, že Bible obsahuje informace o „vysoce vyspělých technologiích“. S mimořádně bystrým úsudkem dedukuje, že Mojžíš se obeznámil s pomocí svého tchána Jethra – který měl jakožto kněz na faraonově dvoře rovněž přístup k tajnému vědění – s „archou úmluvy“, jakousi laboratoří na výbušniny. Podle Gesellova názoru nejsou verše 23-38 ve 30. kapitole Druhé knihy Mojžíšovy ničím jiným než antickým návodem na výrobu trhaviny.

Obr. 20: Archa úmluvy.

Gesell dále uvádí, že i řada dalších biblických příběhů – hořící keř, zničení egyptských válečných vozů, skála, která se náhle rozlétla na kusy, zbořený zdi Jericha – souvisí se zapomenutým alchymistickým vědění dávné minulosti, jehož výchozím bodem byla archa úmluvy. Klade si otázku, jestli Mojžíš doopravdy potřeboval čtyřicet dní na to, aby za hřmění hromů a blesků převzal od boha desky s Desaterem, nebo spíš na to, aby jakožto nešikovný laborant vyléčil své popáleniny a svá zranění. Gesell připomíná, že hebrejský výraz „ki mijah“ označuje „chemii“ a doslova znamená „protože je od boha“.

Věda v Bibli?

Apokryfní Henochovy texty zaznamenaly o Jahveho družině následující podrobnosti:

„Asasel naučil lidi zhotovovat řeznické nože, zbraně, štíty a brnění; ukázal jim kovy a jejich zpracování, náramky a ozdoby, ...zdobené víček, vzácné kameny a nejrůznější barviva.“

Asasel patřil k těm andělům, kteří se odvrátili od boha (Jahveho) a ve Starém zákoně se o nich hovoří jako o „nephilim“. Tento výraz je zjevně odvozen z hebrejského slovesa „naphal“, což znamená „padnout“. A v teologické literatuře bývá „nephilim“ skutečně překládáno jako

37

„padlí“. Jsou tak označováni andělé z Jahveho družiny, kteří se provinili tím, že proti vůli svého pána založili spolu s lidmi vlastní malou říši. Podle učenců Olympiodora a Zósima se měl jeden z těchto andělů jmenovat Chemes, Chymes nebo Chimes, přičemž se zřejmě jednalo o postavu, která lidi zasvětila do tajů chemie. Původ tohoto slova sice není znám, v egyptských pramenech se ale hovoří o božstvu Chem.

Gesellovu hypotézu podpořil z přírodovědeckého hlediska Johannes Lang. Protože však byl Lang neochvějným zastáncem teorie dutého světa, stali se oba badatelé jen předmětem posměchu svých kolegů. Například fyzik Kurt Mendelssohn odbyl Gesellovy a Langovy závěry – aniž by se kdy do hloubky biblickými texty zabýval – arogantním způsobem:

„Ne vždy máme co do činění s tak jasnou sebeobžalobou spekulace.“

Přitom je právě Mendelssohnova teorie (zveřejněná v roce 1971), podle níž dali staroegyptští vládci vybudovat pyramidy jen proto, aby byly během tří měsíců každoročních nilských záplav zaměstnány přebytečné pracovní síly, spekulací nejhrubšího zrna! Kdybychom uvažovali stejným způsobem, mohli bychom odchod izraelských kmenů z Egypta označit za „protest organizovaného dělnictva“.

O čem nás informují biblické spisy doopravdy?

První kniha Mojžíšova popisuje vznik života; kritikové Bible však správnost tohoto líčení odjakživa zpochybňovali argumentem, že se jedná o události, k nimž došlo před prorokovým narozením. Kromě toho kritikové Bible dokládají, že Genesis nepochází z pera jednoho člověka, nýbrž byla sestavena z děl několika autorů (uvádí se, že jich bylo celkem 14). Přesto však musíme konstatovat, že Genesis je jedinou starověkou písemnou památkou, která předkládá souvislý a smysluplný popis historického vývoje od jeho prvopočátku. Z Mojžíšova pohledu začaly dějiny stvořením nebe a země. Na počátku byla země pustá planeta, na níž nebylo zřehla nic. Ve Starém zákoně se hebrejské „bará“ a řecké „ktizó“, znamenající tolik co „stvořit“, „vytvořit“, používá výlučně v souvislosti s božským aktem stvoření.

Dále se v Genesis praví, že po zemi stvořil bůh nejprve vodu a pak světlo. Hebrejským slovem použitým na tomto místě pro „světlo“ je „ôr“, což znamená světlo všeobecně. Ve zprávě o čtvrtém dni stvoření je však použito hebrejské „ma'ôr“, s významem „zdroj světla“, tedy Slunce! To znamená, že v prvních dnech stvoření pronikalo vzdušným oba-

Obr. 21: Na počátku.

lem Země difuzní světlo, jeho zdroj však nebylo možné z jejího povrchu pozorovat – byl zakryt clonou mraků či par. Teprve čtvrtého dne se situace změnila.

Pozoruhodné je i to, že v První knize Mojžíšově (Gn 1–16) není použit výraz „bará“, nýbrž sloveso „assáh“, znamenající „dělat“. V téže kapitole použitý výraz „šamjím“ („nebe“, „vesmír“) zahrnuje z přírodovědné perspektivy Slunce, Měsíc i hvězdy; to znamená, že tato nebeská tělesa musela existovat už před čtvrtým dnem stvoření. V tento den pak začal bůh tyto objekty přetvářet v tom smyslu, že nově určil jejich vztah k Zemi a k jejímu „obalu“. V tomto obalu došlo k „rozdělení vod“. Dále se dočítáme, že se na nebeské klenbě objevila světla, a o něco dál je uvedeno: „...létavci létejte nad zemí pod nebeskou klenbou“ (Gn 1–14, 15, 17, 20).

V Septuagintě je hebrejské slovo „raqia“ překládáno řeckým výrazem „steréoma“, znamenajícím tolik co „pevné těleso“. Vulgata užívá latinské slovo „firmamentum“, které rovněž znamená něco „pevného“, „trvalého“.

Když byla vytvořena zemská atmosféra, vystoupila pátého dne země z vod a modrou planetu začaly osídlovat rostliny. Na rozdíl od evoluční teorie, podle níž se všechny formy života vyvinuly z jednobuněčného živočicha, říká Starý zákon:

„Hemžete se vody živočišnou havětí a létavci létejte nad zemí pod nebeskou klenbou!“ (Gn 1–20).

Podle Písma se to tedy již v prvotní prapolevce hemžilo havětí všeho druhu. Americký geolog Wallace Pratt k tomu říká:

„Kdybych byl jako geolog vyzván, abych naše novověké představy o vývoji života na zemi vysvětlil prostému pasteveckému lidu, jakým byly kmeny žijící v biblické době, stěžl bych mohl udělat něco rozumnějšího, než se co nejpřesněji držet znění první kapitoly Mojžíšovy knihy o stvoření.“

Musíme mít na paměti i to, že pokud se v Genesis mluví o „dnech stvoření“, jde pochopitelně o zcela jiné časové úseky, než představuje náš kalendářní den. Náš den, skládající se z 24 hodin, je libovolnou, námi k praktickým účelům vytvořenou pomůckou, která nemá z kos-

mického hlediska naprosto žádný význam. Hebrejský výraz „jom“ je sice překládán jako „den“, může však označovat různé dlouhé časové úseky.

Jsou v Bibli tímto slovem označovány časové etapy, jimiž se zabývají i dnešní astrofyzikové?

Jsme sice zvyklí dělit život a čas na minulost, přítomnost a budoucnost, ve skutečnosti však vlastně existuje pouze přítomnost; jen v jejím rámci žijeme a nabýváme zkušeností. Minulost naproti tomu existuje pouze v naší paměti a budoucnost v našem očekávání. Z tohoto hlediska bychom mohli dokonce tvrdit, že čas vlastně neexistuje!

Když bohové stvořili zemi, rozhodli se stvořit také člověka a umístit jej do zahrady nazvané „ráj“. Z této zahrady vytékaly čtyři řeky – Pišon, Gihon, Eufrat a Tigris. Odpověď, kterou nám na otázku po původu člověka nabízí Bible, je při srovnání s výsledky evolučního vývoje překvapivá.

Podle Písma vznikl člověk jako „Adam“ a „Eva“, nikoli ovšem tak, že by se v průběhu evolučního procesu trvajících miliony let vyvinul z opic. Za svůj vznik vděčí člověk nejdokonalejší bytosti vůbec, samotnému bohu, který jej stvořil k obrazu svému. To znamená, že člověk je umělé, s pomocí genové technologie vytvořený druh. Adam a Eva byli stvořeni Jahvem, aby spolu s bohy (nebyl pouze jeden bůh) obývali rajskou zahradu Eden. Kvůli intrikám chytrého „hada“, který přemluvil Evu a Adama, aby přes výslovný Jahveho zákaz ochutnali jablko ze stromu poznání, byli první lidé z ráje vyhnáni. Apokryfní spisy *Život Adama a Evy*, *Mojžíšova apokalypsa* a *Jeskyně pokladů* však naznačují něco jiného. Podle nich totiž bylo důvodem vyhnání prvních lidí z ráje to, že Eva byla Adamovi nevěrná s jedním z božích synů, jehož znamením byl symbol hada:

„Semael, syn boží, jezdec hada, vešel k Evě, a ta otěhotněla a porodila Kaina. Podívala se na jeho tvář a uviděla, že se nepodobá tvářím pozemským, nýbrž nebeským.“ (...)

Tak museli Adam a Eva opustit rajskou zahradu obývanou bohy a pustit se do tvrdého boje o přežití v přírodě. To je také začátek oné v Bibli líčené lidské civilizace, která se v době před potopou vyvíjela ve dvou liniích. Začíná Kainovými potomky. Když Kain zavraždil svého bratra Ábela, odešel na východ, kde se mu narodil syn Enoch. Poté zbudoval Kain město, které pojmenoval po synovi. Město Enoch leželo na

Obr. 22: Adam a Eva v rajské zahradě Eden.

Obr. 23: Vyhánění z ráje.

východ od ráje, v zemi Nod. Přesnou zeměpisnou polohu tohoto místa se badatelům dodnes nepodařilo určit, mohlo se však nacházet v blízkosti dnešní Indie.

Kainovo pokolení pokračovalo Íradem, Mechújáelem, Mechújáelem, Metúšáelem a Lámechem. Lámechovým prvorozeným synem byl Jábal, který ovládal umění hudby a zhotovil první hudební nástroje. Kainova druhá žena přivedla na svět Tubal-Kaina, což znamená „kovář“, „kovo-tepec“. Tubal-Kain, který žil ve městě Enoch, byl později uctíván jako otec zmíněných řemesel.

Kronikáři Starého zákona však na tomto místě ztratili o další vývoj Kainova rodu zájem. Místo toho obracejí svou pozornost k Šétovi, třetímu synovi Adama a Evy. Adam, který zplodil Šéta ve věku 130 let, žil potom ještě dalších 800 let. Ve věku 930 let zemřel – podle kabaly však ne na stařeckou slabost, nýbrž na následky nevyléčitelné choroby. Adama smrt, o níž se Bible nešíří, se podle kabaly odehrála následujícím způsobem: Když Adam onemocněl, chtěl jej Šet vyléčit pomocí „léčivé rostliny“ ze stromu života, rostoucího v rájské zahradě. Nejprve se Šet

42

vu. V dobách, kdy lidé ještě neznali antibiotika, se taková otrava často rovnala rozsudku smrti.“

Vraťme se ale k našim dlouhověkým biblickým předkům. Posledním z nich byl Noe, který se dožil 950 let. Mezeru mezi Jeredem a Noem vyplňují Henoch (365 let), Metúšelach (969 let) a Lámech (777 let). K tomu je ovšem nutno dodat, že Henoch nezemřel, nýbrž „chodil s Bohem“ a odebral se s ním do nebe. Noe byl bohy vybrán k tomu, aby jako jediný přežil potopu a stal se zakladatelem nového, lepšího pokolení.

Obr. 24: Země před potopou – úmluva boha s Noem.

Noe tedy postavil loď, na kterou vzal kromě své rodiny také od všech čistých zvířat po sedmi párech a od všech nečistých zvířat po sedmi párech. Tento příběh je vylíčen v 6. až 10. kapitole První knihy Mojžíšovy (Genesis).

Odkud tento příběh původně pochází?

Když se 17. dubna 1880 narodil anglický archeolog Leonard Woolley, samozřejmě nikdo netušil, že právě jemu se podaří doložit původ biblických příběhů v historicky starších textech.

V roce 1911 uvítala choť britského konzula pro Mezopotámii Winifred Fonatanová jako své hosty tři mladé archeology: Davida Hogartha,

44

pokusil obstarat tuto rostlinu s pomocí „ptáka“. To se však nepodařilo, a než přinesl lék osobně, byl již Adam mrtev.

Adam ostatně nebyl jedinou biblickou postavou, která se dožila pro naše představy neuvěřitelně vysokého věku. Šet zplodil ve věku 105 let Enóše a žil celkem 912 let. Enóš zemřel ve věku 905 let. Enóšův prvorozený syn Kénan zemřel, když mu bylo 910 roků, Kénanův syn Mahalel žil 895 let a jeho syn Jered 962 let.

Rodokmen dlouhověkých lidí dál pokračoval až k časům potopy. Bůh postihl svět potopou za trest, protože lidské dcery měly pohlavní styk se syny božími, z čehož vznikl nový rod Homo sapiens. Tento hřích potrestal bůh katastrofou, která zahubila všechny živé tvory – jen Noe s rodinou byli vyvolení, kteří směli přežít. Hned po potopě se délka lidského života od pokolení od pokolení podstatným způsobem snižovala. Například Terach, který zplodil v sedmdesáti letech Abrahama, se dožil již jen 205 let.

Proč k tomuto vývoji došlo?

Lékař a evolucionista Hubert Markl z Max Planckovy společnosti pro podporování věd říká:

„Neexistují nesmrtelní živočichové, protože v těle každého jednotlivce jsou zabudovány biologické mechanismy, které vedou ke stárnutí. Tím se uvolní místo pro další generace. V průběhu mnoha milionů let vývoje se zřejmě ukázalo, že onemocnění může být výhodou umožňující přežít druhu. Tomu odpovídá i skutečnost, že lidé, kteří v důsledku genetické vady nepocítují fyzickou bolest, se zřídka dožívají věku vyššího než 35 let.“

Markl má zřejmě na mysli skutečnost, že včasný signál bolesti nás odrazuje od určitých jednání. Když se například příliš prudce, neopatrně ohneme, dojde k přetížení meziobratlových plotének; vyvolaná bolest zabrání vzniku větších škod, které by mohly vést k ochrnutí. Ochrnutí pračlověk by byl odsouzen k smrti hladem. Vzpomínka na prodělanou bolest přiměje člověka k tomu, aby byl opatrnější. Jako jiný příklad uvádí Markl bolest zubů:

„Když je zub nakažen bakteriemi, vyvolává to nepříjemnou bolest. V důsledku toho se postižený snaží napadenou část chrupu setřít a ke žvýkání používá spíš druhou, zdravou polovinu čelisti. Kdyby to neudělal, hrozilo by nebezpečí, že se bakterie z nakaženého místa dostanou s potravou do krevního oběhu, kde by mohly vyvolat nebezpečnou ota-

43

Edwarda Lawrence a Leonarda Woolleyho. Brzy po skončení první světové války uvolnila britská vláda prostředky pro archeologický výzkum. Archeologové se rozhodli pátrat po důkazech pravdivosti biblického příběhu o celosvětové potopě. Opírali se přitom o práci geniálního autodiakta a odborníka na klínové písmo Georga Smitha (1840-1876). Ten v roce 1872 zjistil, že příběh o Noemovi vychází z podobné, ale starší mezopotámské historie o hrdinovi jménem *Utnapištim*. Pod vedením Leonarda Woolleyho začali badatelé v roce 1922 s vykopávkami v mezopotámské lokalitě někdejšího chaldejského města Ur.

Woolleyho nepřivedlo jen tak něco z rovnováhy – leda že někdo pochyboval o správnosti jeho teorií. O sedm let později, při odkrývání bývalého královského pohřebiště v Uru, došlo k nečekanému nálezu. Jeden z Woolleyho spolupracovníků se propracoval vrstvou z pálených cihel, popela a střepů, která se nacházela pod královskými hroby. Pak Woolleymu hlásil:

„Narazili jsme na panenskou vrstvu, tady už není co objevovat!“

Woolley dostal záchvat vzteku a vlezl do jámy, aby se osobně přesvědčil o nečekané skutečnosti. Podle jeho propočtů se v této hloubce ještě nemohla nacházet „panenská půda“, protože město Ur původně neleželo na rovině, nýbrž na vyvýšenině. Woolley byl zděšen, protože sám také na první pohled poznal, že jde o panenskou půdu. Nedal na sobě však nic znát, protože byl tvrdohlavý a skálopevně přesvědčený o správnosti své teorie. Bez dlouhého rozmyšlení svým pomocníkům přikázal, aby kopal dál.

Po několika hodinách další práce vyhloubili muži jámu hlubokou dva a půl metru, ale stále na nic nepřicházeli. Začaly v nich hlodat pochybnosti. Když už chtěl Woolley hodit ručník do ringu a kopání zastavit, objevilo se v hlíně několik kamenných nástrojů! Woolley znovu sestoupil na dno jámy a zkoumal vlhkou půdu. Kupodivu zde opravdu byly stopy civilizace!

Proč však od sebe byly obě vrstvy vykazující stopy civilizace odděleny tak silným nánosem hlíny?

Obr. 25: Dům ve městě Ur.

45

Woolley to pochopil okamžitě a usmál se na své pomocníky. Věděl v tu chvíli, že se mu podařil jeden z nejvýznamnějších archeologických objevů vůbec. Chtěl si nicméně ověřit, že uvažuje správně. Proto svolal poradu se svými kolegy a zeptal se jich, jak si překvapivý nález vysvětlují. Zavládlo rozpačité ticho, nikdo nedokázal odpovědět. Nakonec to byla Woolleyho manželka Katharina, která měla správné vnutnutí:

„No ovšem, je to přece důkaz o potopě!“

A měla pravdu. Tato dva a půl metru silná vrstva jílu, oddělující dvě kultury, byla nevyvatitelným důkazem pravdivosti příběhu o potopě. Aby měl naprostou jistotu, dal Woolley provést v okruhu sta metrů další vykopávky. Ty potvrdily původní objev. Woolley ještě jednou kriticky zhodnotil a doplnil nálezy a dospěl k tomuto závěru:

„Naše archeologické nálezy ve městě Ur dokazují, že kolem roku 4000 př. n. l. postihla obyvatelstvo Mezopotámie obrovská přírodní katastrofa. Nejednalo se však o celosvětovou potopu, nýbrž o mohutné záplavy na rozloze asi 140 000 čtverečních kilometrů... Pro místní obyvatelstvo to byl tenkrát celý známý svět. Několika malým skupinkám lidí se tenkrát zřejmě podařilo katastrofu přežít. Možná z hradeb měst nebo nějakých vyvýšenin pozorovali vyhladovělá a šokovaná, jak voda pomalu opadá. Není nijak překvapivé, že si lidé vysvětlili tuto pohromu jako boží trest a jako taková vešla i do náboženských tradic, předávaných v básnických eposech následujícím generacím.“

Leonard Woolley odvodil z tloušťky jílové vrstvy i výšku záplavové vlny. Došel k průměrné hodnotě 9 metrů.

Jeho objev se stal senzací, o níž psaly noviny na celém světě. Biblická potopa se stala vědecky dokázanou historickou skutečností.

Kdo je tedy naším prapředkem, Noe, nebo Utnapištim?

Starý zákon popisuje v souvislosti s potopou pouze příběh Noema a jeho rodiny; o jiných pasažérech na jeho arše se nezmiňuje. Naproti tomu mezopotamský příběh nezmiňuje pouze Utnapištima a jeho nejbližší příbuzné, nýbrž i řadu jeho přátel, pomocníků a jejich dětí, kteří se na archu, když přišla potopa, rovněž nalodili. Hovoří se dokonce o navigátorovi, který měl za úkol loď řídit. Hora Nisir, u níž Utnapištim přistál, je totožná s horou Ararat, kterou jako místo přistání Noemovy archy uvádí Bible.

Hlavním problémem, s nímž se Noe/Utnapištim a jejich doprovod museli bezprostředně po potopě vypořádat, bylo obstarání potravy.

46

Hovořil snad Sonki obrazně o dopadech komet?

Na svazích syrských hor se každopádně začalo i s kultivací pšenice a ječmene. Tyto odrůdy obilí byly přímo ideální, protože obsahovaly všechny důležité živiny. Navíc se ukázaly být velmi odolnými, prospívaly téměř všude a dávaly dvě sklizně do roka. Zpráva napsaná v klínovém písmu, dnes uložená v berlínském Archivu pro výzkum klínového písma pod názvem *Mýtus o zemědělství*, popisuje dobu před potopou, kdy na zemi prodlévají bohové:

„První lidé jedli rostliny a živil se travami jako ovce. Jednoho předem určeného dne však přikázal bůh nebes An bohyni ječmene, aby sestoupila z nebes k lidem. Ta s sebou vzala ječmen. (...) Na polích obdělávaných lidmi pak rostl ječmen. Avšak bůh Enlil vzal tuto plodinu v údolích a přinesl ji i do hor, takže rostla i tam.“

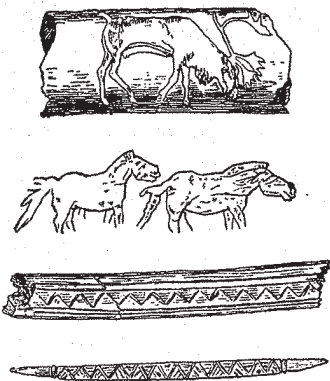
Ze by rozvojová pomoc od bohů?

Pravděpodobně ano! Pro vědce je totiž záhadou, že se náhle na určitém území objevily ovoce i zelenina a zároveň se začalo i s chovem domácích zvířat, především ovcí a koz, které lidem dávaly mléko, maso

a vlnu. Také v tomto ohledu jsou zprávy z tabulek popsanych klínovým písmem obsažnější než biblické spisy:

„Nebyla tu ještě zelenina a nebylo tu ani obilí, nebyli tu berani a nerodila se jehňata, nebyly kozy a nerodila se kůzlatá, tkaní nebylo známé, ještě nebylo objevené. (...)“

Za oněch časů vznikla v tvůrčí dílně bohů stvoření Lahar a Anšan. Množili se a bohové z nich pojídali, nemohli se však nasýtit. Bohové pili dobré mléko ovcí a koz, nemohli však utišit hlad.“

Obr. 27: Umělecké výtvořky ze starší doby kamenné.

48

Obr. 26: Zde začala po potopě nová civilizace.

V deváté kapitole První knihy Mojžíšovy se dočítáme, jaké pokyny dal Bůh Noemovi:

„Plodte a množte se a plňte zemi... Každý pohybující se živočich vám bude za pokrm; jako zelenou bylinu vám dávám i toto všechno.“

Z tohoto úryvku Bible lze vyvodit závěr, že oblast kolem Araratu se stala po potopě kolébkou zemědělství. I současní vědci jsou zajedno v názoru, že s obděláváním půdy se začalo na území dnešní Sýrie. Hádkou pro ně však zůstává, proč lidé začali obdělávat půdu v tomto hornatém kraji, když níže položené oblasti se k tomu hodily daleko lépe. Ani v *Timaiově*, kap. 22, (*Timaios* je dílo řeckého filozofa Platona – pozn. překl.) nezná egyptský kněz Sonki důvody, které k tomu vedly:

„Čas od času dochází k výkyvu nebeských těles, která krouží kolem země. A někdy, v dlouhých časových úsecích, je vše na zemi spaleno velikým ohněm. Pak umřou všichni, kdo žijí na horách nebo ve vyvýšených a suchých krajích, zatímco ti, kdo žijí na březích řek a moří, přežijí.“

47

Když se zeptáme biologů zabývajících se evolucí, na které místo v evolučním vývoji umísťují ovci, dozvíme se, že ovce tu najednou prostě byly a jako dodavatel vlny přinášely prospěch výlučně lidem. Nikde nebyl nalezen příbuzný druh, který by žil volně v přírodě. Stejně je to i s námi lidmi, když hledáme své místo na stromu evoluce. Zjišťujeme, že jsme zřejmě příbuzní s lidopopy, že se však opice vyvíjely s mnohem menší dynamikou než my!

I co se týče stvoření nebo vzniku života, obsahují klínové tabulky překvapivě detailní informace:

„Poté, co bohové stvořili ‚černohlavé‘ (lidi), rozmnožili bujnou vegetaci v zemi. Dovedně stvořili čtyřnohá zvířata a umístili je do Edenu.“

Ačkoliv je z těchto veršů zřejmé, že hebrejské spisy splývají s mezopotamskými, má představa o totožnosti biblické potopy s mezopotamskou legendou o potopě stále ještě dost odpuřč. Konec konců všichni víme, že v Bibli je popisována potopa, která postihla celou zemi.

Došlo skutečně k takové globální katastrofě?

Před vznikem židovského náboženství, z něhož se později vyvinuly také křesťanství a islám, měl každý národ své vlastní bohy. I Starý zákon se kromě Jahveho zmiňuje o dalších bozích, kteří byli uctívání už mnoho tisíc let a jejich existence není popírána. Jak ještě uvidíme, má židovské náboženství kořeny v Egyptě, inspirovalo se však i religiozními představami obyvatel země Kanaan.

Již v roce 1685 se pokusil britský učenec John Spencer (1630-1693) v díle *De Legibus Hebraeorum Ritualibus et Earum Rationibus Libri Tres* dokázat, že hebrejské rituální předpisy mají původ v Egyptě. Ještě než odešli z Egypta, začali utlačovaní „malomocní“ (Izraelité) formulovat vlastní, opoziční náboženství. Profesor Jan Assmann k tomu v díle *Egyptian Mojžíš podotýká:*

„Malomocní dorazili nejprve do opuštěného hlavního města Hyksóů. Zde si za svého vůdce zvolili kněze jménem Osarsiph, který pocházel z Heliopole. Ten jim dal zákony, v nichž se přikazuje konat vše, co je v Egyptě zakázáno, a zakazuje vše, co je v Egyptě předepsáno. První a nejdůležitější zákon se týká bohů: nesmějí být zvyváni, jejich zvířata nesmějí být ušetřena, jejich zákazy se nikdo nesmí řídit.“

Podle Assmannových odhadů mělo k této náboženské revoltě dojít někdy za vlády krále Amenopise ve 14. století př. n. l. Jednoho dne faraon zjistil, že bohové „se stali neviditelnými“. Panovník dal nato zhruba

49

80 000 „malomocných“ shromáždit a odvést do kamenolomů, kde museli vykonávat otrockou práci. Assmann dále píše:

„Amenopis se bojí pomsty bohů a předvídá, že „malomocným“ se dostane pomoci zvenčí a že budou Egyptu třináct let vládnout.“

Izraelitům se skutečně podaří přivést zpět do Egypta Hyksósy, kteří odtud byli před dvěma sty lety vyhnáni, s jejich pomocí tu třináct let vládnou a faraona zahnat na území dnešní Etiopie. Podle Assmanna, který se ve svých závěrečných zprávách opírá o zprávy kněze Manetha, mění Osarsiph své jméno a nadále si říká Mojžíš. Assmann v tom však vidí pouze analogii jiného příběhu a uvádí k tomu:

„Je to pozoruhodný příběh, v němž se Achnaton pod maskou Osarsipa alias Mojžíše vrací do písemně zaznamenaných dějin.“

A jak je to s již zmíněným vlivem Kenaanských?

Země Kanaan představovala jakýsi most, který spojoval Egypt s Asíí a především s Mezopotámií. Panoval zde čilý obchodní ruch. Malby na egyptských zdech ukazují kenaanské hodnostáře na návštěvě u faraona. Díky těmto zobrazením si také můžeme učinit představu o tom, jak Kenaanští vypadali. Měli ostře řezané rysy obličeje a tmavé vlasy, které si ženy spleťaly do dlouhých copů a muži upevňovali na temeni do tvaru jakýchsi houbových trsů. Nosili oděvy zářivých barev, nejčastěji v červeném a žlutém odstínu – ženy dlouhé šaty, muži krátké suknice. Z dochovaných textů z doby 12. dynastie (1991-1848 př. n. l.) ovšem vyplývá, že vztahy mezi faraonem a Kenaanity nebyly právě nejlepší; egyptský panovník v nich „proklíná tři krále Askalonu“.

V roce 1815 pátrala Angličanka lady Hester Stanhopeová v kenaanské oblasti po pokladu, který se měl nalézat v místě uvedeném na jedné středověké mapce. Během vykopávek narazila na římskou baziliku.

Ve dvacátých letech minulého století pracoval v této oblasti britský archeolog John Garstang. Chtěl nalézt původní domovinu Kenaanských a získat o tomto záhadném národu nové informace. Jeho tým sice našel předměty z uvedené doby, celý projekt však musel být nakonec přerušeno – na místě vykopávek bylo smícháno příliš mnoho archeologických vrstev mladšího data, jimiž by se museli Garstang a jeho lidé pracovat. Teprve americkému archeologovi Lawrenci Stagerovi se v roce 1985 podařilo objevit město Askalon, v němž podle jeho názoru žilo kolem roku 1850 př. n. l. zhruba 15 000 obyvatel. Ani Stager ale nedokázal určit, odkud vlastně Kenaanští na území dnešního Izraele přišli.

50

Izraelité zprvu převzali rituál Kenaanských, spočívající v uctívání „posvátných kamenů“. Těmito kameny byly buď umělé zhotovené obelisky, nebo kameny, které spadly z oblohy a byly považovány za boží znamení.

Praotec kenaanského lidu byl tedy vnukem biblického Noema. Poté, co Noe ve věku 500 let zplodil syny Šéma, Cháma a Jefeta, uplynulo dalších sto let, než přišla potopa. Po této katastrofě žil Noe ještě 350 roků, než ve věku 950 let zemřel. Uzavřel tak řadu „deseti biblických praotců“ počínající Adamem.

Když Jahve potrestal lidstvo potopou, rozhodl, že lidé se nemají dožívat vyššího věku než 120 let (Gn 6–3). Lidé se však o Jahveho rozhodnutí příliš nestarali, jak vidíme z rodokmenu od potopy až po Teracha. Také v jiných kulturách se lidé bezprostředně po potopě dožívali mnohem vyššího věku než 120 let. O tom si později povíme víc.

Chámův čtvrtý syn Kanaan založil říši stejného jména a podřídil jí vládě boha Baala. Podle kenaanských představ měli městští bohové lidskou postavu, podobně jako bibličtí „andělé“, a byli zprostředkovateli mezi nejvyšším bohem a lidmi. „Bel-El“ byl sídlem hlavního boha, který zde dlouho pobýval a učil lidi, jak správně žít. Později označovali přívrženci nového izraelského náboženství toto místo za „satanské“.

Z dochovaných kenaanských textů je patrné, že Baal nebyl považován za dokonalého a všemocného boha; je v nich dokonce označován za smrtelníka! Baal byl pouze jedním z mnoha božstev.

Posvátné kameny uctívané Kenaanskými byly – jak aspoň říká tradice – „šeptající kameny“, jejichž vlastnosti se podobaly „kamení mudrců“. Když chtěl Baal na vrcholku Zaponu nainstalovat „šeptající kámen“, aby mohl s jeho pomocí komunikovat s ostatními nebeskými božstvy, předal své průvodkyni Anat (která byla lidského původu, později však byla povýšena na božstvo) tajné poselství.

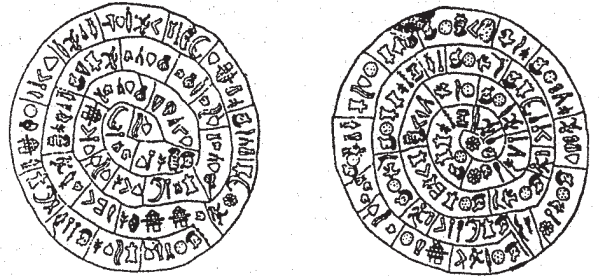
Obr. 29: Sloup z Džedy.

Skutečnost, že lidé se seznamují s předměty bohů, se ani trochu nelíbila jinému božstvu jménem Mot. Ten proto vyzval Baala na souboj. Na nebi se pak odehrál lýtý boj, v němž měl Mot převahu. Baal nakonec

V hrobech odkrytých roku 1997 však bylo nalezeno větší množství skarbů a amuletů – předmětů pocházejících jednoznačně z Egypta. Z těchto a dalších nálezů učinil Stager závěr, že Kenaanští byli totožní s Hyksósy:

„Mezi archeologickými nálezy v Avarisu, hlavním městě Hyksosů v Egyptě, se nacházejí předměty zcela totožné s těmi, které jsme našli v Askalonu. Já i moji kolegové jsme zajedno v názoru, že Hyksosové byli vlastně Kenaanští a mnozí z nich pocházeli z okolí Askalonu.“

Ačkoliv biblické spisy uvádějí jednoznačně, že Kenaanští odvozuji svůj původ od Cháma, předpokládají dnešní badatelé, že tento národ byl semitského původu. Vycházejí přitom ze skutečnosti, že Kenaanští hovořili semitským jazykem. Jako důkaz se nejčastěji uvádí velké množství hlíněných tabulek nalezených ve městě „Ras Šamra“ (Ugarit),

Obr. 28: Také disk z Faištu připomíná svým vzhledem prorocký kámen.

kteří pocházejí ze 14. století př. n. l. V třísvazkovém díle *Mýty národů* se dokonce dočteme:

„Archeologické vykopávky prováděné od roku 1929 v Ugaritu ukazují, že stopy této kultury lze zpětně sledovat až k roku 4000 př. n. l.“

Podle Bible byl Kanaan synem Chámovým a vnukem Noemovým. Genesis (kap. 9–24) uvádí, že Kanaan se vůči Noemovi provinil, za což jej tento stihl prorockou kletbou.

51

podlehl a jeho mrtvé tělo dopadlo z oblohy na zem jako kámen. Anat a Sepeš, kteří byli svědky celé události, následně mrtvé Baalovo tělo pohřbili. Zjistili tak, že i bohové jsou smrtelní – stejně jako lidé!

Co to bylo za kámen, kvůli kterému musel jeden z bohů zemřít?

Mohlo jít o chybně interpretované komunikační zařízení, s jehož pomocí byly předávány informace. I dnes je přece komunikační technika pro mnoho lidí nesrozumitelnou záležitostí, o níž vědí jen tolik, že se nad našimi hlavami přenáší ohromné množství dat, které člověk nedokáže svými smysly registrovat.

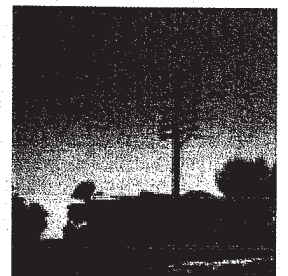
Kenaanské texty nás informují o funkci posvátných kamenů:

„Je to kámen, který šeptá, lidé však jeho zprávu nerozluští, obyvatelé země jí nebudou rozumět.“

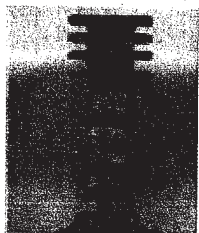
Jak to bylo s bohy? Šlo skutečně o dokonalé, všemocné bytosti?

Při hledání odpovědi na tuto otázku můžeme začít u biblického boha a analyzovat jeho komunikaci s lidmi po potopě. Nejvíce informací nám v tomto ohledu nabízejí knihy Mojžíšovy. K doprovodu Jahveho patřili vedle dalších bohů také andělé – serafové a cherubové. Díky tradici předávanému „šabatu“ víme, že biblický bůh pochází z Mazzalu. V hebrejštině se dodnes používá výraz „mazzal tov“ ve významu „hodně štěstí“. Ve skutečnosti však „mazzal“ znamená „planeta“. Také označení andělů je odvozeno z hebrejského slova „malach“, které znamená „posel“ nebo „vyсланec“. Zprvu dostávali bohové různých národů osobní jména, měli ruce a nohy, mluvili, a když byli lidmi požádáni o radu nebo pomoc, hovořili s nimi vždy z očí do očí. Teprve s nástupem monoteismu došlo k určitému odcizení mezi lidmi a jediným všemocným a neviditelným bohem. Na Jahvem je ještě patrná jeho individuální osobnost, projevující se u něho lidské vlastnosti jako roztržitost, zapomnětlivost a dokonce jistá slabost, například když určuje, jak má být člověk oblečen, když vchází do svatyně.

Při odchodu z Egypta pod Mojžíšovým velením je izraelský lid ve

Obr. 30: Telegrafní sloup.

52

53

dne v noci Jahvem doprovázen. Bůh ukazuje svému vyvolenému lidu cestu – ve dne mračným sloupem, v noci sloupem ohnivým:

„Hospodin šel před nimi ve dne v sloupu oblakovém, a tak je cestou vedl, v noci ve sloupu ohnivém, a tak jim svítil, že mohli jít ve dne i v noci.“ (Exodus 13–21)

Když Jahve přikázal Mojžíšovi, aby dal postavit svatyni, předal mu nejprve stavební plán pro schránu (archu) úmluvy, která měla tvořit středobod a nejdůležitější předmět svatyně. Schrána byla pro Izraelce také potvrzením jejich smlouvy s Jahvem. Byly v ní uloženy desky s božími příkázáními, zlatý džbán obsahující mannu a Áronova hůl, pocházející z rajské zahrady Edenu. Schrána sloužila i při obraně proti nepřátelsky naladěným dobyvatelům.

Jak mohla nějaká truhla přimět k ústupu útočící armádu, která byla navíc dobře vyzbrojená?

Pravděpodobně to bylo umožněno tím, že ze „schrány úmluvy“ vycházela zvláštní síla, založená na nějakém technickém zařízení.

Schrána byla zhotovená z akáciového dřeva a její vnitřní i vnější stěny byly obloženy zlatem. Kromě toho byla ozdobena umělecky tvarovaným „zlatým orámováním“. Druhý díl schrány tvořilo víko („příkrov“), které bylo zhotoveno z čistého zlata a na obou koncích ozdobeno dvěma zlatými soškami andělů. Tyto sošky sloužily i jako antény:

„Tam se budu s tebou setkávat a z místa nad příkrovem mezi oběma cheruby, kteří budou na schráně úmluvy, budu s tebou mluvit o všem, co ti pro Izraelce přikážu.“ (Exodus 25–22)

Ve čtvrté knize Mojžíšově (7–89) se skutečně dočítáme:

„Když Mojžíš vcházel do stanu setkávání, aby Bůh k němu mluvil, slyšel hlas, jak k němu mluví od příkrovu na schráně úmluvy, z místa mezi dvěma cheruby; i mluvil s ním.“

Také kniha Jozue (6–7, 10) a kniha Soudců (20–27, 28) nás informují o tom, že Jozue a velekněz Pinchas mohli s pomocí schrány s bohem komunikovat. K přenášení schrány byly používány dlouhé tyče, rovněž zhotovené ze zlatem potaženého akáciového dřeva. Tyče byly prostrčeny dvěma zlatými kruhy, umístěnými na bočních stěnách schrány. Nebyly z těchto kruhů vůbec vytažovány, takže Izraelci se schrány při manipulaci s ní vůbec nemuseli dotýkat. Měli totiž veliký strach z její síly. Každý dotek mohl zabít. Starý zákon nás informuje o tom, že Usa, syn Ammonadabův, přišel následkem přímého kontaktu se schránou o život. V první knize Samuelově (6–19) se dočítáme, že bůh „postihl zdrcující ranou“ bétsemešské muže, kteří nahlédli do schrány.

Podle názoru francouzského vědce Maurice D. Papina byla schrána jakýmsi elektrickým kondenzátorem, který mohl při výboji generovat napětí 500 až 700 voltů. K elektrickému výboji 600 voltů na metrovou vzdálenost mohlo dojít i při kontaktu schrány se zemí. Proto se nosiči snažili přímému kontaktu zabránit. V osmé kapitole knihy *Davidovy počátky* se dokonce dočítáme, že schrána se mohla vznášet ve vzduchu:

„Vzali tedy schránu a uložili ji na vůz, ale schrána se vznášela volně ve vzduchu.“

Jak lze tyto podivuhodné vlastnosti archy úmluvy vysvětlit?

Protože Mojžíš byl prokazatelně Egypťan, je možné, že Izraelci převzali technické vlastnosti schrány od Egypťanů. Skutečností je, že truhly byly ve starém Egyptě uctívány jako předměty. Možná v nich byly jen přechovávány vzácné dokumenty posvátného charakteru, možná však sloužily pro komunikaci s bohy. *Magický papyrus* (XI, 14–15) hovoří dokonce o „božské“ a „smrtící“ síle, kterou tyto truhly mohou mít. V hrobce Ramese IX. byl nalezen papyrus se znázorněním scény z kultu mrtvých. Na objektu tvaru truhly (egyptologové jej označují za „kvadratickou nádrž“), obsahujícím magický zdroj síly, sedí čtyři pavíani sřežící tvrdí oheň, obklopení božskými vodami. Christian Jacq píše v knize *Skruté vědění mágů*:

„Paviáni jsou rozmístěni kolem kvadratické nádrže, v níž je uložena síla ohně. Je to skutečná ‚elektrárna‘, jejíž jednotlivé komponenty musí být obsluhovány odborníky. A to s maximální opatrností, aby se ustálená pozitivní síla ohně neproměnila v sílu ničivou.“

Dá se z toho usuzovat na miniaturní atomovou elektrárnu?

Skutečností je, že i moderní věda musí ukládat vyhořelé články z atomových elektráren do kapaliny, aby se zabránilo ničivému působení jejich energie. Podobně jako pavíani, kteří byli ve starém Egyptě symbolem moudrosti (bůh Thovt), jsou i naši specialisté obeznámeni s tím, jak je třeba s jaderným reaktorem zacházet. Možná proto je zjevení jednoho z egyptských bohů popisováno tak, že jej doprovází oheň ničící nepřátele a škůdce (*Texty ze sarkofágů IV*):

„Ó povstalcé, stačí jediné slovo. Amonův oheň je namířen proti tobě a nikdy nevyhasne. Ten, který se v něm skrývá, tě proklíná, (...) metá proti vám plameny, které vás promění v popel.“

I pomstychtivost je vlastnost, kterou Starý zákon připisuje Jahvemu!
A co bylo se svatyní?

Při putování do zaslíbené země dostal Mojžíš příkaz zbudovat již zmíněnou svatyni, která byla umístěna vždy uprostřed tábora. Šlo o přenosný modlitební stan, Hebrejci nazývaný „miškán“ nebo „migdáš“ (svatyně). Stan zhotovený z dřevěných kůlů, látek a koberců, byl vysoký asi 4,5 metru (deset loktů). Jahve v něm čas od času pobýval. Severní a jižní stěna stanu byly uzavřeny prkny. Svatyně byla orientována podle čtyř světových stran tak, že vchod do ní směřoval na východ. Ve svatyni se nacházel zlatý svícen, zlatý oltář a řada dalších, blíže nespecifikovaných zlatých předmětů. V nejnižší části stanu pak byla uložena archa úmluvy. V uctivé vzdálenosti (pravděpodobně 2 000 loktů, tedy asi 890 metrů) od svatyně tábořily rodiny kmene Lévi, které byly pověřeny jejím opatrováním. Na východě tábořila rodina kněze Árona, na jihu Kechatité, z jejichž středu byla Áronova rodina vybrána pro kněžský úřad. Dále tu byli Geršonité na západě a Merarité na severu. Ve větší vzdálenosti od svatyně pak tábořilo dvanáct zbylých kmenů: Juda, Isachar a Zabulon na východě; Ruben, Šimeon a Gad na jihu; Efrajim, Manases a Benjamin na západě; Dan, Ašer a Neftali na severu.

Překvapivější než stavba svatyně je ovšem popis kněžského roucha. Každý kněz, který chtěl vstoupit dovnitř, musel mít na lemu svého roucha zvonky a na hrudi napsáno své jméno.

Proč?

Když jsem chodil jako malé dítě na hodiny náboženství, slyšel jsem, že bůh zná každého člověka až do posledního záhybu jeho duše a nic před ním není utajeno. Když jsem však četl popis kněžského oblečení v druhé knize Mojžíšově, kapitole 28, vzpomněl jsem si na své semináře. I při nich museli mít účastníci před sebou na stole kartičku se svým jménem.

Co se stalo, když chtěl do svatyně vstoupit Mojžíš?

Mojžíš cinkal zvonečkem – jako pastýřova ovečka – již z dálky a oznamoval tak bohu svůj úmysl. Po tomto signálu Jahve vstal a ukryl se za závěs, aby tam na sebe vzal podobu, která jej odlišovala od lidí. Když opět vyšel zpoza závěsu, stál před ním muž s napsaným na hrudi: Mojžíš. Tak Jahve věděl, s kým má tu čest. Když pak dotyčného oslovil jménem, byl považován za vševědoucího! Něco takového přece dokáže jenom bůh. Když se však před Jahvem objevili Áronovi synové Adibus

a Nadabs bez předepsaných rituálních formalit, byli usmrceni božským plamenem. Možná přistihli boha v nějaké trapné situaci, a proto museli zemřít.

Čeho se asi stali svědky?

Je možné, že osoba, kterou Izraelci uctívali jako Jahveho, byla ve skutečnosti docela obyčejný člověk. Někdo, koho doprovázela skupina misionářů z výše vyvinuté civilizace, nacházející se v jiné oblasti světa. Tato myšlenka není nová. Badatelé označují takovouto dramatickou setkání příslušníků dvou rozdílně vyvinutých kultur příznačně jako „šok z bohů“.

ŠOK Z BOHŮ

Zvídavost je vlastnost, díky níž se lidem například podařilo objevit cizí kontinenty, třeba Austrálii a Ameriku. Člověk je hnán potřebou hledat pravdu, která se podle všeho skrývá v dochovaných eposech, pohádkách a mýtech. Vlastní náboženské přesvědčení vedlo řadu národů k tomu, aby se pokoušely obrátit druhé na „pravou víru“. U cizích etnik přitom narážely na různé problémy. V průběhu staletí došlo při kontaktech vyspělejších kultur se zaostalejšími ke vzniku řady „cargo-kultů“.

Anglický výraz „cargo“ znamená zboží nebo náklad, zvláště lodní. Když první křesťanští misionáři navazovali kontakty s domorodým obyvatelstvem, snažili se získat jejich důvěru rozsáhlým výměnným obchodem. Drahé kovy a perly neměly pro „divochy“ stejnou hodnotu jako předměty, které dostávali výměnou – zbraně, oblečení, dalekohledy a mnohé další věci. To vše totiž byly dary bohů! Protože „divoši“ technice nerozuměli, domnívali se, že je vlastnictví těchto předmětů přiblíží bohům.

Je něco takového skutečně možné?

Švýcarský badatel Erich von Däniken zveřejnil již v roce 1992 knihu *Šok z bohů*, v níž řadu takových případů popsal. Zvláštní pozornost věnuje Däniken Kolumbovu setkání s domorodci a tomu, jak okázale při něm Španělé, považovaní za bohy, vystupovali:

„V jedné ruce držel meč, v druhé královskou korouhev. Jeho důstojníci rovněž nesli prapory s vetkanými písmeny „F“ a „I“, vztahujícími se na španělského krále Ferdinanda a královnu Izabelu, a panovačně je zasadili do půdy nového kontinentu. Jako poslední vystoupili na břeh dva vousatí mníši v hnědých kutnách, nesoucí na rameni kříže. Ty byly zasazeny do země hned vedle královských praporů a korouhev. (...) Domorodci byli nově přichozími cizinci pochopitelně fascinováni. Kolumbus a jeho druhové navíc rozdávali velkomyšlné dary...“

Krátce nato, v prosinci roku 1492, se Kolumbus a jeho doprovod stali hlavní atrakcí oslavy, kterou upořádal náčelník Guacananari. Prostí námořníci z Evropy 15. století, kteří podnikli plavbu do neznámých krajů, se tak skutečně stali bohy!

58

za samozřejmost, neboť jim je prorokovaly jejich mýty. Chtěli však víc, a proto začali sami stavět přistávací dráhy, aby k nim bohové mohli dopravit další „cargo“. Domorodci zašli dokonce tak daleko, že si na kůži tetaovali písmena U, S, A, která považovali za kouzelnou formulku umožňující spojení mezi nebem a zemí.

Situace se začala vyhrcovat ve chvíli, kdy jeden z domorodců ohlásil znovuzrození Johna Fruma. Muž, který údajně vstal z mrtvých, si říkal Neloiaq. Prohlašoval se za novodobé vtělení Johna Fruma a navíc vyhlásil, že je předurčeným králem USA a ostrova Tanna. Rychle kolem sebe shromáždil dav přívrženců. Misionáři později požádali Američany, aby jim tento kult, vyvolaný šokem z bohů, pomohli vymýtit ještě předtím, než se situace stane nepřehlednou a nebezpečnou. Mezi ostrovany ovšem dodnes přežívá víra, že John Frum se k nim jednoho dne vrátí a červený kříž i nadále zůstává symbolem hnutí, které zde má ještě pořád mnoho přívrženců. Ti nepřetržitě budují nové přistávací dráhy pro cargo – a zapomínají přitom pěstovat plodiny, které pro svou obživu potřebují.

Jakými technikami asi uváděl „Jahve“ v úžas celý izraelský národ?

Každý, kdo četl Bibli, jistě zná příběh o tom, jak se rozestoupily vodní masy Rudého moře, když izraelský lid prchal před egyptskými pronásledovateli. Izraelci tak přešli suchou nohou mořskou úžinu, avšak hned za nimi se moře opět zavřelo a pohřbilo faraonovy oddíly. V patnácté kapitole Druhé knihy Mojžíšovy je za to Hospodin chválen a celá událost je popsána biblickými verši:

„(...) smetl do moře koně i s jezdcem. (...) Dechem tvého chřípí počaly se kupit vody, příboje zůstaly stát jako hráze. (...) Zadul jsi svým dechem a moře je zavalilo, potopili se jako olovo v nesmírných vodách. (...) Ale Izraelci šli po suchu prostředkem moře.“

Odhlédneme zde od skutečnosti, že tyto Jahveho činy a schopnosti silně připomínají egyptského boha Suteha. Židovský bůh se sám k popsané události vrací jen o čtyři kapitoly dál (Exodus 19) a říká svému lidu:

„Vy sami jste viděli, co jsem učinil Egyptu. Nesl jsem vás na orlích křídlích a přivedl vás k sobě.“

Analýza těchto textů jednoznačně ukazuje, že vítězství nad Egyptem umožnila jen technická převaha. Verše nám prozrazují, že síla větru, kterou způsoboval Jahveho létající přístroj, se dala libovolně regulovat.

60

Také tichomořských souostrovích Melanésie a Mikronésie se ukázalo, jak mohou vzniknout novodobé kulty bohů. Na ostrov Tanna v souostroví Vanuata přišli misionáři z Anglie a Holandska a začali domorodce seznamovat s evropskou civilizací. Avšak náhle, v roce 1941, se domorodci stáhli do vnitrozemí ostrova, do hloubky deštných pralesů. Nechtěli se dál vystavovat převýchově ze strany „bohů“.

Co se stalo?

Kdosi mezi domorodci rozšířil zprávu, že se na jižním cípu ostrova usídlil prorok John Frum a založil tam novou říši. To otřásló sociální strukturou ostrovanů natolik, že většina z nich opustila původně vyznávaný kult přírodních duchů. Rozdali všechnen svůj majetek a protancovali celé noci v transu a nadějném očekávání štěstí, které jim John Frum přinese. Později, když uviděli přistávat a startovat australské „létající čluny“ a mohli pozorovat americkou letadlovou loď, neznal jejich úžas mezi.

Tři domorodci si oblékli dlouhý splývavý šat, na hrud' si namalovali kříž a začali vystupovat jako „kněz Johna Fruma“. Šířili poselství o darech, které zanedlouho obdrží. Brzy se začalo hovořit i o třech Frumových synech – Izákovi, Jákobovi a Lastunovi. Zjevně se přitom jednalo o biblické postavy Izáka a Jáko-ba, kteří byli nějakým záhadným způsobem spojeni s ostrovním prorokem. Jméno Lastun se naproti tomu zjevně vztahovalo na nějakého anglicky mluvícího návštěvníka a vzniklo z anglického „last one“ čili „poslední“. Později přistáli na ostrově Tanna i Američané a nevědomky tak cargo-kult posílili. Domorodci totiž mezi americkými námořníky důstojníky spatřili i muže tmavé pleti, jako byli oni sami. To pro ně představovalo jasný důkaz toho, že „cargo“ nepatří jen bělochům. Američané navíc rozdávali domorodcům konzervy, čokolády, baterky, kapesní nože. Šok z bohů byl dokonalý. Ostrované považovali tyto dary

Obr. 31: Cargo-kult: setkání s neznámým vede k napodobování.

59

Také Jahveho slova o tom, že nesl židovský národ na „orlích křídlích“, se dají interpretovat jen tak, že k záchraně byl použit jakýsi druh letadla.

Vztahují se tato slova v Bibli skutečně na nějaký nám dnes neznámý typ létacího stroje?

Pravděpodobně ano! Jiný vojenský zásah tohoto zařízení nám totiž popisuje také dvaadvacátá kapitola Druhé knihy Samuelovy. Jde tu o první setkání Davida s Jahvem:

„Z chřípí se mu valil dým, z úst sžírající oheň, planoucí řeřavé uhlí. Sklonil nebesa a sestupoval, pod nohama černé mračno. (...) Temno učinil stánkem kolem sebe, vířící vodstvo, mračna prachu. Před jeho jasem vzplálo hořící uhlí. Hospodin zaburácel z nebe, nejvyšší vydal svůj hlas. Vyslal šípy a rozehnal je, blesky je uvedl ve zmatek.“

Nelze se divit, že při takovém setkání zažil „šok z bohů“ i primitivní židovský národ! Jsou tu totiž velmi přesně popsány účinky, jaké vyvolává například startující Space Shuttle. Historici nás však ujišťují, že v biblických dobách žádné kosmické lodi neexistovaly!

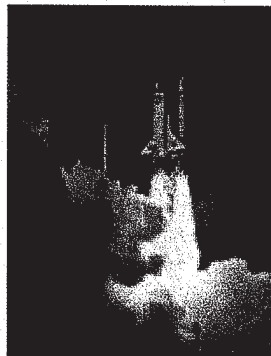
Biblická kniha mrtvých popisuje ve 149. kapitole podobné dění, totiž létající přístroj boha Rea, nazývaný „ikesi“, což podle filologů znamená tolik co „vejce boha Rea“. O vlastnostech tohoto objektu se dočítáme následující:

„(...) Jeho otvor je oheň, jeho dech přináší smrt.“

Tento popis zřetelně připomíná dnešní raketový pohon, jehož zplodiny zamořují okolí.

Představme si technicky nevzdělané lidi, jimž bychom chtěli vysvětlit například funkci rakety nebo vrtulníku. Jaký by mělo smysl vykládat jim něco o aerodynamických vlastnostech letadel? Pouze přirovnání k ptákům, při němž by nebylo nutné zabíhat do technických detailů, by mohlo splnit svůj účel.

Na druhé straně je nutné konstatovat, že některé historické národy

Obr. 32: Start kosmické lodi Space Shuttle.

61

byly s aerodynamickými vlastnostmi létajících objektů obeznámeny. Tak například ze starého Egypta se dochovaly aerodynamické modely „Horova letounu“, stará hinduistická kultura rovněž obsahuje svědectví o různých létajících strojích z dávné minulosti, která také prokazují znalosti aerodynamiky. Univerzita v indické Kalkatě přechovává staré písemné památky, obsahující detailní popisy podivuhodných létajících objektů. Tyto stroje byly nazývány „vimany“, což znamená asi tolik co „do nebe pronikající“. Vimany byly rychle létající stroje, které dosahovaly velikosti dnešních dopravních letadel. Prý však existovaly i typy těchto strojů, které se pohybovaly tak pomalu, že mohly tvořit doprovod pozemních oddílů pěšího vojska. Zprávy obsažené ve vědách a puranách se vztahují na dávnou minulost lidstva a líčí takzvaný „zlatý věk“, kdy lidé komunikovali s bohy.

Vedle popisů létajících strojů se dochovaly též zprávy o ničivých zbraních, zhotovených „z nejtěžších kovů“. K těmto zbraním měly přístup jen vybrané osoby. Tento typ kovu se zřejmě nachází v blízkosti Nového Dillí, kde stojí takzvaný „cuthubský sloup“, pocházející údajně z 9. století př. n. l. Sloup váží 17 tun a je 16 metrů vysoký, z čehož však nad zem trčí pouze 7 metrů vysoká část. Co se chemického složení týče, je sloup z čistého železa. Údajně byl vytvořen spojením několika částí, nenacházejí se na něm však žádné stopy po svářech. Pozoruhodné je i to, že ani po 2 880 letech existence nevykazuje artefakt nejmenší známku koroze. Vědci to vysvětlují tím, že sloup byl natřen vrstvou tuku – takový nátěr však nevydrží celá tisíciletí! Někteří badatelé, mezi nimi i dr. Albert Neuburger, objasňují tento jev skutečností, že železo je chemicky dokonale čisté. Připomíná hřebky z lodí Vikingů – ty byly také z velmi čistého železa a nevykazovaly stopy rzi.

Odkud toto nerezivějící železo pocházelo?

Původní obyvatelé Austrálie zhotovovali již před více než 25 000 lety skalní malby, znázorňující objekty podobné letadlům a raketám. Tyto objekty patřily údajně bohům a pocházely z dob, kdy bohové pobývali na zemi a vládli lidem. Tito původní obyvatelé australského kontinentu, nejčastěji označovaní anglickým výrazem „aborigines“ (aboriginové), lid, který není nepodobný neandertálcům, se sami považují za nejstarší národ „vnímatelného světa“. V jednom rozhlasovém pořadu stanice ABC, vysílaném v roce 1990, to žena z kmene Maori vysvětlila takto: „Je dobře možné, že se běloši vyvinuli z opic – my ale ne. Pocháží-

62

Realita však vypadala poněkud jinak: Domorodci sice zabili zhruba 1 000 kolonistů, běloši však povraždili kolem 20 000 aboriginů. Když přišlo do Austrálie v letech 1832-1850 dalších přibližně 200 000 kolonizátorů, byl osud domorodců a jejich staré kultury zpečetěn. V době této invaze existovalo v Austrálii na 500 různých jazyků aboriginů a asi 700 dialektů, v nichž bylo uchováno a následujícími generacemi předáváno staré vědění o původu domorodého obyvatelstva. Nyní však stará kultura rychle vymírala a dobytí zašili dokonce tak daleko, že s ženami aboriginů plodili děti, které jim hned po porodu odebírali. Chtěli si jen vyzkoušet, zda lze tímto způsobem „vyšlechtit“ míšence, kteří sice budou druhořadí, nicméně je bude možné úspěšně integrovat jako užitečné členy bílé australské společnosti. Především však vynaložili běloši značné úsilí na to, aby zlikvidovali jazyk a tím i „opoziční smýšlení“ původních obyvatel a jejich kulturní identitu. V mnoha oblastech Austrálie měli aboriginové zakázáno mluvit svým jazykem. Nesměli zpívat své hymny ani provádět rituální obřady. Velká část jejich kulturního dědictví tak byla skutečně vyhlazena.

O jaké ztracené vědění šlo?

Žádný z našich vědních oborů zatím nedokáže uspokojivě vysvětlit, jakým způsobem nebo proč vznikl svět, v němž žijeme. Teorie prvotního třesku vypadá ve světle poznatků, které dnes máme, vcelku logicky. Avšak ani klasická, ani kvantová fyzika nemá vysvětlení pro to, jak vlastně vůbec k této prvotní praexplozi došlo. Všechny spekulace vědců, které se tímto problémem zabývají, nejsou konečnou ničím jiným než prastarými mýty, oblečenými do moderního hávu vědecké terminologie. Vysvětlení, která nabízejí nejstarší mýty lidstva, jsou přitom překvapivě podobná! Odborníci se například domnívají, že před vznikem fyzického vesmíru musela existovat nějaká energetická pole. Ve starých mýtech nacházíme podobné představy, jen s tím rozdílem, že přírodní síly jsou v nich personifikovány a žádná z nich není nazývána „kvantové pole“. Mnohé z toho, co později vyslovili v Evropě vážení filozofové nebo co je zaznamenáno v mýtech Egyptanů a Sumerů, nacházíme již v mytologii aboriginů, která je o několik desítek tisíc let starší.

Jedno z australských tvůrčích božstev je pojmenováno „Mamon“, což akusticky připomíná egyptského boha Amona. Mímoto byl nejstarší věk, jak jej líčí legendy aboriginů, osídlen bytostmi, které na sebe braly podobu suchozemských zvířat, ptáků, říčních ryb, mořských tvorů

64

me přímo od původních všemocných a stvořitelských „gubbas“ (bohů).“

Dnes se badatelé domnívají, že aboriginové obývají australský kontinent už nějakých 50 000 až 70 000 let; některé odhady dokonce uvádějí více než 100 000 let. Archeolog Gurdir Singh provedl v sedmdesátých letech minulého století u jezera Lake George v jižní Austrálii hloubkový vrt. Zjistil přitom, že vrstva sedimentů, jejíž stáří odhadl na zhruba 120 000 let, vykazuje náhlý nárůst množství spáleného dřeva. Podle Singhova názoru pro to existuje pouze jedno vysvětlení:

„Aboriginové žili v Austrálii již v této době a používali oheň při lovu. Úmyslně zapalovali buš, aby tak vyhnali lovnou zvěř z úkrytů.“

Nejsou to přesvědčivé důkazy o tom, že naše minulost vypadala jinak, než si obvykle představujeme?

Dnes víme, že prvotní šok z bohů vyvolalo u původních obyvatel Austrálie setkání s Evropany v 17. století. Anglický kapitán William Dampier navázal v roce 1687 s aboriginy krátký kontakt a později je popsal jako „...nejubožešší národ, který kdy spatřil světlo světa“. Počátkem 18. století se dostali aboriginové na severozápadním pobřeží kontinentu do styku s Holanďany; také tento kontakt ovšem trval jen krátce a nezanechal u domorodého obyvatelstva trvalejší stopy. Aboriginové již ostatně věděli, že běloši nejsou „gubbas“. Proto nebyl slavný James Cook přijat 29. dubna 1770 v Botany Bay (dnešní Sydney) jako bůh, nýbrž jako „představitel bílé rasy“. Šok přišel až o osmáct let později, kdy u australských břehů přistálo velké množství lodí, přivážejících celkem 1 400 kolonistů. Polovinu z nich tvořili trestanci, mezi nimiž bylo i 180 žen a 13 dětí. Trestance mělo hlídat zhruba 200 vojáků. Výpravu doplňovalo 440 námořníků a 27 manželek vojáků s 19 dětmi. Velitelem výpravy byl kapitán Arthur Phillip, jehož později královský dům jmenoval guvernérem Nového Jižního Walesu. Německý badatel a spisovatel Georg Forster (1754-1794), který se zúčastnil druhé plavby Jamese Cooka kolem světa, upřesňuje ve svém díle *Nové Holandsko a britská kolonie v Botany Bay*, jakými úkoly byl Arthur Phillip pověřen:

„Snažte se navázat všemi dostupnými prostředky kontakt s domorodci a získat si jejich přízeň. Všem poddaným musíte vštěpovat zásadu, aby žili s domorodým obyvatelstvem v přátelství a míru. Pokud však někdo z kolonistů domorodce svévolně zabije nebo je bude omezovat v jejich přirozených právech a majetkových nárocích, pak je Naší vůlí, aby byl odpovídajícím způsobem potrestán.“

63

a někdy i lidí. Nacházíme zde blízké paralely k egyptskému obrazu světa. To není zvlášť překvapivé – koneckonců se považuje za prokázané, že před 4 500 lety došlo ke kontaktu Egyptanů s obyvateli Austrálie. Podle názoru aboriginů měli jejich bohové schopnost libovolně měnit podobu. Obecně odvozují australské domorodé kmeny svoji existenci od bohů, kteří je stvořili, ale také pojmenovali všechny formy života.

Mohly být vědomosti aboriginů skutečně ovlivněny staroegyptskou kulturou?

V takzvaném Arnhemlandu v severní Austrálii, kde žije „klan divokého medu“, byl tento vliv skutečně prokázán. Lid tohoto kmene o sobě tvrdí, že pochází z „bytosti divokého medu“. Tato bytost, kterou aboriginové nazývají „Džarevare“, přišla od východu v den, kdy se slunce úplně poprvé vyhouplо nad obzor. Nebyla ovšem sama – doprovázela ji řada dalších mytických bytostí. Mezi nimi byly rovněž všechny hledající nektar. Během své cesty vyhotovil Džarevare i zobrazení sebe sama v podobě bílé „kuželky“, která je k nerozeznání podobná „bílé koruně“ Horního Egypta. Navíc byla právě divoká včela jedním z egyptských hieroglyfů!

Při významných rituálech si aboriginové z klanu divokého medu dodnes malují na tělo znak kuželky. U příležitosti pohřbu zhotovují sošku tohoto tvaru. Podle domorodých legend přinesl Džarevare klanu divokého medu řadu věcí, kromě jiného také „dutý strom“ (sarkofág?), do něhož měli pohřbívat své mrtvé. Z této doby možná pochází i znalost bumerangu. Že skutečně došlo ke kontaktu s egyptskou kulturou, dokazuje velké množství předmětů pocházejících ze země faraonů; dalším důkazem jsou skalní kresby objevené od roku 1869 na různých místech Austrálie.

Jak takový šok z bohů mohl probíhat, ukázalo nouzové přistání německého letce a badatele Hanse Bertrama, k němuž došlo počátkem 20. století. Domorodci jej nezabili jen proto, že měl kožené letecké brýle. A s podobnými brýlemi byly odjakživa zobrazovány mytologické

Obr. 33: Egyptská koruna?

65

postavy „Vaugelukových sester“, které byly podle starých legend dcera-
mi Velké Matky, bohyně plodnosti Kunapii. V nejstarších legendách
původních obyvatel Austrálie se nachází celá řada elementů, připomíná-
jících egyptská božstva Eset a Neftys.

Jaký vliv tu vlastně působil?

Když v této souvislosti nahlédneme ještě jednou do Starého zákona,
najdeme ve 24. kapitole Druhé knihy Mojžíšovy podivuhodný popis se-
tkání s bohy Izraele, který silně připomíná výše popsanou příhodu
s leteckými brýlemi:

„Pak Mojžíš a Áron, Nádab a Abihú a sedmdesát z izraelských star-
ších vystoupili vzhůru. Uviděli Boha Izraele. Pod jeho nohama bylo cosi
jako průzračný safír, jako čisté nebe. Ale nevztáhl ruku na nejpřednější
z Izraelců, ačkoli uzířeli Boha...“

Podobně jako tomu bylo v případě australských aboriginů, nesešlo se
74 předních mužů na svaté hoře se Všemocným, nýbrž s postavami,
které na ně mohly udělat značný dojem svými technickými znalostmi.
Také Jákob popisuje ve 28. kapitole knihy Genesis létající přístroj a jeho
posádku.

Jákob je vnuk Abrahamův a Abraham se narodil ve stejném roce,
v němž zemřel Noe. Když byl Jákob na cestě do města Cháran, zažil
následující setkání:

„Hle, na zemi stojí žebřík, jehož vrchol dosahuje k nebesům, a po
něm vystupují a sestupují poslové boží.“

Že těmito pozorovanými objekty byly skutečně létací stroje, podtr-
huje jiný biblický verš, Izajáš 40–3–5, v němž dostali Izraelci stavební
návod pro vybudování přístávací dráhy:

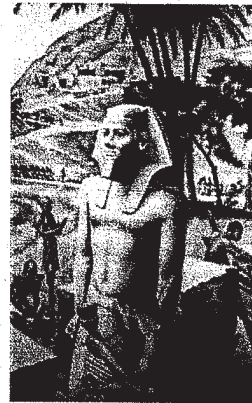
„Hlas volajícího: Připravte na poušti cestu Hospodinu! Vyrovnajte
na pustině silnici pro našeho Boha! Každé údolí ať je vyvýšeno, každá
hora a pahorek sníženy. Pahorkatina ať v rovinu se změní a horské hřbe-
ty v pláň. I zjeví se Hospodinova sláva...“

Tento text je jasný stavební návod pro zbudování přístávací dráhy, jež
musela být postavena, aby mohlo přistát božstvo. To silně připomíná
domorodce z Tanny, kteří v důsledku šoku z bohů ještě dnes budují přis-
távací dráhy a zhotovují primitivní modely letadel.

Také Jákobovo pozorování nám potvrzuje, že na palubě létajícího
stroje byl větší počet osob. Jákob je označuje za posly boží. Když se
podrobněji podíváme na popis „andělů“ nebo „synů božích“, vidíme, že

66

jsou definováni jako „mezibytosti“
pohybující se mezi bohem a lidmi.
V Bibli je celkem na čtyři sta zmínek
o „andělech“, nikde však nenacházíme
popis toho, jak vypadali. Důvodem
může být skutečnost, že za biblických
časů byli lidé dobře obeznámeni s tím,
jak andělé vypadají, a tak nebylo zapo-
třebí je blíže popisovat. Lze to přirov-
nat k představě pilota nebo lodního
kapitána. Když se mě jako malého
chlapce ptali, čím chci být, odpověděl
jsem bez dlouhého uvažování „pilo-
tem“ nebo „kapitánem“. Dnes už vím,
že toto přání nebylo výrazem mé osob-
ní záliby, nýbrž touhou celé generace.
Jako osmileté dítě jsem přitom nevěděl
o kvalifikačním profilu a dalších vlast-
nostech pilotů a kapitánů prakticky nic.

Obr. 34: Uctívání faraonů.

Přesto jsem však přesně věděl, co takový pilot nebo kapitán je. Podob-
né to bylo podle mého názoru v biblických dobách s anděly.

Co to tedy bylo za bytosti a odkud pocházely?

Židovská mystika je už od raného středověku známá pod názvem
kabala, což v překladu znamená „přijímat“. (Obvykle je toto slovo pře-
kládáno výrazem „tradice“ – pozn. překl.) Prvním významným textem
židovské mystiky je dílo *Sefer Jecira*, jehož autorem je rabín Simon Bar
Joachi (130–170). Ve 12. století vypracoval obsáhlejší sbírku „kabalis-
tických“ textů španělský rabín Moses ben Schemtob de Leon. Jeho
rukopis byl v roce 1558 vydán tiskem v italské Cremoně. Z tohoto pra-
mene pak vycházela latinsky sepsaná *Kabbala Denudata* z roku 1644
i anglická *Kabbala Unveiled* z roku 1892. Později vypracoval profesor
Lambert Mayer také francouzský překlad.

Erich von Däniken spisy kabaly prostudoval a zjistil, že v textech
jsou odkazy na cizí planety a jejich vlastnosti:

„(...) – Obyvatel světa ‚Geh‘ sázejí stromy. Jedí vše, co se urodí na
stromech, neznají však pšenici ani jiné obilí. Jejich svět je světem stínů
a velkých zvířat.“

67

– Obyvatel světa ‚Nešiah‘ jedí keře a rostliny, které nevyžadují setí.
Jsou malého vzrůstu a místo nosu mají v hlavě jen dvě dírky, jimiž
dýchají. Jsou velmi zapomětiví a často se stane, že uprostřed nějaké
práce najednou nevědí, proč ji vlastně začali. Mají rudé slunce.

– Obyvatel světa ‚Ciah‘ nemusejí jíst to, co jedí jiní tvorové. Stále
hledají vodní prameny. Jejich vzhled je půvabný a mají víc víry než
ostatní. Jejich svět oplývá bohatstvím a jsou zde nádherné stavby. Půda
je suchá a jsou vidět dvě slunce.

– Obyvatel světa ‚Tebel‘ jedí vše z vody. Jsou nadřazení všem
ostatním tvorům a jejich země je rozdělena na pásma; obyvatelé jedno-
tlivých pásem se liší v barvě i obličejí. Dokáží oživovat své mrtvé. Tento
svět je od slunce velmi vzdálen.

– Obyvatelé světa ‚Erez‘ jsou potomky Adamovými.

– Obyvatelé světa ‚Adamah‘ jsou rovněž potomky Adamovými, pro-
tože Adam si stěžoval na bezútešnost světa ‚Erez‘. Obdělávají půdu
a jedí plodiny, zvířata a chléb. Zpravidla jsou smutní a často mezi sebou
bojují. Mají zde den a noc a na obloze mohou pozorovat seskupení
hvězd. Dříve je často navštěvovali obyvatelé ‚Tebelu‘; ti zde ovšem ztrá-
celi paměť a neuvědomovali si, odkud vlastně pocházejí.

– Obyvatelé světa ‚Arkva‘ sejí a sklízí. Jejich obličejí jsou jiné než
naše obličejí. Navštěvují všechny světy a hovoří všemi jazyky.“ (...)

*Existují skutečně tyto mimozemské formy života, o nichž nás kabala
zpravuje?*

Například kmen Dogonů v západoafrickém Mali, který zažil šok
z bohů zcela zvláštního druhu, potvrzuje: to, co stojí v kabalistických
spisech, je pravda.

Dogonové jsou kmen, jehož etnický původ není dodnes objasněn.
Podle vlastních kronik přišel ve 12. století ze severovýchodu do ne-
úrodné skalnaté oblasti náhorní plošiny Bandiagara.

Nejvýše postavenou osobou ve společenské hierarchii Dogonů je
„hohon“, který je zároveň i náboženským vůdcem. Hogon rozsuzuje
spory a vykonává kultovní obřady. Při výkonu funkce má v ruce hůl
a kámen a kolem krku řetěz. K jeho úkolům patří i péče o to, aby byly
tradice kmene Dogonů uchovány a předány dalším generacím. K tajupl-
nému „vědění“ Dogonů, jež smí být předáváno jen vyvoleným zasvě-
cencům, patří i příběh o jednom z prvních králů, jehož unesly „mimo-
zemské inteligence“ pocházející z „po tolo“ (Sirius B). Hvězda Sirius B

68

Obr. 35: Náhorní plošina Bandiagara.

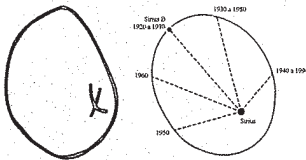
je přitom druhým sluncem trojsystému, jehož vlastnosti není možné bez
použití moderních teleskopů zjistit! Dogonové ovšem tvrdí, že v sou-
hvězdí Siria se nachází ještě třetí slunce, které nazývají „emme ya“. O existenci tohoto třetího slunce však nemohli nic vědět, vždyť Sirius B
byl teprve v roce 1844 matematicky vypočítán a astronomicky doložen
Američanem Grahamem Clarkem o osmnáct let později.

První domněnky o možné existenci Siria C vyslovil teprve v roce
1991 Jean-Marc Bonnet-Bidaud z ústavu Service of Astrophysics
v Paříži a Daniel Benest s Jeanem L. Duventem z Evropské jižní obser-
vatoře je v roce 1995 potvrdili. Zřejmě jde o „bílého trpaslíka“, který
obíhá Siria A po elipsovité dráze v šestiletém cyklu.

*Jak mohl primitivní africký kmen dospět k takovému vědecky nároč-
nému poznatku?*

Podle dogonské legendy o stvoření musel být svět každých sedm let
obnovován, což se dělo nanejvýš podivným způsobem. Po každé sedmé
úrodě obětovali Dogonové svého nejvyššího kmenového vůdce. Tato
tradice ovšem netrvala příliš dlouho – obětováno bylo jenom sedm

69

Obr. 36: Systém Siria.

náčelníků. Osmý vůdce byl sice božím obětován rovněž, přežil však a o šest měsíců později se objevil před devátým králem a informoval jej o svém „oživení“. Tvrdil, že letěl v „tacu“ (létajícím koši) ke hvězdě „poto“ a zná teď její tajemství. Byl prý unesen bohy („nommo“), kteří jej obdařili moud-

rostí. Do budoucna prý pro vládce platí nový zákon: budou vládnout šedesát let a pak je vystřídá nástupce.

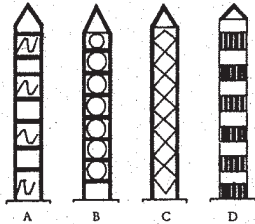
Můžeme brát tuto zprávu vážně?

Dogonové říkají, že kontaktů s bohy bylo víc a že z toho vznikla jejich mytologie. Popisují přitom velmi detailně, že tacu byly létající objekty pyramidovitého tvaru, které během přistávání vydávaly obrovský hluk. Tacu byl zahalen „božským ohněm“, avšak jakmile dosedl na zem, oheň zhasl. Nommo měli ještě další létající stroje, které jsou na malbách Dogonů znázorněny jako obelisky a popsány abstraktními značkami.

Na první pohled vypadají tyto znaky jako nesmyslné čmáranice. Ve skutečnosti však jde o symbolické písmo sestávající z 11 616 znaků. Bylo rozděleno do tří kategorií:

1. „bumo“ je vlastní symbol, abstraktní věc;
2. „yala“ definuje kardinální body nějaké věci;
3. „toy“ je obraz usilující o maximální podobnost.

Jestliže se tedy pokoušíme zkoumat nějaký dogonový nápis, je důležité vědět, o jaký typ písma se jedná. Symboly na obeliskových archách B a C (viz obr. 37) informují o „bludném putování“ a přistání jednoho z bohů nommo, jemuž dali Dogonové jméno Ogo, na zemi. Archa D je popsána jako „vysoký dům“, zatímco A je odkazem na „počátek“ nebo-

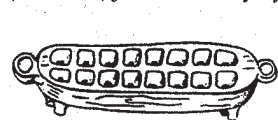

Obr. 37: Archy Sirigi.

se formy života mohou měnit. Také Ogo se může proměnit v „yuru“, což byl šakal nebo pes. Nejvyšší bůh Amma jej potrestal za to, že hledal na zemi svou sestru Yasigi a rozryl přitom povrch tak, že vznikla orná půda. Ogo však sestru nenašel, protože Amma ji před ním dobře ukryl. Spokojil se tedy s tím, že Ammovi ukradl „osm semínek“ různých druhů obilovin a zasel je do orné půdy, aby vzešla. Aby tento rouhačský čin potrestal, rozsekal Amma jiného z bohů nommo a kusy jeho těla pohodil v různých částech země, aby ji tak očistil. Později tyto kusy opět sesbíral, spojil a nommu tak oživil. Pak poslal Amma na zem čtyři páry nommů, kteří se stali prapředky lidí, a s nimi všechny druhy zvířat, rostlin a minerálů. Pod velením čistého nommy archa znovu přistála. Úkolem nommů především bylo nastolit znovu pořádek. Země byla opatřena vším potřebným a osídlena lidmi. Chyběly jim však nástroje. Jednoho deštivého dne tedy z nebe sestoupil nommo-kovář s nástroji a šestnácti semínky rostlin, které na zemi ještě chyběly. Přinesl oheň, luk a šíp, motyku, nůž a další užitečné předměty. Od tohoto nommo-kováře odvozoval lid Dogonů svůj původ.

Když byla země obydlená, posadil se Amma do středu vesmíru (souhvězdí Orion), díval se na svět a vše kontroloval.

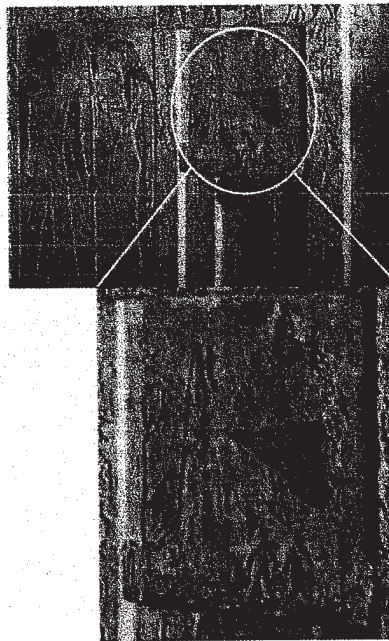
Zajímavou formu archy nommo představuje hra „I“, která vyžaduje schopnost logického uvažování a kombinování. Hra silně připomíná jednu egyptskou stolní hru. Destička s dvaadvaceti vydlabanými důlky (viz obr. 40) je umístěna vždycky tak, aby stála ve směru východ-západ.

Obr. 40: Hra „I“.

Do důlek jsou vkládány kamenné kuličky symbolizující obilná zrna. Přemísťování jednotlivých kamínek zase symbolizuje pohyb nebeských těles, jimiž podle představ Dogonů pohybuje nejvyšší bůh Amma.

Dogonové ovšem znali nejen fyzikální vlastnosti hvězd Sirius A (sige tolo), Sirius B (po tolo) a Sirius C (emme ya), nýbrž také Mléčnou dráhu (yalu ulu), Polárku (aduno giru), Jižní kříž (amuno ley) a Plejády (tolo duno). Navíc velmi dobře věděli, že hvězdný pás Orionu (atanu) může sloužit jako ideální orientační pomůcka. Dokonce ani představa prvotního třesku jim nebyla zcela cizí.

Obr. 38: Stěna chrámu v Kuši se zobrazením objektu raketového tvaru.

Obr. 39: Raketa a napravo od ní dvě postavy (zvětšeno).

li „stvoření světa“, které bylo výsledkem činnosti boha-otce, nazývaného „amma“.

V nubijském Kuši (jižní Egypt) se na zdi jednoho chrámu rovněž nachází zobrazení objektu, který svým tvarem připomíná kosmickou raketu. Vedle objektu jsou znázorněny dvě postavy. Zřetelně se dají rozlišit aerodynamicky tvarovaná kluzná křídla rakety. Kresba se velmi podobá obeliskovým archám Dogonů.

Mohlo existovat nějaké spojení mezi Dogony a Egypťany?

V mytologii Dogonů – podobně jako v mytologii Egypťanů – jsou zvířata často obdařena lidskými vlastnostmi. To je vysvětlováno tím, že

Jak mohl prostý zemědělský kmen Dogonů získat bez cizí pomoci takové znalosti?

Maďarský astronom István Guman z Konkolské observatoře se domnívá, že zná odpověď na tuto otázku:

„Souhrnně lze o astronomických znalostech Dogonů říci následující: Přišli ve 12. století z oblasti Mandé, východně od Bamaka. Jejich mytologie, podobná mytologii sousedních národů, má specifický charakter, který se vyskytoval pouze zde, v oblasti mezi Saharou a Atlantikem. I když se tady od středověku usídlila vyspělá islámská kultura, zachovaly si tyto národy svou původní víru. Po období islámského vlivu následovala perioda evropské kolonizace. Ve městech byly již od roku 1907 budovány školy po evropském vzoru. Ve dvacátých letech se vliv francouzských misionářů rozšířil do celé oblasti.“

Guman tím chce říci, že Dogonové získali své astronomické znalosti od Evropanů. Domníval se, že potvrzení svého názoru nachází ve zprávě, jejímž autorem je rumunský astronom N. Coculescu. Ten pozoroval 16. dubna 1893 v Senegalu zatmění Slunce. On a jeho kolegové přitom skutečně navázali kontakt se šesti domorodci. Dogonové nicméně tvrdí, že postavy, které jim přinesly astronomické znalosti, byly „amfibické bytosti“. Také Čiňané jsou přesvědčeni, že jejich civilizace byla založena kolem roku 3322 př. n. l. ve „znamení lišky“ amfibickými bytostmi, které byly ve spojení se Sirem. Rovněž mytickému zakladateli Athén Kekropsovi jsou připisovány amfibické vlastnosti. To ovšem nutně neznamená, že tito apoštolové kultury vypadali jako ryby. Popis „amfibický“ se může vztahovat na jejich schopnost ponořit se na delší dobu pod vodní hladinu. Je docela dobře možné, že jejich stroje byly obojživelné a dokázaly se pohybovat i jako ponorky. Symbol ryby může mít i astronomický aspekt: před 22 972 lety začala ve znamení Ryb a Vodnáře vláda egyptského božstva Ptaha, která trvala 9 000 let. Jak prozrazuje socha nalezená Belzonim v roce 1820 v Sakkám-

Obr. 41: Postava s helmou a nástřem.

ře, byl Ptaħ se svými 140 centimetry spíše trpasličího vzrůstu. Na hlavě měl jakousi helmu s náustkem, která připomíná krunyň vodní želvy.

Gumanovy námitky jsou tudíž neodůvodněné! Dalším argumentem proti Gumanovým domněnkám je skutečnost, že Dogonové žijí v oblasti vzdálené 1 000 km od pobřeží, a není proto důvod předpokládat, že nějak souvisejí s oněmi šesti domorodci, které potkal Coculescu. Dogonové znali mimochodem také všechny planety sluneční soustavy:

Merkur = dana tolo
Venuše = dono tolo (nebo oby)a
Mars = yapunun tolo
Jupiter = yu tolo
Saturn = yalu ulu tolo
Uran = illu zu
Neptun = illi monu
Pluto = sene tolo

Vidíme tedy, že znali i planetu Pluto, která byla západními astronomy objevena teprve v roce 1930 a Coculescu o ní tudíž neměl v roce 1893 ani potuchy!

Jak mohli Evropané předávat Dogonům znalosti, které sami neměli?

István Guman sice upírá Dogonům vysoký stupeň znalostí, v následujícím citátu však odporuje sám sobě a dokazuje, že na tento africký kmen nemohli mít evropští astronomové žádný vliv:

„Zajímavé je, že na rozdíl od mýtů jiných národů nespojovala mytologie Dogonů planetu Mars s bohem války; Mars je u nich planeta žen. Také jejich dělení hvězd na skupiny a obrazce je jiné a nevykazuje žádné cizí vlivy. Dogonové neznají zvěrokruh. Jejich hlavní božstvo Amma sedí ve velkém čtverci Orionu a své pokyny a dary sesílá na Zemi prostřednictvím Siria. Sirius se také řídí principem Blíženců, protože kolem něj krouží dva souputníci, z nichž jeden je mužského a druhý ženského rodu.“

Byli to tedy přece jen „bohové“, od koho Dogonové získali své vědomosti?

Anglický biskup Godwin publikoval v roce 1638 fantastický román *Muž na Měsíci*, v němž popisuje cestu k jinému nebeskému tělesu. Zajímavé je, že ve své knize popisuje stav beztlíže, který tehdy ještě nebyl znám. Teprve o padesát let později se tímto tématem zabýval proslulý britský vědec sir Isaac Newton (1643-1727). Dva roky po Godwinovi

74

cení snímků pořízených sondou *Lunar Orbiter* na to, že fotografie ukazují řadu nepřírodně vypadajících útvarů, podobajících se svým pravidelným geometrickým uspořádáním stavbám, jaké jsou budovány lidmi na Zemi. Pozoruhodné prohlášení tak významné vědecké instituce!

O pět let později hlásila observatoř Mount Lowell, že badatelé zaznamenali v noci na 30. října 1963 na sever od kráteru Herodot výskyt dvou skupin červených světél. Světla ovšem 27. listopadu opět zmizela. V červnu 1965 upozornil jeden astronom amatér své profesionální kolegy na to, že v blízkosti kráteru Aristarchos se objevuje přerušovaný signál v podobě světelného paprsku. Několik observatořích jeho pozorování potvrdilo. V roce 1968 vydala NASA *Chronologický katalog nahlášených měsíčních jevů*, zahrnující 579 případů „fantastických fenoménů“, zpozorovaných na měsíčním povrchu v průběhu uplynulých staletí. Na dvě stě případů se týkalo „bílých kupolí“, které se objevily, několikrát změnily svou velikost a pak opět zmizely.

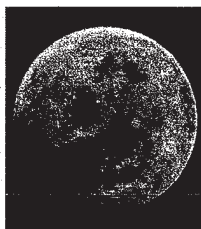
Mohly to být vesmírné lodě mimozemšťanů?

Když Neil Armstrong sestoupil 20. července 1969 na měsíční povrch a pronesl historická slova „Toto je malý krůček pro člověka, avšak obrovský krok pro lidstvo“, mohly to na obrazovkách svých televizních přijímačů sledovat miliony lidí na celém světě. Krátké výpadky zvuku i obrazu, k nimž během přenosu došlo, nebyly způsobeny – jak by se někdo mohl domnívat – nedokonalostí tehdejší techniky. Šlo o cenzurní zásah houstonského střediska vesmírných letů. Kanadský týdeník *National Bulletin* zveřejnil 29. září 1969 informaci, že se radioamatérům v Kanadě podařilo zachytit rozhovor mezi astronauty Apolla 11 a pozemskou stanicí, který se odehrál během přerušení přenosu. Z těchto rozhovorů vyplývá, že posádka Apolla 11 navázala už 19. července 1969 kontakt se dvěma neznámými létajícími objekty.

Zachycen byl následující dialog:

„Co tam je? Řídicí středisko volá Apolla 11!“

„Rogere, jsme tady, všichni tři, máme tady ale pár návštěvníků, ano, byli tady a prohlíželi si přístroje.“

Obr. 42: Náš Měsíc.

publikoval své literární dílo další anglický duchovní Wilkens. V knize nazvané *Objevování světa na Měsíci* vážně diskutuje o fyzikálních vlastnostech mimozemských světů.

Americký autor Donald Keyhoe komentoval v roce 1959 přistání na Měsíci, které se mělo uskutečnit v horizontu deseti let, těmito slovy:

„První lidé na Měsíci zažijí velké překvapení. Měsíc je používán bytostmi z jiných světů jako vesmírná základna!“

Co tím Keyhoe myslí?

Když pak na Štědrý večer roku 1968 obkroužila první kosmická loď s lidskou posádkou Měsíc, popsal kosmonaut James Lovell své pocity těmito slovy:

„Oči oslepuje ostrý kontrast oslnivějšího světla Měsíce a černé tmy, která jej obklopuje. Vidíme jen jasně bílou a jasně černou – barvy tu neexistují! Země se nám jeví jako jediná oáza v nekonečných prostorách vesmíru. Svítí jako modrobílá perla v temnotách, jež ji obklopují.“

Britští astronomové Percy Wilkins a Patrick Moore prohlásili již koncem roku 1953 v jednom interview pro rozhlasovou stanici BBC, že se na Měsíci nacházejí struktury vypadající jako uměle zhotovená stavební díla. Tím potvrdili domněnky vyslovené oběma biskupy i Keyhoem. Jednou z těchto staveb měl být podle Wilkinse most dlouhý 30 kilometrů a vysoký nejméně 1,7 kilometru, nacházející se údajně na okraji kráteru Mare Crisium. Když se reportér BBC Bernhard Forbes zeptal: „Říkáte, že vypadá uměle – co tím myslíte?“, Wilkins mu odpověděl: „Vypadá jako technické dílo!“

Skutečně se na Měsíci nacházejí uměle zhotovené stavby?

V listopadu roku 1956 pořídil amatérský astronom Robert H. Curtis snímek z oblasti Fra-Mauro, na němž je vidět obrovský kříž. Časopis *Sky and Telescope* fotografii otiskl. Curtis sám si tento pozoruhodný jev nedokázal objasnit, různí experti však přispěchali s vysvětlením, že se jedná o přirozené zvrsnění povrchu Měsíce. Obezřetně se však vyhnuli trapně vtíravé otázce, proč má tento úkaz tak pravidelný geometrický tvar. Ve stejném roce přišel Percy Wilkins s další podivuhodnou fotografií měsíčního povrchu, na níž jsou vidět struktury, které vypadají téměř jako skutečné „měsíční město“. Na dně kráteru Gassendi se nachází deset vyvýšenin, které vrhají stín a jsou uspořádány do pravoúhlé struktury. Linie mezi nimi působí dojmem ulic.

Astronomická fakulta Harvardské univerzity poukázala po vyhodno-

75

„Tady kontrola úkolů, opakujte svoje poslední hlášení!“

„Řekl jsem, že se tady objevily další kosmické stroje. Parkují v řadě na zadním okraji kráteru.“

„Kontrola úkolů. Tady je kontrola úkolů. Jste už na cestě? Co je to za povyk s UFO? Konec.“

„Oni přistáli. Jsou na Měsíci a pozorují nás.“

„Zrcadla, a co zrcadla, nasměrovali jste je už?“

„Ano, zrcadla jsou na svém místě. Jenomže kdo umí zkonstruovat taková vesmírná vozidla, dokáže určitě bez problémů ta zrcadla zase odstranit.“

Tiskový mluvčí NASA John McLeaich později popřel, že by snad NASA, americký úřad pro kosmonautiku, zadržovala z cenzurních důvodů nějaké snímky, filmy nebo záznamy rozhovorů, a zpochybnil dialog mezi posádkou Apolla 11 a pozemní stanicí, zveřejněný v *National Bulletin*. Označil všechny zprávy tohoto druhu za naprostý nesmysl. Avšak japonská badatelská skupina pro výzkum neznámých létajících objektů (CBA) usvědčila tiskového mluvčího z nepravdy. Díky dobrým kontaktům s některými osobami v NASA se jí totiž podařilo získat film natočený Aldrinem. NASA musela pravost tohoto dokumentu potvrdit. Když byl Aldrinův film zveřejněn, nabídla k němu NASA pochopitelně i svou vlastní interpretaci. Podle oficiálního prohlášení jsou UFO zachycená na filmu pouze „kosmickým odpadem“ a jeho „světelnými odrazy“.

Je tedy pravda, že NASA žádné signály nezachytily?

První pokusy zachytit pomocí telekomunikačního zařízení signály od jiných civilizací se datují rokem 1960. Když výkonný teleskop v Green Bank ve Virginii (USA) zachytil signály tak rytmické, že mohly být jen umělého původu, vyvolalo to mezi radioastronomy na celém světě mimořádný rozruch. Zvolená vlnová délka činila 21,2 cm, protože

Obr. 43: Apolla 11 – Edwin Aldrin sestupuje jako druhý člověk na měsíční povrch.

76

77

tyto vlny dokáží pronikat i skrz mraky zkapalněného vodíku, které se všude v kosmu vyskytují.

Mezinárodní sdružení astronomů nato přišlo s takzvaným projektem SETI, zaměřeným na hledání mimozemských inteligencí. Byla uskutečněna řada jednotlivých projektů. Jedním z nich bylo i umístění známé zlaté destičky do vesmírné sondy *Pioneer 10*, která odstartovala v roce 1972 z Kennedyho mysu. V roce 1973 prolétla sonda v těsné blízkosti kolem planety Jupiter a její let pokračoval dál, do bezedných hloubek vesmíru.

Rychlejší než poselství sondy *Pioneer 10* je však „signál M-13“. V roce 1974 vyslali astronomové pomocí teleskopu v Arecibu (Portoriko) signál ke konstelaci hvězd M-13 v hvězdokupě Herkules, vzdálené od nás asi 24 000 světelných let. Sonda *Pioneer 10* bude naproti tomu potřebovat přibližně 80 000 let k tomu, aby urazila vzdálenost čtyř světelných let. I u dalších sond vyslaných do vesmíru je pravděpodobnost, že budou během příštích 100 000 let zachyceny případnou mimozemskou civilizací, ve skutečnosti velmi malá.

Proč jsou takové projekty přesto uskutečňovány?

Pravděpodobně všechno souvisí s misemi řady Apollo. Aldrin zachytil během třetího dne letu *Apollo 11* tónové sekvence. Šlo o pronikavé zvuky podobné hasičské siréně. Aldrin se domníval, že jde o zakódované informace.

Druhou misí programu Apollo, letem *Apollo 12* v listopadu 1969, začalo nové dobrodružství. Na palubě byli tři kosmonauti – Allan Bean, Charles Conrad a Richard Gordon. Také oni se setkali s UFO. Conrad hlásil během druhého dne letu pozemní stanici v Houstonu:

„Již od věřejška nás sleduje jiný létající objekt, který vidíme okénkem!“

Když se *Apollo 12* nacházelo na oběžné dráze kolem Měsíce, došlo rovněž k neobvyklým jevům. Německý inženýr Adolf Schneider je popisuje v knize *Návštěvníci z vesmíru* těmito slovy:

„Jak kosmonauti na palubě *Apollo*, tak i technici na zemi slyšeli v rádiu podivné zvuky – pípání, pískot a nesrozumitelná slova v neznámém jazyce.“

Americký vědec a nositel Nobelovy ceny Glenn Seaborg napsal o těchto setkáních obou kosmických lodí s cizími signály článek nazvaný *Neznámé bytosti na Měsíci*. Uvádí v něm:

78

světlejší barvu než okolní půda, což je činí ještě tajemnějšími. Vypadá to, jako by byly vytvořeny z jiného materiálu.“

Když se Goodavage zeptal, zda došlo při misích programu Apollo ke kontaktu s mimozemšťany, odpověděl el-Baz:

„Skutečně nevíme s jistotou, zda na Měsíci nepřistály nějaké stroje mimozemského původu. Měsíc ještě není zmapován tak důkladně, jak si možná někteří lidé představují. Nemůžeme s jistotou říci, zda se na povrchu nebo pod povrchem Měsíce nenacházejí objekty mimozemského původu.“

S kým nebo s čím se tedy kosmonauti kosmických lodí řady Apollo doopravdy setkali?

80

„Různé vjemy astronautů *Apollo 11* a *12* naznačují, že na Měsíci již přistáli jiní návštěvníci, kteří nepocházejí ze Země. Některé dodnes nezveřejněné fotografie pořízené posádkou *Apollo 11* ukazují na různých místech Měsíce zřetelné stopy, jejichž ohraničující linie jsou mimořádně ostré. Je možné, že zde již v minulosti přistály jiné stroje a používaly Měsíc jako mezistanici.“

Členové posádky *Apollo 15* dostali v srpnu 1971 za úkol prozkoumat 140 metrů vysokou šedobílou „pyramidu“ v oblasti Mount Hadley, která vypadala jako umělý výtvar. Měsíční modul však přistál na jiném místě, než bylo naplánováno, v příliš velké vzdálenosti od tohoto cíle. Objekt byl tedy prozkoumán jen z dálky. James Irwin popisuje:

„Měli jsme potíže při přistání a klouzali jsme několik kilometrů nad měsíčním povrchem, než jsme našli místo vhodné k dosednutí. Ukázalo se však, že jsme příliš daleko od oblasti, kterou jsme měli prozkoumat.“

Irwin a Glen Scott popsali obdivuhodné schematicky uspořádané útvary. Našli také patnáct centimetrů velké a deset až dvanáct centimetrů vysoké pentagramy, nacházející se na měsíčním povrchu. Bližší prozkoumání těchto nálezu posádky *Apollo 15* měla v popisu práce následující mise *Apollo 16* v dubnu roku 1972. Kosmonauti prozkoumávali i zdánlivě uměle vytvořené „kupole“, jejichž snímky byly pořízeny o osm měsíců dříve:

Pozemní kontrola: „O. K., můžeš se podívat do té mlžné oblasti a říci nám, co se tam dá rozeznat?“

Duke: „Za kupolemi se terén svažuje téměř do propasti..., na severozápadě jsou kupole.“ (...)

Během posledních sto let identifikovali astronomové na dvě stě takových kupolovitých útvarů a s neznámými létajícími objekty se nakonec setkala i posádka *Apollo 17*.

Pracovník NASA geolog Farouk el-Baz prohlásil v interview, které poskytl v roce 1974 americkému novináři Johnu Goodavageovi:

„Nuže, bylo tam pár nevysvětlitelných objektů, mimořádně zajímavých, a pak ony nesmírně dlouhé stíny vrhané mohutnými špičatými výběžky, které se nacházejí na mnoha místech měsíčního povrchu. Tyto objekty jsou vzrušující anomálie – obrovské stíny, dlouhé několik mil, sbíhající se do ostré špičky. Některé z těchto špičatých věží jsou jenom 25 metrů vysoké, jiné jsou zase vyšší než nejvyšší budovy postavené zde na zemi, často dokonce dvakrát až třikrát tak vysoké. Mají mnohem

79

Kapitola čtvrtá

ZAPOMENUTÁ SETKÁNÍ

Území mezi Eufratem a Tigridem patří k nejstarším kulturním oblastem lidstva a zeměpisně se člení na dvě části. Jednak tu je suchý jih, kde lze půdu zemědělsky využívat jen s pomocí umělého zavlažování, a pak severněji položená horstva, kde je srážek dostatek. Severní oblast mezi dvěma řekami (Mezopotámie) je osídlena od nepaměti. Zde také začínají nám známé dějiny lidstva.

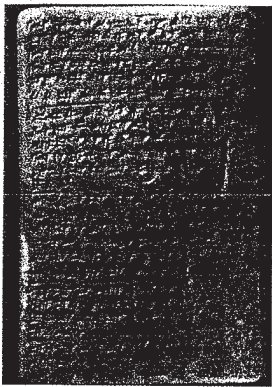
V samém středu Mezopotámie žil kdysi dávno národ, jehož původ je dodnes obestřen tajemstvím. Někteří badatelé se domnívají, že přišel z Kavkazu, jiní zase hovoří o Kaspickém moři nebo Hindustánu. Tento lid vynalezl takzvané klínové písmo, znal kanalizaci a dokonce i svoz městského odpadu! Měl vyspělou architekturu, jež si v ničem nezádala s architekturou země faraonů. Byl to národ, jehož dědictví pocítujeme v jistém smyslu dodnes, národ, který začal již v polovině 5. tisíciletí př. n. l. jako první budovat městské státy – Sumerové.

Francouzský historik Nicolas Lenglet du Fresnoy napsal ve svém díle *Dějiny hermetické filozofie*, zveřejněném v roce 1742, že Tubal-Kain (jeden z Kainových synů) je totožný s božským kovářem řeckého Pantheonu Hefaistem, který zase odpovídá egyptskému Ptahovi. Kromě toho je Tubal-Kain spojován také s kmeny žijícími na pobřeží Černého moře, které ovládaly umění zpracování kovů. Jedním z těchto kmenů byli „Kimerové“, z nichž se později stali „Cymrové“. Zde je pravděpodobně potřeba hledat původ Sumerů.

Také národ Sumerů učinil rozhodující krok ve svém kulturním vývoji tím, že začal používat písmo. To mu umožňovalo lépe uchovávat a předávat tradice i vědomosti. Sumerské písmo se podobně jako písmo egyptské a čínské vyvinulo z obrázků představujících jednotlivé předměty a činnosti. Z obrázků se staly symbolické znaky a z nich slova a skupiny hlásek. Písmo Sumerů se však skládalo z mnohem menšího počtu symbolů, než kolik jich označovaly egyptské hieroglyfy. Nemělo ani tolik prostředků k vyjádření abstraktních obsahů.

V Mezopotámii se pro psaní většinou používala měkká hlína, do níž

81

Obr. 44: Tabulka popsaná klínovým písmem.

se znaky jednoduše vtiskly. Původní symbolické obrázky se časem proměnily ve znaky vytvořené hranatými obtisky písátka. Text se četl ve sloupcích, a to zprava doleva. Rozluštit toto písmo se však v nové době podařilo teprve Georgu F. Grotefendovi (1775-1853) v roce 1802.

Sumerové podobně jako staří Indové znali pojem „nula“ a jejich astronomické výpočty obsahovaly až patnáctimístná čísla, zatímco mnohem mladší a „modernější“ národy měly problémy už s čísly čtyřmístnými. Místo desítkové soustavy používali Sumerové dvanáctkový systém a šedesátkovou číselnou řadu. Tento „sexagesimální“ systém používáme dodnes například

při počítání vteřin, minut a hodin nebo při měření úhlů. Astronomické znalosti Sumerů byly tak rozsáhlé, že jim byla známa například i rotace zemské osy kolem pólu ekliptiky. Tento pohyb, zvaný precese, probíhá v cyklech trvajících 25 826,6 roku. Výpočty Sumerů byly tak přesné, že se od našich dnešních lišily o pouhé čtyři desetiny roku. Sumerové nazývali tento cyklus „velký rok“. Byli také první, kdo dali jména souhvězdím zodiaku. Není však jasné, jak mohl v tehdejší době nějaký člověk nebo národ dospět bez pomoci vyspělé techniky a přesných měřících přístrojů k takovýmto poznatkům. Víme přece, že v Evropě byla ještě ve středověku země považována za plochou desku!

Odkud ale měli Sumerové tak pokročilé znalosti?

Archeologické nálezy svědčící o pokročilé sumerské kultuře byly objeveny nejen na místě, kde stávalo město Ur, ale také v celé řadě dalších lokalit – v Eridu, Kiši, Ninive, Kalchu a dalších. Tato města byla sídlem sumerských, asyrských a babylonských panovníků. Tito vládcí jsou dnes děleni do dvou kategorií – na „mytické krále“ a „královské dynastie“. Hned na začátku dochovaného seznamu sumerských vládců se dočítáme:

práce. Za tímto účelem byli obětováni dva boží, z nichž byl genovou manipulací a křížením s opočlověkem po několika nezdařených pokusech nakonec stvořen „lulu“:

„Rada bohů rozhodla, že bude stvořen člověk. Enlil dostal úkol: „V Uzumu, kde se dotýkají nebe a země, obětuj dva nižší bohy. Z jejich krve pak stvoříme lidi, aby pro nás pracovali. Budou navždy našimi otroky.“

Nabízí tato zpráva odpovědi na všechny otázky?

Pokusme se tomu přijít na kloub analýzou dochovaných textů, zaznamenaných klínovým písmem na hliněných tabulkách. Před 2 100 lety napsal řecký historik Diodoros Sicilský *Dějiny světa* o 40 svazcích, z nichž se 15 dochovalo. V prvním svazku, kapitole osmé, se dočítáme:

„Co se však týče počtu let, po něž se Chaldejci údajně zabývali zkoumáním nebes, najde se stěží člověk, který by jim věřil; podle jejich údajů předcházelo tažení Alexandra Velikého období dlouhé čtyři sta sedmdesát tři tisíce let.“ (...)

Podle chronologií vládli nástupci Alulima a Alalgara takto:

- Enmenluana 43 200 let,
- Enmengalana 28 800 let,
- Dumuzi 36 000 let,
- Ensipaziana 28 800 let,
- Enmendurana 21 600 let
- a Ubaratutu 18 000 let.

Doba panování králů, kteří vládli po potopě, představovala již jen malý zlomek období, po něž panovalo osm králů v dobách před ní. Král Meskemgašar, syn a následník Ubaratutua, vládl pouze 324 let. Jeho syn Enmerkar to dotáhl na 420 let. Enmerkarův nástupce se jmenoval Lugalbanda a vládl 1 200 let, přece jen téměř třikrát delší dobu než jeho předchůdce. Tento případ je pozoruhodný v celkovém kontextu, protože jinak se doba vládnutí jednotlivých panovníků v průběhu času neustále zkracovala. U Lugalbandy náhle opět vzrostla téměř na trojnásobek!

Všichni renomovaní vědci teď asi nejspíš namítnou, že všechny uvedené údaje se vztahují na „měsíční roky“, protože slunečnímu roku odpovídá 12,37 měsíčních let. Vezměme si však například krále Enmenluana a 43 200 vydělme 12,37. Vyjde nám číslo 3 492,3201, tedy téměř tři a půl tisíce let. Tady nám ani měsíční roky příliš nepomohly!

Jaká nám známá bytost by mohla žít tak dlouho?

„Když sestoupilo nebeské království na naši zem, začalo vzkvétat v Eridu.“

Seznam králů obsahuje i jména mytických panovníků, kteří v zemi vládli před potopou. Délka jejich panování se údajně pohybovala mezi 18 000 a 43 200 lety. To je zcela jiná dimenze dlouhověkosti než ta, jež je připsována biblickým praotcům! Prvními králi Eridu byli Alulim a Alalgar a udávaná délka jejich vládnutí činí 28 800 a 36 000 let.

Proč ale sumerské chronologie obsahovaly taková „nesmyslně dlouhá“ období vlády, když jejich astronomické výpočty byly tak přesné?

Americký historik a jazykovědec Zecharia Sitchin nabídl ve své knize *Dvanáctá planeta* jednu možnou odpověď na tuto otázku.

Sitchin dnes žije v USA, vyrůstal však jako syn ruských emigrantů v Palestině. Dlouholetá studia hebrejských a semitských jazyků jej dovedla mimo jiné k tomu, aby se zabýval sumerskou tradicí. Odhalil přitom zajímavé souvislosti a došel k pozoruhodnému – i když pro mnoho lidí asi těžší stravitelnému – závěru. Podle Sitchinovy teorie přistáli na naší planetě před zhruba 450 000 lety „mimozemšťané“, aby zde těžili vzácné kovy, které nutně potřebovali pro přežití na svých domovských planetách. „Návštěvníci přicházeli zprvu jen v malých skupinách a vybudovali v oblasti Mezopotámie základnu pro další soukmenovce, jejichž přilet očekávali. Když se patřičně zabydleli, stoupl jejich počet na tisíce. Začali kultivovat plodiny, jejichž semena si přivezli s sebou, a těžili zlato.“

Kromě již zmíněné základny disponovali cizinci také kosmickou lodí (v sumerských textech označovanou „mu“), která kroužila kolem Země a v níž pobývala vládnoucí kasta mimozemšťanů. Protože těžba vzácných kovů byla stále komplikovanější a namáhavější, byl „výsadek“ cizinců čím dál nespokojenější. Staré texty napsané klínovým písmem vyprávějí:

„Avšak velká matka-bohyně, která porodila mnoho božstev, přednesla svému synovi stížnost bohů: „Můj synu, ty spíš? Avšak bohům, které jsi stvořil, se daří špatně. Musí tvrdě pracovat. Vytvoř tedy jiné bytosti, které budou tu těžkou práci vykonávat. Bohové pak budou moci zahodit těžké nůše.“ (...) Byla to matka-bohyně Ninhursag, která spolu se třemi mužskými bohy, totiž s Anuem, Enkím a Enlilem, stvořila lidi.“

Bohové upozornili své vůdce na „opočlověka“ žijícího na jihu Afriky a požadovali stvoření otrockých dělníků, kteří by vykonávali nejtěžší

Caesarejský arcibiskup Eusebios nám zanechal (od chaldejského učenice Beressose opsanou) chronologii babylonských vládců z doby po potopě:

1. dynastie: 86 mytických králů s celkovou dobou panování 33 091 let (do roku 2233 př. n. l.);
2. dynastie: 8 médských králů vládnoucích celkem 224 let (2232 až 2009 př. n. l.);
3. dynastie: 11 králů vládnoucích 48 let (2008-1961 př. n. l.);
4. dynastie: 49 chaldejských králů vládnoucích 458 let (1960-1503 př. n. l.);
5. dynastie: 9 arabských panovníků vládnoucích 245 let (1502-1258 př. n. l.);
6. dynastie: 45 králů vládnoucích celkem 526 let (1257-732 př. n. l.);
7. dynastie: řada panovníků až k Alexandrovi, celkem 401 let (731 až 331 př. n. l.).

Nejpozoruhodnější skupinu v tomto seznamu vládců představují samozřejmě „mytickí králové“, z nichž každý panoval déle než tisíc let. Prvním z nich byl Gaur, který vládl 1 200 let. Po něm následoval Gulaana s 1 000 lety, Nidabaana s 1 140 lety a Padana s 960 lety. Král Ukakip vládl 900 let, jeho nástupce Atap „pouhých“ 600 let. Atapův syn panoval 840 let. Po něm nastoupil na trůn král Etana (možná totožný s biblickým Henochem) s 1 560 lety. Celkem bylo těchto králů 86! Třicet jmen z tohoto seznamu dlouhověkých panovníků se dochovalo i na kamenném bloku nalezeném v Korsabadu. Dnes se nachází tato historická památka v Ashmolean muzeu v Oxfordu.

Pokud by shora uvedené údaje skutečně byly pouhými výmysly, pak by chaldejští kněží jistě neodolali pokušení zveličovat i údaje vztahující se ke druhé a následujícím dynastiím. Tak tomu ovšem není, opak je pravdou! Beressos obdivoval řeckou kulturu a z lásky k ní otevřel na Kósu astrologickou školu, v níž chtěl Řeky seznámit s astrologickými znalostmi Chaldejců. Beressos předal Řekům i úplnou chronologii chaldejských vládců, dopadl však stejně jako kněz Manetho. Tyto původní historické prameny byly řeckými učenici prostě ignorovány. Svou roli možná hrálo i to, že Řekové neprojevovali o babylonskou kulturu tak živý zájem jako například o kulturu egyptskou.

Existovaly v dávných dobách osoby, které vládly déle než 1 000 let?
Babyloňané každopádně tvrdí, že ano!

A právě toto jejich stanovisko potvrdil v roce 2002 profesor Lee M. Silver z Princetonské univerzity. Silver na tiskové konferenci prohlásil, že vědci dokáží zablokovat proces stárnutí člověka již v embryonálním stadiu. Stárnutí je řízeno genovou složkou AGE 1. Vhodnou manipulací s ní lze dosáhnout věku, jakého se dožil Metuzalém. Silver jedním dechem vyhlásil také boj procesu stárnutí orgánů. Začal spolupracovat s Michaelem Bosem. Vědci zjistili, že buňky lidského organismu jsou nejpozději po 120 letech opotřebované a člověk nezbytně umírá, a Michael Fossel se domnívá, že bezprostřední příčinou je zničení telomeru DNA. Tímto názvem je označována bílkovinná molekula, objevená v roce 1985 Carol Greiderovou a Elisabeth Blackovou. Vědecký tým vedený Woodrohem Wrigthem a Jerryem Shayem zjistil, že čas vymezený lidskému organismu „tiká“ právě v telomerech. Jerry Shay k tomu říká:

„Jen u embrya je telomerasa obsažena ještě ve všech buňkách. Avšak krátce před narozením z většiny z nich zmizí.“

U dospělého jedince se tato bílkovinná molekula nachází již jen ve varlatech, v kmenových buňkách pro obnovování pokožky a ve střevní tkáni. Kromě toho ji dokáží produkovat i krvotvorné buňky kosterní dřevě. Při každém buněčném dělení se počet telomerových stavebních prvků zmenšuje asi o padesát. Po 80 až 100 děleních je životní elixír buňky vyčerpán. Podle vědců omezuje tato postupná eroze délku lidského života na již zmíněných 120 let.

Philipu Hartmanovi z Texaské univerzity se při pokusech s červy podařilo „vypnout“ tento živočichům gen MEV1. Tento gen reguluje tvorbu chemických látek, které bezprostředně souvisí s procesem stárnutí. Hartman tvrdí:

„Gen MEV1 je spoluzodpovědný za proces stárnutí a lze jej využít i pro opačný proces. Podařilo se nám zpomalit životní proces u červů a také zrychlit životní proces u krys. Během příštích pěti let budeme schopni předepisovat pacientům kontrolovanou genovou terapii.“

Profesor Michael Bose prováděl kontrolované zásahy do telomerasy much. Po experimentu žily mouchy třikrát déle, byly robustnější a i ve vysokém věku vitální. Na rozdíl od ostatních soukmenovců provozovaly sex až do posledního dechu. Po experimentálním zásahu se zvýšil počet dělení buněk z 90 na 400. Na Boseho výsledky navázali dr. Wright a dr. Shay. Od roku 2000 implementovali jednomu dobrovolníkovi, sta-

„natankovat“, aniž by kvůli tomu muselo být usmrceno embryo. Celou věc si lze představit asi jako dobíjení baterie. Pomocí této metody by měl mít lidský organismus schopnost se sám zázračným způsobem opravovat. Pak by se lidé skutečně mohli dožít věku přes 1 000 let, a to při plné vitalitě!

Přiblížil nás tento vědecký pokrok v oblasti genetiky k poodhalením tajemství bohů?

Antropologové Eugene Harris a Jody Heyová z Rutgersovy univerzity v New Jersey vyhodnotili v roce 1998 DNA osmi různých populací a výsledek je ohromil. Zjistili, že gen PDHA1, který reguluje látkovou výměnu cukru, se vyskytuje v různých formách. Jiný badatelský tým prokázal, že tento gen byl součástí sekvencí nukleoidových bází již u neandertálců. Vedoucí týmu Henry Harpending to komentoval slovy:

„To je důležitý důkaz! Když z této práce vyvodíme nezbytné závěry, ukazuje se, že hypotéza ‚Out of Africa‘ je mylná.“

Podle nejnovějších analýz Petera Oefnera a Petera Underhilla ze Stanfordské univerzity se v genové sekvenci neandertálců na místě, kde je normálně adenin, nachází thymin. Kromě toho u nich došlo k podobným záměnám guaninu a adeninu.

Již zmíněný profesor Silver a dr. Joe Z. Tchien objevili také gen NR2W, s jehož pomocí lze upravovat inteligenci všech tvorů žijících na zemi. Když vědci implantovali tento gen hlodavcům, podařilo se jim vyšlechtit inteligentní „supermyši“. Schopnost učit se, stejně jako krátkodobá i dlouhodobá paměť, se u pokusných zvířat vyvíjely tak dobře, že to vědce šokovalo.

Týmu badatelů na milánské univerzitě se v listopadu 1999 podařilo vypnout u pokusných myší záhadný gen PDHA1. V důsledku toho se život myši prodloužil o čtvrtinu a zvířata byla odolnější i vůči nemocem.

Možná se starověcí polobohové nedoživali tak neuvěřitelně vysokého věku z toho prostého důvodu, že bohové zemi po potopě opustili. Polobůh Dumuzi vládl již jen 100 let a jeho nástupce Gilgameš 126 let. Tradicím dochované informace o délce panování jednotlivých vládců jsou dnešními badateli považovány za spolehlivé teprve od vlády Gilgamešova syna Ur-Nungala, který vládl 38 let. Jeho následovníci nevbuzují s 30, 15, 9, 8, 36 a 6 lety panování údaj a nenutí historiky konstruovat nějaké složité vysvětlení. Ovšem podle tradic Sumerů existoval jejich stát již 241 200 let před potopou!

rému muži, po dobu dvou let uměle vytvořený enzym. I u něho došlo k vyššímu počtu dělení buněk a ke zvýšení celkové odolnosti.

Dr. Donald Kondiozola z Pittsburské univerzity ovšem považuje podobné experimenty s telomery za nebezpečné:

„Uměle prodlužování životnosti telomerů prozatím nedokážeme regulovat; je to nevyzrálá metoda, která může vést k nekontrolovanému bujení rakovinných buněk.“

Kondiozola a jeho kolega Donald Fich naproti tomu podpořili výsledky bádání Ellen Heberkatzové. Laboratorním myším byly proděravěny uši a přitom se vlastně jen náhodou zjistilo, že se tato poranění zázračně hojí. Podobně jako u amfibií – například ještěrek – došlo k úplnému nahrazení ztracených částí těla. Díry o průměru 2 mm se opět zacelily a regenerovaly se také nervové tkáně. Opakovaný pokus přinesl stejný výsledek. Později byly myším zkracovány ocasy na polovinu – a také ty dorostly! Dokonce se znovu vytvořily nervové provazce i po přetnutí páteře! Takto získané poznatky dávají do budoucna novou naději i lidem postiženým příčným ochrnutím.

Tajemství zázračného hojení spočívalo v tom, že myším chyběl imunitní systém. Dr. Michael West k tomu říká:

„Při této metodě opravují neurony poškozené části těla samy!“

V současné době jsou laboratorně získávány a geneticky upravovány embryonální kmenové buňky. Vědci doufají, že jednoho dne budou schopni pomocí této metody pěstovat dokonce i nové orgány. Při pokusech se zvířaty se již podařilo takto získat orgány jako játra nebo ledviny. Ve spojení s touto bioregenerační metodou vyvinul Kondiozola nový postup s Terrato-Kazinomovými rakovinnými buňkami. To je typ rakovinných buněk, které v lidském těle vytvářejí nekontrolovaně bující nádory; množí se přitom podobným způsobem jako zmíněné embryonální kmenové buňky. Na postiženém místě se znovu vytvářejí lidské zuby nebo části orgánů, takže se u bohyhý pacient občas podobá nějakému hollywoodskému monstru. Ve většině případů však tyto nádory nejsou vidět, protože se vytvářejí uvnitř těla.

Kontrolovaným nasazením těchto kmenových rakovinných buněk chce Kondiozola vyvinout transplantační metodu, s jejíž pomocí bude možné získat klonováním nové orgány. Protože vědci již dokáží pracovat s neoploďnými embryonálními kmenovými buňkami, jsou odstraněny i etické zábrany. V budoucnosti bude možné každou buňku znovu

Proč by Sumerové operovali s nějakými fantastickými čísly?

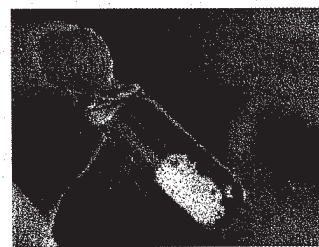
Sumerové, stejně jako Dogonové, znali již před zhruba 7 000 lety všechny planety naší sluneční soustavy, přestože poslední planeta Pluto byla objevena teprve před 76 lety. Sumerové si dobu panování svých vládců jistě nevymýšleli proto, aby se „naparovali“. Smyslem jejich počítání bylo zmapovat epochy historického vývoje.

Jednou z věcí, které v „příběhu stvoření“ nenajdeme, je vznik takzvané „tóry“ jako symbolu „moudrosti“ člověka. Když si totiž pozorně přečteme třetí kapitolu knihy Genesis (První kniha Mojžíšova), kde je stvoření světa popsáno, vidíme, že „věděním“ existovalo už před aktem stvoření. Hospodin se s „tórou“ radil *předtím*, než stvořil svět. Když totiž čteme, že „Pán založil zemi veden moudrostí“, znamená to, že moudrost existovala dřív, než existoval svět. Když ale ještě neexistovali lidé ani Země a už tu byly bytosti, které disponovaly moudrostí, musel člověk tuto vlastnost od někoho obdržet! Vzpomeňme si, že Jahve pocházel ze země Mazzal, což znamená „planeta“. Z toho lze usoudit na opakující se zásahy „mimozemšťanů“.

V této souvislosti možná není nezajímavé uvést, že Hebrejci určili hvězdnou lokalitu označovanou názvem Mazzarot ještě přesněji – nebylo to nic jiného než nám už dobře známý Sirius!

Sumerové píší o kontaktu s mimozemskými bytostmi:

„Na počátku existoval velký strom, který spojoval svět bohů se světem lidí. Jako obětí kůl se tyčil vysoko k nebesům. Tento ‚strom prvotní propasti‘ pokrýval všechny země,

Obr. 45: Znali již Sumerové stavební kameny genových sekvencí, které dnes zkoumáme v laboratořích?

všechny lesy a všechna pole. Stál u brány obrovského chrámu, který čněl do oblak podobně jako lodní stěžně. Proto je také v zemi Sumerů nazýván ‚velký stožár‘.

Chrámu byl zbudován do takové výšky, aby dosáhl až k nebi bohů. Měl formu stupňovité věže a říkalo se mu ‚spojení nebe a země‘. Jeho

prostřednictvím udržovali božové kontakty s lidmi a naslouchali jejich modlitbám.“

Došlo skutečně k „setkání s bohy“, které časem téměř upadlo v zapomnění?

Také u sousedů Sumerů, u starých Egyptanů, žili kdysi bohové, o jejichž mimořádně dlouhých obdobích vlády se zmiňují historické prameny. Egypťané věřili, že svět a řád věcí byly stvořeny bohy. Totéž pochopitelně platilo i o jejich říši. Podle údajů *Turinského královského papýru* (§ 193) vládli Egyptu božové několika dynastií:

- Ptaхова dynastie vládla celkem 9 000 let;
- dynastie boha Rea panovala po dobu 1 000 let;
- dynastie Šu existovala přes 700 let;
- Gebova dynastie vládla v Egyptě 500 let;
- Usirova dynastie 450 let;
- Sutehova dynastie trvala 350 let

a Horova dynastie panovala po dobu 300 let.

Zajímavé je, že na tento seznam bohů bezprostředně nenavazuje řada faraonských dynastií začínající Menesem; podle tradice následovala po božích řada králů lidského původu, jejichž jména nejsou dochována. *Turinský královský papýrus* (§ 162) uvádí, že po dynastii bohů panovala 1 000 let dynastie lidského původu. Po ní následovala řada dvaceti králů, kteří vládli celkem 1 100 let. Pak přišli dalších deset králů, o nichž se ovšem neví, jak dlouho panovali. Následovala dynastie, která vládla celkem 330 let, u níž však zase nejsou známa jména jednotlivých králů. Tím to však ještě nekončí. *Královský papýrus* uvádí dalších deset králů, kteří vládli celkem přes 1 000 let, potom 19 vládců Memfisů, kteří se ovšem udrželi na trůně pouze 11 let, 4 měsíce a 22 dní. Dále je uvedeno 19 králů, kteří Egyptu panovali po dobu 2 100 let. To nejlepší však teprve přijde: jako poslední v řadě jsou uvedeni panovníci nazývaní „uctívači Hora“, kteří údajně vládli celkem 13 420 let!

Manetho ze Sebennytu ovšem uvádí jiná čísla. Po třetí dynastii polo-bohů následuje nejprve řada vládců s celkovou dobou panování 1 817 let. Pak přichází třicet králů Memphisu s 1 790 lety, deset králů s 350 lety a nakonec „uctívači Hora“ s celkovou dobou panování 5 813 let.

Když se člověk nad těmito údaji v klidu zamyslí, nevyhnutelně jej napadne otázka: Měli vůbec dřívější kronikáři všech pět pohromadě, když sepsovali takové nesmysly?

90

Na to existují de facto jen dvě odpovědi. Buď označíme uvážené doby vládnutí předhistorických králů, které se nám nutně jeví jako přehnané, za pouhý výplod fantazie několika kněží, nebo je přijmeme jako historicky závazná data a tedy součást našich dějin!

Z obsahu starých sumerských, asyrských a babylonských textů lze rekonstruovat počátky lidské kultury. Srovnání s biblickými a staroegyptskými prameny nám pomůže vytvořit si představu o skutečném původu a vzniku člověka. Již u Diodora Sicilského se dočítáme:

„V oněch dávných dobách byl předchůdce dnešního člověka ještě velmi primitivní tvor; božové lidé odnaučili vzájemně se požírat.“

V apokryfních biblických textech se zmiňuje hebrejská „kniha pravěku“ o tom, že bohové hledali na zemi bytost, kterou by bylo možné geneticky upravit. Nakonec ji našli:

„V horách žije zvíře, které hledané bytosti ve všech ohledech odpovídá.“

Staré mezopotamské spisy nás v eposu *Enuma Eliš* informují nejen o stvoření člověka, nýbrž i o tom, jak toto stvoření přesně probíhalo. Člověk je zde popisován jednak jako vědomou vůlí stvořená bytost, jednak jako článek v evoluční řadě.

Poté, co museli po dlouhou dobu vykonávat na zemi těžkou práci, obrátili se „anunaki“ (= ti, kdo sestoupili z nebe na zem) na bohyni Ninti/Ninhursag s pochopitelnou následující žádostí:

„Bohyně všeho zrození, stvoři dělníky! Stvoři primitivního pracovníka, který za nás bude vykonávat nejtěžší práce! Stvoři dělníka, který poneše toto jho! Nech dělníka nést břímě bohů!“

V textech napsaných klínovým písmem označuje pojem „lu“ člověka a pojem „lulu“ primitivního člověka. V akkadštině znamená „luluamelu“ nebo „avilum“ doslova

Obr. 46: Stvoření dělníků.

91

„primitivní dělník“ nebo „nevyučení dělník“. Kromě toho se i ve všech ostatních mezopotamských textech bez výjimky dočteme, že bohové stvořili člověka jen proto, aby za ně vykonával těžkou práci.

Z klínových tabulek se dozvídáme, že kromě bohyně Ninti se stvoření člověka zúčastnilo dalších čtrnáct „bohyní zrození“:

„Bohyně zrození vtiskne do jeho nitra obraz bohů a tím se stane člověkem. Bohyně zrození zůstaly i nadále pospolu. Ninti odpočítávala měsíce. Přišel rozhodující desátý měsíc. Nadešla doba otevření klína.“

Po prvním porodu pozvedla Ninti prvorozenec plná radosti a zvolala: „Stvořila jsem! Mé ruce to dokázaly!“

Nepřipomíná tento příběh tak trochu evropské kolonizátory Austrálie, kteří odebrali ženám aboriginů jejich děti?

Po tomto prvním umělém oplodnění, jež proběhlo tak úspěšně, byli stvoření další „lulu“, kteří se ovšem ještě nedokázali sami rozmnožovat. Bohyně zrození pro to však vytvořily nezbytné podmínky, jak ukazuje následující verš:

„Sešly se moudré bohyně zrození a bylo jich čtrnáct. Sedm z nich porodilo muže, sedm ženy. Bohyně zrození jim vdechly život.“

Tento typ člověka však nebyl totožný s člověkem, jak jej známe dnes. Zřejmě se podobal spíše neandertálcům.

Jak se odehrál tento akt stvoření z hlediska dnešní vědy?

Sumerové říkají výslovně, že proces křížení prováděly ženské bohyně zrození, aby tak stvořily prvního lulu. To je vzhledem k dědičné výbavě člověka důležité zjištění. Naše dědičná výbava je totiž z 99 procent totožná s genetickým kódem primátů.

Primátů ovšem dodnes nedokázali vytvořit organizované struktury nebo základy toho, co nazýváme civilizací. Informace přenášené v jejich DNA se vztahují výhradně na reprodukční proces, přičemž se prosazují a jsou upřednostňováni zdraví a silní jedinci, kteří se starají o potomstvo a tím o přežití druhu. Jen člověk má možnost svobodně se rozhodnout, jak naloží se svým sexuální instinktem, zda a kdy bude mít potomstvo.

I kdyby byl člověk jen článkem evolučního vývoje, zbývala by tu přesto otázka: Kdo naprogramoval lidské geny tak, že to vedlo k vývoji rozumových schopností?

Dědičná substance je i u člověka uložena v DNA v buněčném jádru. Kromě toho se ovšem nacházejí dodatečné dědičné informace v mitochondriích. To jsou jakési malé „elektrány“, které zásobují buňky lid-

92

ského i zvířecího organismu potřebnou energii. Jejich rozmnožování probíhá samostatně a nezávisle na dědičné substanci uložené v buněčném jádru. Protože při oplodnění vajíčka nejsou mužskou spermií přenášeny mitochondrie, jsou to výhradně mateřské „elektrány“, kterým je svěřen úkol přenést dědičnou výbavu na příští generaci. Během oplodnění obdrží embryo 23 párů chromozomů, polovinu od otce a polovinu od matky. Matka přitom dodává chromozom XX, otec naproti tomu chromozom XY. Jinými slovy – když dodá otec ze svých chromozomů stavební kameny Y, bude mít syna, když dodá stavební kameny X, bude mít dceru. Je to tedy vždy otec, kdo určuje pohlaví potomků. A právě tento vědecký poznatek obsahují už mezopotamské texty napsané klínovým písmem na hlíněných tabulkách!

Legenda nás zpravuje o tom, že úkol stvořit člověka připadl bohyním zrození – a ne primátům, kteří by měli stvořit dokonalejší primáty! Chromozomy XX samic primátů se staly vhodným podkladem pro vznik člověka teprve po přenosu mitochondrií. To také vysvětluje příbuznost mezi člověkem a primáty. Novější výzkumy ukázaly, že člověk se nevyvinul jen v savanovitých oblastech Afriky; k tomuto procesu mohlo dojít v podstatě kdekoliv. Potvrzuje to i blízká příbuznost negroidní, evropské a mongoloidní rasy.

Jak vznikl Homo sapiens sapiens?

Když byl stvořen primitivní „dělník člověk“, který se zprvu nedokázal rozmnožovat, žil s bohy tak, jak žijeme my s domácími zvířaty – v harmonii! Úkolem prvních lulu bylo pomoci bohům vykonávat práci, zvláště práci fyzicky náročnou. Homo sapiens sapiens, jak jej známe dnes, tenkrát ještě neexistoval. Eaova bratra Enlila úspěch bohyně Ninti velmi rozzlobil.

Enlil se rozhodl proti vůli svého bratra, že několik „primitivů“ přivede do „e.dinu“ (domu bohů) v Mezopotámii. V druhé kapitole První knihy Mojžíšovy, verš 15, se dočítáme:

„Hospodin Bůh postavil člověka do zahrady v Edenu.“

Není ovšem jasné, zda se toto místo v Bibli vztahuje na zmíněný čin Enlilův nebo na to, co zamýšlel jeho bratr Ea. Ten měl totiž další plán, v rámci jehož realizace se ovšem musel odvážit druhého experimentu.

Obr. 47: Chromozom.

93

Ea chtěl vytvořit novou rasu lulu, bytost obdařenou rozumem. Na rozdíl od prvního člověka měl být tento typ obdařen také schopností rozmnožovat se. Oeneš „vylepšený člověk“ měl být konstruován tak, aby geny nezbytné pro vývoj rozumových funkcí byly automaticky přenášeny s dědičnou výbavou. Pro tento experiment také nebyli použiti primáti, nýbrž jeden lulu:

„S velkým umem jej Ea zhotovil, moudrost mu propůjčil. Ea mu dal vědní bohů. Ale věčný život mu Ea nedal.“

Tak vznikl podle sumerských legend první Homo sapiens sapiens, kterému dal Ea jméno Adapa a vychoval jej jako „božského syna“.

Obr. 48: Stvoření Adapy.

Rozumem obdařený Adapa se rychle učil a dělal svému tvůrci radost. Když se však Enlil dozvěděl, co Ea učinil, rozzuřil se. Stvoření „hybridů“ schopných reprodukce totiž nikdy nebylo součástí plánu. Enlil si postěžoval u otce Ana:

„(...) Dokáže Ea vdechnout člověku také věčný život?“

Nato An přikázal, aby mu přivedli Adapu ukázat. Ea měl strach, že jeho výtvar by mohl být radou velkých bohů na nebi zahuben, a proto Adapu varoval:

„Adapo, předstoupíš před vládce bohů Ana, který tě bude vyslyšet. Nabídnou ti chléb smrti, který nesmíš jíst; nabídnou ti vodu smrti, kterou nesmíš pít.“

Když Adapa stanul před Anem, udělal na otce bohů velký dojem svou inteligencí i svými znalostmi. Rada bohů žasla. An byl fascinován a zeptal se svých poradců:

„Co s ním uděláme?“

94

Rada učinila rozhodnutí, že Adapa smí nadále pobývat v nebi. Dostal také chléb života a vodu života, aby mohl žít s bohy. Adapa však chléb i vodu odmítl, protože byl Eaem varován, že bohové možná budou usilovat o jeho život. Tak se Adapa připravil o možnost získat věčný život, když nedokázal poznat, že bohové mu jsou nakloněni příznivě. An jej pak poslal zpátky na zem, do města Eridu. Zde se stal Adapa velebnějším. Od bohyň léčebného umění si osvojil patřičné znalosti, a tak mohl ulevovat lidem od bolesti a utrpení. V této souvislosti by nemělo ujít naši pozornosti, že také Egypťané označovali pojmem „adept“ člověka „moudrého“ nebo „vševědoucího“.

Popisuje tedy uvedená zpráva vznik lékařské profese?

Z biblického líčení vzniku světa (druhá kapitola Genesis, verš 18-23) se dozvídáme, že pro Adama byla stvořena družka, která dostala jméno Eva (živoucí). V babylonském příběhu o Adapovi však žádná Eva nevystupuje. Dočteme se zde pouze, že primitivní lidé byli osvobozeni od otrocké práce pro bohy, kterou vykonávali v dolech, a směli se rozmnožovat. Není jasné, jakou roli při tom sehrál Adapa – zda se u bohů přimluvil, aby se „primitivové“ (možná totožní s australskými aboriginy?) směli rozmnožovat a tím byla zachována jejich existence, nebo zda se tak stalo po jeho přímém lékařském zásahu (což by mu umožnilo znalosti, které nabyl od božstev Nintí a Ea). Každopádně docházelo na počátku civilizace ke kontaktům mezi jednotlivci podobnými Adapovi (primitivní) a „bohy“. Tak vznikly nové produkty křížení. Bylo to například „pokolení obrů“, o němž se zmiňuje i šestá kapitola Genesis. Podobně jako biblický Jahve odsuzoval i mezopotamský bůh Enlil příliš intenzivní sexuální kontakty mezi lidmi:

„Země se rozšiřovala, lidé se množili; byli jako divocí býci. Bůh byl znechucen jejich množením, bůh Enlil naslouchal jejich řečem a pronesl k velkým bohům: „Řeči lidí jsou stále nepřijemnější, jejich přemnožení mi nedá spát.“ (...)“

Enlil požadoval, aby velcí bohové nebes lidskou rasu potrestali. Zprvu však nechtěl celosvětovou katastrofu, jakou ve formě potopy kdysi způsobil Jahve; spokojil se s nemocemi a epidemiemi vyvolávajícími bolesti a horečku. Nato se lidé znovu obrátili na Ea se žádostí o pomoc:

„Pane, lidstvo úpí, hněv bohů stravuje zemi. Avšak ty jsi nás stvořil! Zbav nás bolesti, nemocí, horeček!“

95

Ea dokázal zhatit první Enlilův plán na zničení lidí tím, že „lidu Sumeru“ poskytl prostředky k vyléčení nemocí. Enlil se však nevzdal. Znovu předstupuje před velké bohy se stížností:

„Lidí nebylo, naopak, jejich počet je větší než kdy dřív!“

Následně vymyslel – tentokrát již s plnou podporou rady bohů – druhý plán, jak lidstvo eliminovat. Chce toho dosáhnout pomocí sucha a z něho pramenícího hladomoru, které mají trvat sedm period.

„Během první periody jedli trávu. V druhé periodě pocítili odplatu. Když přišla třetí perioda, nastal skutečný hlad, který změnil jejich vzezření: jejich obličej se zkřivěl, byli na kraji smrti. Ve čtvrté periodě byly jejich obličej zelené; vlekli se ulicemi ohnutí, jejich široká ramena se zúžila. Během páté periody zavíraly matky dveře před svými hladovými dcerami. Dcery špehovaly své matky a snažily se zjistit, kde jsou ukryty potraviny. V šesté periodě si připravovali jídlo ze své dcery; a připravovali jídlo z dítěte. Jeden dům přepadala druhý. V sedmé periodě vypadali muži i ženy jako duchové zemřelých!“

Ea je utrpením lidí hluboce zarmoucen a nemůže se už na to vše dívat. Vyzývá proto lidi k neposlušnosti vůči bohům:

„Neuctívejte své bohy, nemodlete se již ke svým bohům!“

Ea se podruhé staví proti velkým bohům nebes a rozděluje mezi zbytek lidstva potravu. Enlil však znovu žaluje a přichází s třetím návrhem, jak lidstvo zničit: navrhuje „smrtící potopu“.

Opět je svolána rada nejvyšších bohů. Za Anova předsednictví musí všichni přítomní bohové přísahat, že tentokrát lidem za žádných okolností nepomohou:

„Enlil se obrátil ke shromáždění bohů a takto k němu promluvil: „Přistupte všichni a složte přísahu tváří v tvář potopě!“ An přísahal jako první; Enlil přísahal a jeho synové přísahali s ním.“

Z *Eposu o Gilgamešovi* se dozvídáme, že Ea se opět zachoval jako odpadlík a zachránil Utnapištima (mezopotamského Noema), aby lidstvo nebylo potopou úplně zničeno. Utnapištim byl Eaovi zcela oddán a směl kromě své rodiny zachránit ještě pár přátel, kteří mu pomáhali se stavbou archy. Zdárně přečkali smrtící záplavu a nakonec přistáli na úpatí hory Nisir (Ararat) ve východním Turecku.

Vědci odhadují, že poslední doba ledová skončila před 12 000 až 13 000 lety. Evropa a Sibiř se zbavily velké části svého ledového krunýře. Uvolnily se tak obrovské masy vody, které zaplavily zemi. Úroveň

96

mořské hladiny se zvedla o několik desítek metrů! Klínové tabulky obsahují i astronomický poukaz na to, kdy k velké záplavě došlo:

„Hvězdný obraz Lva měřil hloubku vod.“

Sumerové tím měli zřejmě na mysli, že v době, kdy Země postihla potopa (ať způsobená bohy nebo přírodními silami), se souhvězdí Lva nacházelo v nulovém bodě „velkého roku“. Tato konstelace nastala před zhruba 12 800 lety (dnes žijeme ve věku Ryb). Sumerský údaj tedy odpovídá době, kdy podle názoru našich geologů skončila poslední doba ledová.

Po smrtelné záplavě navštívili bohové zemi ještě jednou a zničili své základny a plotem obehnané areály:

„Když sestoupili v plném počtu, rozsvatili veliký neklid a nepokoj. Zničili svatyni, příbytek velké Dingirmachy, i úctu budící nádhru přilehlé zahrady.“

Sumerské texty byly předlohou pro pozdější biblické příběhy, z nichž čerpal i úctu budící nádhru přilehlé zahrady.“ Sumerské texty byly předlohou pro pozdější biblické příběhy, z nichž čerpal i úctu budící nádhru přilehlé zahrady.“

Staroegyptský kněz Imhotep údajně již před 4 700 lety udržoval úzké spojení s Mezopotámií a převzal od Sumerů božské vědomosti. Třeba se nám podaří s jeho pomocí vnést trochu světla do tajemství zapomenutých setkání třetího druhu...

Obr. 49: Sumerské zobrazení chromozomů.

97

ZÁHADA MUMIÍ

Faraonové představují nejuspěšnější vládcovské dynastie světových dějin. Svým významem převyšují i čínské císaře. Vzhledem k ohromujícímu odkazu, který po sobě zanechali, je plně pochopitelné, že nás dodnes mimořádně přitahují. Kultura starého Egypta – stejně jako staré Číny – nás fascinuje mimo jiné též vysokou úrovní svých vědomostí. Zvláštní místo přitom zaujímá lékařství. Rané dějiny lékařských věd se mohou pochlubit rozsáhlými znalostmi, díky nimž se lékařům úspěšně dařilo léčit nemoci a mírnit bolesti pacientů.

Kolem roku 3700 př. n. l. vládl v Číně legendární císař Šin-Nong, vynálezce pluhu a autor spisu o léčivých rostlinách. Avšak teprve někdy kolem roku 2650 př. n. l. zkomponoval jiný legendární císař jménem Huang Tsi (známý též jako „žlutý císař“) obsáhlejší lékařské dílo s titulem *Kniha vnitřní medicíny*. Císařův osobní lékař Nei Ching měl přístup ke „kinki“ (zlaté schránce), a proto mohl sepsat pojednání o akupunktuře. Vysvětluje v něm, jak lze smysluplně regulovat tok životních energií v těle.

O jaké zapomenuté vědění přitom šlo?

Naše lékařská věda je velmi vyspělá, protože se však nachází v zajištění současného paradigmatu, vyvíjí se poněkud jednostranně. Dnešní lékaři nevnímají jedince v jeho komplexnosti jako celek sestávající z těla, duše a ducha. Jejich úsilí je zaměřeno výhradně na tělesnou složku. Léky, které lékaři pacientům předepisují, tak často potlačují jen symptomy nemoci, její příčiny však neodstraňují.

Přítom bylo od prvopočátku cílem léčebného umění ošetřovat pacienta v jeho celistvosti, skládající se z výše uvedených tří složek – těla, duše a ducha. Bylo to prastaré vědění a umění, jehož nositelé byli zábrhem svého myšlení podstatně dál než dnešní lékaři. Astronomie, tělo a duch byly tři jednotlivé síly, s jejichž pomocí bylo možné zvítězit i nad rakovinou!

Proč o tom dnešní lékaři nechtějí nic slyšet?

V oblasti praktických věd plně platí staré dobré přísloví „lež má krát-

98

s ostatními formami života a oddáváme se – někdy kajícím – úvahám o přirozenosti člověka.“

Koncem 1. století př. n. l. požadoval římský architekt Vitruvius po svých záciích, aby ovládali počty stejně dobře jako umění a dějiny. Tato vědecká orientace římského učence měla své kořeny ve vlivu egyptských kněží, kteří jej vzdělávali. Učební látka zahrnovala vedle náboženských rituálů a mytologie také geometrii, astronomii a lékařství. Proto by měla být i náplň dnešní vědy něčím víc než pouhým pozorováním a sbíráním vybraných údajů! K výzbroji vědců by měla patřit nejen schopnost vyvozovat důsledky a formulovat teorie, nýbrž i schopnost dávat tvůrčí impulzy.

Co je tedy věda?

Když měl rakouský fyzik a nositel Nobelovy ceny Wolfgang Pauli (1900-1958) jednou zhodnotit jakousi nemastnou neslanou studii, která nebyla kompatibilní s převažujícím názorem vědeckých kolegů, potřásl smutně hlavou a prohlásil:

„Přítom bohužel není ani chybná!“

Vědci si však jsou pochopitelně plně vědomi i toho, že všechny nové teorie jsou naprosto bezcenné, pokud je nelze potvrdit nově získanými poznatky.

Jak toho lze dosáhnout?

Ve 13. století působil v egyptské Alexandrii židovský lékař jménem El-Magar, který svým pacientům předepisoval na zdravotní potíže všeho druhu jediný lék – prášek z mumii. Když byl v následujících staletích Egypt stále častěji navštěvován Evropany, rozšířilo se používání tohoto „záračného“ prostředku i na našem kontinentě, hlavně v Německu, Francii a Itálii.

Starí Egyptané používali při balzamování mrtvých těl přírodní asfalt, Arabové nazývaný „mumyia“. Z tohoto slova je odvozeno i naše „mumie“. Tato látka měla pověst účinného léku, a proto se začala objevovat i v evropských lékárnách, kde byla prodávána ještě na začátku 19. století. Tento „lék“ byl dodáván buď ve formě částí nabalzamovaného těla, nebo také jako mast, která ovšem často neměla s původním materiálem nic společného; byl to takzvaný „židovský“ nebo „močový“ asfalt, občas také nazývaný „hrobní balzám“.

Význam pojmu „mumyia“ a „mumie“ časem splynul, a tak byly mumie zpracovávány na léky, které měly pomoci zámožným pacientům

ké nohy“. Kdo zveřejní chybné (nebo dokonce lživé) výsledky a informace, bývá zpravidla dříve nebo později odhalen a omyl (nebo podvod) je korigován. Také archeologové by měli považovat za svou povinnost, že se budou držet faktů a ověřených skutečností. Bohužel se však příliš často řídí předpojatými názory a závěry svých předchůdců nebo obecnými názory naší tak vychvalované školské vědy. Běda tomu, kdo se opovříží je zpochybňovat! Alternativní přístupy pak jsou velmi rychle označovány za pseudovědu. Nicméně platí to, co svého času prohlásil astronom Carl Sagan:

„Jeden z prvních příkazů vědy zní: nedůvěřuj argumentům autorit!“

Skandály z nedávné minulosti se vši zřetelností ukázaly, že nedůvěra vůči autoritám všeho druhu je zcela na místě. Připomeňme si třeba politiky, kteří se neštítí žádných triků a manipulací, když jim jde o to, aby zůstali u moci nebo se obohátili.

Vskutku se dlouho věřilo, že u vědeckých autorit je tomu jinak. Mělo se za to, že vědci jsou oddáni pravdě a objektivitě, a nic jiného jim ani nezbyvá, protože každou lež a manipulaci by jejich kolegové rychle odhalili. A vědecká obec má lepší paměť než voliči. Jinými slovy: podvod a klam mohou zničit vědcovu pověst a předčasně ukončit jeho kariéru. Tímto mechanismem se obec akademiků také náležitě pyšní – prý zabraňuje tomu, aby její členové zacházeli s prokázanými fakty neopatrně a nedbale.

Avšak co jsou ony „prokázané fakty“?

I když jsou v tomto ohledu mnozí jednotlivci poněkud skeptičtí, akademická věda obvykle prohlašuje, že je ochotná dát šanci každé neortodoxní teorii, jakkoli pochybná se z jejího hlediska může zdát; pouze se požaduje, aby taková teorie byla ve svém vlastním rámci logická a aby přinášela nějaké nové podněty. Pro vědu je to záležitost sebezáchovy, jak vysvětluje Carl Sagan v knize *Drak v mé garáži*:

„Když zjistíme, že vesmír není starý šest až dvanáct tisíc, nýbrž osm až patnáct miliard let, uvádí nás to jen ve větší úžas nad jeho rozlohou a velikostí; když zjistíme, že nejsme vytvořeni boha, nýbrž velice komplikovaným systémem milionů buněk, zvýší to přinejmenším naši úctu vůči atomům; když zjistíme, že naše planeta je pouze jedním z miliard světů v Mléčné dráze a Mléčná dráha jen jednou z miliard galaxií, pak se před námi rozprostírá obrovské pole možností; když zjistíme, že naši dávní předkové jsou totožní s předky opic, cítíme o to větší spřízněnost

99

Obr. 50: Egyptská mumie.

proti sněti, píštěli nebo hemoroidům; byly předepisovány dokonce i těhotným ženám!

V roce 1557 vychvaloval *Hortus Sanitatis*, nejznámější lékařská publikace své doby, přednosti mumiového prášku:

„Mumie obsahuje sraženou krev, ochrání před pícháním v slezině i kašlem, před nadýmáním a tělesnými větry, pomáhá při opožděných měsíčkách.“

Vzkvétající obchod s mumiiemi pochopitelně způsobil zničení nekropole v Sakkáře, která byla systematicky plundrována po dobu delší než dvě stě let.

V roce 1694 zveřejnil francouzský kněz a lékárník Pierre de Pomet knihu *Historie générale des Drogues* (Obecné dějiny léků), v níž se marně snažil poukázat na ostudnost této praxe. Aby dosáhl kýženého účinku, připojil k textu i obrázky rozřezaných mrtvol a mumii s nadpisem „gabbaras“ neboli exkrementy, odpad. Dílo se však nesetkalo s úspěchem, v jaký de Pomet doufal; jeho kolegové dělali s „přírodním asfalem“ i nadále skvěle obchody.

Jakou vědeckou hodnotu měl prášek z mumii doopravdy?

Lékař Max Armand Ruffer (1859-1917) se narodil ve Francii, studoval však v Anglii a v roce 1893 odešel do Káhiry, kde řídil bakteriologické oddělení lékařské fakulty. Byl vášnivým egyptologem a nabyté lékařské znalosti mu velmi pomáhaly při studiu mumii. Výsledky jeho práce jsou platné dodnes. Díky němu byla v mumiiích objevena například vajíčka parazitů stará 4 000 let. Ruffer také jako první prokázal, že v královských domech faraonů docházelo k incestu.

Skvělý egyptolog sir William Matthew Flinders Petrie (1853-1942) použil při zkoumání mumii zejména novou metodu. Již krátce poté, co Wilhelm Konrad Röntgen (1845-1923) zveřejnil svůj revoluční objev „paprsků X“, použil Petrie ono „rentgenové záření“ k prozkoumání

Obr. 51:
Mumie
Ramesse II.

mumií. Výsledky byly vcelku skromné, řada Petrieho kolégů a následovníků však tuto metodu použila také.

Již za Petrieho se vědělo, že lékařské umění starých Egyptanů úzce souviselo s jejich magickými představami. Vědci však také zjistili, že schopnosti tehdejších lékařů, například v oblasti chirurgických zákroků, byly mimořádné. Za časů faraonů se prováděly mimo jiné i komplikované operace mozku! Kněží-lékaři připravovali složité masti a tinktury, které urychlovaly proces hojení. Egyptané byli také první, kdo rozpoznali význam tepu, který nazývali „hlas srdce“.

Při aplikaci homeopatických léků využívali Egyptané, podobně jako Číňané, přírodní zdroje coby součástí léčiv. Soudobí badatelé se ovšem domnívají, že Egyptané – na rozdíl od Číňanů – to nečinili vědomě a se skutečnou znalostí věci; vedla je spíše intuice a víra v moc přírodních sil, kterou jim vštěpovalo jejich náboženství. Nicméně do náboženského přesvědčení musely tyto prvky nějak proniknout. Vědci se dnes domnívají, že když egyptští kněží přidávali do mastí, jimiž ošetřovali rány, nilské bahno, činili tak z přesvědčení, že Nil je zdrojem veškerého života. Netušili přitom, že přirozenou složkou tohoto bahna je jedno důležité antibiotikum.

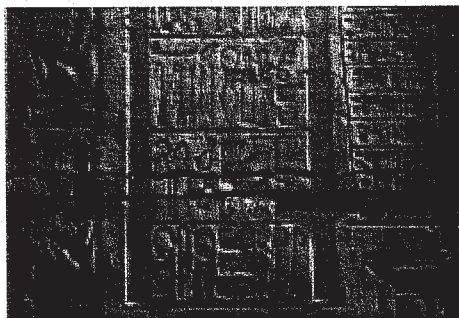
Opravdu to Egyptané nevěděli?

Holení hlavy a veškerého tělesného ochlupení se ve starém Egyptě provádělo jako profylaktické hygienické opatření především u vojáků. Dochoval se i papyrus doporučující nilskou vodu, „na níž plave plíseň“,

102

stará mumie. Tato mumie, jejíž jméno je na sarkofágu uvedeno jako „Si Chonsu“, se zachovala ve velmi dobrém stavu. Později (dešifrováním textu na 170 metrů dlouhém pruhu látky, do níž byla mumie zavinuta) se ukázalo, že dotyčný se ve skutečnosti jmenoval Džehuti Irdis a zemřel ve věku 17 let na tuberkulózu. Egyptský mladík měl krevní skupinu A a dosahoval výšky maximálně 154 centimetrů.

Na jaře roku 1990 zkoumal radiolog Myron Marx v Bostonu (USA) jedenáct sarkofágů, které mu zapůjčilo Museum of Fine Art. Marx přitom použil počítačový tomograf, tedy přístroj, který je obvykle používán pro zjišťování nádorů a zánětů v lidském těle. Ve dvou sarkofázích byly uloženy mumie zpěvačky Ta Bes a jejího muže Nes Ptaha, v dalším mumie bohatého lazebníka. Všichni žili kolem roku 950 př. n. l. v Thébách, faraonově „univerzitním městě“.

Obr. 52:
Lékařské
nástroje
starých
Egyptanů.

Dr. Marx studoval první dvě mumie po dobu čtyř hodin a potom stanovil diagnózu. Zpěvačka měla mozkový nádor a zřejmě v důsledku mozkové mrtvice spadla z nějakého vyvýšeného místa, protože měla několik zlomených žeber a trpěla vnitřním krvácením, na jehož následky podle všeho zemřela. Její muž se však dožil minimálně 60 let a trpěl zkmatařením tepen. Dr. Marx u něj zjistil i opotřebením bederních obratlů a řadu zubních kazů; Nes Ptah musel na sklonku života trpět silnými bolestmi zubů. Protože i tepny jeho dolních končetin byly zkmatařením

104

jako protinfekční prostředek. Možná tady je poprvé popsán penicilin – 4 000 let před objevem francouzského lékaře Ernesta A. Duchesneho (1896).

Jiný spis, starý přes 3 600 let, popisuje léčebné účinky medu. Více než polovina receptů, kterých je v něm uvedeno zhruba 1 000, obsahuje jako jednu z důležitých složek právě med. A med skutečně uklidňuje poraněnou tkáň a urychluje proces zacelování ran. Obsahuje totiž peroxid vodíku a kromě toho vysušuje vlhkost. Med byl také přísadou anti-koncepční masti, která mimo jiné obsahovala i sušený akáciový extrakt. Podle dnešních vědců věřili staří Egyptané především v léčivé působení medu, ve skutečnosti to však je olej z trnů akácie, který hubí spermie.

Byly tyto recepty opravdu jen náhodnými produkty?

Zapomenuté vědění starých Egyptanů a jejich víra v léčivou moc přírodních látek dnes zažívají jistou renesanci; to dokazuje i zvýšený zájem o přírodní a homeopatické léčebné metody. Například proti suchému kašli (což je nemoc, která se v nilském klimatu vyskytuje velmi často) se doporučuje vzít jednu sušenou datli, fík, špetku anýzu a lžičku medu, vše povařit v malém množství vody, takže suché plody změkknou a získáme sirup; ten se pak podává po lžičkách a zmírňuje zdravotní potíže.

Jak pokročilá bylo tedy lékařství ve starém Egyptě doopravdy?

V roce 1900 dospěla Evropa k objevu metody krevní klasifikace. Krevní skupina se dá určit i ze staré svalové tkáně nebo kostí rozpadlé na prach. Po prozkoumání několika mumii došli vědci k závěru, že již ve starém Egyptě existovaly krevní skupiny A, B a O, a to už v prehistorickém období. Tím byla vyvrácena hypotéza, podle níž měla být krevní skupina B pouze jakousi mutační skupinou O, jež vznikla někdy počátkem našeho letopočtu.

Analýza krevních skupin faraonů prokázala, že mumie, která byla dlouhou dobu považována za konzervovanou tělesnou schránku Achnaton, je ve skutečnosti tělesným ostatkem faraona jménem Semenchkare. V odborných kruzích se také dlouho diskutovalo o tom, jestli Semenchkare a Tutanchamon nebyli bratři. Krevní analýza potvrdila, že to není vyloučené. Oba vládci měli stejné krevní faktory a skupinu A2.

Pod vedením Christy Habrichové se spojili egyptologové Kamal Sabri, Dietrich Wildung a Sylvia Schoske a uspořádali v Řezně výstavu *Lékařství ve starém Egyptě*. Předtím byla po dobu dvou let řadou vědců (egyptologů, antropologů a rentgenologů) pečlivě zkoumána 2 700 let

103

velmi zúžené. lze předpokládat, že trpěl také cukrovkou. Všechno to tedy byly nemoci, s nimiž bojuje i dnešní lékařství.

Co dalšího nám mumie prozrazují?

Další informace o – někdy dost kuriózních – léčebných metodách starých Egyptanů nám poskytují nástěnné malby z doby páté dynastie. V té době brázdil vody Nilu Malpaterus electricus (elektrický sumec), který byl používán při „elektroléčbě“ různých neduhů, především bolestí. Dnes ovšem vědci tvrdí, že Egyptané neznali elektrinu ani biologické vlastnosti elektrického sumce. V říši faraonů se přitom používaly knihy (papyrové svazky) zaměřené podobně našim lexikonům, které obsahovaly léčebné návody pro nejrůznější choroby, potíže a bolesti. Podle egyptských legend předal lidem zdravotnické znalosti bůh Thovt, identický s řeckým Hermem. Kněží-lékaři pak toto vědění přenašeli z generace na generaci.

Od egyptského kněze Imhotepa (totožného s řeckým Asklepiem) pochází nauka, podle níž je člověk vlastně zmenšeným světem; tedy přesvědčení známé z hermetických nauk, že existuje analogie mezi mikrosvětem a makrosvětem. Je to nauka o vlivech, jimž je člověk vystaven, ze stejné představy vychází i astrologie. Z ní se vyvinula „iatromatematica“ neboli astrologické lékařství. Pojem je odvozen z řeckého „iatros“ (lékař) a astrologická medicína je sporadicky praktikována dodnes.

Jednotlivým znamením zvěrokruhu i planetám byly přiřazeny určité tělesné partie. Velmi stará je například představa, že pravé oko je přiřazeno Slunci a levé oko Měsíci. Slunce bylo totiž považováno, stejně jako pravá strana těla, za mužský element, zatímco Měsíc a levá polovina těla odpovídaly ženskému principu. Z toho vyplývala poučka, podle níž generovaly spermie pravého varlete mužské potomky, spermie levého varlete potomky ženské. Tato pravidla jistě nevznikla náhodou, nýbrž byla výsledkem pečlivého pozorování a po generace shromažďovaných zkušeností.

Mezi 42 hermetickými knihami starého Egypta, o nichž nás informuje Clemens Alexandrinus (200 n. l.), se nachází nejméně šest děl věnovaných lékařství:

1. *O stavbě těla*, 2. *O nemocech*, 3. *O nástrojích* (lékařských), 4. *O lécích*, 5. *O nemocech očí*, 6. *O těhotenství*.

Původní díla se bohužel nedochovala a nevíme nic ani o jejich rozsahu. Avšak egyptology postupně nacházejí papyry a jiné písemné

105

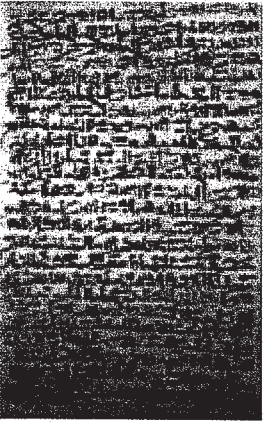
dokumenty nám pomalu dávají nahlédnout do starých znalostí. Naše poznatky však jsou nutně jen útržkovité a nesouvislé. Uspořádávání textů, které se při prvním čtení často jeví jako nesrozumitelné nebo nesmyslné, vyžaduje úmornou archivářskou práci.

Co se doposud podařilo zjistit?

Většina receptů uvedených ve staroegyptských textech je dodnes nesrozumitelná. Látky v nich uváděné neznáme, a proto je nedokážeme připravit; tudíž si nemůžeme ani vytvořit úsudek o jejich účinnosti. Egyptologové dnes potvrzují, že řada diagnóz pochází z období Staré říše; Egypťané sami ovšem vždy tvrdili, že příslušné znalosti jim předali bohové. Jeden z receptů měl například spadnout přímo z nebe do dvorany královského chrámu v Chemisu a byl nazýván „zázrak krále Cheopse“. Také provedené jazykové analýzy jednoznačně prokazují, že lékařské texty jsou skutečně velmi starého data.

Patolog Marc Armand Ruffer a jeho žák Elliot Smith zkoumali řadu lebek mumíí a odhalili přítom zubní kazy a tvorbu zubního kamene.

Týkalo se to mumíí ze všech období, počínaje první dynastií a konče dobou římské nadvlády. Z Rufferových studií (zveřejněných ve 20. letech minulého století) vyplývá, že mnohé z těchto vad byly zřejmě způsobené staroegyptskou moukou, jež obsahovala drobné úlomky z mlýnských kamenů. O opravách zubů se sice nedochovalo žádné písemné zprávy, avšak nálezy dolních čelistí z období čtvrté dynastie ukazují, že zásahy tohoto typu nebyly neznámé. Například u jedné mužské čelisti byly objeveny zřetelné stopy po vrtání. V jednom šachtovém hrobě v Mastabě (Gíza) našli archeologové dva zuby dovedně spojené a zafixované zlatým drátem. Používání protézy bylo potvrzeno i při pozdějších nálezech dalších mumíí.

Obr. 53: Lékařský papyrus.

Papyrus Edwina Smithe však nebyl jen příručkou pro lékaře; byl zároveň i učebnicí. Max Meyerhof uvádí:

„Dílo je zároveň napsáno velmi pedagogickým stylem, jeho forma je přímo scholastická. Dokonale se hodí i k učení nazpaměť, k „nabífování“ vědomostí. Podobné práce se objevily ve středověku v arabské lékařské literatuře, kdy byla z řečtiny překládána díla Hippokratova a Galeova a látka představována formou otázek a odpovědí, metodicky přehledně, prostým stylem. Velmi to usnadňovalo práci lékařům i studentům.“

Egyptolog Georg Ebers z Lipska objevil v roce 1873 v Luxoru další lékařský papyrus. Je 30 cm široký a 20 metrů dlouhý. Zveřejněn byl v roce 1875 pod názvem *Ebersův papyrus – hermetické dílo o léčbě ve starém Egyptě*. Avšak první skutečně spolehlivý překlad byl vypracován a v roce 1937 zveřejněn norským profesorem dějin lékařství Benjamine Ebballem. *Ebersův papyrus* uvádí, že lidské tělo obsahuje „46 nádob“ a dále ještě hlen, krev, semeno, moč, dech života a dech smrti. Egyptologové se dodnes dohadují, k čemu se vlastně údaj o „46 nádobách“ vztahuje. Nabízí se ale zajímavá paralela ke 46 chromozómům lidského organismu; chromozomy přechovávají dědičné informace a v tomto smyslu je lze chápat jako „nádobu“.

Dá se ale předpokládat, že staří Egypťané znali chromozomy?

Není to vyloučené, jejich lékařské znalosti byly velmi obsáhlé. Profesor egyptologie James Henry Breasted prohlásil po prozkoumání lékařských papýrů ve 30. letech minulého století:

„Egypťané byli blízko odhalení krevního oběhu!“

V kapitole nazvané *Lékařovo tajemství* je uvedeno dalších „22 nádob“, které se nacházejí v lidském těle a jsou ve spojení s jednotlivými údy. Jsou prý uspořádány do 11 párů a pro lékaře jsou zajímavé tím, že v nich mají původ určité nemoci. Je možné, že zde jsou popisovány bílkoviny obsahující aminokyseliny. Jejich počet stanovuje moderní lékařství také na 22. Když byl v roce 1986 objeven selenocystein s pořadovým číslem 21, domnívali se vědci, že je tím celá řada dovršena. V roce 2002 však objevili američtí badatelé takzvaný pyrolysin jako 22. v řadě bílkovin představujících základní stavební kameny lidského organismu! Stejně jako staří Egypťané vycházejí i dnešní vědci z toho, že zárodky nemocí vznikají v těchto látkách a následně se šíří do celého těla. Mnohé tedy hovoří ve prospěch hypotézy, že lékařské znalosti Egypťanů

Profesor Georg Ebers (1837-1898) nás v knize *Egyptská královská dcera*, vydané v roce 1879, informuje o příhodě starověkého cizince, který přijel do Egypta kvůli lékařskému ošetření:

„Přijel jsem, aby mi egyptský lékař vytrhl špatný zub. Prý to dokáže, aniž by pacientovi způsobil velké bolesti. Aristomaches však odstranil postiženou část mého chrupu úderem pěsti, aby mi ušetřil lékařův zásah, z něhož jsem měl velký strach. Když jsem se probral, zjistil jsem, že mi vyrazil tři zuby – ten nemocný a bohužel i dva zdravé.“

Stopy mytologických znalostí anatomie nacházíme i v našem jazyce. První krční obratel, na němž spočívá lebka, nazýváme „atlas“ podle řeckého poloboha, který podpíral nebeskou klenbu. Hovoříme o „mons veneris“, ukrytém v hlubinách „os petrosus“. To nejsou básnické obrazy, nýbrž pozůstatky starého systému, používaného ve středověku a v době renesance. Toto staré vědění přžívá dodnes.

Kdy začali egyptologové staré lékařské znalosti registrovat?

Za počátek egyptologického bádání v tomto směru lze označit nálezy „papyru Edwina Smithe“. Američan Smith vlastně vůbec nebyl egyptolog – pracoval v Horním Egyptě jako farmář. Živě se však jako autodidakt zajímal o vykopávky prováděné v chrámovém okrsku v Thébách. Předtím pobýval v Paříži a Londýně, kde studoval hieroglyfy. Podařilo se mu koupit od jednoho egyptského obchodníka se starožitnostmi papyrovou roli 32 cm širokou a 4,7 metru dlouhou. Jeho znalosti však nestačily na to, aby text rozluštil. Po řadu let se marně snažil získat ke spolupráci nějakého zkušeného egyptologa. V roce 1906 pak předala Smithova dcera papyrus společnosti Historical Society v New Yorku. Avšak teprve v roce 1930 se po desetileté namáhavé práci podařilo americkému egyptologovi J. H. Breastedovi papyrus přeložit. Odborníci předpokládají, že obsah textu byl postupně formulován někdy mezi lety 3000 a 2600 př. n. l., papyrus sám však pochází až z doby kolem roku 1600 př. n. l. Známý německý badatel Max Mayerhof označil v článku napsaném v roce 1931 pro časopis *Deutsche Zeitschrift für Chirurgie* tento papyrus za „nejstarší knihu o chirurgii na světě.“ Dál o Smithově papyru píše: „Autor tohoto díla postupoval úžasně metodicky a systematicky. Pojednává o jednotlivých částech těla tak, že začíná temenem hlavy a postupuje stále níž; u všech partií a orgánů se zabývá nejprve lehčími poraněními a pak přechází až k těm nejtěžším, ke komplikovaným a mnohonásobným zlomeninám.“

nů z dob faraonů byly podstatně obsáhlejší, než jsme se doposud domnívali.

Obr. 54: Dvojitá šroubovice.

Dokonce se zdá, že proslulá *Knihy bran* obsahuje informace o DNA. DNA je tvořena dvěma propojenými řetězci komplementárních polynukleových bází a vyskytuje se ve všech buňkách lidského těla, které obsahují chromozomy. Tato bílkovinná biosyntéza obsahuje genetický kód všech dědičných znaků (nejen u lidí, ale u všech živočichů). Dvojitá šroubovice, která určuje kromě jiného i délku našeho života a jejíž strukturu odhalili v roce 1953 Francis Crick a James Watson, se ovšem vyskytuje i ve staroegyptských textech! Kněží-lékaři faraonů ji označovali výrazem „metui“, což znamená „dvojitý provaz“.

Egyptolog Erich Hornung popsal termín „metui“ jako „délka života všech živých tvorů včetně člověka“. Na jednom místě textu se dočteme: „Ó bohové, kteří tu předsedáte a nesete dvojitý provaz, jímž se měří délka života – uchopte dvojitý provaz a vyměřte délku života, jež mu přináležejí.“

Podobně jako u Sumerů jsou to i u Egypťanů bohové, kteří disponují znalostí dvojitě šroubovice a zasvěcují do tohoto vědění vybranou skupinu kněží. Skutečně i *Egyptská kniha mrtvých* píše o „umělých bytostech“, které měly bohům ulehčit práci, podobně jako tomu bylo v Mezopotámii.

Je tedy člověk produktem genových manipulací?

Egyptský kněz Merikare, který působil v době desáté dynastie, popi-

Obr. 55: Egyptské znázornění délky života. Šlo o symbol dvojitě šroubovice?

Obr. 56: Sumerské znázornění dvojité šroubovice.

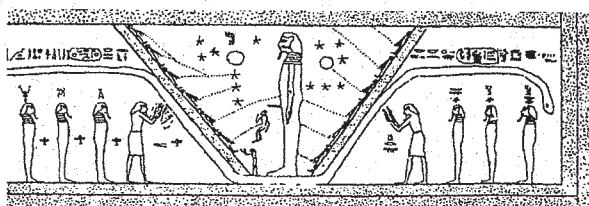
suje lidi jako „drobný dobytek bohů“. Jeho nauka připomíná v mnoha ohledech sumerský mýtus o stvoření, v němž jsou prvním lidem rovněž připisovány různé zvířecí rysy:

„Když byli stvoření první lidé, neznali chléb ani oblečení. Živilí se spásáním porostu jako ovce, vodu pili z příkopu.“

Egyptské božstvo Chnum, jehož přídomek zněl „sochař, který oživuje“, údajně stvořil prvního člověka „ve zkumavce“ a teprve pak jím osídlil zemi. Pojmem „mt“ označovali Egypťané žly, cévy a mužské spermie, které Chnum „zasadil“ do mateřského lůna, aby byli plození lidé. Ze znalosti tvaru a vzhledu spermií vznikl podle mého názoru symbol nilského kříže, který byl zařazen do abecedy hieroglyfů jako znak symbolizující život. Avšak teprve spojením tohoto znaku se symbolem kříže „ined“ (božská energie) mohli bohové stvořit člověka.

Co zaznamenávají egyptské lékařské papyry o těhotenství?

Profesor Heinrich Brugsch (1827-1894) objevil v jedné nádobě v Sakkáre papyrus široký 20 cm a dlouhý 5,2 metru. Tento dokument (nazývaný *Berlínský papyrus*) obsahuje mimo jiné i pojednání, jehož autorem je kněz-lékař Neterhotep.

Obr. 57: Byla spermie původní formou symbolu nilského kříže?

110

sám ve standardním díle *Dějiny lékařství* napsal o znalostech Egypťanů: „Egyptské lékařství dosáhlo nepochybně značného pokroku při srovnání s prostým pozorováním a zaznamenáváním, jak jsme je poznali z dochovaných babylonských textů.“

Tím chtěl Sudhoff říci, že staroegyptští kněží-lékaři dokázali stanovit diagnózy určitých nemocí. *Kahunský papyrus*, starý víc než 4 000 let, to jasně dosvědčuje:

„Když vyšetřuješ pacienta, který má ztvrdlé břicho, polož na ně ruku. Když zjistíš, že zesílila ‚chait‘ mezi tvými prsty, řekneš pacientovi: ‚Je to sechenové onemocnění uchedu.‘“ (...)

Dále je uveden návrh terapie a také prognóza:

„Pacient by neměl brát nemoc na lehkou váhu nebo se spokojit s málo účinnými léky; vytvořila se hlíza se zahnívajícím hnísem.“ (...)

Mezi mytologickými postavami starého Egypta se těšil mimořádné úctě moudrý Imhotep. To odpovídá jeho celkovému historickému významu. Imhotep byl totiž veleknězem v Heliopoli a také osobním rádčem krále Džosera. Je vůdčí postavou mimořádně produktivní a tvůrčí éry Staré říše. Ještě po celá staletí se ke hrobu tohoto svatého muže, který byl dokonce uctíván jako bůh, konala procesí. Především si však od něho obyvatelé Heliopole slibovali pomoc při nemocích a neplodnosti.

Imhotep, který byl také nejvyšším lékařem, léčil už před 4 600 lety trachom. Věděl, že tato nemoc očí je způsobována „malými neviditelnými červíky“. Námitku některých egyptologů, že Imhotep měl zřejmě na mysli mušlí larvy, musím odmítnout jako nedomyšlenou hloupost. Skutečností totiž je, že Imhotep mohl mít na mysli pouze bakterie; pro svou manželku, která touto nemocí onemocněla, dokonce připravil speciální mast, jež obsahovala protibakteriální látky. Po aplikaci masti se jeho žena uzdravila.

Jestliže však dokázali kněží-lékaři starého Egypta identifikovat (za pomoci nám neznámých technických prostředků) bakterie, které nejsou lidským okem viditelné, a to několik tisíc let předtím, než byl vynalezen mikroskop (1618), pak by nás nemělo příliš překvapit zjištění, že možná znali i DNA a chromozomy.

Je skutečně možné, že staroegyptská kultura byla tak vyspělá? Nebo Egypťany někdo učil?

Egypťané považovali lidské tělo za pouze přechodný příbytek duše

112

Nachází se zde například návod, jak vpravovat oplodnění schopné semeno do pochvy! Staří Egypťané zřejmě znali umělé oplodňování. Nikde se však nenachází zmínka o tom, jak egyptští lékaři poznali, že je žena těhotná; ani o průběhu těhotenství se zde nic nedočteme. Dobu těhotenství stanovovali Egypťané stejně jako my na 9 měsíců (naproti tomu Hebrejci a Řekové vycházeli z 10 měsíců). Podrobně *Berlínský papyrus* popisuje porodní bolesti.

Ženy rodily zpravidla ve skrčené poloze, přičemž si buď klekly, nebo se posadily. Papyrus poskytuje dokonce návod, jak zhotovit z cihel „porodní stolicí“, aby měl novorozenec víc místa. Pod stolicí se někdy stavěla mísa s horkou vodou – stoupající pára měla uvolnit porodní kanál. Při porodu asistovaly pouze ženy, lékař nebyl přítomen.

Veterinářský papyrus pojmenovaný *Kahun* obsahuje dokonce informace o tom, že staroegyptští kněží-lékaři byli obeznámeni s rakovinou. Sir W. M. F. Petrie objevil tento papyrus v roce 1898 a ještě v témže roce jej egyptolog Francis Llewellyn Griffith v Londýně zveřejnil pod názvem *Hieratické papyry z Kahunu a Gurobu*. Z textu vyplývá, že staří Egypťané znali – ostatně podobně jako jiné kulturní národy oné doby – veterinářství jako specializovaný obor. *Kahun* však obsahuje kromě veterinářských předpisů také 17 diagnóz ženských nemocí pohlavního ústrojí a dále návody, jak zvýšit pravděpodobnost oplodnění. Egyptolog Ali Hasan dospěl po důkladné analýze *Kahunského papyru* ke stejnému závěru jako řada jeho kolegů: staroegyptští lékaři znali rakovinu! Jako důkaz cituje jedno místo z *Kahunu*, kde je stanovena diagnóza jistého ženského onemocnění:

„Léčba ženy, když onemocní její hm.t.“

Francis L. Griffith k tomuto místu poznamenal: „Označení ‚hm.t‘ může znamenat rakovinu dělohy, pro niž je charakteristický specifický zápach.“

Tomu oponoval německý učenec Karl Sudhof (1853-1938) v přednášce *O rakovinových nádorech ve staroegyptských papyrech*. Profesor Henry E. Sigerist shrnul v roce 1951 Sudhoffovy námitky takto:

„Sudhoff zkoumal všechny relevantní pasáže v dochovaných staroegyptských textech a došel k závěru, že lid žijící na Nilu nemohl vědět o nemoci zvané rakovina naprosto nic.“

Proč to bylo naprosto vyloučené?

Sudhoffův názor je v tomto bodě poněkud překvapivý. Koneckonců

111

„ka“, kterou po odumření těla odvede bůh Re do podsvětí. Nejstručnější překlad pojmu ka zní „životní síla“. Profesor Mark Lehner k tomu dodává:

„Ka probíhal mnoho generacemi, byl podmíněn genericky neboli, jak bychom řekli dnes, geneticky. Ka se táhl zpět nesčítnými generacemi až k bohu stvořiteli. Ten předal svého ka nižším bohům, kteří jej zase předali králi (= lidem)... Po smrti jednotlivce se vracel jeho ka zpět ke svému generickému počátku. To se dělo během mumifikace mrtvol. Ka musel být později znovu aktivován, aby mohlo dojít k reinkarnaci a bylo zachováno spojení se zemí živých. Za tím účelem cestoval mrtvý za svým ka – ne ovšem jako tělo, které bylo nabalzamované a nehybné; na cestu se vydal ‚ba‘.“

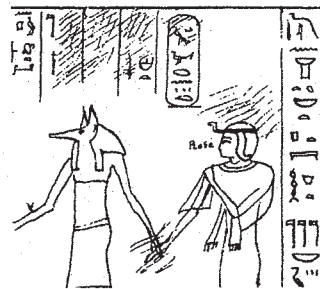
Pokud by se tělo během cesty ba rozložilo, nemohl by se ka už nikdy vrátit do země živých – byl by navždy ztracen. Proto bylo nutné mrtvolu náležitě zaopatřit mumifikací.

Herodot (485-430 př. n. l.) nám zanechal v druhé kapitole svých *Dějin* podrobný popis procesu mumifikace. Novodobý vědecký výzkum prokázal, že řecký učenec popsal mumifikaci až na několik nepodstatných detailů velmi přesně.

Mrtvému byl nejprve extrahován mozek, a to nosními dírkami za pomoci železných háčků. Pak byla otevřena břišní dutina a vyňaty vnitřnosti. Taktéž „vyprázdňené“ tělo bylo omyto vínem a vonnými esencemi.

Do žil byla vpravena chemická substance.

Po uvedených přípravách bylo tělo na určitou dobu uloženo do solného roztoku. Poté byla břišní dutina ošetřena nejrůznějšími balzámy a cedrovým olejem, dále rozemletou myrhou, kassíí, skořicí, praženými lotosovými semeny a dalšími aromatickými látkami. Vnitřnosti byly preparovány odděleně a uloženy do speciálních nádob. Nicméně srdce, jako

Obr. 59: Scéna z kultu mrtvých.

113

sídlo emocí a svědek skutků zemřelého, zůstalo v hrudi. Vedle něj byl položen posvátný skarabeus, který měl v případě nouze srdce magicky zastoupit. Nyní bylo tělo připraveno pro zdobení a líčení. V nejstarších dobách byla těla mužů i žen pečlivě oholena. Později móda vyžadovala, aby měly mumie dlouhé vlnité vlasy nebo různé komplikované účesy. Oči a ústa se líčily v živých barvách, stejně tak ruce, nehty a chodidla. Břišní řez byl zakryt zlatou destičkou a tělo pak bylo oblečeno. Balzamovací ústavy byly v tomto směru skvěle vybavené a měly na skladě velké množství oděvů, z nichž si mohli pozůstalí vybrat. Když šlo o tělo krále nebo královny, vysokého hodnostáře, vezíra (nebo také posvátného zvířete), měla mumifikace charakter státního aktu a pohřbu se zúčastnil všechen lid:

„Jistě budeš mít krásný pohřeb. Až skončí sedmdesát dní balzamování, budeš uložen na máry tažené spřežením bílých býků. Cesta, po níž se bude průvod ubírat, bude kropena až k tvému hrobu jemným mlékem, a tví synové budou ve svých srdcích plakat. Kněz otevře tvá ústa a služebník boha Sema provede tvou očistu. Hór otevře tvé rty, tvé oči a tvé uši. Tvé tělo bude dokonalejší než kdy předtím.“

Kromě nabalzamování první třídy, které si mohli dovolit jenom málokteří, byly známy také zjednodušené metody preparace mrtvol. Každý z mnoha „domů smrti“ se specializoval na určitou klientelu. Při velkém počtu mrtvých zde někdy docházelo i k jejich zneuctění, jak rovněž popisuje otec dějepisu Herodot (*Dějiny* I, 89):

„Avšak ženy významných mužů, když zemřely, nebyly hned předávány k nabalzamování, stejně tak ženy, které byly velmi krásné nebo jinak významné; čekalo se tři nebo čtyři dny a teprve potom byly mrtvoly předány balzamovačům. Dělo se tak proto, aby balzamovači s mrtvolou

Obr. 60: Egyptská mumie.

nesmilnili. Stalo se totiž, že jeden z pracovníků byl přistižen, jak páchá smilstvo s čerstvou mrtvolou mladé ženy; jeho kolega jej udal.“

Tělo živého bylo označováno „chet“ (forma) či „iru“ (tvar), mrtvola byla nazývána „chat“ (tělo). Nicméně nabalzamované a preparované mrtvé tělo – mumie – bylo nazýváno „sah“ neboli „ze vznešeného rodu“. Cílem mumifikace tedy nebylo ani tak uchování vnější formy, jako spíš proměna mrtvoly v nové tělo, které je „naplněno kouzlem“.

Kde bychom měli hledat kořeny mumifikace?

V dochovaných textech se tvrdí, že první mumifikace se odvozovaly od předdynastických, poměrně jednoduchých pohřebních obřadů, kdy byla těla pohřbívána do písku a zde přirozeným procesem vysychala. Postupem času byly hroby stále komfortnější a vyzdobenější, takže mrtvola se už nedostávala do přímého kontaktu s pískem. Tím však docházelo k tomu, že se proces rozkladu uspořádal!

O počátcích mumifikace tedy nemůžeme za současného stavu našich znalostí říci s jistotou nic spolehlivého. Jisté je, že způsob pohřbívání byl v přímém protikladu k přirozenému procesu vysychání v písku a způsoboval rozklad, zahánění tělesných ostatků. Musel tedy být vynalezen postup, jak uchovat intaktní aspoň část těla.

V roce 1890 našel Petrie v jednom hrobě indicie nasvědčující tomu, že již v době nejstarších dynastií byli někteří zemřelí připravováni pro přechod do říše mrtvých. Tělo se nechalo zetlít a zetlelé části pak byly odstraněny. Co zbylo – vlastní kostra – se pak složilo dohromady. Celá záležitost je o to záhadnější, že Egypťané zřejmě (pokud můžeme věřit egyptologům) neměli z ničeho takový strach, jako z rozkladu a zahánění mrtvého. Podle Marka Lehnera byl kult „rozkladu“ záměrně praktikován i symbolicky:

„Někdy byly určité předměty rituálně rozloženy a kněžními s veškerou opatrností zakopány. Skvostným a velkolepým příkladem této praxe jsou Cheopsovy lodě.“

Egyptská desková hra, která představuje jakéhosi předchůdce dnešních šachů (šach mat = král je mrtev), je hrou, při níž jde v první řadě o putování zemřelého oním světem. Je zapotřebí překonat mnoho překážek, některá políčka jsou označena jako „nebezpečná“ a mohou další hráčovu cestu zablokovat nebo jej vracejí o kus zpátky. V hrobkách proto bývali zemřelí často znázorňováni právě s touto stolní hrou – bylo to symbolické znázornění jejich posmrtné pouti a anticipace jejich tri-

umfu nad všemi nepřáteli a překážkami. Erik Hornung to komentuje těmito slovy:

„Kniha mrtvých použila zobrazení mrtvého s touto deskovou hrou jako ilustraci k důležitému 17. verši. Obrázek navazuje na první scénu, která ukazuje mrtvého přicházet a vycházet „na západě“, tedy v říši mrtvých; je proto třeba chápat jej jako symbolické shrnutí celé jeho pouti po onom světě. Až pak následují jednotlivé pojmy obsažené v 17. verši s odpovídajícími ilustracemi.“

I v tomto případě se egyptologové při svých pokusech o interpretaci značně rozcházejí. Jedni považují takovou praxi prostě za „obyčej“, jiní hovoří o vědomém konání, jehož účelem bylo „zničit starého, hříšného člověka a dát mu nový nedotknutý počátek.“

Profesor Hans Bonnet komentuje uvedené interpretace následujícím způsobem:

„Výklad uvedený na druhém místě můžeme beze všeho odmítnout, nemá smysl o něm diskutovat. Avšak také první uvedená interpretace vzbuzuje – vzhledem k mimořádně silné víře v posmrtný život a k významu, jaký měl kult mrtvých a požadavek neporušenosti těla mrtvého – nemalé pochybnosti.“

Pro dnešní vědu není těžké určit stáří mumií. Nejsme již odkázáni jen na nápisy v hrobech, formu sarkofágu a podobné indicie, protože máme k dispozici velmi spolehlivou metodu C^{14} . Tato metoda určování stáří byla vyvinuta americkým fyzikem a chemikem Willardem Frankem Libbym (1908-1980) a slouží k datování odumřelých organických látek, jako jsou kosti nebo dřevo. V atmosféře jsou ve výšce asi 15 kilometrů působením kosmického záření generovány neutrony s vysokým energetickým nábojem. Když pak takovýto neutron koliduje s atomem dusíku, vzniká radioaktivní uhlík s atomovou vahou 14 (C^{14}). Ten se slučuje s kyslíkem obsaženým ve vzduchu a vzniká kyslíčnick uhlíčitý CO_2^{14} . Tyto radioaktivní molekuly CO_2 se dle názoru vědců vyskytují všude v přírodě, rovnoměrně rozložené ve vzduchu, oceánech i biosféře. Přitom existuje ustálený poměr radioaktivního a normálního uhlíku s atomovou vahou 12 (C^{12}). Na bilion molekul normálního CO_2^{12} připadá jedna jediná molekula s radioaktivním uhlíkem C^{14} . Poměr obou izotopů uhlíku je konstantní, protože stejnou měrou, jakou je nový C^{14} stále vytvářen, se již existující C^{14} radioaktivně rozpadá.

Tento konstantní poměr platí pro celou živou přírodu. Prostřednic-

tvím fotosyntézy proniká radioaktivní uhlík do rostlin a pak potravinovým řetězcem i do těl zvířat a také lidí. Když nějaký organismus zemře, je tím ukončen přísun dalšího radioaktivního uhlíku. Avšak C^{14} , který je v organismu již obsažen, se začne rozpadat, přičemž poločas jeho rozpadu činí 5 730 let. To znamená, že po uplynutí této doby se v daném organismu nachází již jen polovina radioaktivního uhlíku, který v něm byl obsažen v okamžiku, kdy organismus odumřel. Po dalších 5 730 letech je ve zbytcích organismu již jen čtvrtina původního množství C^{14} atd.

Pro výpočet stáří určitého odumřelého organismu je tedy zapotřebí zjistit poměr uhlíku C^{14} k uhlíku C^{12} . Pak se dá na základě známého poločasu rozpadu radioaktivního izotopu stáří zkoumaného objektu poměrně přesně určit.

Avšak i metoda uhlíku C^{14} má svou přirozenou hranici – dá se s její pomocí určit pouze stáří nepřesahující 40 000 let. Proto byly v posledních dvaceti letech vyvinuty i jiné postupy, využívající například reakce aminokyselin nebo lom polarizovaného světla.

Kapitola šestá
KOSMICKÉ STOPY

Mnozí současní badatelé kupodivu odmítají uznat, že bohatství a stabilita starého Egypta závisely na vztahu toho či onoho faraona k bohům. Faraon byl samovládce, který svou moc odvozoval od bohů a byl prostředníkem mezi nimi a lidmi. Tato jeho role prostředníka měla zásadní význam pro udržení božského řádu, který udržoval kosmos v chodu. Podobnou roli hráli v křesťanském, islámském i židovském náboženství andělé. Původní význam pojmu „anděl“ také je „posel“ (v arabštině „malek“, hebrejsky „malach“).

V této kapitole se budeme blíže zabývat otázkou, zda mladší kultury jen převzaly tradici starých Egyptanů, nebo zda víra v posly boží vyrostla ve všech kulturách z vlastní zkušenosti. Je s podivem, že vědci se dodnes dívají na mýty starých civilizací jako na fantastické příběhy vymyšlené neznámými autory. Přitom jsou „posvátné příběhy“ dodnes vysoce aktuální. Zachycují nejen konkrétní osudy a prožitky, nýbrž – v symbolické podobě – i skutečnosti, které se dnešnímu člověku jeví jako čiré fantazie. Avšak například francouzský badatel Antoine Joseph Pernety zveřejnil již v roce 1786 knihu o egyptských a řeckých bájích, v níž prohlásil, že veškerou mytologii lze vysvětlit z ní samé, zcela přirozenou cestou. Podle jeho přesvědčení sloužily všechny ságy, pověsti, pohádky, alegorie, symboly a hieroglyfy jen k tomu, aby dál předávaly tajnou hermetickou nauku, a to formou, která zaručí utajení jejich pravého smyslu.

Co se za těmi tradicemi předávanými příběhy skrývá, v čem je jejich hlubší smysl?

Britský badatel William Kingsland si již v roce 1930 položil stejnou otázku. Zajímalo jej také, zda se v pyramidách nenacházejí tajné, dosud neobjevené komory, v nichž je staré hermetické vědění faraonů uloženo. Tuto naději v něm vzbudily poznámky, které našel v knize středověkého arabského učenice Muhammada al-Makrízího (1364-1442) *Topografický a historický popis Egypta*, v kapitole *Hitát*. Kingsland došel nakonec k závěru, že kult pohřbívání mrtvých se původně prováděl ve vedlejších

118

komorách pyramid, takže tyto stavby byly jakýmsi mostem spojujícím tento a onen svět. V nejruznějších staroegyptských *Knihách mrtvých* našel také poukazy na to, že mrtvého čekají na jeho další cestě četná nebezpečí a překážky, které musí překonat, než konečně dospěje k bráně vedoucí do Úsírovy říše.

V roce 1996 zkoumal ředitel Správy gízáské plošiny Zahi Havás dvě kamenné rampy, směřující od Chefrenovy pyramidy k chrámu v údolí. Přitom nečekaně odhalil dva tunely vedoucí pod rampami. Tunely byly obloženy cihlami a vytvářely jakési koridory. Význam a funkce těchto tunelů nebyly dodnes zcela objasněny, nicméně egyptologové se domnívají, že šlo o symbolické vodní toky, které protínaly chrám v údolí. Tento chrám tedy hrál v kultu mrtvých podle všeho větší roli, než se dosud předpokládalo. Mark Lehner k tomu říká:

„Z ‚ibu‘ byla mrtvoła dopravena do ‚wabetu‘ – oddělení, jehož název je odvozen od slova znamenajícího ‚čistý‘. V hrobě Pepi-Ancha nacházíme nápis ‚čisté místo zahalení‘. Obecně se ‚wabet‘ překládá jako ‚pohřební dílna‘ a je tak označováno místo, kde se provádělo balzamování. Tvrdilo se, že královský ‚wabet‘ byl umístěn v chrámu mrtvých, texty a obrázky však naznačují, že ‚wabet‘ se možná nacházel v údolí (v chrámu v údolí?), nedaleko ‚ibu‘.“

Rakouský egyptolog Dieter Arnold a celá řada jeho kolegů ovšem pochybují o tom, jestli pyramidové chrámy a přilehlé rampy byly při slavnostních pohřbech vůbec užívány. Hlavní argument je architektonické povahy: cesty, průchody a prostory těchto staveb byly příliš malé na to, aby jimi mohl procházet pohřební průvod.

Jaký účel tedy mohl chrám mrtvých plnit?

Kromě toho, že byl astronomickým vztahným bodem k hvězdě Sirius, měl tento chrám podle všeho přinejmenším ještě jednu funkci – stal se věčným pří-

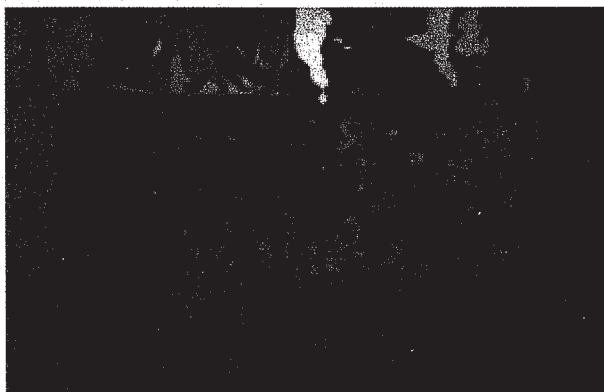
Obr. 61: Chrám v údolí.

119

hytkem mrtvého krále; ne náhodou se velmi podobal paláci, který vládcce obýval, dokud byl naživu.

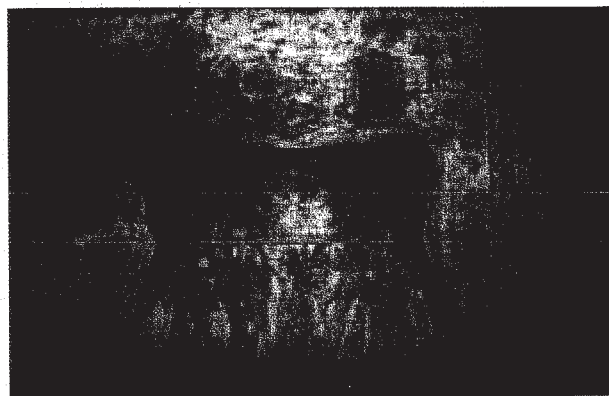
V sedmdesátých letech minulého století překvapil veřejnost profesor Otto Neugebauer svým nečekaně přísným – a naprosto unáhleným – posudkem ohledně úrovně znalostí starých Egyptanů. Profesor doslova prohlásil: „Egypt představuje neobvyklý případ vysoce rozvinuté kultury, která během mnoha staletí svého rozkvětu sama vůbec nepřispěla k pokroku exaktních věd.“

Neugebauer vyjádřil například přesvědčení, že astronomické metody pozorování byly v říši faraonů velmi primitivní a znalosti starých Egyptanů o drahách planet a postavení hvězd označil za bezvýznamné. To je ovšem zbrklé, neuvážené tvrzení! Jistě: kde panuje nejistota, tam se otevírají dokořán dveře nejrůznějším spekulacím. Přesto bychom se vždy měli snažit rozlišovat mezi spekulací a hypotézou. Posledně jmenovaná metoda patří ke standardní výzbroji vědeckého bádání, opírá se o určité skutečnosti a nabízí možnosti, které jsou předběžně opatřeny otazníkem. Naproti tomu je pouhá spekulace výplodem mozku autodidakta, zformulovaná bez zábran a také bez jakýchkoli faktů, o které by se opírala.

Obr. 62: Astronomický reliéf.

120

Obr. 63: Astronomický symbol nebeské krávy (egyptská varianta potopy světa).

Takový přístup je naprosto nezodpovědný a nesmyslný. Podle mého přesvědčení k němu bohužel dochází i v některých dílčích oblastech etablovaných vědeckých oborů – právě profesor Otto Neugebauer je toho smutným příkladem. Již samo dělení dne na 24 hodin je prastarým astronomickým dědictvím pocházejícím z Egypta. První zmínku o slunečních hodinách nacházíme ve zprávě o bitvě u Mediga z dob vlády faraona Thutmose (1478-1434 př. n. l.).

Ale již více než tisíc let předtím, než začali členit den pomocí hůlky a stínu na jednotlivé hodiny, rozdělili staří Egyptané noc do pravidelných úseků. Pravděpodobně již za krále Džosera (2644-2623) pozorovali kněží-astronomové noční oblohu a zaznamenávali polohu a pohyb hvězd. Určili dvanáct nebeských těles, jejichž postupně vystupování nad obzor signalizovalo uplynutí časových úseků, jejichž délka odpovídala zhruba jedné hodině. Protože se však v důsledku obíhání Země kolem Slunce mění viditelný výsek oblohy, dochází k posunu v sekvenci hvězd: po určité době je první noční hodina ohlašována nebeským tělesem (dekanem), které původně ohlašovalo teprve druhou hodinu, zatímco na konci sekvence musí být přidáno další, nové těleso.

121

Erik Hornung to vysvětluje takto:

„Další seskupení na konci sekvence tak doplňuje počet dvanácti bohů, které „doprovázejí velkého boha“. Je to dvanáct nočních hodin, personifikovaných ženskými postavami a někdy znázorňovaných jako hvězdy.“

Jeden nalezený papyrus z 12. století př. n. l. dokazuje, že kněží-astronomové zohledňovali ve svých výpočtech i proměnlivou délku noci a dne (léto/zima). Proto se někteří astronomové – jmenujme například švýcarského vědce Kurta Lochera – odklánějí od přísného posudku profesora Neugebauera a vyjadřují přesvědčení, že ve starém Egyptě mělo pozorování hvězd vysokou úroveň. Egyptolog Rolf Krausz z Egyptského muzea v Berlíně rovněž potvrzuje:

„Neměli bychom podceňovat kalendářní a astronomické poznatky, kterých bylo dosaženo již ve 3. tisíciletí před naším letopočtem.“

Trebaže egyptologové předpokládají, že sluneční hodiny původně sloužily k měření času, nacházíme je zobrazeny pouze na sarkofázích nebo vytesány do chrámových architrávů.

Ale proč tomu tak je?

Alexandra von Liven z Berlínské univerzity v tom vidí další důkaz toho, že astronomie hrála důležitou náboženskou roli:

„Neboť i v dekanech poznávali staří Egypťané bohy. Hvězdné hodiny proto sloužily spíš k lepší orientaci zemřelých a jejich spojení s bohy, než aby měřily noční čas.“

Při popisu záhrobí však není měření času prováděno prostě na hodiny. Hornung k tomu píše:

„Časové pojmy ‚nehneh‘ a ‚džet‘ se vztahují k dvojitému aspektu času, ke kontinuitě a diskontinuitě, k plynoucímu a stojícímu času – nehledě na to, že jsou často používány rovněž jako synonyma. Oba tyto pojmy se váží ke stvořenému světu, neznamenají tedy ‚věčnost‘ mimo čas.“

Co z toho máme vyvozovat?

To, co dnes většina filologů překládá chybně jako „záhrobí“, znamená ve skutečnosti doslova „vnitřní prostor světa“. Egypťané tímto pojmem označovali líčení cest k neměnným hvězdám v nekonečném vesmíru. Erik Hornung upozorňuje:

„Faraoni tak označovali vody (pravodu Nun) a temnotu hloubky nebes, která neznamenala jen podsvětí v hloubce země.“

122

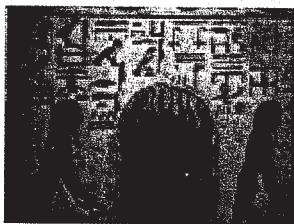
Obr. 65: Egyptský kult mrtvých.

„Ve zbývajících hodinách jsou jména bohů uváděna často jen ve zkratkách, které pak ovšem ve většině případů nelze považovat za enigmatické.“

Co to všechno znamená?

Kdo ve starém Egyptě překročil práh smrti, pohyboval se – podle tehdejších představ – mezi bohy a stal se jedním z nich. V obrázcích obsažených v knihách mrtvých jsou „praví“ bohové odlišeni od „blažených zesnulých“ tím, že mají plnovous. Pojem „ka“ označoval genericou životní sílu zemřelého, pojem „ba“ zase jeho postavení nebo konkrétní vzhled.

Kromě toho se zdá, že ba disponoval určitou vlastní tělesností, mohl například jíst, pít, cestovat, souložit. Je znázorňován hieroglyfem ibise a od 18. dynastie také jako lidská hlava. I bohové měli své ba, které se v přírodě manifestovaly v různých podobách – jako hvězdy, neživé před-

Obr. 66: Obraz zapomenutého kultu?

124

Vesmír byl pro Egypťany odjakživa „tajuplný“ a „skrytý“. Kniha *Amduat* je jedinou egyptskou knihou o záhrobí, která má originální titul, znamenající v překladu toliko co „text o skrytém prostoru“. Jde o „kosmické stopy“ vedoucí k bohům. Kněží k tomu používali „vědní“, označované slovem „devítimocné“, jehož význam byl „velmi mnoho“. Tak bylo označováno staré božské vědní, které bylo dostupné pouze kněžím. Týkalo se cest ve „slunečních bárkách“, které bozi potřebovali, aby se mohli navrátit do své domoviny. Odpovídající popisy byly ovšem kryptografické (zašifované), a proto – příklad profesora Neugebauera to dokazuje – často zcela chybně interpretované.

Obr. 64: Zašifovaný popis cesty.

I pro popis cesty ve sluneční bárce se totiž použilo rozdělení na hodinové úseky. Každý úsek (s výjimkou prvního) má horizontální nadpis, uvádějící heslovitě nejdůležitější věci, k nimž během té které hodiny dojde. Následují rady, jak si v daných situacích počínat. Ve vertikálních sloupcích je uveden název dané hodiny, příslušné brány a podsvětí oblasti.

Amduat je také jediná kniha mrtvých průběžně opatřená ilustracemi. Text a ilustrace tvoří nedílnou jednotu a text obsahuje průběžně odkazy na obrázky. Nedokončená výzdoba v hro-

bech faraonů Haremheba a Sethiho II. nám ukazuje, že na stěnách hrobek byly nejprve vytvářeny ilustrace a teprve pak doplňován příslušný text. Ilustrace a popis každého úseku cesty jsou rozděleny do tří částí, přičemž sluneční bárka se nachází vždy v té prostřední. Prostřední sektor popisuje i centrální téma dané hodiny. Horní část je věnována obecnému popisu různých aspektů záhrobí. Zvláštní postavení zaujímá popis první hodiny, jehož prostřední část je rozdělena na dva oddíly a spodní i dolní oddíl obsahuje výčet bohů; atypické jsou i popisy čtvrté a páté hodiny s částečně se překrývajícími pasážemi. Ke zbylým hodinám Erik Hornung uvádí:

123

měty, jiní bohové, velmi často také jako pavíani, o nichž Hornung píše: „S božstvem Reem se domlouvají tajnou řečí, jíž žádná jiná živá bytost nerozumí; jen bohové a zemřelí ovládají ten jazyk...“

Tak je například vítr označován za ba boha vzduchu Šua, jehož jméno znamená podle Christiana Jacqa „světelný vzduch“. Kromě toho byl Šu jako Reův syn zasvěcen do všech detailů „tajné řeči“.

Hornung dále konstatuje:

„Faraon Achnaton, velký uctívavc slunce, se dal jako první vládce vůbec zobrazit společně s pavíany. Ti otevírají Reovi jakožto ‚velkému ba‘ mocí svých slov zavěšené brány horizontu, takže může vplout na své bárce do podsvětí. Za nimi vidíme další jásající bytosti...“

Podobně je králův ba projevem jeho moci. Také města měla svého ba. V běžném životě se však ba projevoval především prostřednictvím těla. Po smrti, kdy je tělo bez života, se obsahem ba stávaly především status a osobnost zemřelého; v této podobě cestoval do podsvětí a mohl se také kdykoli vracet do svého hrobu. Po smrti však mohl ba fungovat jen za předpokladu, že se tělo dotyčného nerozpadlo a nerozložilo. Proto bylo balzamováno. Mark Lehner to dokumentuje interpretací nápisů na sarkofágu:

„Tvůj ba se probudí na tvém těle, k tomu však muselo být tvé tělo učiněno pevným, stabilním, trvalým, celistvým.“

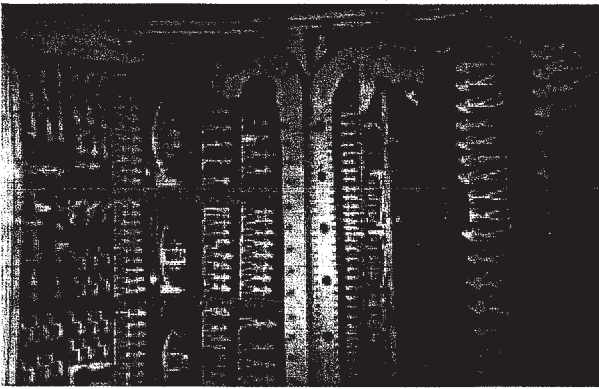
Jako všude na světě docházelo i během egyptských pohřebních rituálů k vymazání, k zániku individuálních rysů životního projevu. Nahá mrtvola krále byla během přípravy pohřbu pouhou hromádkou kostí, seschlého svalstva a vlasů, vypadala jako mrtvola každého jiného člověka. Teprve slavnostní pohřební obřad propůjčil králi znovu jeho status, který nyní představoval jeho ba. Texty z pyramid hovoří o tom, že mrtvému panovníkovi jsou propůjčeny královské insignie – Ureus a Horovo oko. Před průchodem nebeskými branami je král ještě oblečen do „šatů ba“, které mu mají zajistit nerušený průběh cesty „bez poškození“.

Jakkoli podivuhodná mohla být tato nová existence zesnulého, byla jen částí jeho konečné proměny. Následovala cesta do nebe, ke slunečnímu světlu a ke hvězdám. Zesnulý panovník doufal, že v nebeských sférách dosáhne ještě vyššího statutu, nad nímž bylo už jen božství.

Kam tato cesta vedla?

Erik Hornung o tom píše:

125

Obr. 67: Zobrazení nebes.

„Z formulace v našem textu vyplývá, že sluneční bárka sleduje dráhu hvězd; jinými slovy, že je přitahována ‚neúnavnými‘ a ‚věčnými‘ cirkumpolárními hvězdami.“

Texty pyramid říkají, že zesnulý vládce stoupá ke královně nebe Nut a zanechává na zemi „Hora“, což odpovídalo novému, nově zrozenému tělu. Ve splynutí s věčnými hvězdami nabývá král stavu dokonalosti, který je označován výrazem „ach“. Pojem „ach“ bývá překládán jako „duch“ nebo „duchovní stav“. Jeho původní význam ovšem byl „zářivé světlo“. V hieroglyfech je zobrazován chocholkou posvátného ptáka ibise. Hornung doporučuje:

„Nejlepší asi je egyptské pojmy jako ka, ba nebo ach vůbec nepřekládat (například slovem ‚duše‘) a nechat je raději v jejich původní formě.“

Dále tento vědec uvádí, že pojem „ach“ označoval také obal nebo pouzdro a vztahoval se na posmrtnou, očištěnou formu existence zesnulého na onom světě. Kromě toho měl dále tento pojem i význam „účinný“, „užitečný“ a „prospěšný“. Pohřební rituál navozuje spojení ba s ka a připravuje půdu pro konečnou proměnu zesnulého v ach. Jako součást

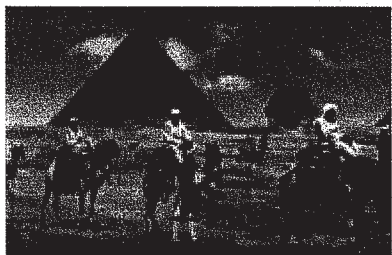

Obr. 69: Představovala bohyně Nut zakřivený prostor?

jakýmsi kosmickým mateřským lůnem, což dosvědčují i slova v textech pyramid:

„Jsi předán své matce Nut v její podobě rakve. Obsáhne tě ve své podobě sarkofágu. Vystupuješ k ní v její podobě hrobky.“

Z toho vyplývá, že svažující se chodby pyramid vedoucí k pohřební komoře byly chápány jako přístup k bohyni Nut v podsvětí. Slovo „dat“ bylo napsáno ve tvaru hvězdy, což by mělo odkazovat na souhvězdí Orion, spojené s Usírem, a ten byl přece považován za vládce datu. V textech pyramid je tento pojem spojován se zemí a s temnou oblastí, nacházející se pod ní.

Obr. 70: Gíza – místo vystoupení na nebesa?

hvězdného nebe, které staří Egypťané označovali pojmem „ach-ach“, se mohl zesnulý panovník volně pohybovat jak nad zemí, tak po ní. Podobně jako ba byl i ach celistvou jednotkou, existující zároveň s ka a ba. Podle přesvědčení egyptologů odpovídá ach našemu pojmu „duch“, protože se mohl pohybovat mezi různými světy a mohl negativním nebo pozitivním způsobem zasahovat do dění v říši živých.

Jaké tajemství se skrývalo za touto proměnou?

Nejstarší literatura o posmrtném životě, texty pyramid, klade větší důraz na božský svět nebes než na podsvětí říši. Vládcovým cílem bylo „kráčet k nebesům a k věčnému“ a „společně s Reem putovat po obloze.“ Nebe a podsvětí říše tak tvořily dva základní topografické prvky posmrtného života. Nebesa obývali kromě bohů i ka a ba a ach rovněž ptáci. Texty pyramid uvádějí mezi bohy obývajícími nebesa vedle slunečního boha Rea také bohyni nebes Nut, Usíra, Hora, a dokonce i boha země Geba.

Obr. 68: Slavnostní zobrazení Ustra.

„Věční“ se jakožto cirkumpolární hvězdy nacházejí 26 až 30 stupňů nad severním horizontem pyramid. Protože krouží

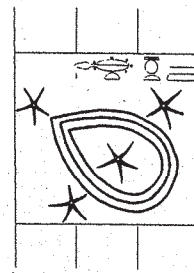
kolem severního pólu a nezacházejí ani nevycházejí, byly dlouhé úzké šachty nacházející se na severních stranách pyramid nasměrovány přímo na ně a fungovaly jako dalekohled. Průchody po obou stranách nebes byly používány bohy a králi, pro obyčejné smrtelníky však byly uzavřené. Tato exkluzivita možná nachází svůj odraz i ve dveřích vedoucích do pyramidových chrámů, které směly být používány jen kněžími. Nebeskou báň chápali staří Egypťané jako hladinu rozlehlého moře, na níž se plavili bohové a panovníci v bárkách nebo na vorech zhotovených z rákosu. Četné kanály a jezera na zobrazení nebes představovaly vymezené jednotlivých sfér nebe, které bylo na západě a východě ohraničeno břehem. Mléčná dráha byla považována za „pevnou stezku hvězd“, zároveň i za „vodní tok“. Celkem vzato vykazuje představa nebe, jak ji chápali staří Egypťané, řadu paralel s topografií úrodného nilského údolí v době záplav.

Aker, bůh země zobrazovaný v podobě dvojité sfingy, byl branou. Už zde tedy vystupuje sfinga jako hlídač bran. Jak jsme se již zmínili, překládají egyptologové pojem „achet“ jako „horizont“, tedy místo, kde se dotýká země a nebe. Pro Egypťany však znamenal mnohem víc. Odvozoval se od kořene „ach“ a v tomto smyslu označoval místo, kde dochází k přeměně zemřelých ve skutečné obyvatel onoho světa. Jako část nebe byl achet zároveň i místem, kde docházelo ke znovuzrození boha Rea i zesnulého vládce.

Ne vycházely tyto představy z původně vědeckých, ale později mylně interpretovaných ličení?

Podobně jako královna nebes Nut znázorňuje nebeskou klenbu v zakřivení, hovoří dnes i astrofyzikové při popisu vesmíru o „zakřivení prostoru“, tedy o kouli, jejíž rozměr je sice konečný, ale neomezený. To zní sice rozporuplně, dá se to však vysvětlit: určité nebeské těleso nenarazí při své pouti vesmírem na žádné ohraničení, jednoho dne se však vrátí na místo, kde již kdysi dávno bylo. Všechny hvězdy se podle této představy pohybují po vnitřní stěně obrovské koule, z níž není úniku. Komplikovanou činností této představu skutečnost, že tento kulovitý prostor není trojrozměrný, nýbrž čtyřrozměrný. Albert Einstein podpořil svou teorii relativity tím, že za čtvrtou dimenzi stanovil čas.

V návaznosti na teorii relativity vypracoval Einstein spolu s Nathanelem Isaacem Rosenem doplňující teorii, která je nazývána „Einstein-Rosenův most“.

Obr. 71: Černá díra v podání starých Egypťanů?

Představují v ní model kosmických cest, které by bylo možné uskutečňovat v čase kratším, než dovoluje rychlost světla. Operují přítom časoprostorovým bodem nula, který dnes astrofyzikové nazývají singularita. Přístup k němu by měly umožňovat černé díry rozesté ve vesmíru. Jak jsme se již zmínili v 1. kapitole, jsou černé díry objekty s tak mohutnou gravitační silou, že pohlcují i světelné paprsky. Einstein-Rosenova teorie říká, že pokud je časoprostor zakřivený, umožňovalo by časoprostorové kontinuum, abychom se dostali na jiné místo a do jiné doby.

V současnosti již existují hypotézy, které předpovídají, že během příštích 700 let bude naše technologie natolik vyspělá, že lidmi konstruované vesmírné lodi dokážou proniknout do nitra černých děr. Je ovšem třeba uvážit, že pokud by taková vesmírná loď nebyla náležitě vybavena, byla by singularitou prostě „rozmačknuta“. Průnik do nadčasového tunelu by se mohl zdařit jen v případě, že by se kosmická raketa pohybovala rychlostí odpovídající rychlosti, s níž černá díra rotuje. Ta činí podle propočtů vědců 200 000 km/s. Pokud by se tedy lidmi zhotovená vesmírná loď pohybovala touto rychlostí, otevřela by se před ní podle Einsteinových a Rosenových závěrů „pravouhlá brána o výšce asi 600 metrů“, vedoucí do jiného vesmíru.

Podle mého přesvědčení předávali staří Egypťané svým kultem mrtvých následujícím generacím právě tento poznatek současné astrofyziky, aniž by ovšem sami chápali jeho obsah. Jak jsem již uvedl, docházelo k proměně zesnulého sice na onom světě, avšak popisovaná cesta k ní vedla podél hemisféry. Proto se nabízí otázka, zda jsou veršované texty Egypťanů o záhrobí pouhými fantaziemi, z nichž se vyvinuly mýty, nebo líčením kosmických stop, které po sobě kdysi zanechali bohové.

Jak by se dalo vnést do této otázky více světla?

Dr. Hans-Georg Bartel píše ve své práci *O komplementárním aspektu egyptského řádu světa Maar*:

„Egyptolog Erik Hornung přišel s návrhem, abychom v souvislosti s myšlením a teoretickými představami Egypta použili pojem komplementarity jako klíč, který nám možná zpřístupní logickou strukturu. Komplementaritou je míněn jaksi znovuobjevený tvůrčí způsob myšlení, který byl koncipován dánským fyzikem Nielsem Bohrem (1885 až 1962) při výkladu kvantové teorie. Bohr sám přitom zdůraznil, že význam komplementarity přesahuje rámec přírodních věd.“

Školská věda nemá opravdový zájem zabývat se takovými alternativními způsoby myšlení. Avšak již řecký filozof Plutarchos (46-122) píše v díle *Peri Isidos*:

„Pojem Anubis se vztahuje na horizontální kruh, který odděluje neviditelnou část světa, nazývanou Neftys, od viditelné, kterou nazývají Eset (řecky Isis). Protože se tento kruh dotýká jak oblasti světla, tak i oblasti temnot, lze jej považovat za součást obou; Egypťané v tom spatřovali i podobnost mezi Anubisem a psem, protože bylo pozorováno, že psi jsou vzhůru v noci stejně jako ve dne.“

130

Obr. 72: Tajné stezky do vesmíru.

nung v této souvislosti uvádí:

„Čas je tu znázorněn jako nekonečně se vinoucí, modře pomalované hadí tělo, lemované postavami dvanácti bohů, které symbolizují jednotlivé hodiny nočního času. Zároveň se však v textu hovoří také o dvanácti hadech.“

Než se však někdo dostal k tomuto místu, musel překonat

hadu Afofise. Ten je ve starších textech nazýván také Nehaher, což znamená asi tolik co „drsná tvář“ nebo „tupá hlava“; na obloze tvořil uzavřený kruh a v textech je označován jako „hadí nepřítel“ božského řádu:

„Tvá hlava je uříznuta, zákruty tvého těla rozsekány na malé kousky! Nepřiblížíš se sluneční báře, nepřiblížíš se k boží lodi.“

Drsný Afofis je zpravidla zobrazován tak, že je zakousnut do vlastního ocasu a představuje uzavřený kruh. Někdy však je jeho tělo rozsekáno na kusy a *Amduat* (124) jej popisuje jako „Velký písek“, písčinu, která je dlouhá 440 loktů a rovněž 440 loktů široká.

Ačkoliv se tyto míry shodují s délkou postranních stěn Velké pyramidy, představuje Afofis spíše pás asteroidů v naší sluneční soustavě, které se nacházejí mezi planetami Mars a Jupiter. Tento pás asteroidů skutečně permanentně ohrožuje „trvání světa“ a slunečního boha Rea. Pro staré Egypťany byl kromě jiného i západ slunce projevem věčného boje slunečního boha s hadím démonem. Re vychází z tohoto souboje vítězně a krev rozsekaného hadího těla zbarvuje večerní oblohu do ruda. Avšak Afofis ve skutečnosti nikdy úplně nezahyne, je neodmyslitelnou součástí celého systému a řádu věcí.

Můj předpoklad se opírá nejen o mytologický popis tohoto výjevu, nýbrž i o časovou posloupnost, v níž se odehrávala vesmírná cesta. Následující verš *Amduatu* (125) navíc popisuje hada Afofise jako něco, co je v neustálém pohybu a kolem čeho Reova bárka proplouvá jen s největšími obtížemi:

„Je to jeho (Afofisův) hlas, co k němu bohy přivádí. Začíná se pohybovat, jakmile sem bůh dospěje. Potom pohltí ‚maso‘ (boha Rea) jeho

132

Plutarchos zde zřejmě popisuje astrofyzikální vlastnosti Siria, s nimiž jej musela obeznámit jeho družka, egyptská kněžka. Americký orientalista Robert Kyle Grenville Temple komentuje Plutarchovu zprávu těmito slovy:

„Jeho líčení by se dalo chápat jako popis Siriova systému; navíc zde narážíme na pokus interpretovat symboliku psa, která je vždy spojována se Sirem, odjakživa nazývaným ‚psi hvězda‘.“

Protože Orion vychází o hodinu dříve než Sirius, zdůvodňují tím egyptologové mimořádný význam, který staří Egypťané přikládali právě souhvězdí Orion. Ve skutečnosti však zaměštnával mysl egyptských kněží mnohem víc Sirius, zatímco Orion byl pojímán pouze jako „brána“ a „nebeská křižovatka“. V *Knize mrtvých* (kapitola 6, 17) se proto praví:

„Jdu cestou, kterou znám, před ostrovem spravedlivých. Dojdu k zemi očištěných v nebi. Vstoupím nádhernou branou.“

Jednou ze zvláštností souhvězdí Orion je „pás Orionu“, přesně oddělující severní a jižní hvězdné nebe. Egypťané znázorňovali tento pás symbolem hada a nazývali jej „mehen“. V *Knize Amduat* (119) se o něm dočítáme:

„Živoucí, otevři svůj zákrut (hadího těla)! Přišel jsem, abych osvětlil toho, kdo stojí v temnotě (Usír), abych dopřál odpočinek tomu, kdo je v mehenu.“

Z textu vyplývá, že staří Egypťané ztotožňovali pás Orionu s bohem Usírem. V jednom dalším verši je to ještě zřetelnější. Když zde Re oslovuje Usíra, nazývá jej „ten, který je v mehenu“. Prodloužením linie pásu Orionu dospějeme na jedné straně k Aldebaranu v souhvězdí Byka a na druhé straně k Siriovi v souhvězdí Velký pes.

Jsme tedy na správné „kosmické stopě“?

Egypťané označovali nebeskou klenbu pojmem „pet“, který psali buď rovným, prostým hieroglyfickým písmem, nebo také zvláštními zaoblenými znaky. Posledně jmenovaný způsob psaní byl použit například v kapli Amona-Rea v komplexu chrámu Sethiho I. v Abydu. O božích se zde říká: „Přišli z nebe, sestoupili z horizontu.“ (Severní stěna, východní úsek, spodní registr, druhá scéna zleva.)

Také kniha *Amduat* líčí ve 4. a 5. hodině, jak sluneční bůh Re přicházel na zemi a zase ji opouštěl „branou“. Tuto „branu“ mu otevírali „hlídači brány“, kteří zabránili všem nepovolaným, aby jí prošli. Hor-

131

oko v zemi, aby mohl (Re) kolem něj (tj. Afofise) bezpečně proplout.“

V textech se zdůrazňuje, že kdo projíždí ve sluneční báře oblasti datu, musí se stravovat výhradně vegetariánsky. Pokud by se tento předpis týkal smrtelníků, neměl by žádný smysl. Proto říká sluneční bůh Re o poutnicích ve sluneční báře:

„Když jsem vás našel, truchlili jste a byli jste uzavřeni ve své tělesné schránce. Nyní vám vdechují nový život a očišťují vás.“

Erik Hornung interpretuje tento úryvek textu z *Knihy bran* jako „oživení mrtvých“! Pouze „jaru“ (tj. veslaři, kteří pohánějí sluneční bárku a rovněž odpovídají za udržení správného směru) jsou během celé pouti v bdělém stavu. To znamená, že egyptské náboženské představy, jak je vyjadřuje kult mrtvých, měly své kořeny v reálných zkušenostech. Skutečností totiž je, že bohové brali lidi do své domoviny jen proto, aby je tam využívali jako pracovní sílu. Tento předpoklad je v souladu nejen s vírou starých Egypťanů, ale i s tím, co víme o sumerské kultuře.

Kam byli lidé dopravováni?

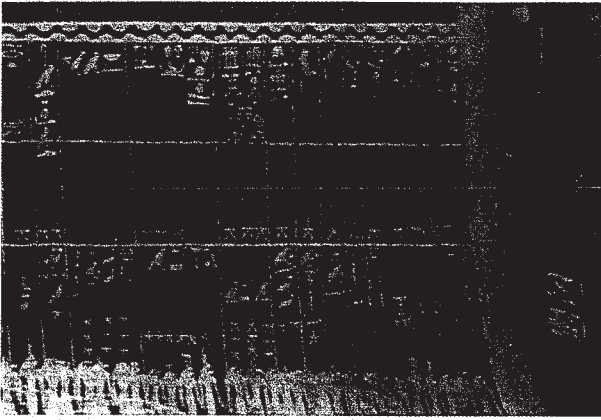
Pojmem „beber“ označovali staří Egypťané cizinu nebo cizí, jim neznámé kraje. Původ tohoto slova je zřejmě třeba hledat ve jménu Bábél neboli Babylon, místě, kde Jahveho zákrokem došlo ke zmatení jazyků. Slovo beber používali staří Egypťané vždy, když hovořili o chaosu nebo neštěstí, neblahé události. Avšak místem, kam byli lidé na úsvitu dějin dopravováni, byly nepochybně nekonečné dálky kosmu. Proto také vyměřili egyptští kněží hemisféru 360 stupni a 38 minutami; potřebovali dokonalou hodnotu, s jejíž pomocí mohli stanovit vzdálenosti v podsvětí. Bartel o tom napsal:

„Výchozím bodem při diskuzích o délce podsvětí bylo liché číslo ‚309 itrw‘, které zřejmě umožňovalo smysluplné dělení na dvanáct stejně dlouhých hodin. (...) Kromě toho není vlastně číslo 309 podle egyptských představ liché. Číslo 3, 30, 300 atd. totiž symbolizují množné číslo, a tím dokonalost.“

Když vynásobíme číslo 360,38 jednotkou egyptského lokte (0,525 metru), dostaneme hodnotu 189,1995 pro 1 „itrw“. Jeden itrw neboli jetru je nejčastěji používaná jednotka pro vzdálenosti, v hieroglyfickém písmu byla vyjadřována znakem pro kanál. Egypťané tak vyjadřovali i vzdálenost k nebeskému regionu sapat, což znamená doslova „ten, který buduje kanály“.

V egyptských popisech cesty podsvětím je hieroglyf představující

133

Obr. 73: Cesta ke hvězdám.

kanál někdy používán i jako determinativ vlajkového stěžně pro „netjer“ (bohy) nebo otevřená ústa boha Rea (bůh, světlo, slunce); proto překládá Erik Hornung tuto jednotku kosmické vzdálenosti výrazem „boží mlle“.

Jako cíl cesty uvádí 5. kniha *Amduatu* „Wernes“, což jsou Usírovny luhy v datu, vzdálené 429 „božích mil“ od naší země. Staří Egypťané tak zřejmě označovali oblast kolem hvězdy Sothis, kterou my spíše známe pod řeckým jménem Sirius. Egyptolog Manfred Lurker uvádí:

„Sothis se později proměňuje v Isis (Eset), která jako hvězda Sirius v souhvězdí Orionu následuje Usíra.“

Opravdu popisují knihy o podsvětí zapomenuté zkušenosti z kosmické cesty?

Zdá se, že ano! Další skutečností totiž je, že když vynásobíme 189,1995 číslem 50, dostaneme se k číslu 9 459,975. A 9 459,975 miliard kilometrů odpovídá přesně vzdálenosti jednoho světelného roku. Světelný rok je jak známo vzdálenost, kterou za 1 rok urazí světelný paprsek pohybující se rychlostí 300 000 km/s.

„Obrácení směru, a to od ocasu k hlavě, poukazuje na nezbytné obrácení toku času. Podle doprovodných textů vstupují všichni do ocasu hada jako starci ochablí stáří a vycházejí z jeho tlamy jako novorozenci.“

Had obepínající svět teď má nové jméno, je „ka toho, kdo dává bohům život“ nebo krátce „život bohů“. V něm je veškerý život a zároveň energie ka – další okolnost, připomínající singularitu a Einstein-Rosenův most. V knize *Noční putování slunce* Hornung napsal:

„Nacházíme se zde na pokraji nebo možná už v samotném středu „místa zániku“, jako mrtvé těleso slunce, v nehlubší oblasti podsvětí, v bezedné prapůvodní temnotě, která zde vládne – v „černé díře“, pokud bychom použili moderní výraz.“

Také další popis cesty jako by potvrzoval přirovnání ke kosmické černé díře. Hovoří se v něm o „opačném nebi datu“, které se nachází „v temnotě za horizontem“ a je dosažitelné pouze skrz „všepohlující bránu“.

Jak jsme si již uvedli, podle Einstein-Rosenovy teorie se může kosmická loď, která pronikla 600 metrů vysokou „branou“ do nadčasové sféry vesmíru, pohybovat už jen „zpětným pohybem“. A právě tak tomu bylo i u egyptských slunečních bárek (*Knihy o zemi*, část A, 2. scéna, a kniha *Amduat*, 12. hodina): Bárka směřuje kupředu, dokud nepronikne do říše Wamemtiho, dále však pokračuje k místu určení „zpětným pohybem“. Dostane jméno „sluneční bárka, která si razí cestu“. V této nadčasové oblasti nepotřebuje bárka kormidlo ani kormidelníka, proto je na příslušných zobrazeních nenacházíme (verš 69):

„Velký bůh proplouvá tímto způsobem kolem nich. Plameny šlehařící z tlamy jeho bárky to jsou, co jej na této tajuplné cestě provází, aniž by viděl jejich obrazy. Volá na ně v jejich blízkosti a oni slyší jeho hlas.“

I v popisu Einstein-Rosenovy teorie se uvádí, že kosmická loď se stává po vstupu do nadčasové oblasti pro vnějšího pozorovatele „neviditelnou“; takový pozorovatel by registroval pouze „zvuky“. V 95. verši knihy *Amduat* se dočítáme něco podobného:

„Její obraz od nich odchází, ven z jejich vlastního těla. Jsou za tímto velkým bohem, neviditelní, nevnímání.“

Bárku je však možné i nadále slyšet. Texty popisují zvuky podobné „úderům na kov“ a „plesknutí do vody“. V 11. hodině *Amduatu* je vylíčeno, jak sluneční bárka – poté co proplula nadčasovou sférou – opět

Když přihlédneme k tomu, že v textech je používán znak otevřených úst jako determinativ, neměla by podle mého názoru být jednotka vzdálenosti, uváděná v knihách o podsvětí, nazývána „božská vzdálenost“ nebo „boží mlle“, nýbrž doslovně jako „světelná vzdálenost“. To nás ovšem dovede k úplně novým možnostem výkladu starých textů. Výraz „itrw.ntrw hm.t šn.t psd“ by se pak četl jako „světelná vzdálenost bez svícení a záření“. S pohybem Slunce po obloze to už nemá nic společného! Jak dokazuje 50. verš *Amduatu*, v datu se skutečně mohlo pohybovat i několik slunečních bárek současně:

„Velký bůh prodlévá po určité době na tomto místě a dává pokyny Usírovi a těm, kdo tvoří jeho doprovod. Jsou to ony tajné bárky, které mu v těchto luzích slouží.“

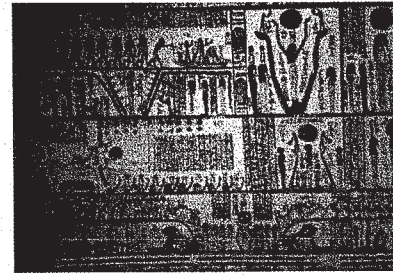
Po překonání prvního úseku dlouhého 120 světelných vzdáleností (120:50 = 2,4 světelných let) byla cesta přerušena na místě tvořícím jakousi kosmickou křižovatku, a to západně od pásu Orionu. Zde se nacházela „brána“, která připomíná Einstein-Rosenův most:

„Jméno brány na onom místě je „všepohlující“.“

V textech se dále uvádí, že na této křižovatce probíhají „na hraně přistávací plochy“ přípravy pro druhou etapu cesty, dlouhou 309 světelných vzdáleností (309

děleno 50 = 6,18 světelných let). Posádka lodi je opět probuzena. To by byla nanejvýš podivná okolnost, pokud by se skutečně mělo jednat o posmrtné putování duší zemřelých, jak tvrdí egyptologové!

Ještě než propluje bárka s probuzeným osazenstvem do říše hada Wamemtiho (tj. Všepohlujícího), aby dospěla do luhů Wernesu, dostane od hada obepínajícího svět rozhodující instrukce o tom, co bude následovat. Erik Hornung soudí:

Obr. 74: Zpráva o „všepohlující“ bráně.

Všepohlujícího), aby dospěla do luhů Wernesu, dostane od hada obepínajícího svět rozhodující instrukce o tom, co bude následovat. Erik Hornung soudí:

„vychází z východní hory nebe.“ Horní registr 11. hodiny se ještě jednou zabývá otázkou času a zrodu jednotlivých hodin. Na scéně se nyní před bárkou objevuje had obepínající svět, aby v následující hodině došlo k zázraku omlazení. Bohyně Eset (Sirius A) a Neftys (Sirius B) na sebe berou podobu hadů a přenášejí korunu obou zemí Egypta k „východní bráně“. Tam nacházíme vedle bohyně Neith čtyři další postavy:

„Tak putuje tento bůh na tomto místě v zadním kole onoho tajného obrazu „života bohů“ a je tažen vlastními bohy. Vstupuje jejich ocasem a vystupuje jejich tlamou, jsa zrozený v postavě Chepriho; a stejně tak i ostatní bohové, kteří jsou s ním v bárci.“

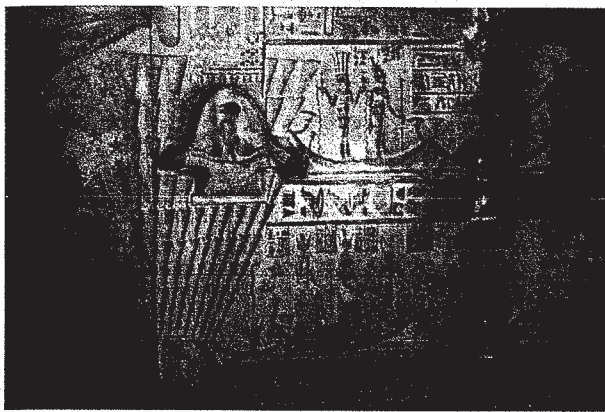
Obr. 75: Bohové přišli od Siria (nejstarší znázornění dvojitého slunce).

Úsek dlouhý 429 „světelných vzdáleností“ skutečně odpovídá cestě trvající 8,58 světelných let (429:50 = 8,58). Tento výsledek odpovídá vzdálenosti mezi Zemí a systémem Siria; dnešní astronomové udávají tuto vzdálenost různě, v rozmezí od 8,4 do 8,7 světelných let. *Loeweho kosmický lexikon* uvádí:

„Světelné záření vydávané Sirem, který je od nás vzdálen 8,64 světelných let, je ve skutečnosti 26krát silnější než záření generované naším Sluncem.“

Věděli Egypťané, jak velká je skutečná astronomická vzdálenost soustavy Siria od naší planety?

Přínejmenším Hebrejci znali „jubilanční rok“ („jôvél“, doslova „beraní roh“), sestávající z 50 obyčejných roků. Jubilanční rok dělili na sedm částí po sedmi letech (7 × 7 = 49) a padesátý rok slavili jako velké „jubileum“, které souviselo se zjevením se Jahveho a se „sestoupivšími anděly“. Padesátiletý cyklus znamenal také svobodu pro hebrejské otroky. V představách Hebrejců patřila země odjakživa Jahvemu a oni sami byli z jeho hlediska pouhými přistěhovalci (Třetí kniha Mojžíšova, verš

Obr. 76: Sluneční bárky.

25–23,24). Tato koncepce se kryje s představami Babyloňanů, Sumerů i Egyptanů, kteří se rovněž považovali za pouhé „dělníky boží“.

Jednotka 50 je podle mého názoru odvozena od doby ekliptikálního oběhu Siria B kolem Siria A a u Židů souvisí s tím, že Jahve byl ekvivalentem egyptského boha Suteha.

Hebrejci ovšem nebyli jediným národem, u něhož hrála soustava Siria významnou úlohu. Sumerolog Noah Cramer (*Dějiny začínají v Sumeru*) je přesvědčen, že sumerské slovo „Magan“ označuje starý Egypt. Pokud by měl pravdu, má líčení Gilgamešovy pouti a hledání nesmrtnosti zcela jiný význam:

„Země Magan a Tilmun vzhlížely vzhůru ke mně. Já, Enki, jsem pozdvihl loď Tilmunu do nebe. Radostnou loď.“

Gilgameš a jeho přítel Enkidu totiž putují v lodi MAG.AN do „podsvětí“ a dostávají tam výzbroj, která váží 50 min. Kromě toho je doprovází 50 hrdinů, sedících v „lodích“ – podobně jako v sumerském eposu o stvoření světa *Enuma Eliš* 50 Anunnakiů (= kdo přišli z nebes). Z toho vyplývá, že Gilgameš použil pro svou cestu egyptskou loď. Kromě toho

138

Proč etablovaná věda odmítá tyto možnosti výkladu?

Skutečností je fakt, že německý astronom a matematik Friedrich Wilhelm Bessel (1784–1846) jako první odhalil v roce 1834 podivný kyvadlový pohyb hvězdy Sirius A. Teprve po dalších deseti letech intenzivního výzkumu se Bessel odhodlal potvrdit existenci souputníka této hvězdy, který musí mít značnou hmotnost. Stanovil také, že obě hvězdy (Sirius A i Sirius B) obíhají kolem společného těžiště a doba jejich oběhu činí padesát let.

Americký amatérský astronom Alvan Graham Clark se od roku 1858 věnoval intenzivnímu zkoumání hvězdy Sirius B.

V roce 1862 se mu s pomocí jednoho z nejvykonnějších teleskopů této doby skutečně podařilo odhalit nepatrný světelný bod a potvrdit Besselovy výpočty.

Přesnější průzkum soustavy Siria provedl v roce 1915 americký astronom Walter Sidney Adams, který měl k dispozici velkou moderní observatoř na hoře Mount Wilson (USA). Uplynulo však ještě mnoho času, než byl pořízen první snímek hvězdy Sirius B – podařilo se to až v roce 1970! Jestliže jsou příběhy o bozích skutečně pouhými mytologickými pohádkami, položme si otázku:

Odkud antické národy znaly tak dobře soustavu Siria?

Obr. 77: Soustava Siria a její okolí.

140

i různé události, které tato sága líčí, připomínají obdobné egyptské texty. Orientalista Robert K. G. Temple se v knize *Hádanka Siria* zmiňuje o mytologickém příběhu argonautů, který rovněž spojuje s tímto hvězdným seskupením. Hlavní postavou příběhu je hrdina Iason, doprovázený padesáti druhy (veslaři). Na lodi *Argo* se vypraví do vzdálené Kolchidy, aby odsud přivezli zlaté rouno.

Z opakovaného výskytu čísla 50 a dalších zajímavých spojení vyvozuje Temple závěr, že tu máme co do činění se zprávou o neviditelném souputníkově Siria, tedy o hvězdě Sirius B, která každých 50 let obkrouží Siria A. Ve skutečnosti označuje řecké slovo „argos“ stookého hlídače, který hlídal Diovu milenku Io. Ta zase byla pronásledována Diovou manželkou Hérrou, až se nakonec proměnila v krávu a našla útočiště v Egyptě. Tento příběh zřejmě souvisí s egyptským kultem bohyně Hathory, matky bohyně Eset (Isis); Hathora byla zobrazována s kravskou hlavou. Koptská kniha *Kosmická zřítelnice* píše o bohyni Eset:

„Eset s Usirem byli sesláni na zem, aby pomáhali primitivně žijícím lidem tím, že je seznámí s tajemstvím umění a technikou rozvinuté kultury.“

Hvězdu Sirius nazývali Egyptané kvůli jejímu neviditelnému souputníkově také „těhotná“ nebo „těžká“. Rovněž Arabové označovali hvězdu v souhvězdí Velkého psa jako „váhu“.

Podle britského egyptologa E. A. W. Budgeho pocházejí všichni doposud zmínění bohové z jednoho společného pramene:

„Paralely mezi světem bohů, jak jej popisovali Sumerové na straně jedné a Egyptané na straně druhé, jsou příliš zřetelné na to, aby mohlo jít o pouhou náhodu. To nás nutí k závěru, že jak Sumerové, tak i původní obyvatelé Egypta museli čerpat své představy o bozích z nějakého prastarého společného zdroje.“

Tuto představu potvrzuje i sumerolog Alexander Heidel v knize *Babylonská Genesis*. Poukazuje zde na skutečnost, že babylonský bůh Enlil byl zobrazován jako divoký osel a jeho otec Anu jako šakal. Divoký osel (okapi?) byl ve starém Egyptě spojován s bohem Sutehem, který je zase příbuzný s hebrejským Jahvem. Jako šakal nebo pes byl v Egyptě představován Anubis, jehož staroegyptští kněží spojovali se Sirem.

Ve slově Anubis jsou stejně jako ve slově Anu společné nápadné slabiky „anu“, což v sanskrtu znamená „materie“, „atomární“, „nepatrně malý“.

139

Kapitola sedmá

PODVODNÍCI A UČENCI

Idealističtí milovníci umění, peněz dychtiví hledači pokladů, seriózně se tvářící páni profesori – při archeologických vykopávkách hrály peníze a rivalita odjakživa důležitou úlohu! Avšak tři tisíce let hledání pokladů, rabování a zkoumáný památek rozprášily do celého světa nejen zlaté poklady z hrodek faraonů, ale i četná historická svědectví. Učenci se proto dodnes dohadují o přesném datování dynastií a době vládnutí jednotlivých panovníků a nedaří se jim dosáhnout uspokojivé jednoty. Můžeme tedy pouze předpokládat, že zhruba před 5 000 lety sjednotil jistý panovník jménem Menes (Meni) egyptské země a potom následoval rozkvět egyptské civilizace, která dosáhla velmi vysokého stupně. Avšak tento předpoklad uznávaný většinou známých učenců je nesmyslný! Profesor egyptologie Jürgen von Beckerath píše v knize *Chronologie Egypta v době faraonů* o vládci Menim:

„Ve skutečnosti nebyl ani zakladatelem egyptského království, ani sjednotitelem údajných říší Horního a Dolního Egypta, které v takto předpokládané podobě nikdy neexistovaly.“

V této souvislosti zůstává řada otázek dodnes nezodpovězena a další bádání jistě povede k dalším otázkám, které budou volat po nějakém přesvědčivějším vysvětlení.

V létě roku 1881 zjistila skupina archeologů pracujících pod vedením zkušeného profesora C. Gastona Maspera, že mumie, které byly nedlouho předtím objeveny v Údolí králů, nebyly uloženy do sarkofágů, jež pro ně byly původně určeny. Z toho vyplynul jednoznačný závěr: texty zdobící sarkofágy nejsou spolehlivým zdrojem informací o nabalzamovaných tělech, která se v těchto sarkofázích nacházejí. Spolehlivým klíčem pro správné historické zařazení mumii tak byly pouze texty nacházející se na pruzích látky, do nichž byla nabalzamovaná těla zavazována, případně etikety, které kněží připevňovali k mrtvým tělům.

V roce 1898 objevil archeolog Viktor Lorét další mumie, které se egyptologům rovněž nepodařilo správně historicky zařadit. Zmatky dosáhly vrcholu, když Lorét našel v hrobě Amenhotepa II. mumii Amen-

141

hotepa III., uloženou do sarkofágu Ramesse III., s vikem rakve pro Sethiho II.!!!

O něco později zveřejnil již zmíněný francouzský egyptolog C. G. Maspero následující prohlášení.

„Mumie Meriet-Amuny z 18. dynastie Střední říše se ukázala být náhradní mumii neidentifikovatelné osoby. Kněží zřejmě nahradili původní mumii, možná zničenou vykradači hrobů, jiným tělem, aby mohl být znesvěcený hrob uveden do původního stavu.“

Ačkoli kněží uvedli na pruhy látky obalující zmíněnou mumii jednoznačnou identifikaci „Merietamun, dcera krále a sestra krále, nechť žije“, ovlivnil Maspero svým prohlášením celé vědecké odvětví zvané egyptologie. Britský anatom Eliot Smith sice prokázal již v roce 1912, že se Maspero mýlil, ale bylo pozdě. Mezi archeology se mezitím totiž ustálil názor, že starověké údaje jsou nespolehlivé, a pokud se zdají být v rozporu s anatomickými rysy, lze vycházet z toho, že popis identifikující mrtvého je chybný.

Avšak Herbert Winlock, jedna z nejlepších hlav mezi egyptology, poukázal již v roce 1932 na nebezpečí, které v sobě takového přehlížení historického průkazného materiálu skrývá:

„Pokud tomu neodporují velmi přesvědčivé indicie, musí být údaje napsané starověkými úředníky akceptovány!“

Winlockovo varování však zřejmě nepadlo na úrodnou půdu. I když se od počátku bádání nepodařilo dokázat, že by některá z nalezených mumii byla popsána chybnými identifikačními údaji, převažuje mezi egyptology i nadále názor, že starověcí úředníci a kněží se v tomto směru dopouštěli mnoha chyb. Tento postoj vedl například i k tomu, že egyptoložka Susan Jamesová považuje mumii královny Teje (matky faraona Achnatonova) za mumii Achnatonovy choti královny Nefertiti. Odvolává se přitom na antropologickou analýzu odstříhnutých vlasů, nalezených v Tutanchamonově hrobce. Mělo se jednat o kadeř královny Teje, analýza provedená dr. Germerovou však ukázala, že vlasy patřily ženě staré 25-35 let. Podle Susan Jamesové se proto nejedná o vlasy královny Teje, která zemřela až ve velmi vysokém stáří, nýbrž o kadeř královny Nefertiti.

Nebere se zde vůbec ohled na to, že Tutanchamon mohl tuto kadeř dostat od „lady X“ v době, kdy ještě byla naživu, třeba dlouho před její smrtí. Kadeř, uchovávaná na vzpomínku, jej pak doprovázela do hrobu.

142

dioritu. Kámen byl důkladně prozkoumán již v roce 1917 egyptologem Ludwigem Borchardtem. Ten se z údajů nalézajících se na obou stranách kamenné desky pokusil sestavit přehlednou chronologickou tabulku.

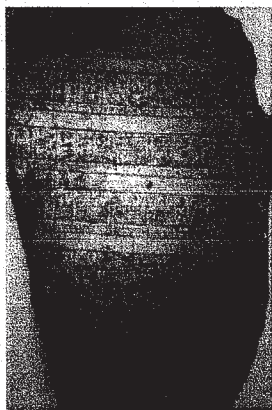
Někdy koncem páté dynastie se patrně kněží v Memfisu odhodlali zaznamenat na kamenné desky v paralelních liniích a pravidelně uspořádaných řádcích roční jména všech dosavadních panovníků.

Pašáže týkající se jednotlivých panovníků jsou obroubeny svislými dělicími čarami.

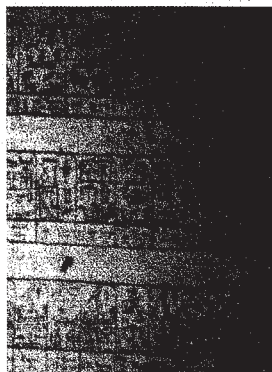
Poškozený horní řádek Palermského kamene začíná na přední straně výčtem devíti vládců Dolního Egypta a šesti vládců Horního Egypta, kteří vládli před Menim. Nejsou tu však uvedeny časové údaje v letech. Jürgen von Beckerath k tomu poznamenává:

„Sjednocené království, spojující celou zemi, tu bylo již nějakou dobu před Menim. Doložení jsou přinejmenším čtyři jeho předchůdci. V době jejich panování, krátce po vynálezu písma, se však historické události ještě nezaznamenávaly. Tak upadli tito vládci v zapomenutí a Meni se stal mytickou postavou stvořitele světa.“

Palermský kámen skutečně potvrzuje existenci egyptského království ještě před oficiálním „počátkem

Obr. 78: Palermský kámen.

Obr. 79: Část Palermského kamene ve zvětšení.

144

Hlavním argumentem Susan Jamesové je podoba rysů tváře nalezené mumie a uměleckých vypodobnění královny Nefertiti, především jedné známé sošky, představující Nefertiti jako stárnoucí ženu.

Tímto způsobem se učenci snaží přiřazovat mumie, které jsou možná historicky zcela bezvýznamné, osobám uvedeným v seznamech panovníků; často je však toto přiřazení pouze výrazem jejich zbožného přání. Ve výše uvedeném případě sporné mumie se nedá s jistotou říci ani to, že se jednalo o královnu Teje. Nicméně badatelka Caroline Wilkinsová z lékařského oddělení Manchesterské univerzity chtěla potvrdit toto tvrzení tomografickou analýzou. Rozložila obličej mumie na 223 plátky o síle 1 mm a s pomocí počítače pak vytvořila jejich trojrozměrný obraz. Na základě takto získaných dat byla vytvořena vosková kopie lebky a posléze vymodelovány v hlíně i obličejové svaly. To, co tímto postupem nakonec získala, však byla pouze tvář s velmi markantními rysy. Věk zemřelé neznámé, odlišně stanovený na čtyřicet let, neodvodila C. Wilkinsová ze svého počítačového modelu, nýbrž na základě stupně opotřebenosti zubů!

Egyptolog Richard H. Wilkinson komentoval postup své vědecké kolegyně těmito slovy:

„Takovému žonglování s mrtvolami a identitami, které se opírá jednou o proces mumifikace, jindy o tvar lebky a rysy tváře, pak zase o odhad věku, se podobá spíš loterii než vědeckému postupu.“

Zdá se ovšem, že egyptologové provozují podobnou „loterii“ i při popisu stavebních památek a stanovování posloupnosti historického vývoje ve starém Egyptě!

O jaké vědecké zdůvodnění se vlastně oficiální „závazná chronologie“ starého Egypta opírá?

Na rozdíl od našeho způsobu kalendářního určování událostí neudávali staří Egyptané vládu jednotlivých panovníků počtem let, nýbrž výčtem událostí, k nimž za jejich panování došlo. Zpravidla šlo o mýty a pověsti sepsané vzdělanými písaři a úředníky a přechované v královských archivech a některých významných chrámech.

Správné přiřazení a datování historických událostí starého Egypta se opírá především o *Turínský královský papyrus*, o seznamy králů nalezené v Káhiře, Sakkáře a Abydu a o takzvaný Palermský kámen. Nejstarším z těchto památek je posledně jmenovaný artefakt. Palermský kámen (2400 př. n. l.) o rozměrech 48 x 25 x 6,5 cm je opracován z černého

143

dějin“, o „stvořiteli světa“ jménem Meni se ale nezmiňuje. Zdá se však, že Meni je totožný s historicky doložitelným králem, jehož jméno bylo Hor Aha.

Druhý až pátý řádek přední strany Palermského kamene obsahuje údaje týkající se 1. a 2. dynastie. Pro každý rok tu je vymezen určitý úsek, šířka úseků je však na každém řádku jiná. Borchardt zjistil následující údaje:

2. řada:	1. dynastie – 9,28 mm – 112 let
3. řada:	1. dynastie – 7,54 mm – 138 let
4. řada:	2. dynastie – 6,37 mm – 163 let
5. řada:	2. dynastie – 7,93 mm – 131 let
Celkem:	544 let

Dnešní egyptologové naproti tomu odhadují, že doba vlády 1.-3. dynastie trvala 354 a 424 let. O Borchardtovi, který pracoval podle mého názoru velmi pečlivě, nemají valné mínění:

Úprava (podle Helcka, 1987)

2. řada – 88 roků
3. řada – 108 roků
4. řada – 123 roky
5. řada – 104 roky

Jürgen von Beckerath to komentuje:

„Borchardtův výsledek, který předpokládá u prvních dynastií přeměnou dobu vládnutí více než 32 let, byl už Eduardem Meyerem právem odmítnut jako nevěrohodný.“

Avšak zatímco ve čtvrtém řádku jsou údaje natěsnány, nacházíme ve druhém řádku volná místa. Profesor Borchardt z toho vyvodil závěr, že tato místa byla vyhrazena již uplynulým významným událostem. Kameník je zřejmě nechal prázdná s tím, že později chybějící údaje doplní podle pokynů kněží. Tato Borchardtova domněnka byla potvrzena údaji nalezenými na „Káhírském kameni“, objeveném v roce 1907. Nicméně egyptologové i nadále uvádějí rok 3100 př. n. l. jako počátek vlády krále Meniho, sjednotitele říše.

Jak si lze tyto rozdíly v dataci vysvětlit?

Aby pokročil dál, interpretuje Borchardt 11. údaj na druhém řádku jako „poprvé“ a 5. údaj na třetím řádku jako „podruhé“, přičemž se tato označení vztahují ke slavnosti, která byla nazývána „zt“. Podle Borcharda jde o druhou slavnost, spadající do 120. roku panování první

145

dynastie. Profesor předpokládá, že údaje se vztahují k posunutí Nového roku, k němuž docházelo v egyptském kalendáři každých 120 let. Údaj „poprvé“ by potom označoval první takové posunutí počátku roku od data, kdy byl v Egyptě zaveden kalendář. Egyptologové předpokládají, že k tomu došlo v roce 4236 př. n. l. (Meyer uvádí rok 4241 př. n. l.). Výraz „poprvé“ by se pak vztahoval na rok 4116 př. n. l. a výraz „podruhé“ na rok 3996 př. n. l. Ve své rekonstrukci původní velikosti Palermského kamene dospěl profesor Borchardt k závěru, že před výrazem „poprvé“ byly na kameni údaje zahrnující časový úsek 70 let. Z toho mu vyplynulo, že počátek Meniho vlády a založení první dynastie se datují k roku 4186 př. n. l.

Z rekonstrukce druhé až páté řady a takto vypočítané doby 544 let Borchardt datuje konec druhé dynastie do roku 3430 př. n. l. Pak následují 4. a 5. dynastie v letech 3430 až 2920 a 6. dynastie, končící v roce 2720.

Pracoval Borchardt opravdu „nedbale“?

V prvním svazku svých *Dějin starověku* zdůvodňuje největší Borchardtův oponent Eduard Meyer svůj odmítavý postoj k pracovní metodě švýcarského učenice těmito slovy:

„Jeho rekonstrukce čtyř řad, nacházejících se jak na kameni z Palerma, tak i na tabulce z Káhiry, které obsahují časové údaje o prvních dvou dynastiích, jej dovedly – když odhlédneme od bezvýznamných odchylek – v obou případech ke stejnému výsledku. Tato skutečnost i metodická důkladnost, s níž postupoval, působí na první pohled velmi přesvědčivě a jeho výsledky proto byly obecně přijaty. Kdo však přistupuje k takovému konstrukcím – které jsou právě na poli chronologie velkým lákadlem a vždy vedou ke zdánlivě nezpochybnitelným výsledkům, jež se však nakonec ukáží být pouhými mýdlovými bublinami – kriticky, bude zneklidněn možná již samou skutečností, že do sebe vše tak hezky zapadá.“

Někteří prominentní odborníci na starověký Egypt stanovili začátek panování 1. dynastie na podstatně dřívější dobu. Champollion uvádí rok 5867 př. n. l., Petrie rok 5546 př. n. l., August Böckh rok 5702. Z tohoto hlediska působí Borchardtovy údaje vcelku skromně, což hovoří v jeho prospěch. Borchardt tedy nebyl přehnaně spekulativní, pracoval důkladně – jeho výsledky však možná sklízely příliš málo kritiky! Dějepisec Meyer k tomu ovšem přistupoval jinak, byl vůči závěrům švýcar-

ského badatele značně kriticky a postavil proti nim vlastní vědeckou hypotézu s podstatně kratšími časovými údaji:

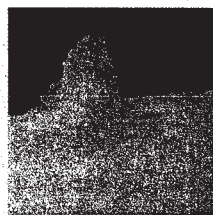
„I kdyby se mé vývody ukázaly být mylné, nehrálo by to při určování správné chronologie žádnou roli. Zmíněné fragmenty totiž neobsahují údaje o délce panování, jak tvrdí Borchardt, nýbrž o délce života deseti panovníků. Chronologicky přitom nehráje žádnou roli, zda se jednalo o krále prvních dvou dynastií, nebo o krále čtvrté dynastie.“

Fragment č. 30, o němž tu je řeč, se nachází na *Turinském královském papýru*. Eduard Meyer dospěl k závěru, že by tento fragment měl být zařazen pod fragment č. 20, Borchardt však byl jiného názoru:

„Údaje Eduarda Meyera o době vlády a života králů 1. a 2. dynastie spočívají na předpokladu, že fragment 30 musí stát za fragmentem 20. Po prozkoumání vláken papýru jsem však zjistil, že fragment 30 patří pod fragment 18a, jak to již předtím správně stanovil John Gardner Wilkinson.“

Eduard Meyer byl nepochybně geniální historik, nicméně v jeho kritice Borchardtových prací hrála podle mého soudu nemalou úlohu i osobní rivalita, která jej vedla k tomu, aby svého švýcarského kolegu ostře napadal. Kdo se hlíže seznámil s korespondencí, již ve 30. letech minulého století mezi sebou oba učenici vedli, tomu nemohlo uniknout, že každý z nich si činil výhradní nárok na slávu, která měla z výsledků jejich práce vzejít. Naštěstí se podařilo s pomocí nejmodernějších metod datování (opírajících se o analýzu těch částí starověkých staveb, které byly zhotoveny z organických materiálů) doložit přinejmenším to, že Meyer se ve svých představách o chronologii 4. dynastie mylil a že počátky království nutno datovat do podstatně dřívější doby, než navrhol.

V roce 1996 získala skupina badatelů z Technické univerzity v Curychu organický materiál z nitra Velké pyramidy v Gíze. Tento materiál – například obilná zrna – byl prozkoumán pomocí radiokarbonové metody. Výsledky zveřejněné v roce 2001 přiznávají této stavební památce jako dobu vzniku rok 2950 př. n. l. To by znamenalo, že pyramida byla postavena 400 let před Cheopsovým nástupem na trůn! Výzkum,

Obr. 80: Vzorek určený ke zkoumání.

kteří již dříve – v roce 1984 – prováděli badatelé téže univerzity s jinými vzorky, vedl rovněž k výsledkům, které se zřetelně odchylovaly od zavedené chronologie. Odchyly představovaly rozdíl v rozpětí 374 až 843 let. Tím byl potvrzen Borchardtův bystrý úsudek, avšak egyptologové tyto výsledky kupodivu dodnes ignorují.

Dalo by se předpokládat, že vědeckým výzkumem opakovaně zjištěné fakty přimějí učenice k tomu, aby provedli příslušné korektury. Ale chyba lávky! Egyptologové se o tyto výsledky příliš nezajímají a nepomyšlejší ani náhodou na to, aby své chybné chronologie opravili! Přitom nejstarší nalezené památky z dob prvních králů přímo volají po korekturách. Britský egyptolog Toby Wilkinson oznámil v roce 2001 světovému tisku:

„Během archeologických vykopávek v pouštní oblasti východně od Nilu jsme našli cosi jako „Sixtinskou kapli“ předdynastického Egypta.“

Obr. 81: Svědectví toho, že Egypťané byli již před 6 000 lety mistři ve stavbě lodí! (Foto: Mike Morrow a Geoff Philipson)

To, co tým badatelů objevil, byla jakási kamenná knihovna z předhistorického období Egypta, kdy podle oficiálních představ ještě žádné písmo neexistovalo! Místo, kde byla nalezena faraonská skalní vyobrazení, se nachází mezi dvěma vyschlými řekami, jimiž před 6 500 lety protékala voda.

Toby Wilkinson je přesvědčen, že autoři těchto vyobrazení, nacházejících se na třiceti kamenných deskách a skalních stěnách, byli přímými předky stavitelů pyramid.

Obrázky ukazují stáda skotu, domy a velké množství lodí, které zřejmě sloužily čilému obchodnímu styku. Dále zde nacházíme různá zvířata – pštrosy, žirafy, hrochy, a dokonce i slony. Vedle tanečních a loveckých scén tu jsou zvětšení i významní hodnostáři, kteří mají ve vlasech pštrosí pera. To je ozdoba, která byla později vyhrazena bohum!

Jak stará je tedy instituce faraonů doopravdy?

Orientalista Zecharia Sitchin píše v knize *Schody k vesmíru*:

„Mnoho lidí již podleho pokušení, aby si pomocí podvodu v oblasti ekonomiky, umění nebo vědy zajistili slávu, čest a peníze. Když je takový podvod odhalen, utrpí provinilec v nejhrošším případě újmu na majetku a na cti. Avšak neodhalený podvod může změnit učebnice dějin.“

Těmito slovy naráží Sitchin na množství důkazů, které podle svého názoru odhalil v datech, protokolech a denících muže, jenž v nitru Velké pyramidy objevil „Chufuovy kartuše“.

Tímto mužem je britský egyptolog Richard William Howard Vyse (1784-1853). Vyse se 13. listopadu 1810, ve věku 26 let, oženil s mladíčkou Frances Heskethovou. Později se stal otcem deseti dětí, z nichž tři zemřely brzy po narození. Aby získal společenské uznání, vstoupil jako důstojník do gardy královny Viktorie. Jeho vojenská kariéra však neprobíhala příliš úspěšně. Po 25 letech služby gardu opustil, aniž by si dobil nějaké zvláštní zásluhy. Tou dobou byli v Anglii vyhledáváni cestovatelé se sklonem k dobrodružství. Vyse se považoval za jednoho z nich a rozhodl se, že navštíví Blízký východ, aby poznal biblické země. Jeho první zastávkou byla Alexandrie, ačkoli původním cílem jeho cesty byl Bejrút a Sýrie. V Alexandrii se Vyse seznámil s amatérským archeologem, jehož jméno bylo Giovanni Battista Caviglia (1770 až 1845). Ten mu vyprávěl o průzkumu pyramid a hrobů v Gíze, který prováděl v letech 1816 až 1819. Caviglia popisoval, jak krácel ve stopách jistého Nathaniela Davisona, který prý již v roce 1765 odhalil dosud neznámou „komoru“ ve Velké pyramidě. Caviglia použil dokonce i trhavin, aby se k tajné komoře propracoval – skončil však ve slepé uličce, narazil jen na pevný kvádrový masív. Prý se mu však v roce 1817 přinejmenším podařilo prokázat, že existuje spojení mezi „královskou komorou“ a „spodní komorou“ (sestupná chodba). To měl být důkaz, že „spojovací šachta“ představovala únikovou cestu za zapečetěné královské komory.

Vyse byl Italovým líčením fascinován a dal se jím snadno přemluvit, aby se spolu jeli na pyramidu v Gíze podívat. Přímou na místě pak Vyse bez dlouhého rozmýšlení Cavigliovi nabídl, že bude další pátrání po tajné komoře financovat. Klád si však podmínku, že bude uváděn jako spoluobjevitel. To Caviglia bez okolků odmítl a uražený Vyse pokračoval koncem února 1836 v původně naplánované cestě.

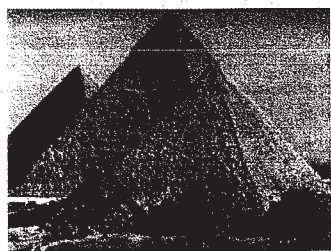
Bylo toto setkání rozhodující pro Vyseho zájem o pyramidu?

Protože Vyse už během prvního pobytu v Alexandrii pyramidu v Gíze navštívil a kromě toho se odjakživa považoval za muže povoláního vykonat velké věci, rozhodl se v říjnu 1836, že se do Anglie jen tak nevrátí. Místo toho se vydal ještě jednou prohlédnout pyramidové pole, což podrobně vylíčil ve svém třísvazkovém díle *Operations Carried on at the Pyramids of Gizeh in 1837*.

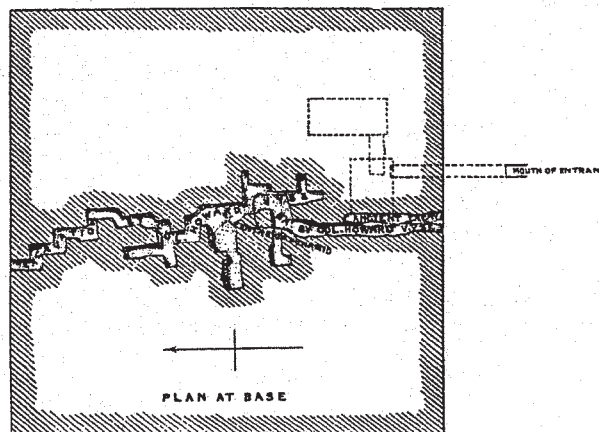
James Richard Hill, jehož Vyse znal od svého prvního pobytu v Egyptě, jej seznámil s Arthurem Sloanem. Ten věděl, jak lze od egyptských úřadů získat koncesi povolení archeologické vykopávky a výzkumu. Vyse se ale musel o později udělenou koncesi podělit jak s britským konzulem plukovníkem Campbellem, tak se Sloanem, a jakoby naschvál mu vnutili za vrchního dohlázeatele nad prováděnými pracemi právě G. B. Cavigliu. Za vystavení koncese zaplatil 2. listopadu 1836 příslušnému mameluckému úředníkovi poplatek ve výši 200 amerických dolarů.

Vyseho deprimovala především skutečnost, že nemohl převzít vy-touženou vedoucí roli, ale že musel přenechat vedoucí úlohu zkušenějšímu Cavigliovi. Frustrovaný Vyse proto využil svou generální koncesi k tomu, aby se porozhlédl i po jiných archeologických památkách Dolního Egypta. Caviglia mezitím pracoval dál v Gíze. Ital byl sice přesvědčen, že v největší pyramidě se ještě nacházejí nějaké tajné komory, soustředil se však především na objevování a zpeněžování mumii. Evropu mezitím ovládla „mumiová mánie“, jež zasahovala do řady oblastí, takže na mumích se daly vydělat pěkné peníze i jinak než jejich prodejem do muzeí.

Když se Vyse koncem ledna 1837 vrátil do Gízy, nebyl z pokroku prací nijak nadšen, naopak – rozzlobil se, přímo zuřil! Uklidnil se teprve poté, co mu Caviglia ukázal velmi zajímavý nález „hieroglyfických nápisů“.

Obr. 82: Pyramidy v Gíze.

Obr. 83: Vysem zhotovený náčrtek půdorysu

Ital během vykopávek zjistil, že egyptští kameníci označovali některé kvádry „červenými značkami“. Caviglia se původně domníval, že se tyto značky nacházejí i na samotném úpatí Cheopsovy pyramidy – později se ovšem zjistilo, že se jedná o přirozené zbarvení materiálu. Přes tyto zajímavé novinky byl Howard Vyse rozčarován skutečností, že Caviglia i plukovník Campbell se zajímají víc o prodej mumii než o tajemství pyramid. Když si Ital později dokonce dovolil svévolně pojmenovat jednu starou rodinnou hrobku faraonů „Campbellův hrob“, měl toho Vyse dost. Rozhodl se, že nadále bude práce řídit osobně:

„Samozřejmě jsem tu chtěl něco najít ještě před svým návratem do Anglie.“

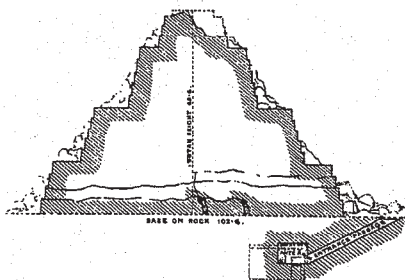
Vyse zbudoval tábor v hrobech východních skal v Gíze a jeho týmy začaly pracovat ve dne v noci na několika místech najednou. Celkem zaměstnával sedm vedoucích pracovníků, 99 pomocných sil a 66 dětí. Americký egyptolog Mark Lehner z Chicagské univerzity o Vysem napsal:

„Přestože byl velkým obdivovatelem egyptských monumentálních staveb, nikterak se nerozpákoval při hledání tajných komor odbourávat části pyramid, vrtat, kopat anebo použít i trhavy, jen aby překonal překážky.“

Vysemu tedy nešlo o archeologickou práci s lopatou a rýčem ani o peníze, nýbrž o „významný“ objev, který by jej proslavil.

Nejprve zkoumal prostřední královinu pyramidu (G III-B), stojící u Mykerinovy pyramidy:

„Odstranili jsme svrchní vrstvy kamene a připravili tak půdu pro použití vrtáků, s jejichž pomocí se nám pak podařilo proniknout do vlastního komorového hrobu.“

Obr. 84: Královinna pyramid G III-B.

Vyseho skupina se pak pokusila razit cestu přímo středem pyramidy, nenalezli však žádný další průchod do podzemního komorového hrobu, v němž se nacházel žulový sarkofág s kostrou mladé ženy. Na stropě tohoto hrobu našli červenou barvou vyznačené

jméno Mykerinos (Menkaure). Tím se potvrdil údaj z antických pramenů, které připisovaly třetí pyramidu v Gíze právě tomuto panovníkovi. Profesor Iorwerth E. S. Edwards uvádí ve svém díle *Egyptské pyramidy*:

„Jižně od Mykerinovy pyramidy se nachází řada tří vedlejších pyramid, z nichž zřejmě nebyla ani jedna dokončena.“

Avšak právě se správným umístěním královské kurtě si dali starověcí stavebníci práci – aby ji Vyse mohl později objevit!

Podivné je, že další Ital jménem Giovanni Battista Belzoni (1778 až 1823), který už 19 let před Vysem rovněž hledal vchod do Chefrenovy pyramidy a také se proboural do několika pyramid královen, se nikdy

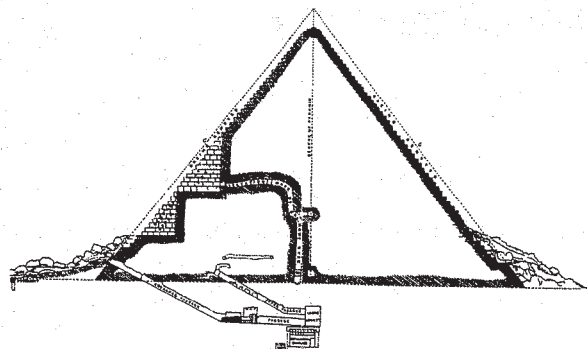
nezmiňuje o nápisech poukazujících na Mykerina. Diodoros Sicilský sice již v roce 100 př. n. l. zaznamenal existenci nápisu na žulové obrušbě Mykerinovy pyramidy, který označuje tohoto faraona jako stavitele nejmenší pyramidy v Gíze, jinak ale neexistovaly žádné údaje, které by mohly pomoci při identifikaci jednotlivých objektů. Teprve v roce 1968 – poté, co byly odstraněny sutiny pokrývající spodní část pyramidy – mohli soudobí archeologové potvrdit správnost Diodorova poznatku. Z odkrytého nápisu se dá snadno zjistit měsíc, v němž se uskutečnil velkolepý pohřeb krále Mykerina, kupodivu je však právě údaj o roku faraonovy smrti poškozen. Mark Lehner k tomu podotýká:

„Podle jedné teorie pochází nápis z doby Chaemwaseta, syna Ramesse II., který v Gíze hodně restauroval.“

To znamená že nápis, považovaný doposud za důkaz spojující tuto stavbu s osobou krále Mykerina ze 4. dynastie, nemá ve skutečnosti s tímto panovníkem nic společného, protože byl vytesán do žulového obložení pyramidy teprve 1 300 let po smrti tohoto panovníka!

Po generálce na královině pyramid se začal Vyse prohrabávat do nitra Mykerinovy pyramidy.

Využil přitom již existující průlom na severní straně stavby, který

Obr. 85: Mykerinova pyramid.

zde vytvořil v roce 1196 Saladinův syn. Vyse vyhloubil tunel podél hlavní osy pyramidy až na úroveň jejího základu.

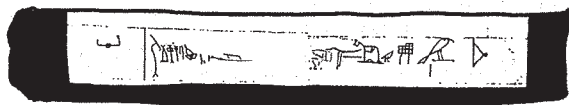
Jeho pracovní skupina musela tunel před každým odstřelem opustit a potom několik hodin čekat, než se rozvířený prach opět usadí. Přes obrovské pracovní nasazení se nepodařilo najít v nadzemní části stavby nové komory nebo průchody, z nichž by se daly získat další poznatky. Vyse nakonec obrátil pozornost znovu k Velké pyramidě a průzkum nejmenší pyramidy předběžně zastavil.

Spolupráce s Cavigliou trpěla častými třenicemi a 11. února 1837 mezi nimi došlo k ostré hádce. O den později Ital učinil docela významný objev – našel červenou barvou označený výklenek v Campbellově hrobu a v něm dokonce sarkofág. Na Vyseho to však zřejmě nečinilo velký dojem, protože 13. února 1837 Cavigliu definitivně propustil a vykázal jej z areálu vykopávek.

Proč to udělal?

Objevy v blízkosti Campbellova hrobu přilákaly zástupy významných hodnostářů a knížat, kteří se o nové nálezy živě zajímali. K Vyseho zlosti však přitom vyzdvihovali zásluhy italského objevitele a jeho, Angličana, přehlíželi.

Naproti tomu průzkum Velké pyramidy zatím nepřinášel žádné nové poznatky, což Vyseho pochopitelně zneklidňovalo. Investoval už do tohoto projektu značné finanční prostředky, očekávaný úspěch v podobě významného objevu se však nedostavoval.

Obr. 86: Výzdoba v odlehčovaci komoře.

Z dochovaných protokolů vyplývá, že v noci z 12. na 13. února 1837 byl Vyse v pyramidě spolu s inženýrem Johnem Sheou Perringem (1813-1869), který se nato stal jeho blízkým spolupracovníkem. V severovýchodním rohu nad „Davisonovou komorou“ zkoumali podivnou trhlinu v žulovém bloku, do níž se dal bez problémů vsunout metr dlou-

154

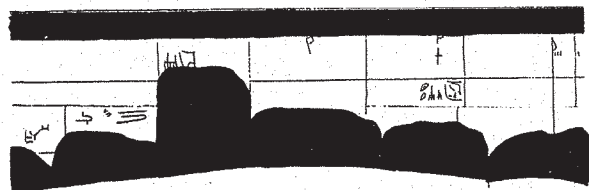
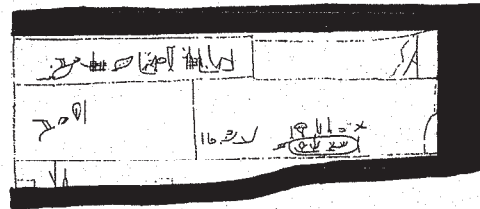
hý rákos. To mohlo znamenat jediné: za tímto blokem se nacházel další, dosud neznámý dutý prostor. Vyse píše:

„Rozhodl jsem se pokračovat ve vykopávkách nad stropem (Davisonovy) komory v naději, že odhalím další komorový hrob.“

Vedoucím prací Paolovi a jeho pomocníkům se 27. března 1837 skutečně podařilo provrtat žulovými kvádry stropu Davisonovy komory malou díru. Vyse vypráví, jak otvorem protáhl tyč, na jejímž konci hořela svíce, a s tímto osvětlením nahlížel do „skrytého prostoru“:

„Nově objevená místnost nad Davisonovou komorou měla stejnou konstrukci jako tato.“

Ačkoli se Paolo ničím zjevně neprovinil, byl 28. března rovněž pro-

Obr. 87: Nelsonova komora.

puštěn, bez udání pádného důvodu. O den později, 29. března 1837, si Vyse zjednal – s použitím střelného prachu – přístup do nově objevené a doposud hermeticky uzavřené místnosti. Doprovázeli jej J. R. Hill a kreslíř Edward Andrews. Společně komoru důkladně prozkoumali.

155

Vysemu se tedy skutečně podařilo najít novou, neznámou místnost; bohužel však neobsahovala žádné poklady ani jiné pozoruhodnosti, takže úspěch se opět nedostavil. Vyse napsal:

„Na podlaze byla usazená vrstva černého sedimentu, takže každý otisk boty byl zřetelně vidět. (...) Strop byl hladký, krásně vyleštěný, vykazoval nejjemnější spáry.“

Objevitel místnost nazval „Nelsonovou komorou“ – na počest slavného anglického admirála.

Doposud jsme se však nezmiňovali o nápisech, na jejichž základě by se dala pyramida chronologicky zařadit.

I v Nelsonově komoře se nacházely nápisy zhotovené červenou barvou. Jde přitom o barvu, kterou používali i pozdější arabští obyvatelé Egypta a ještě v době, kdy Vyse pobýval v Egyptě, se dala koupit na každém tržišti. Citujme opět Vyseho:

„Navečer, když přišli také pánové Perring a Mash, jsme se společně odebrali do Wellingtonovy komory. Tentokrát jsme tu objevili značky vytesané kameníky, kteří pracovali ve službách stavitelů pyramid.“

Kromě poškozených hieroglyfů zde Vyse našel i osové značky, výškové linie a směrové údaje, jejichž autory byli zjevně faraonští řemeslníci. Protože se Nelsonova komora velmi podobala Davisonově komoře, Vyse předpokládal, že by se nad nimi mohl nacházet další volný prostor. Byl tedy odhodlán znovu použít nálož s výbušninami. Nicméně neváhal propustit dalšího vedoucího pracovníka jménem Giachino, jehož si svého času přivedl Caviglia. Zřejmě to souviselo s tím, že Giovanni Battista Caviglia si nadále činil nároky na to, že je otcem i nově učiněných objevů. Vyse však byl jiného názoru a vynakládal značné úsilí, aby o správnosti svého stanoviska přesvědčil prominentní osobnosti, kromě jiných například generálního konzula rakouského mocnářství. Chtěl, aby za objevitele byl považován on sám.

O deset dní později si britský i rakouský konzul vyžádali kopie „vytesaných znaků“. Vyse instruoval Andrewse, Perringa a Mashe, aby okopírovali a pánům konzulům předali pouze nápisy z Campbellova hrobu. Zveřejnění nálezů z odlehčovacích komor mohlo ještě nějaký čas počkat!

Co bylo na objevených znacích tak tajemného, že si chtěl Vyse nechat tuto informaci pro sebe?

Pravděpodobně to souviselo s tím, že Vyse byl v tomto mezidobí

156

přesvědčen, že nad dosud objevenými komorami se nacházejí ještě další prostory.

S použitím náloží byl 25. dubna 1837 skutečně otevřen přístup do další komory. I tato místnost však byla prázdná. Vytoužený poklad, přinášející slávu a uznání, na sebe nechal dál čekat.

I když je vstup do odlehčovacích komor velmi obtížný, Britové (Andrews, Campbell, Hill, Mash, Petrie, Vyse) jej absolvují i několikrát denně. Místnost objevená nad Nelsonovou komorou byla pojmenována po dalších významných britských osobnostech, siru Robertu Arbuthnotovi a jeho choti lady Ann.

Tzv. Arbuthnotova komora byla rovněž prázdná, přece jen se však od ostatních odlehčovacích komor ležících pod ní něčím lišila. Nacházely se zde rudou barvou namalované „královské kartuše“, jejichž text byl identifikován jako „Chnum-Chuf“, což přeloženo znamená zhruba tolik co „bůh stvořitel jej ochraňuje“. Vyse opomněl ve svém třísvazkovém díle tento objev náležitě popsat, což je přinejmenším udivující. Pouze John S. Perring se o něm zmiňuje v knize *The Pyramids of Gizeh*. Obsah jedné kartuše v překladu zní: „Jak mocná je bílá koruna boha stvořitele Chnuma, který tě ochraňuje“. I to je pozoruhodné, když si uvědomíme, že jediné známé reliéfní zobrazení krále Cheopse (objevené W. M. F. Petriem roku 1903 v Abydu) ukazuje tohoto panovníka jako nositele pouze dolnoegyptské červené koruny.

Nejsou tyto okolnosti, týkající se královských kartuší, poněkud podezřelé?

Když 9. května nově objevenou komoru navštívili sir Robert, lady Ann a plukovník Campbell, zvolala lady Arbuthnotová užasle:

„Ty nápisy vypadají, jako by byly zhotoveny teprve včera!“

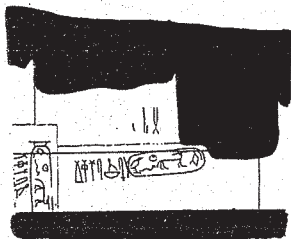
John S. Perring poznamenává ve třetím svazku svého díla o pyramidách:

„Kresby se na kamenech uchovaly tak dobře, že se nedá rozpoznat, zda byly zhotoveny včera nebo před 3 000 lety.“

Ve zmíněný den 9. května 1837 (v deníku bylo toto datum z nejasných důvodů později přeškrtnuto a změněno na 2. června) došlo k události, která zřejmě Vyseho přiměla přesunout se do Káhiry, přestože si pokračující práce vyžadovaly jeho přítomnost v Gíze:

„Na severní straně jsme našli kus hnědého kamene o délce 15,24 cm a šířce 10,16 cm, na kterém byla vytesána kartuše se jménem „Sufi“.“

157

Obr. 88: Část Arbutnotovy komory. Na tomto místě se písař pokusil vtěsnat dvě identické kartuše na dvě prázdné plochy. Na první pohled je patrné, že přitom bylo vyznačení jména „Chnum-Chufu“ přizpůsobeno volnému místu. Kromě toho přesahují kartuše přes ohraničující linii a částečně dokonce i přes spáry mezi kameny. To celé však nedává smysl, protože ohraničující linie byly vyznačovány během montáže. To znamená, že kartuše byly vyznačeny až po dokončení stavby.

Orientalista Zecharia Sitchin poukazuje v této souvislosti na příručku hieroglyfů, kterou pod názvem *The Manners and Customs of the Ancient Egyptians* vydal právě v roce 1837 John Gardner Wilkinson. Poprvé zde není hieroglyf berana „Chnum-Chuf“ vykládán jako „Schufu“ nebo „Suphis“, nýbrž jako „Sen-Suphis“.

Wilkinson píše:

„Vidíme zde Suphise nebo, jak by psali hieroglyfikové, Schufa či Chufa, jméno, které se dá snadno zaměnit se jménem Suphis nebo Cheops.“

Zecharia Sitchin komentuje novou Wilkinsonovu interpretaci těmito slovy:

„Wilkinsonův výklad Vyseho a Hilla nepochybně velmi zneklidnil, jelikož Wilkinson svůj názor na význam kartuše berana zjevně změnil.“

Koho ve skutečnosti kartuše berana představovala?

Egyptolog Hans Bonnet popisuje ve svém díle *Lexikon egyptských dějin náboženství* dlouhou tradici Chnumova kultu, který byl spjat s božstvem Ptahem a městem Memfis:

„Konec konců byl Chnum uctíván i v Memfidě, Ptahově městě, jako ten, který je před zdí. Pravděpodobně zde Chnum nahradil jiné, starší božstvo. Je vcelku pochopitelné, že byl uváděn do souvislosti s Ptahem, protože mezi nimi existuje řada paralel. Také Ptah je umělec, sochař. Proto bylo zvykem spojovat obě postavy ve formulacích typu „Chnum ti dal podobu, Ptah tě ztvárnil.““

Bůh-beran měl do Egypta přijít kdysi dávno z nějakého ostrova.

158

formě zcela správně! Pojem „Chufu“ v podstatě nebyl samostatně stojícím přízviskem, variantou faraonova jména (jako je například jméno Bill ekvivalentem jména William), nýbrž zařikávacím magickým titulem, podobně jako se dnes v orientálních zemích hovoří o „oku Fatimy“, které má chránit před „zlými pohledy“ a uhranutím. Někteří z prvních egyptologů v 19. století předpokládali, že v egyptských dějinách zdobil titul „Chufu“ několik osob. Dnes, po vyhodnocení velkého počtu napsí, již víme, že svého času žilo 67 „Chufuových kněží“, kteří byli ve službách božstva Chnuma.

V září 2001 našli japonští archeologové v Sakkáře hrob pocházející z roku 650 př. n. l., který obsahoval fragmenty nejméně 15 sošek. Jedna z nich nese jméno „Chufu“ a označuje dotyčného jako vládce Horního a Dolního Egypta. Vedoucí skupiny japonských badatelů Kawai komentoval nález těmito slovy:

„Sošky se jménem „Chufu“ jsou velmi vzácné. Proto je tento náš nález důležitým důkazem toho, že za 26. dynastie byl skutečně uctíván jako bůh.“

Mezi archeology dodnes neexistuje jednotný názor na to, zda Chufuův kult byl skutečně uctíváním faraona-boha, jak se domnívá Kawai, nebo zda šlo o projev úcty jiného typu. Skutečností však je, že pojem Chufu byl Egyptanům znám ještě 1 800 let po smrti domnělého krále 4. dynastie a nápisy nalezené ve Velké pyramidě (kartuše) pocházejí rovněž z dob 26. dynastie!

Vyse sice nebyl odborník na hieroglyfy, ale srovnání s již známými zobrazeními by nemělo být ani pro něj nebo pro některého z jeho spolupracovníků příliš těžké. Vlastní je, že na Delabordeho náčrtcích se nacházejí i hieroglyfy s obsahem „Jak mocná je bílá koruna“, které se jinak vyskytují už jen v nápisu z odleh-

Podobně jako Ptah byl pokládán za zakladatele egyptské civilizace. Symbol berana, jak jej známe z vnitřní výzdoby Velké pyramidy, má tedy archaické kořeny a souvisí s řemeslnou tradicí stavby pyramid. Není zřejmě náhoda, že Chnum byl ztotožňován i s Usírem. Tyto souvislosti však Vyse ani jeho kolegové Hill a Campbell v roce 1837 ještě neviděli. Ve světle Wilkinsonem představené „Chufuovy kartuše“ a symbolu berana, který zdánlivě představoval její protiklad, se jim ještě stále nepodařilo žádné senzační odhalení. Avšak 27. května 1837, když si Vyse a jeho tým za použití výbušnin prorazili cestu do další místnosti, kterou pojmenovali „Campbellova komora“, byla na stropě této nejvyšše položené odlehčovací komory nalezena kartuše, která umožnila správné časové zařazení Velké pyramidy.

Jak k tomuto „zázraku“ došlo?

Vyse začal objevenou kartuši okamžitě analyzovat. Použil přitom Wilkinsonovu příručku, jak Sitchin správně předpokládal. Zaujalo ho kolečko s čárkami, které bylo obsažené ve slabice „Chu“.

Obr. 89: Skalní nápisy na Sinaji. Jsou zde již všechny kartuše: Chnum-Chufu (vlevo), Chufu (uprostřed) i Meddu (vpravo).

Položil si otázku, jestli nebyl výraz „Re“ znázorňován kromě obvyčejného kolečka nebo též kolečka s tečkou uprostřed také kolečkem s čárkami. Poukaz na správný způsob psaní Vyse nakonec našel v knížce *Voyage dans l'Arabie Pétrée*, kterou v Paříži zveřejnil již

v roce 1832 francouzský archeolog Léon Delaborde. Kniha obsahovala ilustrace královských jmen, která Delaborde okopíroval z dolů ve Wadi Maghare na Sinaji. Hieroglyfický text, který tam Delaborde našel, byl oslavnou hymnou na faraona, jenž doly úspěšně ubránil před asiatskými vetřelci.

Jeden z napsí obsahoval kromě jiného ilustrace titulů „Chnum-Chufu“, „Chufu“ a „Meddu“ (jméno boha Hora). Dnes připisují egyptologové tento skalní nápis výhradně králi Cheopsovi, což ale není v této

159

člováci komory Velké pyramidy a jinak nikde. Je jasné, že tady něco nesouhlasí.

Byl Vyse falzifikátor?

Jediný, kdo Vysemu, byť „na dálku“, předhazoval „nečestné pracovní metody“, byl Giovanni Battista Caviglia, který žil od března 1837 v Paříži u lorda Elgina.

Navzdory různým nesrovnalostem byl tehdejší odborný svět Vyseho objevy nadšen. Nikdo jeho poznatky kriticky nezkoumal. Vyse se stal rychle slavným, a ačkoli již měl sbalené kufry, spontánně se rozhodl, že svůj pobyt v Egyptě ještě o půl roku prodlouží.

V červenci 1837 našel Vyse vchod do Mykerinovy pyramidy. Práce zde rychle pokračovaly a brzy mohl Edward Andrews kreslit plány a průřezy komor a chodeb, které byly později použity v Perringově a Vyseho publikacích. I zde se nakonec námaha vyplatila: Vyse objevil krásně zdobený prázdný sarkofág, u něhož ovšem chybělo víko. Zbytky tohoto víka však byly nalezeny ve výše položené místnosti, takže je Vyse a Perring mohli rekonstruovat. Bohužel se *Beatrice*, na jejíž palubě byl sarkofág přepravován do Anglie, nedaleko španělského pobřeží potopila i se vzácným nákladem. Vrak lodi se sice podařilo v roce 1996 lokalizovat, zatím však nebyl vyzvednut. Nevíme proto s jistotou, zda byl sarkofág skutečně určen pro krále Mykerina.

Vyse toho však údajně nalezl ještě víc: V jedné z komor, kterou nazval „velký apartmán“, byly za hromadou suti objeveny jednotlivé kosti mumie a zbytek dřevěného víka rakve, na němž stálo Mykerinovo jméno. Vyse o tomto nálezu píše:

„V blízkosti sarkofágu byly nalezeny úlomky víka (popsaného hieroglyfy a kartuší Menkaura) spolu s částmi kostry, sestávajícími z žeber, páteřních obratlů a kostí zabalených do žluté vlněné látky hrubé struktury.“

Byl to další důkaz?

Vlastně ne. Již v roce 1838 poukázal kurátor

Obr. 91: Víko údajného Mykerinova sarkofágu (podle Vyseho).

160

161

Britského muzea Samuel Birch na značné rozdíly ve stylu čtvrté dynastie a epochy, z níž sporný sarkofág pocházel. Birch proto považoval za nesprávné přiřazovat nalezený sarkofág králi Mykerinovi. Také pruhy látky, jimiž byla mumie obvázána, byly jiné než ty, jež se vyskytovaly u ostatních nálezů z doby čtvrté dynastie. Odborníci se nakonec shodli na tom, že mumie byla zřejmě dodatečně podruhé pohřbena. To ovšem znamená, že do pyramidy musel předtím někdo násilím vniknout. O čtyřicet pět let později se prokázalo, že uvedený předpoklad byl správný. Dřevěné víko rakve pocházelo z dob 26. dynastie a bylo opatřeno tímto textem:

„Osiris Menkaure, jemuž byl darován věčný život, zrozený z nebe, z bohyně Nut, která je nad tebou.“ (...)

Ale ani to ještě není všechno. V padesátých letech minulého století se o nález začalo znovu diskutovat, hovořilo se dokonce o podvodu a úmyslném zfalšování; mělo se za to, že Vyse celý nález zmanipuloval tak, aby mohl světu prezentovat faraona Mykerina. Analýza ostatků mumie pomocí metody rozpadu C^{14} ukázala, že kosti pocházejí až z časů našeho letopočtu! Jsou prokazatelně o 700 let mladší než víko, které samo o sobě bylo zhotoveno až 1 800 let po Mykerinově smrti. Tím pochopitelně ztratila půdu pod nohama i teorie o druhém pohřbu. Vyse popisuje nález jen několika slovy:

„Protože jsem nebyl přítomen, když byly ostatky objeveny, požádal jsem pana Ravena za jeho pobytu v Anglii, aby historii tohoto nálezů zdokumentoval.“

Jak se nalezené objekty do pyramidy dostaly?

Po tři dny vynášeli dělníci pracující pod vedením H. Ravena suť z „velkého apartmánu“ a sypali ji poblíž pyramidy na hromadu. Zde byl materiál pečlivě zkoumán, nic senzačního však nebylo nalezeno. Teprve posledního dne, kdy byly vynášeny zbytky sutě z jihovýchodního koutu místnosti, byly objeveny ostatky mumie a zbytky víka. Raven o tom poslal 30. července 1837 Vysemu zprávu:

„(...) Po třech dnech vyklízení se dělníci dostali až do jihovýchodního rohu místnosti, kde našli nejprve několik kostí. Později byly pod sutí nalezeny i další kosti a zbytky víka. Chybějící části rakve ani další ostatky se nenašly. Proto jsem dal příkaz, aby byla hromada již dříve vynesené sutě znovu pečlivě prozkoumána. Přitom bylo nalezeno ještě několik kousků rakve a látka z mumie. Avšak v ostatních částech pyra-

midy se nepodařilo najít nic, ačkoliv jsme hledali velmi pečlivě, aby bylo možné rakev co nejlépe znovu sestavit. (...)

Váš oddaný služebník H. Raven.“

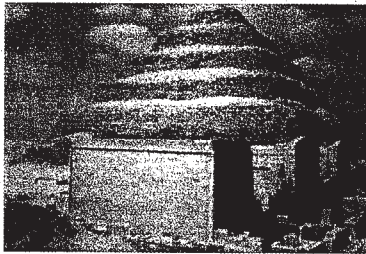
Kam se však poděly chybějící části rakve a kostry? Dá se přece předpokládat, že by se v nitru pyramidy, do té doby neprodyšně uzavřeném, musely někde najít – pokud si je neodnesli jako suvenýr mamelukové, kteří v pyramidě prokazatelně byli ještě před Vysem. Sitchin k tomu výstižně poznamenává:

„Neporušená rakev a mumie buď nebyly k dispozici, nebo bylo příliš obtížné propašovat je dovnitř.“

Vzhledem ke všem popsaným skutečnostem a zjištěným nesrovnalostem musíme vycházet z toho, že Vyseho „nález Mykerina“ je nejspíše vědomým podvodem a archeologickým falzifikátem. Vyse a jeho lidé si během prací na vykopávkách zřejmě uvědomili, že jen nález hmatatelných a zařaditelných objektů jim zajistí čest a slávu...

Kupodivu to byli opět Vyse s Perringem, kteří objevili v archeologické oblasti Sakkáry kámen, na němž bylo červenou barvou napsáno jméno faraona Džosera. Tento nález byl archeology považován za definitivní doklad správného časového zařazení vybudování stupňovité pyramidy v Sakkáre.

Samozejmě si vzpomenujících nesrovnalostí všimla i řada dalších lidí, kromě jiných také egyptologů. Například Rainer Stadelmann a Rudolf Gantenbrink mi již v roce 1996 během soukromého rozhovoru řekli, že se jim jako velmi zvláštní jeví skutečnost, že některé nápisy v odlehčovacích komorách přesahují spáry spojující jednotlivé kamenné bloky. To by totiž znamenalo, že kameny nebyly popisovány na místě těžby, jak se doposud předpokládalo, nýbrž teprve po jejich usazení ve

Obr. 92: Stupňovitá pyramida v Sakkáre, připisovaná faraonu Džoserovi.

stavbě pyramidy. Martin Sutter z Technické univerzity v Curychu šel ještě dál, když v roce 2001 prohlásil:

„Při zkoumání vzorků s pomocí metody C^{14} jsme vzali pod lupu i vzorky pigmentu barev a došli jsme k velmi kuriózním letopočtům.“ Narážel tím na skutečnost, že některé touto analýzou proěřené letopočty spadaly až do křesťanské éry, zatímco jiné zase předcházely až o několik století dobu, kdy Cheops vládl.

Týkalo se to – přinejmenším v případech mladšího datování – již zmíněných barevných pigmentů z Vyseho kartuší?

Na tuto otázku bohužel odpověď neznáme. Výsledky výzkumů nebyly v plném rozsahu zveřejněny, a tak se můžeme jen dohadovat, proč někteří badatelé pomocí falzifikátů konzervovali již zaběhlé mylné představy a nesmysly, místo aby přispěli k jejich korektuře. Samozejmě se pro barevné pigmenty pocházející z historicky nedávné doby nabízí logické vysvětlení, že pocházejí z kartuší, které Vyse sám zhotovil. Avšak zatím je nám bráněno v přístupu k důkazům. Přinejmenším egyptolog Mark Lehner zřejmě chápe, že pravdu nebude možné skrývat věčně, když konstatuje:

„Tyto záhadné skutečnosti naznačují, že historie pyramid není vždy tak přímočará, jak si egyptologové rádi představují.“

Tento vědec také zveřejnil v roce 2001 výsledky analýzy *Turínského královského papýru*, kterou provedl spolu se Zahím Havásem. Oba vědci přitom došli k závěru, že Cheops nevládl pouze 23 let, jak se doposud předpokládalo, nýbrž celých 32 let. To ostatně tvrdil už Borchard. Egyptologové mezitím získali nové poznatky o struktuře Velké pyramidy. Pyramida byla postavena na přírodním skalním pahorku. Počet a velikost kamenných kvádrů použitých při stavbě pyramidy musel proto být vypočítán znovu. Místo 2 300 000 kusů, o nichž egyptologie doposud hovořila, odhadují Lehner a Havás počet použitých kvádrů na pouhých 750 000. Průzkum v kamenolomech prý navíc vedl k závěru, že jednotlivé kvádry nevážíly 16 tun, jak se doposud tvrdilo, nýbrž pouze 0,5 až 1,8 tuny.

Krátce nato se o slovo přihlásili dva francouzští badatelé, jejichž názory rozpoutaly novou diskuzi o králi Cheopsovi: podle pilota Jacquese Bardota a biologky Francine Darmonové existují náznaky toho, že v pyramidě se nacházejí tajné chodby a dosud neobjevené pohřební komory. Srovnání starších a novějších leteckých snímků prý ukázalo, že

Obr. 93: Velká galerie

řada stěn v nitru stavby byla systematicky omítána. V takzvané Velké galerii údajně bylo množství spár mezi kamennými kvádry vyplněno sádrou – možná proto, aby se tak zamaskovaly tajné chodby, případně proto, aby se zabránilo přístupu vzduchu do komor, které se za tímto chodbami ještě nacházejí. Kromě toho francouzští badatelé prý našli na jednom kamenné značce, používané ve starém Egyptě pro označení tajného vchodu.

Kterým údajům o pyramidách tedy můžeme věřit?

Profesor Farouk-el-Baz z Bostonské univerzity se domnívá, že staré Egyptany inspirovaly ke stavbě pyramid útvary z pouštního písku, které vznikly v západní části zemi, když se savanovité klima změnilo na pouštní. Protože však naprostá většina Egyptanů žila v bezprostřední blízkosti Nilu, kde obdělávali svá pole v rytmu ročních období, musíme si položit otázku, kolik toho o pouštních oblastech skutečně věděli. El-Baz proto předpokládá, že „pouštní moudrost“ přinesly do Egypta kmeny nomádů, přecházející před suchem a horkem pouště směrem k nilskému toku. Protože nomádi putovali – kvůli nesnesitelnému dennímu žáru – hlavně v noci, měli prý příležitost studovat noční oblohu a jen tak mimochodem si osvojit astronomické znalosti, které jim pomáhaly při orientaci. Když tyto kmeny dorazily k Nilu, došlo k plodné syntéze vědy a zkušeností, což dalo podnět k rozvoji a rozkvětu vyspělé egyptské civilizace, jejímž projevem jsou mimo jiné i pyramidy.

Je to skutečně správné vysvětlení tajemství pyramid?

TAJEMSTVÍ PYRAMID

Homo erectus zřejmě obstál v boji o přežití jen proto, že dokázal správně odhadnout hloubku vody, výšku skal a vzdálenost od kořisti. Člověk se musel naučit měřit svou sílu se silami přírody a svých přirozených nepřátel. Musel umět například správně stanovit a rozvrhnout si čas, aby věděl, že ulovenou kořist dokáže dopravit do tábora včas, ještě před příchodem noci, která s sebou přinášela různá nebezpečí. Dokud se pravěký člověk živil jen lovem a sběrem v přírodě se volně nacházejících plodin pro vlastní potřebu, nemusel si lámat hlavu s pojmy jako je délka, čas, váha nebo objem. Jasně stanovené jednotky délky a váhy se staly nezbytností teprve v okamžiku, kdy lidé začali směřovat produkty a obchodovat. To byl základní předpoklad pro přátelskou výměnu zboží.

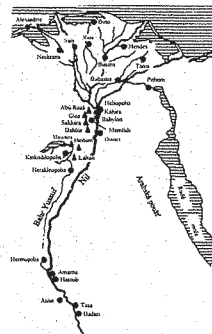
Nebylo nasnadě používat přitom měřítka, které měl člověk neustále u sebe? Měřítka vlastního těla!

Šířka palce, loket, krok – to byly všeobecně srozumitelné jednotky, jimiž se dala měřit délka. Množství zrna, které se vešlo do dvou dlaní, tvořilo základní jednotku objemu. Egypťané a Chaldejci hovořili už před tisíci lety o palci a o délce paže; kromě toho znali pojmy jako pohár nebo vědro. Hieroglyf pro délkovou jednotku „loket“ představoval část paže od lokte k dlaní. Také Římané měli dobře promyšlený systém měř. Sahal od „mle“, což bylo tisíc dvojkroků, přes „stadion“, „krok“ a „stopu“ až k „prstu“. Od holandských kolonistů zase pochází váhová jednotka „karát“ pro zlato a drahokamy; je odvozena ze zrn rohovníku obecného (z něhož se připravuje svatojánský chléb – pozna. překl.).

Jakkoli byly tyto míry obecně srozumitelné, nezaručovaly vždy bezproblémový výměnný obchod. Když chtěl například obchodník malého vzrůstu prodat zákazníkovi vysokého vzrůstu deset loktů látky, došlo nevyhnutelně ke sporům.

Čí měřítka tedy platilo?

To mohl rozhodnout je jeden člověk: panovník. Ten si samozřejmě zvolil tu míru, která mu byla nejbližší – tedy vlastní tělo. V roce 800 n. l. byla královská stopa Karla Velikého délkovou jednotkou, kterou se

Obr. 94: Míry a jejich původ.

museli řídit všichni jeho poddaní. Saský král Jindřich I. moudře usoudil, že by mohly vzniknout problémy, až si závaznou délkovou jednotku vezme s sebou do hrobu; proto stanovil v roce 900 n. l., že mírou saského lokte má být jeho zlaté žezlo. Takové opatření však bylo v oněch dobách spíš výjimkou. Jeho jmenovec anglický král Jindřich I. se vrátil k tradičnímu postupu. V roce 1101 přikázal svým dvořanům, aby „přesně“ změřili vzdálenost mezi špičkou jeho nosu a nehtem na palci pravé ruky jeho natažené paže. Takto stanovená délková míra je v anglosaských zemích dodnes oblíbenější než metrové jednotky: je to yard.

V jiných zemích hrála tradice méně významnou roli. Při každé výměně panovníka se měnily i jednotky míry. V Německu byly zmatky větší než jinde – téměř každé město, hrabství, markrabství mělo své vlastní jednotky délky a váhy. Tyto naprosto chaotické poměry přetrvávaly až do počátku 19. století. V malém vévodství Bádensko měli kolem roku 1800 ne méně než 112 různě dlouhých loktů, 92 rozličných jednotek plochy, 65 měr pro dřevo, 163 různých měr pro obilí, 123 různých věrtečů a kyblů, 63 ponorných měr a 80 různých liber (jako jednotek váhy). V době vypuknutí Francouzské revoluce proto byla zásadní reforma celého systému už dávno na spadnutí. Revolucionáři pochopitelně skoncovali s jednotkami odvozenými od tělesných proporcí nenáviděného tyrana – krále. Například měla být Země, společný přibýtek všech lidí, také měřítkem všech věcí.

V roce 1790 pověřil Charles Maurice de Talleyrand (1754-1838) Francouzskou akademii věd, aby vypracovala nový systém měr, který by mohl být používán na celém světě. O rok později předložili učenci svůj návrh: jedna desetimilióntina vzdálenosti od severního pólu k rovníku se měla stát základní jednotkou nového systému měr a měla se nazývat „metr“ (odvozeno z latinského slova „metrum“ a řeckého „metron“). Ještě důležitější byla decimální vlastnost metru – všechny násobky i zlomky nové základní jednotky byly stanoveny v krocích po desíti, tedy jako deseti-, sto-, tisícinásobky atd. Tak se zrodil decimální systém.

Významný francouzský astronom Jean Baptiste Joseph Delambre (1749-1822) začal 17. června 1792 měřit pomocí teodolitu poledník probíhající mezi Dunkerque a Barcelonou pařížskou observatoří. To byl velmi náročný úkol, jehož zvládnutí si vyžádalo – s několika přerušováními – sedm let práce. Teprve 22. června 1799 předložila mezinárodní komise odborníků, kteří ručili svými jmény za správnost provedených měření, francouzskému Národnímu shromáždění výsledek. Na purpurově rudém polštáři předložil mistr ceremoniáře ctěnému shromáždění platinovou tyč, prapůvodní metr. Kdo by se však domníval, že se svět s nadšením vrhl na nový, jednoduchý a naprosto objektivní systém měr, velice by se zmylil: ani sami Francouzi nechtěli o nově zavedené soustavě nic slyšet!

Parlament nařídil dekretem, že všichni jsou povinni používat nový systém, a kdo se odváží dál měřit královskými mírami, bude potrestán. Občanům to však bylo jedno a dál prodávali ve stopách a loktech neobtěžka krále. Když proti tomu začaly úřady tvrdě postupovat, změnil se odpor proti novým měrným jednotkám v lidové povstání. Napoleonovi nezbylo, než používání starých jednotek opět povolit. Jeho nástupce Ludvík XVIII. pro změnu zakázal metrický systém. Teprve v roce 1840 se ve Francii nový měrný systém definitivně prosadil.

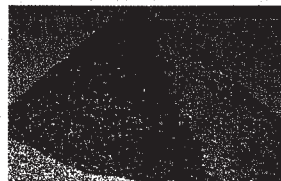
I v jiných zemích naráželo zavádění nového systému na značné obtíže. Jako první jej zavedlo v roce 1816 Holandsko, následovaly Panama a Chile. V Německu byly staré zemské míry zrušeny a nahrazeny metrem jako jednotkou délky a gramem jako jednotkou váhy teprve v roce 1872. Ještě později k tomu dospěly další země: Sovětský svaz v roce 1919, Japonsko o pět let později, Egypt a Indie až po druhé světové válce, Kuba v roce 1961. Největší rezistenci projevují dodnes země jako

Anglie a USA. Ve Spojených státech se metrický systém prosadil mezi vědci, průměrný Američan však dál používá palce, stopy a galony. Anglie se rozhodla teprve před několika lety, v souvislosti s maastrichtskou smlouvou, že „postupně přejde“ na metrický systém. Zároveň i nadále používá královské míry.

Došlo k podobně převratné reformě v lidských dějinách již dříve?

Například starí Egypťané používali vedle jednotek „džeba“ (šířka prstu), „schezep“ (šířka dlaně) a „chet“ (prut) také „posvátný loket“ o délce 63,5 centimetru. Tato bohům připisovaná jednotka je dokonce přesnější než metr, protože je odvozená z délky „polární osy“ a ne z délky poledníku, která se může měnit. „Posvátný loket“ odpovídá jedné tisícině vzdálenosti, o kterou se Země každou vteřinu pootočí na rovníku. Dá se předpokládat, že tato jednotka byla používána i při plánování pyramid.

Velká pyramida v Gíze nedaleko Káhiry byla ve starší literatuře často nazývána „bible vytesaná do kamene“, protože se věřilo, že obsa-

Obr. 95: Velká pyramida

huje velké množství zakódovaných informací, které by si člověk znalý správného výkladu mohl „přečíst“ jako v „kamenné knize“. Kromě jiných byl i slavný anglický matematik, fyzik a astronom sir Isaac Newton (1643-1727) přesvědčen, že základnu Velké pyramidy tvoří téměř dokonalý čtverec a že její vrchol se vypíná do výšky 147,80 metru (ve skutečnosti dosahuje

„jen“ je 146,59 metru). Newton byl přesvědčen, že v těchto mírách je zašifrováno „tajné vědění Egypťanů“. Domníval se, že plocha základny pyramidy odpovídá ploše kruhu o poloměru rovnajícím se výšce pyramidy:

$$U = 2 \times 147,80 \times \pi = 928,64 \text{ nebo} \\ 232,16 \times 4 = 928,64 : (2 \times 147,80) = 3,14154 = \pi$$

Také Brita Johna Taylora dovedly podobné matematické shody k závěru, že Velká pyramida byla postavena jen proto, „aby byly zazna-

menány zemské míry.“ Ze základny pyramidy a z polohy jednotlivých vchodů, chodeb a komor se mu dokonce podařilo vyčíst celé dějiny lidstva! Podobně jako Newton tvrdil i Taylor, že Egypťané samozřejmě znali hodnotu Ludolfova čísla π a pro dělení délky královského lokte používali palcovou míru podobnou té, která se dodnes používá ve Velké Británii:

„Ve Velké pyramidě nacházíme příliš mnoho souvztažností, než aby se mohlo jednat o pouhou náhodu!“

Taylor nakonec předložil anglické Královské akademii pojednání o tomto tématu, které ovšem bylo konzervativním vedením této instituce bez zdůvodnění zamítnuto.

Avšak královský astronom a profesor astronomie na univerzitě ve skotském Edinburghu Charles Peazzy Smyth (1819-1900) byl tak silně ovlivněn Taylorovými vývody i svým vlastním náboženským přesvědčením, že se rozhodl osobně si Taylorovy údaje ověřit. Oficiální místa mu sice rovněž odmítla poskytnout stipendium, které by pokrylo část jeho výdajů, ale Smyth se tím nedal odradit a vydal se do Egypta.

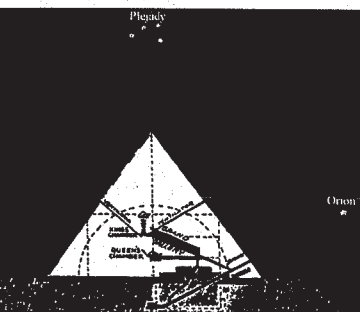

Obr. 96: Charles Peazzy Smyth.

Opíraje se o Taylorovy teorie provedl v roce 1865 osobně přeměření Velké pyramidy. Když s prací skončil, byl také pevně přesvědčen, že pyramida vyjadřuje v příslušném měřítku velikost Země a obvod její základny přesně odpovídá počtu dní slunečního roku. Tyto závěry souvisely se Smythovým přesvědčením, že britský palec je odvozen ze staroegyptského „pyramidového“ palce, který byl základem i pro délku jednoho lokte, používanou již při stavbě Noemovy archy. Skotský učenec byl kromě

toho přesvědčen, že Angličané jsou potomky ztraceného izraelského kmene a že chodby a komory v pyramidě jsou bohem inspirované dílo, v němž jsou do kamene vtesány i předpovědi budoucích významných událostí světových dějin.

Charles P. Smyth zveřejnil své teorie v knize *Our Inheritance in the Great Pyramid* (1864) a v třísvazkovém díle *Life and Work in the Great*

Obr. 98: Nasměrování Velké pyramidy podle hvězd (Smyth).

a pití, ale také kalendáře. Nejstarší dochované egyptské astronomické záznamy se nacházejí na vnitřních stranách vík rakví. Pocházejí z dvacátého století př. n. l.

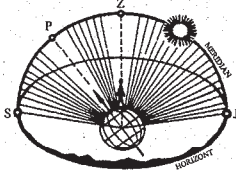
Na těchto kalendářích lze zřetelně rozpoznat odkazy na věčné cirkumpolární hvězdy a souhvězdí. Z doprovodných textů vyplývá, že ve starém Egyptě byla hvězdná seskupení rozdělena do šestatřiceti

oddílů. Řekové později nazývali takto získané úseky zvěrokruhu „dekany“. Astronomický *Papyrus Carlsberg I* nás informuje o životě a umírání jednoho dekanu.

Egyptologové se domnívají, že staroegyptští kněží a magové provozovali jakýsi druh „astronomického měření času“, z něhož se postupem doby vyvinula astrologie. V mnoha hrobkách a chrámech se dochovaly obrazy s výkladem hvězdných konstelací. „Nauka o dekanech“ zažila největší rozmach v době Střední říše a na mnoha místech světa se provozuje dodnes.

Zatímco astrologie se vyvíjela dál, upadla „pyramidologie“ v zapomnění, přestože obě disciplíny spolu původně úzce souvisely.

Brit Adrian Gilbert a Belgičan Robert Bauval zjistili v roce 1994, že sedm nejznámějších pyramid představuje souhvězdí Orionu a sousedních Hyád. Oba autoři zformulovali teorii, v níž oponují tradiční představě egyptologů, podle níž byl jádrem staroegyptského náboženství sluneční kult; prezentovali místo toho

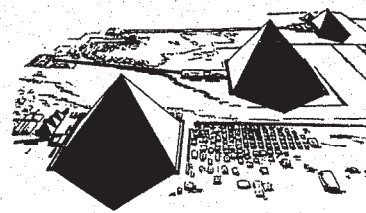

Obr. 99: Pohyb oblohy.

Pyramid (1867). Podobně jako předtím v případě Johna Taylora odmítla Královská akademie i tento vyklad Velké pyramidy, načež se Smyth na protest vzdal své profesury.

Bylo to, k čemu dospěli Taylor a Smyth, skutečně tak scestné?

John Taylor a Charles Peazzy Smyth zjistili nezávisle na sobě, že strana základny Velké pyramidy měří přesně 365,24 posvátných loktů, tedy přesně tolik, kolik má sluneční rok dní. Také francouzští vědci,

Obr. 97: Hra stínů.

kteří se zúčastnili Napoleonovy výpravy do Egypta, zjistili udivující souvztažnosti této stavby a Slunce. Starověcí architekti postavili Velkou pyramidu tak, že v době od únoru do října nevrhala v poledne žádný stín.

Severní strana pyramidy je během první poloviny roku neustále

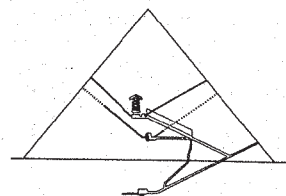
ve stínu. Když Slunce v druhé polovině roku vychází na severovýchodě a zapadá na severozápadě, dopadají jeho paprsky na severní trojúhelník po celý den, takže se kupodivu nevytváří vůbec žádný stín. Velice zvláštní hru stínů lze pozorovat čtrnáct dní před jarní rovnodenností a pak opět čtrnáct dní po podzimní rovnodennosti: severní strana se rozdělí na dvě poloviny, z nichž jedna leží ve stínu a druhá na slunci.

Tato zjištění jsou přesvědčivým dokladem toho, že staří Egypťané byli velmi přesně informováni o pevných bodech ročního cyklu. V době, kdy pyramida byla ještě pokryta obložením zhotoveným z bílého mramoru a měla špičku ze zlata, musela působit tato hra světla a stínu ještě impozantněji než dnes. Přesto však označil Ludwig Borchardt v knize *Proti mystice čísel Velké pyramidy v Gíze* (1922) všechny do té doby zveřejněné „číselné zázraky“ a s nimi související teorie za pouhé fantasmagorie.

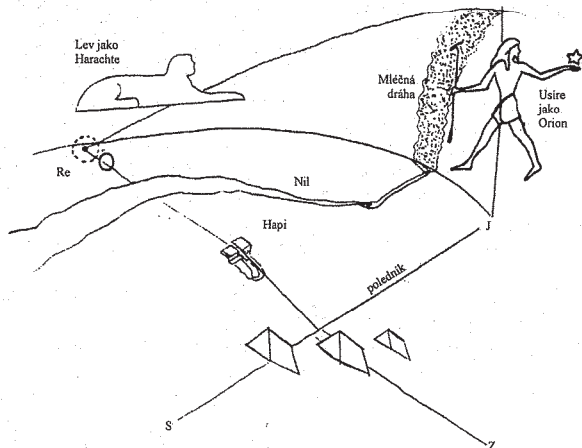
Takže žádné tajemství pyramid neexistuje?

Víra starých Egypťanů, že existuje souvislost mezi hvězdami a znovuzrozením, byla tak silná, že svým mrtvým dávali do hrobů nejen jídlo

obraz do detailu propracovaného hvězdného náboženství, které zřejmě bylo v Egyptě rozšířenější, než se doposud předpokládalo. Badatelé zkoumali kromě jiného také texty mrtvých, které ukazují propojení staroegyptského náboženství s astronomií. Pokud můžeme věřit Gilbertovým a Bauvalovým závěrům, odpovídají Lomená a Červená pyramida v Dášúru souhvězdím Epsilon-Tauri a Aldebaran, zatímco pyramidy v Abu Roáši a Zawjet-el-Arjánu mají své nebeské protějšky v souhvězdích Kappa-Orionis a Bellatrix. Navíc oba vědci s velkým důvtipem doložili, že komplex pyramid v Gíze odpoví-

Obr. 100: Průřez Velkou pyramidou.

Obr. 101: Astronomické nasměrování pyramid ke hvězdám.

dá pásu Orionu. Velká pyramida a Chefrenova pyramida odpovídají hvězdám Zeta-Orionis (Alnitak) a Epsilon-Orionis (Alnilam), zatímco poněkud stranou se nacházející Mykerinova pyramida představuje hvězdu Delta-Orion (Mítaka), kterou najdeme v pásu Orionu rovněž poněkud stranou.

Gilbert a Bauval vypočítali, že heliaktický východ Orionu a nasměrování šachet z komory královen ve Velké pyramidě ke hvězdě Al Nitak v souhvězdí Orionu se usouvztažily několik týdnů před letním slunovratem kolem roku 2450 př. n. l. Analýzou těchto a dalších údajů dospěli k závěru, že Velkou pyramidu dal postavit před 4 445 lety král Cheops v úzké návaznosti na tehdy převládající hvězdné náboženství.

Tím se přiklonili k převládajícímu mínění v řadách egyptologů, co se stáří pyramidy týče. Přesto se však podivovali nad jednou skutečností, o níž Robert Bauval píše:

„Teprve kolem roku 10500 př. n. l. odpovídala konstelace tří hvězd pásu Orionu, pozorována z Heliopole, přesně vzájemnému postavení pyramid v Gíze.“

Aby mohli vypočítat nasměrování „pyramidových šachet“ vzhledem k cyklu zemské precese, vycházeli Bauval a Gilbert z hypotézy, že pyramidy v Gíze mají přímý vztah k souhvězdí Orionu. Precese dosáhne podle jejich propočtů své nejvyšší deklinace při 0 stupních, 80 minutách a 00 vteřinách kolem roku 2550 n. l. Nejnižší deklinace – 48 stupňů, 00 minut a 00 vteřin bylo dosaženo kolem roku 10450 př. n. l. To by podle jejich názoru mělo odpovídat době, kdy se započalo se stavebními pracemi na pyramidách v Gíze.

Anthony Fairall z univerzity v Kapském Městě (Jihoafrická republika) však v roce 1999 pomocí astronomických analýz prokázal, že Gilbertovy a Bauvalovy propočty jsou chybné. Pokud by byly pyramidy postaveny skutečně kolem roku 10450 př. n. l., odpovídaly by sice Velká pyramida a Chefrenova pyramida svým vzájemným postavením konstelaci hvězd Epsilon-Orionis a Delta-Orionis, Zeta-Orionis by se však nacházela příliš daleko na severu, takže poloha Mykerinovy pyramidy by této konstelaci neodpovídala. Profesor Fairall se domnívá, že vzájemné postavení pyramid v Gíze a konstelace hvězd Orionu si odpovídají při deklinaci 45 stupňů, 00 minut a 00 vteřin. To by odpovídalo roku 11600 př. n. l.

Co se za tímto datem skrývá?

174

loven ve Velké pyramidě se nacházejí duté prostory. Povšimli si totiž trhliny ve vnitřním obložení, která zřejmě vznikla působením ofesů, vyvolaných Vyseho trhavinami. Oklepali vnější vrstvu omítky a našli tak dutá místa. Když na jižní straně obnažili ve výšce 1,17 metru čtvercovou plochu o straně asi 20 centimetrů, začala se zřetelně rýsovat šachta. Druhou šachtu objevili ke svému překvapení na severním konci komory, tedy na opačné straně. Za obložení stěny našli kamennou kouli a dvojzubý hák. Dodnes se nikomu nepodařilo určit, jakému technickému účelu mohly tyto předměty sloužit.

Obr. 103: Tyto předměty byly nalezeny v původně utajených šachtách komory královen.

Každopádně se zvědavým archeologům-amatérům podařil velmi zajímavý objev.

Avšak proč byly tyto šachty – na rozdíl od šachet v královské komoře – zakryty obkladem a omítkou?

Jejich objevitelé se domnívali, že tyto otvory jsou „větrací šachty“, podobně jako šachty již dříve nalezené v královské komoře, které byly nasměrovány také na sever a na jih a sahaly až k vnější stěně pyramidy.

Badatelé však na venkovním opláštění pyramidy marně hledali výstupní místa jimi objevených šachet. Zprvu byli naprosto bezradní, pak ale dostal Wayne Dixon spásný nápad: Rozdělají v komoře královen oheň a podle kouře unikajícího z vnějšího pláště pyramidy pak snadno objeví místo, kde šachty končí. Kouř skutečně mizel v šachtách, nikde však z pyramidy neunikal!

Zjevně se rozptýlil v rozlehlém nitru pyramidy. Bratrům Dixonovým a Billu Grantovi se tak rozplynula vidina senzace a proslavení se. Byli přesvědčeni, že jde o „slepé šachty“, které jsou bezvýznamné. A stejně to později ohodnotila i akademická egyptologie.

Kam se ale poděl kouř z ohně rozdělaného Wayneem Dixonem?

Nalezením odpovědi na tuto otázku byli v roce 1993 v rámci projektu Upuaut pověřeni němečtí inženýři Rudolf Gantenbrink a Uli Kapp. Zkoumali šachty s pomocí minirobota o délce pouhých 37 centimetrů, který byl vybaven videokamerou.

176

Z egyptských pramenů vypočítávajících božské dynastie víme, že v letech 11970 až 10970 př. n. l. vládla dynastie boha Rea. „Horův mýtus“ nás zpravuje o tom, že v roce 11604 př. n. l. došlo ke vzpouře lidí proti bohům a v Egyptě se vytvořila situace odpovídající občanské válce. Na začátku tohoto konfliktu byl velký počet lidí nadřazenými bytostmi zlikvidován, poté se však bohové upokojili a své vojenské operace ukončili. Když se poměry uklidnily, byla v rámci Reovy dynastie zavedena roku 11541 první „Sethiho perioda“. To byl časový cyklus odvozený z periodického návratu Siria, který trval 1 460 let a souvisel s místem, odkud pocházeli bohové. Časový úsek mezi jednotlivými východy Siria obnáší kupodivu úplně přesně 365,25 dne (zatímco sluneční rok trvá 365,242 dní).

Obr. 102: Egyptští kněží.

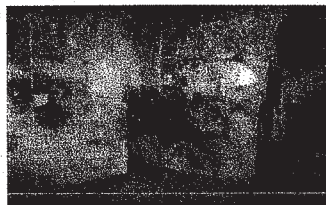
Řecký dějepisec Herodotos (485 až 430 př. n. l.) ve druhém díle svých *Historií* tvrdí, že kasta kněží vznikla ve starém Egyptě právě v této době, tedy na počátku „Sethiho periody“. Nakonec faraon Re údajně pověřil moudrého Thovta úkolem vybudovat v Gíze pyramidy, které měly lidem pozdějších dob pomáhat k lepší orientaci. Z koptské knihy *Kosmická zřítelnice* se dozvídáme, jak Thovt informuje svého žáka a moudrého kněze Imhotepa o tom, že „pyramidy vysvětlují úmysly nebes na zemi“ a jsou postaveny podle kosmického vzoru.

Již v roce 1932 zveřejnil badatel Duncan Machaughton teorii, podle které sloužily pyramidové šachty v královské komoře Velké pyramidy pozorování Siria. Sklon severní šachty přitom obnáší 32 stupňů, 36 minut a 08 vteřin, sklon jižní šachty přesně 45 stupňů, 00 minut, 00 vteřin. Podle Machaughtonova názoru mohl být Sirius pozorován na konci temné šachty i během dne, když se jeho dráha pohybovala v intervalu od 26 stupňů, 18 minut a 00 vteřin do 28 stupňů, 18 minut a 00 vteřin na jihu.

Jaký druh záhad pyramid s těmito šachtami souvisí?

V roce 1872 zjistili archeologové-amatéři Wayne a John Dixonové spolu s Billem Grantem, že za kamennými obklady stěn komory krá-

175

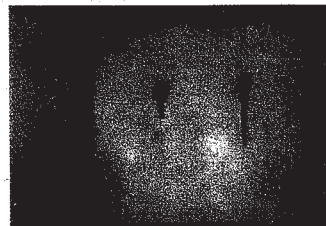

Obr. 104: Komoře královen.

Ukázalo se, že jižní šachta je dlouhá celkem 63,52 metru; z toho 59,84 metru probíhá jako stoupání v úhlu 39 stupňů, 36 minut a 28 vteřin a zbylých 3,68 metru směřuje vodorovně. Celková délka šachty přesně odpovídá vzdálenosti 100 posvátných loktů. Senzaci vzbudila nejen délka jižní šachty, ale především skutečnost, že šachta byla zakončena blokovacím kamenem, podle všeho opatřeným měděnými úchyty. Kámen zabránil minirobotu v další cestě.

V této souvislosti je zajímavé vědět, že mezi tímto kamenem a vnější stěnou pyramidy se nachází dosud neprobádaná (?) oblast o délce téměř 17 metrů. Podle mého názoru to je dostatečně velký prostor na to, aby se zde nacházela nepřístupná tajná komora, kterou badatelé už po několika generacích marně hledají. Americký inženýr Thomas Danley provedl v roce 1996 na tomto místě akustická měření, z nichž vyplývá, že za blokovacím kamenem se skutečně nachází dutý prostor o velikosti 9,14 metru.

Průzkum severní šachty se sklonem 39 stupňů, 07 minut a 28 vteřin přinesl méně senzační výsledky. To však není způsobeno tím, že by se tu nemohlo nacházet něco zajímavého, nýbrž omezenými možnostmi zkoumání. Po 22 metrech se totiž šachta lomí a je v ní navíc kovová tyč, která nepustila Gantenbrinkův minirobot dál.

Obr. 105: Blokovací kámen v jižní šachtě.

Průzkum severní šachty tedy musel být přerušena a od té doby se v něm – přinejmenším podle oficiálních míst – již nikdy nepokračovalo. Každopádně však výsledky projektu Upuaut ukázaly, že egyptology

177

po léta zastávaná teze, podle níž měly být šachty vedoucí z komory královen pouze slepými průduchy, které po 6 metrech prostě končí, je mylná.

A to je opravdu vše?

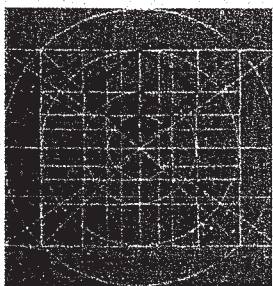
Ve skutečnosti se věci mají tak, že skotští badatelé Morton a John Edgarové zkoumali šachty v komoře královen již v roce 1909 a výsledky společné práce zveřejnili o tři roky později v díle nazvaném *Great Pyramid Passages*.

Bratři Edgarové se nejdřív věnovali čištění okolí pyramidy a potom zkoumali královskou komoru. Se svým pracovním týmem nejprve zbraňovali obě šachty nánosy písku, kamení a špíny. Když pak John Edgar upozornil svého bratra na to, že i šachty vedoucí z komory královen jsou zanesené, věnovali se – nejprve jenom zběžně – také jejich průzkumu. Ukázalo se však, že pracovní náčiní, které mají k dispozici, je nedostatečné. Pověřili tedy jednu kovoobráběčskou dílnu v Káhiře zhotovením speciálních nástrojů:

„Ú jedné káhirské firmy jsem objednal několik nastavitelných ocelových trubek, jejichž délka se pohybovala od 13 do 16 stop (3,96 a 4,87 metru). Trval jsem na tom, že trubky musí být opatřeny závitky tak, aby se později daly našroubovat jedna na druhou. Na konec jedné trubky jsem upevnil dřevěnou kouli, aby se nastavené tyče daly posunovat i přes drobné nerovnosti, které se v šachtách mohou vyskytnout.“

Když si badatelé ověřili funkčnost nově pořízeného vybavení, začali zkoumat jako první severní šachtu:

„První pokusy jsem prováděl v severní šachtě. Nejdřív jsem do otvoru vsunul trubku, na jejímž konci byla dřevěná koule. Na konec tyče jsem našrouboval další díl a pak ještě jeden, celkem to tedy byly tři kusy. Po dalších dvou kusech jsem musel překonat překážku: šachta se zde lomila západním směrem a dál probíhala nad Velkou galerií, paralelně s ní. Po zvládnutí této překážky se mi dařilo připojovat další a další dílce. Naneštěstí se jedna z tyčí zlomila, když jsem pronikl do vzdá-

Obr. 106: I hlavní vchod ukazuje svou geometrií na skrytou komoru.

nosti přesně 175 stop (53,35 metru). Proto se nám nepodařilo definitivně určit, kde průchod končí.“

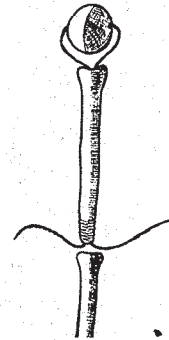
Když tedy Rudolf Gantenbrink zkoumal v roce 1993 severní šachtu s pomocí moderního technického vybavení, nebyl první! Předěšili jej jiní, s primitivnějšími nástroji. Překvapivým výsledkem průzkumu bratrů Edgarových je ovšem délka, do níž pronikli – 53,35 metru!

Proč se jedna z tyčí zlomila?

Příčinou podle všeho nemohl být již zmíněný zlom ve vzdálenosti 22 metrů. Spíše se dá předpokládat, že i severní šachta je zakončena blokovacím kamenem. Při opakovaném pokusu o týden později se o tom bratři Edgarové měli možnost přesvědčit:

„O týden později jsme v průzkumu severní šachty pokračovali za pomoci nové sady trubek. I tentokrát se nám tyč zlomila, když jsme dosáhli vzdálenosti přesně 175 stop.“

To, že se trubky dvakrát zlomily při dosažení stejné vzdálenosti 53,35 metru, nemůže být pouhá náhoda. V šachtě muselo být něco, co dalšímu průniku bránilo. Morton Edgar ohodnotil celý pokus jako neúspěch, vzhledem k tomu, že se nepodařilo najít místo, kde šachta ústí z pyramidy ven, a trubky se „v důsledku opotřebování“ zlomily. Samozřejmě jej přitom nemohlo napadnout, že šachta je zajištěna důmyslným zařízením se zabudovaným ochranným prvkem v podobě blokovacího kamene. To víme teprve dnes díky průzkumu, který provedl Gantenbrink se svým minirobotem.

Obr. 107: Systém trubek použitý bratry Edgarovými.

Jinak ovšem pracovali bratři Edgarové velmi důkladně, což dokládá i jejich zpráva o průzkumu jižní šachty:

„Zkoumání jižní šachty probíhalo podstatně snadněji a bylo i o něco úspěšnější, protože tato šachta má pravidelný sklon bez zlomů. Pod mým vedením byl systém ocelových trubek zaveden tímto průduchem až do vzdálenosti 208 stop (63,41 metru). Podle všeho je však kanál na tomto místě něčím ucpan, protože dál jsme se nemohli dostat. Také zde

jsme pokus zopakovali, avšak ani v tomto případě jsme se nedostali dál než poprvé. Podle mého odhadu však zbývá od místa, kde je šachta ucpaná, k vnější stěně pyramidy ještě asi 20 stop (6,1 metru).“

Bratři Edgarové tedy rovněž v jižní šachtě narazili na blokovací kámen, který ovšem považovali za ucpané místo. Právě nárazy jejich dřevěného „beranidla“ zřejmě způsobily uvolnění jedné z měděných úchytek. Také viditelné rýhy a odřená místa, zachycená kamerou Gantenbrinkova minirobota, jsou zřejmě stopami, které tu po sobě nezanechali původní stavitelé, nýbrž bratři Edgarové. Stejně jako v roce 1993 Gantenbrink, i Morton Edgar hledal spojení šachet s vnější stěnou pyramidy:

„Na jižní straně vnějšku pyramidy jsem hledal výstupní otvor šachty, ale ani po několika dnech se mi nepodařilo nic objevit. Lze jen doufat, že pozdější průzkumy budou úspěšnější.“

Avšak ani pozdější Gantenbrinkovo pátrání nepřineslo úspěch. Žádné výstupní otvory prostě neexistují!

Čím to je?

Nepopiratelnou skutečností je, že egyptologové, kteří byli výsledky Gantenbrinkova výzkumu „velmi zaskočeni“, vlastně neměli nejmenší důvod k překvapení. O charakteristice šachet byli přece velmi přesně informováni již o 81 let dříve údaji obsaženými v publikaci bratrů Edgarových! Veřejnost se o poznatcích získaných v roce 1993 dozvěděla jen proto, že média získala videozáznamy pořízené Gantenbrinkovým robotem. Bez tohoto důkazu by se oficiální egyptologie zřejmě vysmála každému, kdo by tvrdil, že šachta v komoře královen končí blokovacím kamenem s měděnými úchyty. Učenci byli totiž přesvědčeni, že systém komor a chodeb Velké pyramidy je beze zbytku znám nejpozději od roku 1881. Jak ukazují příklady z let 1909 a 1928, oficiální egyptologie se o nové poznatky a nálezy vlastně ani nezajímá.

Morton a John Edgarové narazili v blízkosti Velké pyramidy ještě na jednu zvláštnost, o níž ve své knize píš, žádná další odborná publikace se však o ní nezmiňuje:

„Ze severní strany Velké pyramidy byly pod mým vedením odvezeny tisíce tun suti. Tyto očišťovací práce odhalily jeden velmi zajímavý architektonický doplněk stavby. Objevili jsme velkou silnou zeď, která celý objekt ohraničovala. Zeď byla dokonce opatřena kamenným obložním pocházejícím z doby, kdy byla budována pyramidy. Její původní

šířka byla 13 stop (3,96 metru), výšku lze odhadnout na 20 až 25 stop (6,1 až 7,6 metru). Některé z kamenů obložení jsme podrobně prozkoumali.“

Ani o této zdi, která původně chránila vstupní prostor před pyramidou, ani o obkládacích kamenech se egyptologové nikde nezmiňují. Pokud však stála na severní straně pyramidy 7 metrů vysoká zeď, po níž se dalo přecházet, bylo zřejmě jejím účelem chránit pyramidu, která byla jakýmsi božským reliktem. Avšak pouze zasvěcení kněží věděli, jaký účel a jakou funkci stavba měla. Jestliže byla pouhou hrobkou, pak by nebylo zapotřebí investovat do ní tolik práce; také její astronomické nasměrování a souvislosti s pohybem Slunce po obloze by neměly praktický význam.“

Co vlastně víme o okolí pyramid?

V roce 1909 se v blízkosti pyramid v Gíze uskutečnilo několik výzkumných projektů. Při vykopávkách na gízské plošině byla objevena podzemní pasáž v podobě dlážděné ulice o šířce 22 metrů a délce asi 450 metrů. Pasáž měla řadu odboček tvořících podzemní síť, která spojovala jednotlivé nadzemní stavby. Duisburský právník a badatel Klaus Ulrich Groth objevil v knize Henryho S. Lewise *La Prophétie symbolique de la grande Pyramide* zprávu o postupu vykopávek, v níž se kromě jiného uvádí:

„Objevili jsme podzemní komplex, který používali staří Egypťané před 5 000 lety. Jde o průchod vedoucí od druhé pyramidy ke Sfínze. Umožňoval jim dostat se pod Cheopsovu cestou až k Chefrenovu hřbitovu. V tomto podzemním koridoru jsme navíc objevili řadu šachet o hloubce přes 38 metrů a prostorné komory s vedlejšími místnostmi.“

Egyptský profesor Selim Hassan zveřejnil tuto zprávu teprve v roce 1935 v publikaci, v níž kromě jiného popisuje i následné práce, prováděné o pět let dříve. O těchto vykopávkách, jichž se částečně zúčastnil i W. M. F. Petrie, informoval své čtenáře také anglický list *Daily Telegraph*. Deník popisuje „podzemní město“, zbudované na třech rozdílných úrovních. Hassanův nejbližší spolupracovník Mohamoud Darwish se ve své zprávě sice nezmiňuje o městě, přesto vyznívá jeho popis tajuplné:

„Nedávno objevené podzemní zařízení bylo vysekáno do tvrdého pískovce a je vysoké 2,4 metru. Mohou jím pohodlně procházet dvě až tři osoby vedle sebe. Uprostřed tohoto podzemního komplexu se nachá-

zí velká čtvercová šachta o průměru 2,4 metru. Šachta spadá vertikálně do hloubky, jako je tomu v dolech. Je zakončena prostornou komorou, v jejímž středu se nachází další šachta, vedoucí do prostorné haly se sedmi vedlejšími místnostmi. V některých z nich jsme našli velké sarkofágy z čediče a žuly.“

O jaké podzemní komory se jednalo?

Zřejmě šlo o „ypylonový systém chodeb“, v roce 1996 znovu objevený francouzským inženýrem Jeanem Kerisélem. Přesně 25 metrů severně od Sfingy se tato podzemní chodba rozvětňuje a pokračuje v délce asi 700 metrů směrem k Velké pyramidě. Darwish totiž dále píše:

„Cesta mezi Chefrenovou pyramidou a Sfingou je tvořena obrovskými kamennými kvádry a skládá se ze tří oddělených úseků. Prostřední část probíhá mezi dvěma zdmi z vápence směrem ke hřbitovu.“ (...)

I o stavebním stylu podzemního komplexu se od Darwisha dozvídáme zajímavé podrobnosti:

„Zdi jsou zakončeny stříškou z úlomků kamene, nacházejících se zde i na hlavní cestě.“

Bývalý ředitel Správy gízské plošiny (mezitím povýšený na vedoucího Egyptské správy starověkých památek) Zahi Havás v roce 1999

Obr. 108: Podzemní komory v Gíze.

potvrdil, že s archeologickým týmem skutečně prozkoumal „podzemní stavby“ na gízské plošině.

Havás popisuje kolmo do země vyhloubenou šachtu, která se údajně nachází mezi Sfingou a Chefrenovou pyramidou (podrobně o tom píše v knize *Zakázaná egyptologie*). Avšak Mohamoud Darwish uvádí ve zprávě zveřejněné v roce 1935 něco jiného:

„Celková hloubka této řady šachet obnáší více než 40 metrů!“

Jeden z egyptologů nám tedy neřká pravdu!

Darwish a Hassan neměli podle mého názoru při sepisování své zprávy důvod k zaujatosti, proto přisuzují „černého Petra“ Havásovi.

182

Jak seriózní je Havás?

Není vůbec věrohodný! Sice patří k nejznámějším osobnostem současné egyptologie, jeho výroky však jsou příliš nespolehlivé a proměnlivé, takže jim nemůžeme bez všeho věřit. Občas sice potvrdí některé zprávy o prováděných výzkumech, pokud už pronikly na veřejnost, jindy však označuje za nepravdivé dokonce i výpovědi, které učinil sám a které byly zveřejněny v médiích!

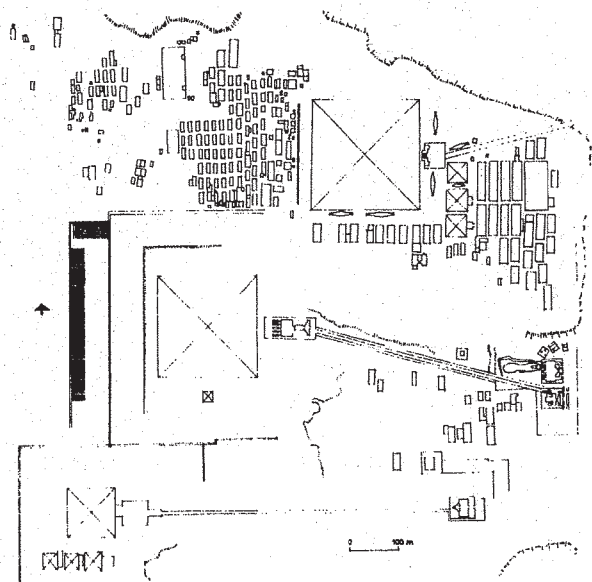
Počátkem roku 1999 Havás navrhl, aby v budoucnu nebyli do nitra pyramid pouštěni turisté. Místo toho jim měly být ukazovány jen obrázky na monitorech nainstalovaných před pyramidami. Nejprve se zdálo, že to byl pouze jeho bezděčný nápad; ve skutečnosti však šlo o politické rozhodnutí, učiněné již v roce 1998. V říjnu a listopadu 1998 se po dobu čtyř dní radili egyptský ministr kultury Farouk Hosni, tehdejší vedoucí Egyptské správy starověkých památek Gaballha Ali Gaballha, Zahi Havás, Farouk el-Baz, zástupce NASA Mark Lehner a devět dalších představitelů světově významných univerzit a egyptských úřadů o tom, jak nejlépe zabezpečit a zachovat egyptské kulturní dědictví i pro příští generace. Egyptští představitelé přitom argumentovali především nebezpečím teroristických útoků ze strany islámských fundamentalistů. Nakonec bylo dosaženo dohody, že v některých objektech budou zavedena určitá bezpečnostní opatření, aby byli turisté napříště lépe chráněni. Týkalo se to především nainstalování průmyslových kamer a vybavení dozorcujícího personálu nejmodernějšími komunikačními systémy. Potřebné finanční prostředky byly neprodleně uvolněny. Od roku 2000 jsou monitorující kamery v provozu, a to nejen v nitru Velké pyramidy, ale i v některých chrámech.

Ve Velké pyramidě jsou dnes turistům přístupná jen některá místa. Jmenovitě to jsou Velká galerie a královská komora. Všechny ostatní prostory jsou pro veřejnost uzavřeny. Navíc jsou turisté na každém kroku sledováni. Zajímavé přitom je, že i návštěvníkům nepřístupné místnosti byly vybaveny hlídacími kamerami. Člověk si pochopitelně položí otázku, proč tomu tak je, když se do těch míst stejně nesmí.

Mají snad oficiální představitelé strach, že by tu neinvitovaní hosté mohli vidět něco, co není určeno jejich očím?

Skutečností je, že kolem celé gízské plošiny se nyní staví 7 metrů vysoká zeď. Komplex pyramid v Gíze se tak stane uzavřenou oblastí, podobně jako jí je například zábavní park Disneyland. Na řadě míst jsou

183

Obr. 109: Pyramidové pole v Gíze.

již připraveny elektrické rozvody, aby mohly být zapojeny monitory, jejichž instalaci Havás navrhl.

Berlínský reportér Harald Martenstein narazil na určité nesrovnalosti týkající se současné egyptologie obecně a gízského komplexu zvlášť. Odvážil se položit Havásovi během interview několik zdánlivě „zmatených“ otázek, které egyptského archeologa zjevně znervóznily. Uvádím výňatek z Martensteinovy zprávy:

„Havás ezoterikům oponoval v řadě článků a rozhovorů a oni zase jemu. Spiritisté mu vytykají, že jim neumožňuje, aby prokázali pravdi-

184

vost svých tezí. Chtějí v Gíze kopat. Havás to odmítá. Na druhé straně však ezoterikům dovoluje, aby v pyramidě meditovali. V nevědecké, ryze komerční rovině tedy spolupráce funguje. Organizátor ezoterických výprav Mohammed Nazmy o Havásovi říká: „Je to můj dobrý, velmi dobrý přítel.“

Co by se dalo udělat pro to, aby byla lépe zajištěna důstojnost lokality v Gíze? Zahi Havás odpovídá poněkud podrážděně: „Nevím, na co narážíte. Naše policie má vše pod kontrolou. Kromě toho přelozíme v příštích letech vchod o šest kilometrů dál směrem do pouště.“ Přelození vstupu do gízského komplexu je Havásův oblíbený projekt, jehož uskutečnění již několikrát oznámil.

Ale jak souvisí přelození vchodu s důstojností? Havás je stále ještě poněkud rozladěn. Přes stůl mi podává dva články: „Tady je napsáno vše, co vám mohu sdělit. Můžete z toho citovat, co chcete.“

„Proč si jste vlastně tak jistý, že se ezoterikové mýlí?“ ptám se veden dábelským vnutnutím. „Jak můžete například vědět, že pyramidy nepostavili Martané? Mě se ta představa s Martány jeví jako docela poutavá.“

Zahi Havás lapá po dechu. Snaží se mluvit nevrženě, ale příliš se mu to nedaří: „Protože to je nemožné. Protože o egyptologii něco víme. Prostě..., prostě to víme. Máte nějaké další otázky?“

Ředitel se významně podívá na své náramkové hodinky a skloní se nad pracovní stůl. Oba chvíli mlčíme, pak se zvedám a odcházím.“

Dají se takové odpovědi považovat za fundované informace vědeckého odborníka?

To ale ještě nebyla koruna všeho, tu Havás nasadil teprve v červnu 2002: Pod jeho vedením oznámila Egyptská správa starověkých památek, že už nebudou uděleny žádné další koncese. Toto rozhodnutí mělo platit jak pro zahraniční, tak i pro domácí archeology. Již probíhajících výzkumných projektů se to netýkalo, byl však vydán nový předpis, podle něhož museli badatelé předložit výsledky své činnosti nejprve zmíněnému úřadu, a teprve potom s nimi seznámit veřejnost. Navíc měli mít zahraniční archeologové do budoucna povinnost přeložit své zprávy do arabštiny!

Čeho chtějí úřady těmito cenzurními opatřeními dosáhnout?

Stále silí dojem, že ortodoxní věda se snaží blokovat nové poznatky, které se dostávají do rozporu s etablovanou egyptologií a mohly by si vynutit přepracování dosavadního obrazu nejstarších dějin lidstva. Sku-

185

tečností totiž je, že dlouhá řada nálezu – a nejenom těch z novější doby – do tohoto obrazu prostě nezapadá.

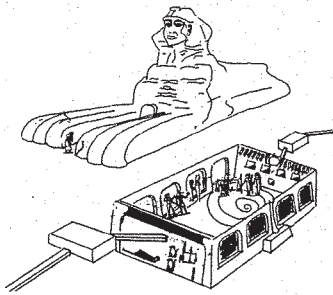
I Mohamoud Darwish zaznamenal ve své zprávě o vykopávkách z roku 1935 fakty týkající se podzemních staveb, pro něž současná egyptologie nenalezla přesvědčivé vysvětlení:

„Z jedné z těchto sedmi místností směřuje jiná šachta dolů do další místnosti, která je nyní zatopena a podle všeho se v ní nachází ještě jeden sarkofág.“

Místo, o němž v citátu Darwish hovoří, se nachází ve vzdálenosti 31,92 stopy (9,73 metru) od hlavní šachty a vede přes zatopený koridor přímo pod Sfingu, kde se nachází „Usírova komora“. Ta je 17,81 stopy (5,43 metru) široká, 60,56 stopy (18,46 metru) dlouhá a 51,77 stopy (15,78 metru) vysoká. Na západní straně se nad stropem nachází oblouk o velikosti 10 × 20 stop (3,04 × 6,09 metru). Oblouk je vyztužen pěti protodórskými sloupy. Šest dalších sloupů je rozmístěno na zbylé ploše místnosti, která činí asi 52 čtverečních metrů. Na zelenavě se třpytící podlaze uprostřed sloupů se nachází z kamene vytesaný půlkruhový oblouk, připomínající geometrickou „Fibonazziho sekvenci“.

Káhirský týdeník *Al-Ahram Hebdo* zveřejnil počátkem roku 1999 zprávu o tom, že japonská univerzita Waseda chce Egyptu darovat nového pojezdného robota, vybaveného rentgenovou kamerou; ten by mohl pomoci při prozkoumávání jinak nepřístupných míst. Od té doby jsou také činěny pokusy odčerpání pomocí výkonných pump vodu ze zaplavených prostor, zatím ovšem jen s nepatrným úspěchem.

Zahi Havás kupodivu ještě stále trvá na tom, že podzemní komory, šachty a sklepy byly objeveny teprve v listopadu roku 1998, ačkoliv například i Mark Lehner uvádí, že v nich již v roce 1987 pracoval. Co si

Obr. 110: Skryté komory a Sfinga.

Co na tom bylo tak mimořádného?

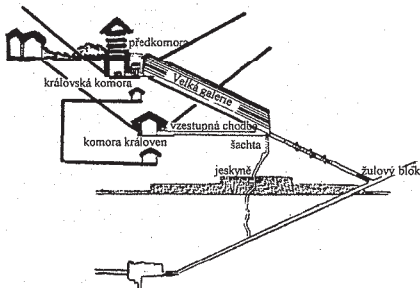
Mimořádné na tom je, že v šachtě byly – jak jsme si již vylíčili – nalezeny dveře (blokovací kámen), za nimiž se zjevně nacházely další prostory. Gantenbrink byl ze všech dalších výzkumů překvapivě vyloučen. Egyptské úřady vydaly prohlášení, podle něhož chtěly dveře otevřít ve spolupráci se zahraničními odborníky. Rainer Stadelmann v roce 1995 oznámil, že nahlédnutí za kámen bude uskutečněno v následujícím roce. Zahi Havás šel ještě o krok dál o ohlásil, že otevření vchodu se uskuteční v září 1996 v přímém televizním přenosu britské televizní stanice BBC. V březnu 1996 citoval list *Egyptian Gazette* Havásova slova:

„V září tohoto roku budou dveře otevřeny mezinárodním týmem pod vedením dr. Farouka el-Baza a s podporou NASA.“

Tým kameramanů BBC však byl nakonec poslán bez udání důvodů domů, takže širší veřejnost se nemohla stát svědkem průběhu této akce.

K čemu tedy bylo předchozí veřejné divadlo?

Odpověď zní: Dveře byly v roce 1996 otevřeny ve vší tichosti! Byl přítom objeven systém šachet ve tvaru písmene T. Americký inženýr Thomas

Obr. 111: Systém chodeb ve Velké pyramidě.

Danley ohlásil nově získaný poznatek těmito slovy:

„Za blokovacím kamenem v jižní šachtě Velké pyramidy se nachází další místnost o velikosti 9,14 metru!“

Také Rudolf Gantenbrink se k tomu vyjádřil:

„Nezvyklou a dosud pouze letmo zmíněnou skutečností je i to, že tu pochopitelně nejde jen o šachtu o rozměrech 20 × 20 centimetrů, nýbrž o přilehlou statickou strukturu o velikosti 4 × 2 metry!“

o tom všem máme myslet, když je pravda zakrývána temným závojem?

A jak to je s komorami v pyramidách?

V této souvislosti bychom si měli připomenout tiskové zprávy, které o nich byly zveřejněny. Většina z nich mezitím upadla v zapomnění. Kdo si například vzpomene na zprávu z roku 1972, poprvé publikovanou v *Mnichově*? Z ní se dozvídáme, že dvacet metrů nad komorou královen byla objevena další místnost, v níž se údajně nacházela mumifikovaná mrtvola krále Cheopse.

Od roku 1977 prosakovaly tiskem stále znovu zprávy o záhadné „energii pyramid“.

O tři roky později se staly tématem dne štolý nalezené pod gízskou plošinou a tajné komory objevené ve Velké pyramidě.

V roce 1986 tisk hlásí: „V Cheopsově pyramidě se vrtá; badatelé se domnívají, že za jednou tři metry silnou zdí se nachází dosud neobjevená komora.“

O rok mladší je další zpráva: „V Cheopsově pyramidě byla objevena 30 metrů dlouhá chodba – japonští badatelé objevili pomocí zvukových vln nové prostory.“

V roce 1988 bylo oznámeno, že Cheopsova pyramida je pro návštěvníky uzavřena!

V roce 1990 objevil tým francouzských badatelů za spolupráce s profesorem Jeanem Kerisélem nové šachty a chodby, které vzbuzují dojem, že stavební díla v Gíze byla od samého počátku takto plánovaným komplexem.

O další dva roky později našel Američan Thomas L. Dobeki pomocí radarových přístrojů další komory v pyramidě a pod Sfingu.

Všechny tyto zprávy však měly jedno společné: laik neměl možnost ověřit si jejich pravdivost. Proto se z nich staly fámy, kterým člověk mohl věřit – nebo také nemusel. Pro zodpovědná oficiální místa proto bylo snadné vydat prohlášení, v nichž byly všechny tyto zprávy označeny za pouhé smyšlenky, případně za „nesmysly“. Avšak když byla v dubnu 1993 zveřejněna informace o tom, že „robot odhalil tajnou komoru v Cheopsově pyramidě“, stály najednou příslušné egyptské úřady před neřešitelným problémem. K jejich velké lítosti totiž existoval videozáznam, který tento objev podrobně zaznamenal. Šlo o dokumentaci objevu učiněného mnichovským archeologem a technikem Rudolfem Gantenbrinkem.

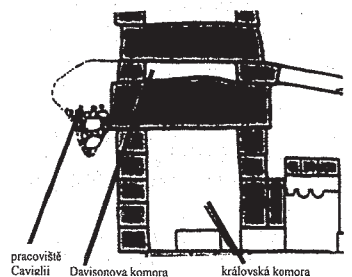
Spojení s tímto prostorem je možné jednak takzvanou Gantenbrinkovou blokadou, jednak přes podlahové desky přední královské komory. Španělský tisk přinesl fotografie dokumentující skutečnost, že řemeslníci nasazení na otevřací práce odstranili dokonce všechny podlahové desky jak v královské komoře, tak i v komoře královen. Uvnitř Velké pyramidy tedy pilně kopaly celé čtyři dělníci, což pochopitelně nijak nesouviselo s restauračními pracemi, jimiž to oficiální místa zdůvodňovala.

Ale jak spolehlivé jsou tyto informace?

Americký obchodník Joseph Schor obdržel pro rok 1996 povolení provádět radarový a akustický průzkum. Toto povolení se ale vztahovalo jenom na okolí pyramid. Pod vedením Larryho Huntera se však tým badatelů spontánně rozhodl navštívit i vnitřek Velké pyramidy. Kromě určitého nepořádku a několika povalujících se brašen s nářadím však tady v daném časovém úseku (říjen a listopad 1996) nenarazili na nic mimořádného. Nakonec se „vetřelci“ odhodlali i ke skutečně namáhavému výkonu a pokusili se vystoupat do odlehčovacích komor nacházejících se nad královskou komorou. Orientovali se přítom podle silného elektrického kabelu, který vedl Davisonovou pasáží do Davisonovy komory a pak dál jižním směrem až k místu, kde kopal Giovanni Battista Cavaglia. Na rozdíl od Cavaglii však Hunter něco viděl:

„V této místnosti, kterou jsme pokřtili na „Isidinu komnatu“, se mohlo bez problémů pohybovat až deset osob. Na nejjižnějším konci místnosti jsme objevili vyhloubený otvor a hned vedle šachtu o průměru 8 palců (22 centimetrů), vedoucí od středu pyramidy přímo ke komoře královen.“

Výzkumný tým Schorovy nadace navíc veřejnost informoval o tom, že práce nad královskou komorou začaly již v dubnu 1996 a jsou rovněž zdokumento-

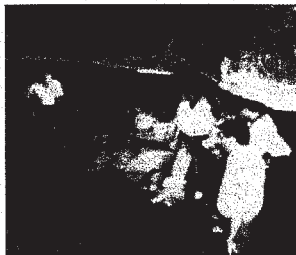
Obr. 112: Vedle Davisonovy komory se nachází další místnost.

vány videozáznamem. Podobné informace jsem obdržel i od Yamala, zaměstnance Egyptské správy starověkých památek.

Hunter a jeho tým pořídili fotografie a videozáznam. V únoru 1997 uskutečnili ještě jeden nepovolený průzkum. Tentokrát se jim sice nepodařilo proniknout do odlehčovacích komor, přesto však zjistili, že během uplynulých měsíců zde bylo položeno několik dalších kabelů vedoucích do těchto prostor. Z toho bylo zřejmé, že v komorách se ještě stále pracuje!

V červnu 1997 se Schorovu týmu podařilo ještě jednou dostat do Velké pyramidy. Při této návštěvě zjistili udivující změny. Zvláště nápadné byly lněné pytle naplněné jemným turským šterkem. V této souvislosti je nutné si uvědomit, že s výjimkou šachet v komoře královen se tento šterk ve Velké pyramidě nikde nenachází!

Hunter a jeho lidé z toho vyvodili závěr, že v pyramidě se dále kope a přebytečný materiál je z jejího nitra odnášen tímto nenápadným způsobem. Pořídili snímky a kompletní dokumentaci pak předali egyptským vojenským představitelům, od nichž si slibovali pomoc při objasnění těchto podivných praktik. Nezávisle na tom informovali také egyptského novináře a vydavatele listu *El Wafid* Mohammeda Sherdyho. Zveřejnění pořízených snímků jim mělo napomoci při získání patřičného vysvětlení.

Obr. 113: Práce v Gíze.

Co se stalo potom?
Následovaly další záhadné události. Od února 1998 se začalo se zakrýváním západní strany Velké pyramidy obrovskou bílou plachtou. I nedaleké okolí Sfingy bylo přikryto bílou plachtou! V celé Gíze byl vyhlášen absolutní zákaz fotografování. Někteří egyptští kolegové pozorovali, jak bylo z Velké pyramidy pomocí nákladních vozů odváženo několik tun kamení a sutí. Zároveň pronikla na veřejnost informace o tom, že vědci pracující v pyramidě do ní dali přívět hydraulické pumpy. Potom byla Velká pyramida na 17 měsíců uzavřena.

190

Kapitola devátá

DĚDICTVÍ BOHŮ

Mezoamerika je označení zeměpisného prostoru dnešního Mexika (provincie Yucatán, Quintano Roo, Campeche a části Tabaska) a severní části Střední Ameriky (Guatemala, Salvador, Belize a severozápadní okraj Hondurasu), v němž existovaly staré indiánské kultury v době, kdy Ameriku zaplavily hordy španělských dobyvatelů.

Jakkoli to zní neuvěřitelně, Mezoamerika je oblast, v níž nacházíme pět tisíc let staré evropské tradice, které místní národy pěstovaly dávno před Kolumbovým příchodem a jež zřejmě byly prastarým odkazem jejich bohů. Nejvýznamnějšími z těchto národů byli Mayové (od roku 2600 př. n. l.), Olmékové (asi od roku 1600 př. n. l.), Toltékové (od roku 800 n. l.) a Aztékové (od roku 1300 n. l.). Nejvýznamnější kulturou Mezoameriky byli nepochybně Mayové se svými 31 dialekty a mnoha významnými architektonickými památkami. Původ tohoto národa je vědcům dodnes neznámý. Počátky archeologického výzkumu v této oblasti jsou nepřímě spojeny se jménem Edgara Allana Poea. Tento americký spisovatel napsal v roce 1837 recenzi na cestopisnou publikaci Johna Lloyda Stephense (1805-1852), které tím pomohl stát se bestsellerem. Výtěžek z prodeje knihy *Popis cesty po Egyptě, arabské Petře a Svaté zemi* použili Stephens a britský architekt Frederick Catherwood k financování výpravy pátrající po stopách mayské kultury. Catherwood prohlásil:

„Mohu se pyšnit tím, že jsem jako první přivedl Stephense na myšlenku prozkoumat archeologické památky Střední Ameriky.“

Po několika týdnech pečlivého studia knihy hraběte Jeana Frédérique von Waldeck došel Stephens k závěru, že v pralesích Střední Ameriky se skutečně nacházejí ruiny svědčící o zaniklé staré civilizaci.

V říjnu 1839 se dostali oba cestovatelé na palubě lodi *Mary Ann* do přístavu Belize (Britský Honduras), který byl v oněch dobách jedinou přístupovou cestou do oblasti Střední Ameriky. O několik týdnů později už začali se systematickým a plánovitým výzkumem kultury Mayů. Stephens dokonce koupil v Hondurasu mayské sídlo Copán:

192

V oficiálním tiskovém prohlášení oznámila zodpovědná místa, že zaznamenané dění vyvolalo mylný dojem. Ve skutečnosti bylo jen opraveno kolem tří sta trhlín na vnější straně pyramidy.

K čemu potom potřebovali pomoc vojáků a NASA?

Pravdou je, že sám Zahi Havás v září 1998 přiznal:

„Také komora královen a jedna další místnost budou restaurovány a poté zpřístupněny veřejnosti.“

Můžeme se jen dohadovat, co bylo v pyramidě skutečně objeveno. Muselo se však jednat o skutečnosti, které bezprostředně souvisí s hledáním počátků lidstva. Všechny dosavadní stopy vedou bez výjimky do vesmíru!

191

„Za Copán jsem zaplatil 50 dolarů. S donem Josém jsem se rychle domluvil, zřejmě proto, že mě kvůli této nabídce považoval za pitomce. Kdybych mu nabídl víc, bylo by jeho mínění o mé osobě ještě horší.“

Copán však bylo největší město na jihovýchodním okraji mayského území. Centrum města má rozlohu přes 75 hektarů a nachází se tu několik velkých náměstí obklopených nejrůznějšími komplexy budov. Nutno ovšem říci, že ačkoliv se předkolumbovské kultury vyvíjely na společném základě, nedosáhly všechny a ve stejnou dobu tak vysoké úrovně.

Co se doposud zjistilo?

Oficiální věda dnes předpokládá, že vyspělé americké civilizace vznikly před pouhými 4 600 lety. Někteří archeologové, například Cotti Burland a Werner Forman z Washingtonu, jsou ovšem jiného názoru:

„První indiáni se museli do Ameriky dostat přes velmi chladnou, avšak nezaledněnou pláň v místech, kde jsou dnes kontinenty odděleny Beringovou úžinou. Tito lidé pak pomalu postupovali k jihu, lovili zvěř a sbírali plody. Existují jednoznačné důkazy, že tento proces začal minimálně před 27 000 lety; nejnovější nálezy dokonce naznačují, že k první takové migraci mohlo dojít mnohem dříve, možná před 50 000 lety.“

Jak stará je mezoamerická civilizace doopravdy?

Původní název Mexika zní „Anahuac“ neboli „země mezi vodami“. Je to kopcovité území nacházející se mezi Karibským mořem a Tichým oceánem. Na západě tvoří Kordilery část velkého horského řetězce, který se táhne od Aljašky na severu kontinentu až po Ohňovou zemi na jeho nejjižnějším cípu. K tomuto řetězci patří i oblasti travnatých kopců a pobřežní plochy, které byly v dávných dobách zalesněné. Zde se odehrála velká část „ztracených dějin“ této země.

Dnes žije v Mexiku asi 12 milionů čistokrevných indiánů. Jsou to také oni, kdo vlastními silami a bez podpory státu založili akademie, na nichž se staré a téměř zapomenuté vědění starých kultur opět vyučuje. Základ výuky tvoří mayská matematika, staré přírodní vědy a pochopitelně také dějiny před rokem 1519, kdy Španělé zásadním způsobem změnili život původních obyvatel Mexika – poté, co zemi dobyli v krvavých bojích, vedených pod vlajkou křesťanství.

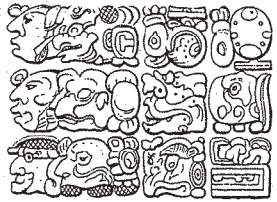
Hernando Cortés, který z pověření katolické církve dobyl roku 1519 aztéckou říši, i Francisco de Montejo, který v roce 1527 ovládl říši Mayů, doslova zaslí nad stopami vysoce vyvinuté kultury a stavbami, které tu našli. K těmto stavbám patřily především pyramidy, které před-

193

Obr. 114: Chrám nápisů v Palenque (Mayové).

Obr. 115: Mayské hieroglyfy (podle Stephense a Catherwooda).

Obr. 116: Sluneční pyramida v Teotihuacánu.

stavovaly křiklavý protiklad k ubohým chatrčím domorodého obyvatelstva. Jádro vysokých pyramid se skládalo z hlíny a kamenů a jejich povrch byl obložen kamennými kvádry, spojenými maltou. Během vykopávek bylo odhaleno několik vrstev tohoto obložení. Z toho je zřejmé, že Mayové čas od času již existující pyramidy přestavovali a využívali je jako základny pro nové, mohutnější stavby.

Podle názoru odborníků začal mezoamerický lid obývajícím oblast Teotihuacánu stavět ve 2. století př. n. l. jednu z nejstarších velkopyramid, přičemž využil i již existující starší pyramidu. Novější velká pyramida je 72 metry vysoká a každá strana jejího čtvercového půdorysu měří 222 metry, takže celá stavba zabírá plochu téměř 50 000 čtverečních metrů. Jak v knize *Mayové* uvádí Michael D. Coe z Yaelské univerzity, pyramida je astronomicky orientovaná a zmiňují se o ní i nejstarší mayské legendy. Ve stejné době vznikly i další pyramidy, například v guatemalské nížině ve městech Tikal a Uaxactun. Americké pyramidy se v mnoha ohledech liší od pyramid egyptských, které jsou podle názoru vědců také mnohem starší. Avšak průzkum provedený v roce 1922 americkým archeologem Byronem Cummingsem na třicet metrů vysoké kruhové pyramidě v Cuicuilcu (nedaleko Mexiko City, v oblasti kultury La Venta) tyto chronologické představy poněkud zviklal.

míst, trvali učenci na původním odhadu stáří pyramidy. Cummings píše:

„Tato 15 až 17 stop silná vrstva písku, jílu a kamení, která se usadila na dláždění kolem pyramidy ještě před rozlítím proudu lávy, ukazuje, že stavitelé tohoto díla zde žili před mnoha tisíci lety. Je proto rozumné předpokládat, že chrám byl zbudován primitivními praobyvateli Ameriky před 8 000 nebo více lety.“

Avšak již v roce 1933 vyjádřil americký geolog Nathaniel H. Darton názor, že průměrná láva pocházející ze sopky Xitle je nanejvýš 2 000 let stará. Dnes už víme, že pyramida byla zasažena vytékající lávou několikrát, po erupcích, k nimž došlo v různých dobách. Na základě nových poznatků došel archeolog Cottie Arthur Burland k závěru, že pyramida byla postavena nejdříve kolem roku 900 př. n. l. Jiní archeologové posouvají toto datum směrem k současnosti a uvádějí rok 600, 300 nebo 200 př. n. l. Tyto odhady tedy uvádějí zřetelně větší stáří pyramidy, než jak je stanovil N. H. Darton, jsou však pěkný kus vzdáleny od 7 000 let, o nichž hovořil G. H. Hyde!

Byl tedy jeho překvapivý odhad stáří pyramidy chybný?

Jen zdánlivě, neboť keramika nalezená v okolí pyramidy v sedmdesátých letech minulého století francouzským archeologem Jeanem Duretem pochází prokazatelně z doby kolem roku 2300 př. n. l. Je tedy zřejmé, že tu již před 4 300 lety existovala nějaká kultura. Rovněž datování jejich obydlí pomocí metody C¹⁴, prováděné na dalších jedenácti pyramidách v této oblasti, se blíží již uvedenému stáří 7 000 let. Duret k tomu podotýká:

„Po dobu několika tisíc let před našim letopočtem vládla v oblasti mexické vysočiny značná vulkanická aktivita, která ještě dnes doznívá v podobě silných otřesů půdy. Meseta Central je doslova olemována vyhaslými krátery. A jako v mnoha jiných oblastech na zeměkouli lákají lidi i zde úrodná lávová půda k obdělávání, dokud další výbuch nezničí jejich obydlí. Když však Cuicuilco zaplavila mohutná vlna lávy z Xitle, byl osud této oblasti zpečetěn. Vulkanický kámen, který ji pokrýl, byl zcela neúrodný.“

K jakým časovým údajům dospěli vědci na základě analýzy vzorků?

Vzorek UCLA přiznává zmíněné oblasti osídlení v době kolem roku 2160 př. n. l. Vzorek ACLA 211 (odebraný z kousku dřevěného uhlí) ukazuje na dobu kolem roku 4765 př. n. l. To znamená, že jeho celkové stáří se blíží shora uvedené hodnotě 7 000 let, k níž dospěl novozéland-

ské pyramidě v Cuicuilcu (nedaleko Mexiko City, v oblasti kultury La Venta) tyto chronologické představy poněkud zviklal.

Kruhová pyramida je památkou po zaniklé mezoamerické kultuře. Má kuželovitou čtyřstupňovou základnu, jejíž první stupeň má průměr 135 metrů a výšku 8 metrů. Druhý stupeň má odpovídající rozměry 116 a 5 metrů, třetí stupeň ještě stále úctyhodný průměr 103 metry, avšak výšku pouhých 3,50 metru. Poslední, čtvrtá platforma, dosahuje výšky 3 metrů a má průměr 70 metrů. Na ní se zřejmě v historických dobách nacházela kultovní stavba zbudovaná ze dřeva.

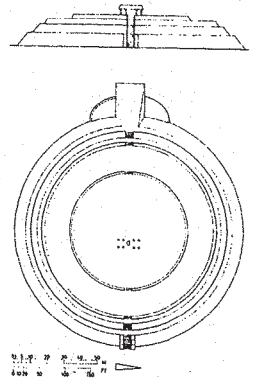
Stavební technika tohoto necelých dvacet metrů vysokého objektu byla zjištěna pomocí tunelu, který archeologové do komplexu prorazili. Základním stavebním materiálem byla pevně upěchovaná hlína, zpevněná navíc nahrubo otesanými kamennými kvádry o rozměrech asi 2 x 1 metr. Ty jsou zapuštěny v soustředných kružnicích hluboko do země, čímž je zabráněno sesuvu zeminy, jejíž celková hmotnost byla vypočítána na 250 000 tun. Z toho je vidět, že budovatelé byli dobře obeznámeni se základy statiky. Stavba nevznikala náhodně, nýbrž podle předem stanoveného a dobře promyšleného plánu. Vzhledem k tomu, že při výstavbě nebyly použity malta ani vápno, se podle názoru odborníků jedná o stavbu z primitivního stadia předkolumbovské architektury.

Kdy toto dílo vzniklo?

Když byla Cummingsem objevena pyramida v Cuicuilcu, musela z ní být nejprve odstraněna pětmetrová vrstva lávy. Novozélandský geolog George E. Hyde stanovil v článku otištěném v časopise *National Geographic Magazine* stáří této lávy takto:

„Láva překrývající stavbu je zřejmě 7 000 let stará.“

I později, když bylo roku 1923 odkryto několik dalších zastavěných

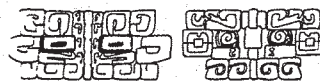
Obr. 117: Kruhová pyramida v Cuicuilcu, náhled a půdorys.

ský geolog. Toto dřevěné uhlí zřejmě vzniklo tak, že v proudu horké lávy shořel pahýl stromu. Je proto i němým svědkem tehdejší přírodní katastrofy. Zjištěná data tedy poukazují na velmi rané osídlení zkoumané oblasti.

Nový chronologický problém se však vynořil v roce 1985, kdy bylo stáří lávového pole určováno za pomoci metody využívající radioaktivní ionium a protaktinium. I v tomto případě došel Henri Stierling ke stáří 7 000 let a potvrdil tím původní hypotézu George E. Hydea. Jak je vidno, názory badatelů na stáří původní kultury v Cuicuilcu se dost rozcházejí. Nejnovější výsledky sice hovoří pro starší datování, avšak oficiální archeologie nadále uvádí, že stavba byla zbudována kolem roku 200 př. n. l.

Kdo však mohl stavět před 7 000 lety v Mezoamerice pyramidy?

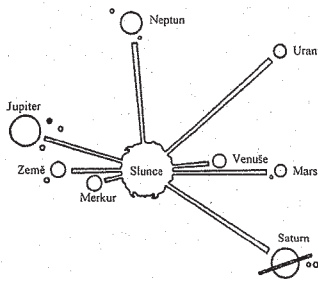
Podle jedné z mayských legend je kultura Mayů stará přes 10 000 let. Mayské kalendáře nám dokládají, že kněží tohoto národa operovali s časovými cykly o délce 374 152 let! Podobně jako Sumerové tím rovněž Mayové vyjadřovali přesvědčení, že jejich skutečný původ se datuje do minulosti vzdálené statisíce let, přičemž od „prapočátku“ měla jejich kultura projít čtyřmi epochami.

Obr. 118: Kuriozitou je podobnost mayských glyfů a čínského písma.

Pátá časová epocha, v níž se podle mayských představ nacházíme také v přítomnosti, započala podle mayského kalendáře 13. srpna 3114 př. n. l. (4 ahau 8 cumku) a zanikne obrovskou katastrofou v důsledku ničivého „pohybu země“ 23. prosince roku 2012 (4 ahau 3 kankiny). Podivné je, že k tomuto datu se podle propočtu soudobých astronomů váže určitá planetární konstelace, k níž dochází jen jednou za 40 000 let. Země bude od ostatních planet sluneční soustavy izolována a velké planety (jako Jupiter nebo Saturn) ji nebudou chránit před bombardováním z vesmíru.

V roce 1973 objevil brazilský badatel Eduardo Chaves v jeskyních ve Varzelandii časově neurčený astronomický náčrtek postavení planet, na němž zřejmě umělec z doby kamenné zvěčnil konstelaci, k níž dojde v roce 2012.

Obr. 119: Skalní kresba z Varzelánie v Brazílii.

vedli písemné záznamy. Byly to velmi podrobné zápisy jak ve formě hieroglyfů vytesaných na kamenných monumentech, tak i v podobě obrázkového písma. Vědci přitom předpokládají, že Mayové měli pro svá astronomická pozorování a měření k dispozici jen velmi primitivní technické pomůcky, které se do současnosti bohužel nedochovaly. Odborníci se dokonce domnívají, že většinu svých pozorování prováděli pouhým okem!

Biskup Diego de Landa bohužel uspořádal v roce 1672 ve městě Mami veřejné pálení mayských rukopisů. Obětí jeho řádění se stal neznámý počet písemných památek. Biskup sám o tom napsal:

„Našli jsme velké množství knih, které však neobsahovaly nic než pověry, nepravdy a zlo. Proto jsme je všechny spálili, což bylo domodrcům zjevně líto; bylo vidět, že jim to způsobuje velkou bolest.“

Tento zločin netrápil jenom mayské obyvatelstvo – také dnešní archeologové a historikové dostávají „žaludeční křeče“, když na toto téma přijde řeč. Mayové si totiž – podobně jako lid Mezopotámie a staří Egypťané – osvojili úctyhodné astronomické vědomosti. Znalí například přesná data oběhu Venuše – a to pro časový úsek 6 000 let! Překvapivě přesný je i jejich výpočet délky slunečního roku. Číslem 365,2420 jej Mayové stanovili přesněji než kterýkoli jiný národ. Námí používaný kalendář je postaven na hodnotě 365,2422 dne, která je ovšem nepřesnější než spočetí Mayů!

Jsou astronomické znalosti Mayů skutečně darem bohů, jak tvrdí sami Mayové?

Mayské památky jednoznačně dokládají, že se tento kulturní národ zabýval astronomickými jevy velmi intenzivně a že si na tomto poli osvojil hluboké vědomosti.

Mezi všemi mezoamerickými národy byli Mayové jediní, kteří si o pozorování nebeských těles vedli písemné záznamy. Byly to velmi podrobné zápisy jak ve formě hieroglyfů vytesaných na kamenných monumentech, tak i v podobě obrázkového písma. Vědci přitom předpokládají, že Mayové měli pro svá astronomická pozorování a měření k dispozici jen velmi primitivní technické pomůcky, které se do současnosti bohužel nedochovaly. Odborníci se dokonce domnívají, že většinu svých pozorování prováděli pouhým okem!

Biskup Diego de Landa bohužel uspořádal v roce 1672 ve městě Mami veřejné pálení mayských rukopisů. Obětí jeho řádění se stal neznámý počet písemných památek. Biskup sám o tom napsal:

„Našli jsme velké množství knih, které však neobsahovaly nic než pověry, nepravdy a zlo. Proto jsme je všechny spálili, což bylo domodrcům zjevně líto; bylo vidět, že jim to způsobuje velkou bolest.“

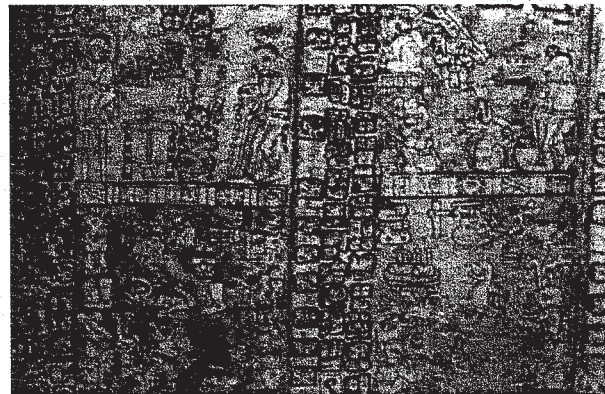
Tento zločin netrápil jenom mayské obyvatelstvo – také dnešní archeologové a historikové dostávají „žaludeční křeče“, když na toto téma přijde řeč. Mayové si totiž – podobně jako lid Mezopotámie a staří Egypťané – osvojili úctyhodné astronomické vědomosti. Znalí například přesná data oběhu Venuše – a to pro časový úsek 6 000 let! Překvapivě přesný je i jejich výpočet délky slunečního roku. Číslem 365,2420 jej Mayové stanovili přesněji než kterýkoli jiný národ. Námí používaný kalendář je postaven na hodnotě 365,2422 dne, která je ovšem nepřesnější než spočetí Mayů!

Mayové znali planety naší sluneční soustavy, jejich vzdálenost od Země, data o jejich oběhu včetně oběhu jejich měsíců. Mayské kněžsko-astronomové znali i ohon souhvězdí Štíra, který není pouhým okem viditelný. K jeho pozorování musí být člověk vybaven silným dalekohledem, podobným těm, které používají hvězdárny.

Co se památek mayské kultury týče, napáchala katolická církev nenapravitelné škody. Téměř všechna písemná svědectví o této civilizaci byla zničena, přežilo jen několik rukopisů. Texty, nazývané „kodexy“, jsou napsány na kůře fíkovníku nebo na kůži. Odborníci je dnes označují podle místa, kde jsou přechovávány – tedy například *Drážďanský kodex*, *Madridský kodex* či *Pařížský kodex*. Jedná se o celkem 208 zažloutlých stran textu sestávajícího z přibližně 620 mayských hieroglyfů.

Co nám tyto fragmenty prozrazují?

Pařížský kodex sestává z 22 silně poškozených stran. V roce 1832 jej zakoupila francouzská Národní knihovna od soukromého majitele. Protože konzervační metody byly v 19. století ještě v plenkách, stav listů se nadále zhoršoval. Dnes jsou veřejnosti prezentovány pouze dvě strany ve skleněné vitrině.

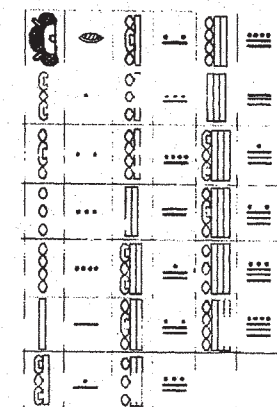

Obr. 120: Ukázka z Pařížského kodexu

Nštěšť ale existují kopie v současnosti už zničených částí, pořízené v roce 1887. Obsahují hlavně astrologické předpovědi.

Nejobsáhlejším rukopisem je *Madridský kodex* obsahující 112 stran. Tato sbírka textů je vystavena v Museo do America a vedle slavného *Popol Vuhu* obsahuje řadu dalších mytologických příběhů, líčících svět mayských bohů.

Také Německo vlastní mayský rukopis. Je jím *Drážďanský kodex*, zakoupený v roce 1736 tehdejšími řediteli Kurfiřtské saské knihovny Johannem Götzem jako víceméně „bezceunná“ kuriozita. Obsah 74 stran tvoří převážně astronomické výpočty a údaje týkající se Měsíce a Venuše. Mayské kněží si přitom vystačili se základními matematickými operacemi, jako jsou sčítání a odčítání, takže ani pro nás není těžké jejich postup pochopit.

Obr. 121: Čísla Mayů.

leotě již uplynulo. Jelikož tento systém nabízel šest různých možností, kdy začít pololetí počítat, používala jednotlivá města rozdílné datování v souladu se svými tradicemi, ovšem každých zhruba sedmdesát let byly vzniklé rozdíly vyrovnávány. Údaje o astronomických pozorováních

čísla vyjadřovali Mayové poměrně jednoduchým systémem složeným z bodů a čar. Rukopis obsahuje např. výpočet data úplného zatmění Měsíce pro 15. únor roku 3379 př. n. l. Protože jeden den v měsíčním kalendáři není totožný s jedním dnem ve slunečním kalendáři a Mayové neznali zlomky, vyřešili problém 29 a 1/2 dne měsíčního kalendáře tím, že zavedli měsíce, které měly střídavě 29 a 30 dní. Jeden z hieroglyfů proto vždycky udával délku měsíce právě probíhajícího, minulého či následujícího.

Mayové shrnovali vždy šest měsíců do měsíčního pololetí. Proto používali hieroglyf, který udával, kolik měsíců v daném pololetí již uplynulo.

Jelikož tento systém nabízel šest různých možností, kdy začít pololetí počítat, používala jednotlivá města rozdílné datování v souladu se svými tradicemi, ovšem každých zhruba sedmdesát let byly vzniklé rozdíly vyrovnávány. Údaje o astronomických pozorováních

ani astronomické výpočty nebyly vázány na historická kalendářní data.

Pro číslování dlouhých časových úseků používali Mayové modifikovaný dvacítkový systém, svým principem podobný naší desítkové soustavě. Používá se pět míst oddělených tečkou, tedy například 1.18.5.3.6. Místa mají své názvy jako u nás jednotky, desítky, stovky atd. a čtou se odzadu: „kin“ = den, „uinal“ = 20 dní, „tun“ = 18 uinalů, „katun“ = 20 tunů, „baktun“ = 20 katunů.

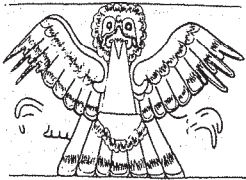
Vidíme, že dvacítkový systém je na jednom místě porušen: 1 tun má 18 uinalů. Důvodem je podle všeho skutečnost, že tun (s výjimkou 5 uayebů, považovaných za dny přinášející neštěstí) byl označován jako „haabský rok“. Mezi čísly se v textu na mnoha místech nachází hadovitá přísěra připomínající egyptského Afofise. Je popisována jako „hrubá“ a „vodu dštící“ a podle představ Mayů neustále ohrožovala Zemi. Nazývali ji Kawak (bílý beznohý plaz) a na obloze ji umístili do Mléčné dráhy nedaleko Blíženců, a to tak, aby křížovala dráhu Slunce.

Co bylo v pozadí těchto představ?

Archeologové jsou přesvědčeni, že tvar mayských pyramid symbolicky vyjadřoval hierarchickou strukturu tehdejší společnosti. Toto pojetí se ovšem jeví jako nelogické, protože představy Mayů se vždy upínaly k nebi a jejich stavby odrážely výlučně nebeské jevy. Jejich bohyň Hunab ku byla – podobně jako Nun u Egypťanů – pramatkou všech živých tvorů neboli „ta, která dává život“. V dalším průběhu dějin stvoření (6. dne) se objevuje také bůh-otec, nazývaný Hunnal Ye, který ovšem nehraje při vzniku světa příliš významnou roli. Jako přívlastek získal označení „opeřený had“. Po něm přichází dalších 13 bohů podsvětí a devět bohů nebes. Poslední jmenování byli možná totožní s planetami naší sluneční soustavy; o jejich přesnou identifikaci se pokusím v dalším textu.

Nejprve však obrátíme pozornost k odvrácené straně zeměkoule, protože ve starém Egyptě existoval mýtus o ptákoví nazývaném benu, který zřejmě vyjadřuje paralely s mezoamerickou mytologií. Egyptský výraz „benu“ je odvozen z kmene slova znamenajícího „svítit“ nebo „vycházet“. Odpovídajícím pojmem v řečtině byl „fénix“ (shlížející shora dolů). Podle legendy byl fénix orel (později volavka) s červenozlatým opeřením.

Tento popis odpovídá středoamerickému ptáku quetzalovi, který se dnes vyskytuje již jen velmi vzácně. Jeho přibližně 60 centimetrů dlou-

Obr. 122: Pták quetzal.

há, modrozeleně svítící pera sloužila mayským králům jako ozdoba hlavy, kterou nosili během náboženských ceremoniálů.

O egyptském benuovi nebo fénixovi legenda tvrdila, že se objevuje v pravidelných intervalech a že sám sebe spaluje, aby se ze svého popela znovu zrodil. Byl to „posvátný pták“ z Heliopole, který se měl zdržovat na „kameni ben-ben“ (paprsky vyzářující kámen), případně na posvátném stromě.

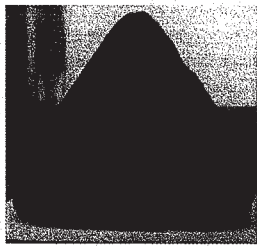
S tím zřejmě souvisí novodobější trend používat slovo fénix pro označování palm. Ve skutečnosti se však tento výraz odvozuje od nejstarších forem, v nichž se zjevovala božstva Re a Usír, a má tudíž astronomické pozadí. Proto se také ve 13. kapitole *Egyptské knihy mrtvých* dočítáme, že zemřelí si vždy přáli „proběhnout oblasti onoho světa jako fénix.“

Protože fénix vykazoval cyklicky se opakující vlastnosti, byl považován také za „pána výročí“. Obdoba tohoto staroegyptského kultu zřejmě existovala rovněž v Mezoamerice, kde úzce souvisela s návratem opeřeného hada Quetzalcoatl či Kukulcána. Legenda vypráví:

„Tam se zastavil, plakal, vzal své oblečení a připevnil si insignie z per. (...) Když byl ozdoben, sám se zapálil a vzplanul. (...) Říkalo se, že když celý shořel, byl jeho popel okamžitě vyzdvížen do výše a objevili se všichni vzácní ptáci, když Quetzalcoatl zemřel. (...) Proto se během osmi dnů objevila na obloze ‚velká hvězda‘, která dostala jméno Quetzalcoatl.“

Podle mého názoru obsahuje toto vyprávění řadu paralel k egyptské legendě!

Co to bylo za „velkou hvězdu“, o níž se legenda zmiňuje?

Obr. 123: Kámen ben-ben.

od prvopočátku pozornost badatelů zaměřila víc na význam slova než na vnější podobu symbolu, který je znázorňoval.“

Legenda o dvojčatech Hunahpovi a Xbalankovi (v knize *Popol Vuh* je vylíčena cesta obou uvedených hrdinů do podsvětí Xibalby, kde chtějí vyzvat bohy k míčové hře) zřejmě popisuje i nějaký astronomický úkaz. Podstatnou rolí v ní totiž hraje jejich otec Hunhunahpo, jehož příběh není nepodobný osudu egyptského boha Usíra, který zemře a pak je znovu oživen.

John L. Stephens a Frederick Catherwood objevili v Copánu na úpatí jižního svahu „Velkého náměstí“ hřiště, jehož součástí jsou kamenné kruhy o průměru 1,20 metru. Od té doby byla v oblasti Mezoameriky objevena celá řada takových míčových dvorců, o pravidlech hry však nevíme téměř nic. Z *Popol Vuhu* víme, že se během hry nazývané „pokol pok“ čtyři osoby snaží za pomoci míče vyrobeného z kaučuku porazit již zmíněnou příšeru Kawaka (Carchahema), představující „vesmírný okruh“. Tato hra připomíná egyptský boj proti hadu Afofisovi.

Existovalo nějaké spojení mezi mayskou a egyptskou kulturou?

Různé zobrazení a sochařská ztvárnění nám předvádějí opeřeného hada s červeným kruhem kolem tlamy a velkými modrými skvrnami na čele. Vzhledem k převládajícímu hvězdnému kultu by mohlo jít o symbolické znázornění Siria nebo Aldebaranu (Suteha). Neboť ačkoli bylo mayské božstvo Chac znázorňováno s rudě pomalovanou „větrnou maskou“, mělo podle všeho svou egyptskou předlohu: stejně jako staroegyptský Suteh řídilo sílu a pohyb větru, vody a mraků. Také Suteh byl vždy znázorňován s červenou tváří.

Podobně jako egyptský bůh Suteh byl i Quetzalcoatl představován v lidské podobě:

„Muž světlé pleti, s širokým čelem a velkým očima. Přijel z oblastí za mořem na lodi, která se pohybovala sama, bez vesel. Zakázal všechny živé oběti s výjimkou plodů a rostlin, a byl nazván bohem míru.“

Tato zpráva o lodi pohybující se bez pomoci vesel připomíná dávnověké učitele, vyskytující se v legendách národů Přední Asie, Indie a rovněž u Keltů, zpravidla s přídomek „mudrci“.

Obr. 125: Bůh Chac.

Kupodivu je i v hinduismu známo božstvo Ananta – opeřený had. Kromě toho je Quetzalcoatl podobný také egyptskému bohu Sokarovi, jehož trůn stál rovněž na opeřeném hadovi.

Obr. 124: Sokar.

C. Burland o tomto podivném plazu píše:

„Ikongraficky správné je čtení jména tohoto božstva jako ‚ten, kdo povstává z hada‘, podobně jako se z horizontu zvedá Jitřenka.“

Hvězdná obloha, především pak v noci svítící Mléčná dráha, hrála v kultovním životě Mayů skutečně ústřední roli. Mayové ji nazývali „strom světa“ (ceiba) a v hieroglyfickém písmu ji znázorňovali jako rozsochatý, bohatě kvetoucí strom. Jiné označení Mléčné dráhy znělo wakah chan, přičemž „wak“ je ekvivalent čísla šest nebo slovesa „postavit“, „zbudovat“. Chan pak může znamenat „čtyři“, „nebe“ a „had“. Tímto způsobem byl opisován strom světa jako podpěra nebeské klenby, na níž podle představ Mayů křížovalo Slunce na hadovi Mléčnou dráhu. Podstatnou roli přitom hrála příšera nazývaná Kawak, symbolizující zakulacené nebeské těleso, z jehož čela vyrůstal kmen. Sluneční dráha byla někdy představována i jako hůl přetínající hlavní osu stromu světa – proto vzbuzovali evropští dobyvatelé se svými černými vlajkami, na nichž zářil zlatý kříž, takový respekt a strach! Tato okolnost jim také dopomohla ke snadnému vítězství. Domorodci byli totiž přesvědčeni, že kříž je symbol a Španělé bytosti seslané přímo bohy. Teprve když už bylo příliš pozdě, uvědomili si, že se stali obětí osudného omylu.

Přesně na výše popsaném místě noční oblohy se nachází i pták Itzam Ye, který je jakožto opeřený had rovněž příbuzný s egyptským ptákem benu.

Jaké tajemství se za tím vším skrývá?

Slovo „coatl“ neznamená jen „had“, nýbrž i „blíženec“. V tomto smyslu tu možná máme co do činění se zjevením božstva pocházejícího z „horizontu Blíženec“ nebo přesněji s hvězdou ze souhvězdí Blíženců. C. Burland píše:

„Bůh, o němž tu je řeč, by měl být označován spíše jako ‚Vzácný blíženec‘, vzhledem k tomu, že slovo ‚quetzal‘ označuje jednak ptáka, jednak vlastnost ‚vzácný‘. Mohli jsme si ušetřit velké zmatky, kdyby se již

Jedna z legend podporujících mayské kroniky se dochovala u stře-domexických kmenů Nahuia. Podle ní uplynulo v době, kdy do Ameriky přišli Španělé, 17 141 let od „prvního slunce“. Při tolerantním přístupu by se to mohlo týkat události, k níž došlo v roce 15641 př. n. l. Legenda praví, že Nahuové přišli do své dnešní domoviny z oblasti nazývané

Atzlán (bílé místo), která je neustále dávána do souvislosti s číslem sedm. Atzlán je popisován jednou jako „sedm jeskyní“, jindy zase jako „sedm chrámů“. V jeho středu stála velká stupňovitá pyramida, kolem níž bylo zbudováno šest menších staveb.

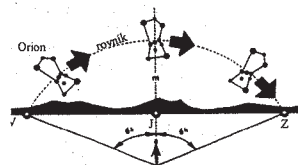
Boturiniho kodex zřejmě obsahuje některé doplňující texty, jež by mohly vnést do celé záležitosti víc světla. Milánský rytíř Lorenzo Boturini Benaduci, který se do Ameriky přeplavil v roce 1736 z papežova pověření, vypátral obdivuhodné zbytky staré indiánské kultury, mezi jiným také zmíněný kodex. Ten obsahuje sérii ilustrací znázorňujících příběh vystěhovalců, kteří

Obr. 126: Ukázka z Boturiniho kodexu.

v roce 15641 př. n. l. opustili místo sedmi chrámů, přeplavili se v lodích přes moře a přistáli na místě sedmi jeskyní.

Při tomto nebezpečném putování je „vedl“ bůh, symbolizovaný okem namalovaným v jakési kartuši. To silně připomíná Usíra, jehož staří Egypťané nazývali As-Ar a znázorňovali jej symbolem trůnu a oka. A třebaže původní symbolika postupem času upadla v zapomnění, z mladších legend je nám známo, že Usír byl odjakživa dáván do souvislosti se souhvězdím Orionu.

Obr. 127: Souhvězdí Orionu.

I v mezoamerické kosmologii existovala tajemná místa, která se na rozdíl od Země nepohybovala: cirkumpolární hvězdy sloužící jako orientační body byly považovány za příchody do neznámého vesmíru, v němž „sídlí moc“. Tato moc v sobě spojovala jak mužský, tak i ženský element a Aztékové ji nazývali „Ometecuhtli“, což lze přeložit jako „dvojhvězda“. Jeho chrámem byl celý vesmír a filozofové tvrdili, že vládne podobně jako Usír vsedě na trůnu.

Podobně jako Dogonové chápali i Mayové souhvězdí Orionu jako „střed vesmíru“, v němž kdysi vzplanul „prvotní oheň“ a kde „se kříží čtyři větry“.

Proto bylo v běžných domácnostech (nikoli však u kněží) obvyklou tradicí zbudovat uprostřed domu krb, kolem něhož byly umístěny tři kameny. Ty symbolizovaly pás Orionu tvořený hvězdami Zeta Orionis, Epsilon Orionis a Delta Orion. V knize Davida Freidela, Lindy Sheleové a Joy Parkerové *Mayský vesmír* (1993) se píše, že Mayové vnímali meč Orionu jako „ohnivou vrtačku“ a mlhovinu Orionu jako „kouř z prvotního ohně“.

Drážďanský kodex obsahuje hieroglyf znázorňující hlavu psa a označená „Oc“, což podle Roberta Shercera představuje Siria. Souřadnice tohoto hieroglyfu by podle toho musely být 40 stupňů 50 minut západní délky a 20 stupňů jižní šířky.

Podobně jako u Egyptanů vedla i u Mayů cesta zemřelého nebezpečným územím, kde na něho číhala různá úskalí – v prvním úseku to byly padající skály. A obdobně jako Egyptané v případě tajemného ba dbali i Mayové na to, aby „tělo“, v němž zemřelý vykonává svou posmrtnou pouť, neutrpělo žádnou újmu. Pokud by bylo zasaženo například zmíněnými skalami, bylo by rozmačkáno a posmrtná pouť dotyčného by tím byla u konce. Avšak ani po překonání první překážky neměl mrtvý ještě vyhráno. Když měl za sebou nebezpečné skály, musel přejít po úzkém horském hřebenu a stále doufat, že se nezříti na jednu či druhou stranu. Během dalšího putování musel ještě projít mezi svištičímí noži, které nabroušeným pazourkovým ostřím odřezávaly maso od kostí.

Část podsvětí byla obydlena živými kostlivci, kteří na dvoře velkého

Obr. 128: Hieroglyf psi hvězdy (Siria).

mickou pouť k bohům, kteří přišli z vesmíru a jistou dobu obývali spolu s lidmi naši planetu.

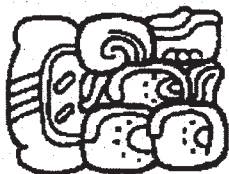
V této souvislosti bychom měli uvést ještě jednu skutečnost, která je vědcům dobře známá: V mytologii Mayů hraje významnou úlohu souhvězdí Orionu, které označovali jako „místo stvoření“. Výše citovaná mezoamerická zpráva silně evokuje i vzpomínku na egyptského boha Usíra, ztotožňovaného právě se souhvězdím Orionu. Jednak bylo jeho jméno znázorňováno v hieroglyfickém písmu symbolem trůnu a oka, jednak byl uváděn společně se svou těhotnou sestrou Eset, jejímž znakem byl rovněž trůn. Těmto božským sourozencům bylo přisuzováno, že naučili lidi žít usedlým způsobem, obdělávat půdu a zakládat města. Přinesli lidem i další vymoženosti a celkově tak umožnili rozkvět civilizace. Eset byla navíc uváděna do souvislosti s cirkumpolární hvězdou Sirem a také s Venuší – tedy s nebeskými tělesy, která hrála i u Mayů stejnou významnou roli. Ne náhodou byl Sirius označován za „těhotnou“ nebo „dvojbýtostnou“ hvězdu – jde totiž o dvojhvězdu!

Speciálně v souvislosti s hvězdou Sirius B zformulovali astrofyzikové teorii „bílých trpaslíků“. Tímto výrazem jsou označovány hvězdy v určitém vývojovém stadiu – dnes již jich je známo zhruba sto a astronomové předpokládají, že jich existují tisíce. Bílý trpaslík vznikne ze „zhroucené“ nebo „degenerované“ hvězdné materie, jejíž atomy postrádají elektronový obal. Jádra atomů jsou tak blízko u sebe, že elektrony tvoří pouze degenerovaný elektronový plyn. Tyto astronomické zvláštnosti a procesy pochopitelně nelze pozorovat pouhým lidským okem. Nestačí k tomu ani malé teleskopy. Proto se vnučuje otázka:

Odkud znali Mayové fyzikální vlastnosti dvojhvězd?

Podle mayských představ žili kdysi dávno i u nich „Ahroxalacové“ („páni zelené ploché mísy“), jejichž domovinou byl „kříž místa tří kamenů“ (Orion) a kteří jim přinesli „moudrost světa“.

Astronomický obrázek v *Fejervary-Mayrově kodexu* (přechovávaném v Liverpoolu) ukazuje východ jako domov

Obr. 130: „Místo tří kamenů“, zde v podobě znaku, symbolizovalo v každé mayské domácnosti souhvězdí Orionu.

vládce mrtvých Mictlantecuhtliho a jeho choti Mictlanteikuatly pořádali ceremoniály a slavnosti. Důležitou oblastí podsvětí bylo místo nazývané Mictlán, v němž se zdržovala většina zemřelých. Když někdo zemřel přirozenou smrtí nebo padl v boji, bylo jeho tělo oblečeno do svátečního oděvu, obdržel na posmrtnou pouť balíček s potravinami a byl utracen červený pes, který ho měl doprovázet. Podle mého názoru symbolizuje rituální zabítí červeného psa hvězdu Sirius, která byla již starými Řeky, Babyloňany i Egyptany nazývána „červená hvězda“. (Dnes Sirius vyzařuje bílé světlo, což svědčí o tom, že v jeho spektru došlo během času k posunu). István Guman potvrzuje zprávy o červeném Sirovi a zdůrazňuje:

„Filologický výzkum s dostatečnou přesvědčivostí dokládá, že mylný výklad můžeme zřejmě vyloučit. Je třeba odmítnout i domněnku, že starověká pozorování nejsou spolehlivá.“

V rámci mayských pohřebních obřadů bylo mrtvé tělo třetího dne spáleno a duše se vydala v doprovodu červeného psa na cestu podsvětím, jež trvala dlouhé tři roky (v tom se představují Mayů odlišovaly od představ Dogonů a Egyptanů). Tato pouť končila v samém středu říše mrtvých, kde sídlili bohové mrtvých a hořel věčný oheň. Kdo tímto ohněm prošel, ocitl se ve „vodním světě“. Tady, uprostřed bujné vegetace, v příjemném drobném mrholení a pod nesčetnými duhami, si mrtví stejně jako jejich bohové krátili čas hrou a zpěvem hymnů.

I v této pasáži nacházíme paralely s představami starých Egyptanů. Uvedený popis nám připomíná egyptské vodní místo Wernes a podobné jsou i křesťanské představy o ráji. Jako překvapující element mezoamerické koncepcce posmrtného života se ovšem jeví neobvyklá představa, že mrtví se mohou občas navracet mezi živé, aby například ujistili své pozůstalé příbuzné, že jsou v pořádku a daří se jim dobře.

Možná nám Mayové sdělují stejnou zkušenost a z téže absolvované cesty, jakou líčí o něco zevrubněji také Dogonové a staří Egyptané: kos-

Obr. 129: Příchod bohů.

titěnky, jih jako domovinu matky země, západ jako domov pána klenotů a sever jako vlast mrtvých. Bůh Ometecuhtli (nebo Tezcatlipoca) drží v dlaní kapku vody, v níž plave jediné „zelené semínko“. Toto „nejnepatrnější“ zelené semínko (neboli „prazáródek“) symbolizovalo podle mezoamerických představ celý nám známý svět a bylo ponořeno do „oceánu“.

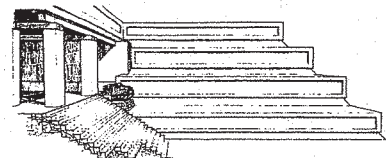
Obr. 131: Mayský hieroglyf představující souhvězdí Orionu.

Zatímco Egyptané stavěli Usírovi chrámy, Mayové svého Ometecuhtliho tímto způsobem neuctívali – jeho svatyně se však nacházely v krbu každé domácnosti. Krb stál vždy uprostřed mayského příbytku a byl ve všech ohledech středobodem každodenního života obyvatel Mezoameriky.

Podíváme-li se na tyto tradice z hlediska slunečního kultu, nabudeme dojem, že při domnělém tvaru Země v podobě ploché desky nám vlastně popisují putování Slunce na odvrácené straně představovaného úvaru – cestu, během níž se Slunce v podobě egyptského boha Rea střetávalo s různými nepřáteli. Tak bylo vysvětlováno i jeho neustálé znovuzrovnání.

Za předpokladu existence hvězdného kultu ovšem z textů vyplývá něco úplně jiného. Různí mezoameričtí bohové totiž mohli být nalezeni jen ve hvězdách – jejich příbytky byly totožné se souhvězdími zvěrokruhu. Mimořádně zajímavá je skutečnost, že mnohá z těchto souhvězdí obdržela v Mezoamerice podobná jména jako v Evropě, Asii a Africe. Vědci ovšem považují dodnes za nejisté, zda je příčinou tohoto jevu skutečnost, že mezi pravěkými kulturami různých kontinentů kdysi existovalo nějaké kulturní spojení:

„Možná vznikla spojení souhvězdí s určitými symboly podobná jména jed-

Obr. 132: Vchod v Teotihuacánu s hadím božstvem.

nak na základě tvaru jednotlivých souhvězdí, jednak na základě jejich asociace s úrodou a ročním cyklem růstu a zániku v přírodě.“

Další pozoruhodná shoda spočívá v tom, že obyvatelé Mezoameriky odpočítávali kalendářní čas od okamžiku, kdy se při západu Slunce začaly na východním horizontu objevovat Plejády. K tomu docházelo počátkem listopadu. To odpovídá nejstarším kalendářům používaným v Evropě, jmenovitě keltským. Neboť i Keltové znali „svátek ohně“, slavený podle názoru historiků rovněž při listopadovém východu a západu slunce.

Ve světle známých faktů lze jen těžko pochybovat o tom, že mezi kulturami různých kontinentů existovaly již před mnoha tisíci lety kulturní kontakty. Dennis Stanford z Národního muzea přírodních dějin (National Museum of Natural History) ve Washingtonu oznámil na tiskové konferenci konané 14. dubna 1997, že v Minnesotě byly nalezeny kosterní pozůstatky člověka evropského typu, jejichž stáří je odhadováno na 9 300 let:

„Lebky vykazují znaky typické pro Evropany; z toho lze usuzovat, že mezi prvními lidmi, kteří přišli před více než 9 000 lety na americkou pevninu, byli také lidé evropského typu. Archeologové vědí o nálezech podobných kosterních pozůstatků již dlouho, dosud je však nedokázali správně interpretovat. Teprve nedávno je podrobili nové analýze. Impulzem k tomu byly právě nálezy v Minnesotě loňského léta. Kromě toho byla nalezena také kostra muže evropského typu v nezvykle dobrém stavu. Muž zemřel asi před 9 300 lety poblíž dnešního Kennewicku ve státě Washington.“

Nemohl být tento muž jednou z oněch záhadných bytostí, které dokázaly již před 7 000 lety stavět pyramidy?

Ve městě Chichén Itzá stojí 30 metrů vysoká Kukulcánova pyramida, která je podobně jako egyptské pyramidy orientována podle čtyř hlavních světových stran. Podle názoru archeologů byla postavena teprve v 6. století našeho letopočtu. Na západní straně severního schodiště můžeme být každý rok 21. března po páté hodině odpolední svědky pozoruhodné hry světla a stínu, která trvá asi 17 minut. Dávni stavitelé zbudovali své dílo tak mistrně, že slunce klesající nízko nad západním horizontem vytváří od vrcholku pyramidy až k jejímu základu posunující se obraz obrovitého „hada“, plazícího se směrem dolů.

Správný výpočet takového divadla nutně předpokládá znalosti geo-

210

Španělský letopisec Pedro Cieza de León procestoval v dobách začínající conquisty dnešní Peru a Bolívii a své dojmy a zážitky vylíčil v poutavém cestopise. Vypráví v něm kromě jiného i o prastarém městě, o němž se před ním nikdo jiný nezmínil: Tiahuanaku. León píše, že tato lokalita na něj udělala nehlubší dojem ze všech míst, která navštívil. Jednou ze staveb, které jej fascinovaly, byl i umělý pahorek (místními nazývaný Akapana) se základnou o rozměrech 300 × 125 metrů, který se zvedal do výšky 40 metrů. Vedle tohoto pahorku se na zemi nacházely zřícené obrovské kamenné kvádry, z nichž některé byly až deset metrů široké, pět metrů dlouhé a dva metry silné. Leóna neuváděla v úžas jen velikost těchto kvádrů; stejně fascinován byl i jejich dokonalejším opracováním a krásou.

„Za svou osobu nedokáži vůbec pochopit, jakým typem nástrojů byly tyto kameny opracovány, neboť jedno je jisté: nástroje použité při jejich opracování musely být mnohem lepší a dokonalejší než nástroje, které dnes používají místní indiáni.“

V průběhu staletí odtud Španělé většinu především menších kamenných kvádrů odvezli a použili je při výstavbě bolívijského hlavního města La Pazu. Největší kusy však zůstaly ležet na místě, takže nás o nich zpravují i pozdější cestovatelé. Koncem 19. století se začali o monumentální torza zajímat také archeologové.

Co dnes o těchto ruinách víme?

Ředitel bolívijského Archeologického ústavu Oswaldo Rivera v roce 1997 prohlásil, že přinejmenším zřícené části stavby jsou staré minimálně 12 000 let. Během interview s japonským novinářem Shunem Daichim uvedl:

„Teprve nedávno, přesně 21. prosince 1996, jsme dokončili podrobnou zprávu o tomto průzkumu. Domníváme se, že Tiahuanaco vzniklo mnohem dřív, než se doposud předpokládalo; stáří vyjádřené číslem 12 000 je velmi blízké našim odhadům. Po jednadvaceti letech archeologických vykopávek a průzkumů mohu říci, že každý den nám přináší nová překvapení, protože Tiahuanaco je neuvěřitelné, a to i pro archeology, kteří zde pracují.“

Šest let pracoval Rivera v Tiahuanaku sám a jeho práce mu vynesla mezinárodní proslulost. Avšak po uvedeném prohlášení, učiněném při zmíněném rozhovoru v lednu 1997, Rivera v březnu téhož roku z místa ředitele Archeologického ústavu nečekaně odstoupil. V dalším inter-

212

dezie i vyšší astronomické matematiky. A celé to úžasné představení se opakuje vždy 21. září, jenom s tím rozdílem, že tentokrát had stoupá vzhůru – směrem k nebi, k bohům.

Podobně jako velká pyramida v Teotihuacánu byla i Quetzalcoatlóva/Kukulcánova pyramida postavena na již existující starší a menší pyramidě, rovněž orientované podle světových stran. Pod schodištěm severní strany se nachází vchod, jímž se lze k této původní pyramidě dostat. Je to temné schodiště vedoucí do středu stavby, jejíž základ tvoří čtverec o straně 55,30 metru. Díky „ochrannému pláští“ vytvořenému novou pyramidou se původní pyramida dochovala ve velmi dobrém stavu. Od

Obr. 133: Kukulcánova pyramida v Chichén Itzá.

30. let minulého století zde proto probíhá rozsáhlý výzkum. Působením vlhkosti a usazenin soli, která v průběhu věků stavbu rozežrala, tu nako- nec vznikly stalagmity a stalaktity, typické i pro jiné mayské stavby. Tyto přírodní krápníkové útvary dokládají, že stavba je stará několik tisíc let!

Proč o tom nechce věda nic slyšet?

Možná z toho důvodu, že i pyramidy v Teotihuacánu jsou ve skutečnosti staré více než 12 000 let. Podle dávné mayské tradice byl Teotihuacán „místem proměny“. Zde se lidé proměňovali v bohy:

„Tak hovořili staří, že ten, kdo zemřel, stal se bohem. Říkali: ‚Byl tam učiněn bohem‘.“

Soubor pyramid v Teotihuacánu je zřejmě jakýmsi pozemským ekvivalentem pásu Orionu, podobně jako pyramidy v Gíze.

Obr. 134: Fotografie krypty v Pacalově pyramidě v mexickém Palenque. I zde se vytvořily krápníky.

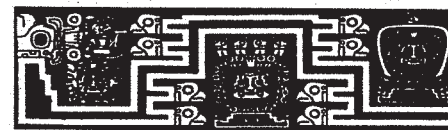
211

view, které poskytl v květnu 1997 britské novinářce Graham Hancockové, však výše uvedený časový odhad pro vznik Tiahuanaka opět potvrdil a pokračoval: „Po dobu jednoho roku jsem zkoumal pyramidu Akapana a v jejím okolí jsme provedli vykopávky. Předpokládám, že v hloubce 12 až 21 metrů leží ještě jedno Tiahuanaco, které je původním posvátným Tiahuanakem. Ještě jsme se nepropracovali do jeho nitra, a proto nedokážeme odhadnout stáří této archeologické vrstvy. Nepochybně však otevíráme zcela novou kapitolu průzkumu tohoto místa. O Tiahuanaku bude napsána ještě nejedna kniha.“

Odkud ale bere Rivera jistotu, že objevil zcela neznámé podzemní stavby?

Severozápadně od pyramidy Akapana se nachází kamenná „brána“, vytesaná z jediného obrovského balvanu. Tento kamenný blok musel mít původně rozměry 3 × 6 metrů a váhu přes 100 tun. Svou velikostí připomíná oblouk v Usfrově komoře (pod Sfingou). Na spodní části brány, zvláště na té straně, která je považována za zadní, se nacházejí výklenky a geometricky přesně oddělené úseky. Na přední straně, směřující k východu, je brána ozdobena dovedně zpracovanými sochami. Oblouk brány obsahuje centrální postavu, která je z obou stran orámována patnácti okřídlenými pomocníky.

Německý astronom Rolf Müller z Potsdamské univerzity, který ve 30. letech minulého století bránu důkladně prozkoumal, došel rovněž

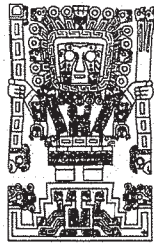
Obr. 135: Rytiny na Sluneční bráně.

k závěru, že musí pocházet z epochy kolem roku 4050 př. n. l. nebo dokonce z doby okolo roku 10050 př. n. l.

Vzhledem k astronomickému nasměrování brány a na základě interpretace symbolů, obrazů a geometrických figur, které jsou vytesány na její východní straně, dokázal Rivera rozluštit některá tajemství tohoto kamenného artefaktu. Přesně ve středu brány se nachází antropomorfní bytost držící v rukou dvě podivná žezla a stojící na jakémsi podstavci

213

nebo stupňovité pyramidě. Archeologové doposud považovali tuto postavu za jednu z variant slunečního boha Virakoči, dnes si však již nejsou správností tohoto předpokladu jisti. Rivera je přesvědčen, že stupňovitý podstavec, na němž postava stojí, je stylizovaným znázorněním pyramidy Akapana a zachycuje rovněž systém jejich komor a chodeb. Archeolog proto okomentoval obraz těmito slovy:

Obr. 136: Božstvo na Sluneční bráně.

„Jsem si jist, že jde o plánek Akapany!“
To by tedy znamenalo, že v nitru pyramidy se nachází kvadratická komora, do níž směřuje osm chodeb. Šest z nich je ve tvaru hada s ptačí hlavou, dvě mají hlavu lví. V hlavní komoře má být uložena mrtvola hadovitě „bytosti“ a je možné, že by se docela dobře mohlo jednat o „boha“ nebo o „předmět“ zanechaný zde bohy. Zatím se však Riverovi podařilo objevit pouze jednu z těchto chodeb a stálo ho to sedm měsíců pracovního úsilí:

„Víme o jedné z těchto chodeb, zatím však není známo, zda do komory vede právě ta nebo některá jiná. Jsem si jist, že brzy budeme ve vykopávkách pokračovat.“

Jaká tajemství zde mohou archeologové odhalit?

Vědci z kanadské společnosti Advanced Digital Communications, specializující se na podvodní průzkum, našli v roce 2001 na mořském dně před pobřežím Kuby struktury, které na první pohled vypadají jako město a do jisté míry připomínají stavby v Tiahuanaku. Stojí zde objekty z kamenných kvádrů velkých dva až pět metrů, připomínající pyramidy, silnice a domy. Tato oblast podmořského dna v hloubce 650 metrů je velká asi dvacet čtverečních kilometrů a podle názoru kanadských odborníků by mohlo jít o střed města starého 6 000 let. Britský geolog Alistair Crame však namítá:

„Je velmi nepravděpodobné, že by mořské dno pokleslo za pouhých 6 000 let o 650 metrů. Takový pokles trvá miliony let.“

Opravdu?

lo označení „1991 VG“, odpovídala téměř přesně oběžné dráze Země. Za druhé byly na povrchu 1991 VG zjištěny reflexe, které bylo možné interpretovat technicky. Za třetí: radarové vlny, které jsou nebeskými objekty obvykle odráženy, se paradoxně zdají být tímto tělesem absorbovány!

Vědci považují za téměř vyloučené, že by se v případě tohoto objektu mohlo jednat o přírodní vesmírný útvar. Také hypotéza, podle níž je 1991 VG částí nějaké starší rakety nebo sondy, se nedá uvést do souladu se zjištěnými daty o oběžné dráze tohoto tělesa. Nicméně úřední místa americké NASA i evropské ESA problém zlehčují a oba zmíněné objekty označují za „vesmírný odpad“. Podle jejich názoru totiž hovoří všechny zjištěné fakty pro domněnku, že jde o objekty vytvořené lidskou rukou.

Je možné, že tu astronomové objevili nějaký pravěký satelit?

Možné to samozřejmě je! Astronom David Green z NASA přinejmenším připouští, že uvedenou „záležitost rozhodně nelze považovat za objasněnou“

Jak jsme již mohli vidět, vynořila se během archeologických výzkumů celá řada podivuhodných uměleckých předmětů a písemných památek, které byly katalogizovány a uloženy v muzeích. Kdyby v 19. století existovala výměna informací mezi jednotlivými vědními obory, dostal by Lyell na své otázky jasné a přímé odpovědi. Mnohé nálezy se nám podařilo správně zařadit teprve poté, co náš vlastním technický pokrok přinesl výsledky srovnatelné s tím, čeho dosáhly jiné kultury již před mnoha tisíciletími. Přesto lze předpokládat, že i dnes je velká část relikvů interpretována a chápána zcela chybně.

To zřejmě platí i o zprávách, které obsahuje egyptský *Papyrus Tebtunis*. Hovoří se v něm o „slyšícím a vidícím ptákově“:

„Dohlédnu až na konec temnoty, vidím skrz moře až do pravdy Nun.“

Tento popis silně připomíná funkci dnešního Hubblova teleskopu! S těmito staroegyptskými přístroji však bylo možné nejen velmi daleko dohlédnout, ale mohly i létat a dalo se s nimi rovněž přistát na Zemi. Podle všeho byly vybaveny systémy podobajícími se slunečním kolektorům. Jen tak lze porozumět poněkud poetickému popisu vlastností „slyšícího a vidícího ptáka“, který se zřejmě týká jeho technického vybavení:

Kapitola desátá RÁJ NA ZEMI

Britský učenec Charles Lyell zastával v 19. století ohledně možnosti existence dávno zaniklé, vysoce vyvinuté civilizace na naší Zemi následující stanovisko:

„Není tomu snad tak, že bychom při archeologických vykopávkách místo neforemných hliněných nádob museli nacházet dokonale vytvářené sochy, které by svým půvabem předčily nejlepší díla Feidiova či Praxitelova? Že bychom nacházeli železnice a telegrafní sloupy, astronomické přístroje a mikroskopy dokonalejší než jsou ty, které dnes používáme? Že bychom objevovali různé další stopy po uměleckých a vědeckých výtvorech, jež by svou dokonalostí předčily všechno, co vytvořilo naše 19. století? Potom by bylo zřejmé, že triumfy geniálního ducha vynálezců překonávají vše, co jsme našli z doby železné a bronzové. Možná bychom si marně lámali hlavu nad otázkou, jakému účelu nalezené relikvy asi sloužily – zda k létání ve vzduchu, potápění do nezměrných hloubek oceánů nebo řešení matematických problémů, na něž matematické dnešní doby nedokáží ani pomyslet.“

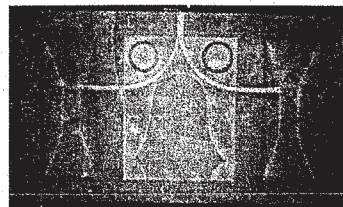
Na první pohled je zřejmé, že Lyellovy úvahy vycházejí z tradičních představ a argumentů, které vyznívají celku logicky.

Pokud v dávnověku existovala nějaká vyspělá civilizace, proč po ní nenacházíme konkrétní stopy?

V rámci jednoho astronomického projektu zaměřeného na zmapování asteroidů objevily měřicí senzory počátkem roku 1999 nebeské těleso o průměru pouhých 50 metrů, které obíhá kolem Slunce po téměř dokonalé kružnici. Objekt byl astronomy nazván CG9. Jeho oběžná dráha je velmi neobvyklá, protože všechna ostatní vesmírná tělesa naší sluneční soustavy obíhají kolem centrální hvězdy po elipsových drahách. Zajímavé je, že již v roce 1991 bylo objeveno jiné nebeské těleso, které se chová podobně jako CG9. Americký astronomický časopis *Sky and Telescope* označil toto těleso za „nefalsované UFO“!

Ale proč?

Jednak proto, že neobvyklá oběžná dráha tohoto tělesa, které dosta-

Obr. 137: Vidící pták.

„Dostává se mi jej, protože se vyživují slunečním světlem, dostávám (pravidelně) potravu a dostatek času prospím, takže načerpám nových sil ve světle – a po západu slunce nepřijímám žádnou potravu.“

Soudobé satelity jsou opatřeny velkými rozložitelnými rameny se solárními

panely, které nazýváme „sluneční křídla“. Solární buňky zachycují sluneční světlo a přeměňují je v energii potřebnou pro provoz technických zařízení umístěných na palubě satelitu. V souvislosti s dodávkou potřebné energie mluvíme často o „napájení“ – což se velmi dobře hodí k mytologicky zbarvenému líčení toho, jak slyšící a vidící pták přijímá světelnou potravu. Pokud jsou tyto staré texty skutečně popisem kdysi dávno existující technologie, pak se zjevně jednalo o satelity využívající solární energii!

Také apokryfní prorok Baruch popisuje v kapitole 6–1, 2 své *Apokalypsy* něco velmi neobvyklého:

„A hle, pták kroužil před sluncem, velký jako devět hor.“

Potom Baruch naslouchá výkladu anděla strážného, který jej doprovází, a zřejmě se snaží pochopit neznámou techniku; pak líčí další dojmy a naráží přitom na nám dobře známý jev:

„A pták roztáhl svá křídla a na jeho pravém křídle jsem viděl obrovská písmena.“

Možná prorok na tomto místě svého vyprávění popisuje písmena podobná těm, která pro své satelity používají NASA a ESA.

Tým britských archeologů pod vedením Williama M. Flinderse Petrieho objevil roku 1912 v Sakkáře kulatý oltář z alabastru. Z jeho tvaru učenci usoudili, že jde o posvátnou lampu, která kdysi dokázala svítit sedm dní. Podle mého názoru je však mnohem pravděpodobnější, že jde o takzvaný „pupeční kámen“ neboli „ophalos“, který byl ve starověku používán při věštění. S jeho pomocí se kněží dotazovali bohů na radu v souvislosti s lidskými činy. Bohové odpovídali tím, že udělali pokyny nebo pomáhali při orientaci.

Obr. 138: Zobrazení pravěkého komunikačního přístroje?

Když však bylo v průběhu katastrofálních převratů (které jsem podrobně popsal v knize *Zakázaná egyptologie*) zničeno také samo „sídlo bohů“, komunikace náhle ustala. Bohové se odmlčeli, pravděpodobně proto, že pro komunikaci nezbytná technická zařízení byla poškozena nebo zcela zničena.

O celé generace později, když bohové zmizeli a „jejich hlas se ztratil“, nechali kněží i nadále zhotovovat kamenné repliky původních přístrojů. Ty však pochopitelně nemohly zamýšlený účel plnit.

Třebaže novodobí badatelé již dávno rozluštili starověké texty a mají o původní funkci a technických vlastnostech nalezených reliktů dostatečné znalosti, ještě stále odmítají připustit, že kdysi dávno existovala vysoce vyspělá civilizace, která podlelehla zkáze. Přitom dnes každý ví, že kulturní předměty nevznikají jen tak bez předlohy!

Je snad zánik pravěké civilizace tabuizován proto, že my sami stojíme před záhubou?

Po dlouhých tahanicích se v červenci 2001 na konferenci OSN o globálních změnách klimatu v Marakéši (Maroko) všech 180 členských států dohodlo na společném postupu při snižování skleníkových emisí. V rámci navržené dohody se 38 nejvyspělejších průmyslových zemí zavázalo, že do roku 2012 sníží emise plynů, které vyvolávají skleníkový efekt, o 5,2 procenta (ve srovnání s úrovní z roku 1990). Kupodivu však dodnes ani jeden z významných států závěrečný protokol nepodepsal!

Proč ne?

Ze všech planet naší sluneční soustavy je Země jediná, na níž se vyskytují vyšší formy života. Pozoruhodná je především jejich pestrost

218

Obr. 139: Kuželovité předměty, které se na relikttech nacházely, byly zřejmě baterie.

a různorodost: mikroorganismy, hmyz, rostliny, ryby, ptáci, savci a člověk! Kromě toho je Země obrovskou „zásobárnou“ obsahující vše, co život potřebuje. Jedním z mnoha vzájemně propojených a vyvážených předpokladů života je určité množství světla a tepla, které nám poskytuje Slunce. Časopis *Scientific American* k tomu píše:

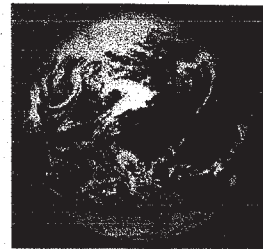
„Když se podíváme do vesmíru a uvědomíme si ten dlouhý řetěz šťastných náhod ve fyzice a astronomii, který umožnil vznik naší planety, napadne nás, že vesmír nějak musel vědět, že jednou přijdeme.“

Jen nepatrný zlomek energie, kterou Slunce vyzářuje, dopadá na naši planetu. Je to však přesně to množství, jehož je zapotřebí pro udržení života. Ideální množství dodávané energie je důsledkem skutečnosti, že Země se nachází v optimální vzdálenosti od Slunce. Kdybychom byli Slunci blíže, byla by teplota na povrchu naší planety příliš vysoká, kdybychom byli dále, byla by zase příliš nízká.

Při svém oběhu kolem Slunce se Země pohybuje rychlostí asi 107 000 kilometrů v hodině. Tato rychlost ideálně vyrovnává gravitační působení Slunce. Pokud by se naše planeta pohybovala pomaleji, byla by postupně přitahována blíže ke Slunci a časem by se proměnila v rozpálenou poušť, podobně jako je tomu v případě Merkuru, planety, která je Slunci nejbližší. Americký časopis *Science News* o tom píše:

„Zdá se, že podmínky, které jsou tak optimálně vyvážené a sladěné, mohly jen stěží vzniknout náhodně.“

Hinduističtí mudrci ve svých spisech uvádějí přesný výčet minulých civilizací a tvrdí, že naše planeta je starší 4,3 miliardy let. Moderní věda došla ohledně stáří Země ke stejnému výsledku! Podle hinduistických legend prošlo lidstvo během těchto 4,3 miliardy let několika „světovými věky“ (jugami). Tři z nich již náleží minulosti a dnes se nacházíme ve čtvrtém, který začal kolem roku 3000 př. n. l. a potrvá celkem 432 000 let. Až uplyne zbývajících 427 000 let, vrátí se všechny světy a všichni bohové do svého prapůvodního stavu. Hinduistická tradice dále učí, že

Obr. 140: Modrá planeta.

219

poslední věk bude nejhůřší, co se lidské morálky a plodnosti země týče. To řečeno jinými slovy znamená, že budeme muset životní prostor, který pro nás naše planeta představuje, opustit ještě před uplynutím uvedené doby, jelikož jej sami učiníme neobyvatelným.

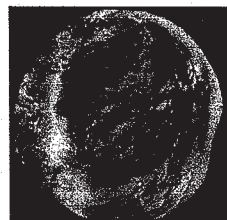
Jak vážně můžeme taková proroctví brát?

Země je sice „veliká koule“, avšak dokonale kulatý tvar nepředstavuje. V březnu 1996 zveřejnila evropská kosmická organizace ESA záběry pořízené satelitem ERS-2, které potvrzují, že naše planeta má „tvar brambory“. Její povrch měří něco přes půl miliardy čtverečních kilometrů a zhruba sedmdesát procent z toho zabírají vodní plochy. Proto se dodnes nepodařilo přesně určit její morfologickou strukturu.

Nelze popřít, že naše planeta je vystavena nepřetržitému kosmickému „bombardování“. Avšak právě proto, že velkou část jejího povrchu pokrývá voda, je značně pravděpodobné, že vesmírný projektil (například v podobě velkého meteoritu) by dopadl do některého ze světových oceánů. I tak by ale byly důsledky takového nárazu, pokud by bylo toto těleso dostatečně velké, přímo katastrofální. Kromě tohoto permanentního kosmického ohrožení je největším nebezpečím pro život na Zemi existence člověka. Škodíme své planetě v mnoha ohledech. Hinduistické legendy hovoří o světě, který se podobal „hořícímu uhlí“ a jehož osud byl stejný jako ten, který naši Zemi očekává.

A o jakém osudu tu mluvíme?

Když si naši planetu dobře prohlédneme, můžeme se seznámit s jejími geologickými dějinami jako z učebnice. Víme s dostatečnou jistotou, že před 750 000 lety se severní pól nacházel v místě, které dnes označujeme jako jižní pól. Když půjdeme o dalších 250 000 let hlouběji do minulosti, nacházel se severní pól tam, kde je dnes. Od doby, kdy vyhynuli dinosauři (asi před 65 miliony let), došlo k takovému „přepólování“ magnetického pole Země asi 170krát. Pokaždé to bylo spojeno s radikálními změnami v životních podmínkách pro v dané době existující formy života. Vůči přírodním úkazům v této dimenzi jsme prakticky

Obr. 141: Země jako brambora.

bezbranní. V současné době však jako bychom se snažili svůj osud ještě sami uspišit!

Již dávno před průmyslovou revolucí byl člověk nejhůřším nepřítelem zvířat. Na tichomořských ostrovech vyhubil přes 2 000 druhů ptáků, přičemž jeho nejsnadnější kořistí byli nelétaví opeřenci. Ti tvořili dvacet procent všech ptačích druhů. Při osídlování stále dalších území a oblastí zničil člověk v průběhu posledních tří set let obrovské pralesy, džungle a palmové lesy, čímž ztratily životní prostor nesčetné živočišné druhy. O to se však *Homo sapiens* příliš nestaral. Naopak: importoval do nových oblastí psy, prasata a krysy, jimž se domácí živočišné nedokázaly účinně bránit nebo jim úspěšně konkurovat v zápase o přežití; to ovšem vedlo k dalšímu zdecimování původních druhů. Člověk zlikvidoval velké ptačí kolonie tím, že krátkozrace vypaloval jejich hnízda a nenapravitelným způsobem tak narušil přirozený biologický proces.

To nejhůřší však mělo teprve přijít: industrializace se svými katastrofálními důsledky pro životní prostředí! Během dvou set let se z „modré planety“ stala planeta šedivá. Celosvětové konference o klimatu, které se konají každé dva roky, jsou jasným dokladem toho, že máme vážné důvody dělat si starosti. Pokud nedojde k okamžité a rázné změně dosa-

Obr. 142: Noe a jeho archa. Budou se dějiny opakovat?

220

221

vadního kurzu, je katastrofa nevyhnutelná. Přitom je velmi těžké vypracovat přesné prognózy.

Ve scénářích nabízených filmovým průmyslem člověk už dávno sahá po hvězdách a hledá si nový životní prostor. Hinduistické legendy ostatně popisují tentýž proces. V arizonské poušti nedaleko města Tucsonu zahájili Američané v roce 1991 takzvaný „terra-forming experiment“, pojmenovaný Biosféra II. Pokusný prostor představovaly dva obrovské skleníky sestavené z ocelové konstrukce a silikonem utěsněných skleněných panelů, jejichž vnitřek byl dokonale izolován od vnějšího světa. V tomto autonomně fungujícím životním prostoru, jakémsi „minisvětě“, dobrovolně prožili čtyři muži a čtyři ženy dva roky jako „Adamové“ a „Evy“.

To celé skutečně připomíná všem známý biblický příběh o ráji, jak je vylíčen v První knize Mojžíšově (Gn 1–16). Pozoruhodné je, že *Sep-tuaginta* překládá hebrejský výraz „gan“ (zahrada) výrazem „paradeisos“, což v doslovném významu rovněž znamená „oplocení“.

Obr. 143: Biosféra II.

Vypadá to tak! Součástí výše zmíněného vědeckého experimentu bylo monitorování dějů probíhajících uvnitř skleníku pomocí různých senzorů. Pokud by vznikla nějaká neplánovaná situace, která by představovala ohrožení účastníků experimentu, byli by ze svého dobrovolného vězení neprodleně osvobozeni.

K nejtěžším úkolům osazenstva pochopitelně patřilo obstarávání potravy a dalších nezbytných věcí. Ve „sklenících“ se proto pěstovalo na 140 různých druhů ovoce, zeleniny a obilovin. Dalším zdrojem výživy byly ryby vysazené do umělých toků a rybníků. Odpad byl recyklován například jako hnojivo.

V průběhu experimentu se opakovaně vyskytly komplikace. Jednoho dne například klesl obsah kyslíku ve vzduchu, jehož podíl činí ve volné přírodě 21 procent. Bez kyslíku by lidé a zvířata během několika

Je ale možné považovat tyto souvislosti za pouhou náhodu a znamená to, že události vylíčené v Bibli se zopakují?

dnem se přibližujeme ke klimatické katastrofě! To ale ještě není vše: také oblasti, do nichž jsme doposud vlastně ještě nevkrčili, jako například severní a jižní pól, jsou zatěžovány produkty naší civilizace. V Sibiři roztávají obrovská území, která byla dosud zmrzlá, a stávají se z nich bažiny. Na jiných místech zase velká bažinatá území – jako například sudánský Sudd o rozloze 30 500 čtverečních kilometrů – vysychají, což má katastrofální důsledky pro tamní rostliny a živočichy. Havajská oblast Kilauea, skalní útesy Schiraho v Japonsku, na ryby kdysi tak bohatý Bajkal, tichomořská ostrovní republika Palau s 1 500 vzácnými druhy ryb – to jsou jen některé namátkou vybrané příklady míst, která se stala obětí nenasytné lidské chamtivosti a žravosti, takže je dnes ohrožena jejich existence. Sedíme na kolotoči smrti, který se roztáčí stále rychleji. Nejsilnější pocit důsledky našeho dnešního počínání budoucí generace. Nezanedbáme jim pěkné dědictví!

Nejdramatičtější vývoj zaznamenáváme právě u klimatu. Během příštích padesáti let stoupne průměrná teplota v atmosféře o 5 až 10 °C. To na první pohled nevypadá nijak zvlášť nebezpečně, povede to však k extrémním výkyvům počasí s vichřicemi, propršenými léty a mírnými zimami. My lidé proměňujeme tuto planetu v obrovský skleník! Kyslíčnick uhlíčitý, metan a FCKW – všechno zplodiny vznikající v důsledku průmyslových aktivit – vytvářejí ve vyšších vrstvách atmosféry izolační vrstvu způsobující efekt, který známe ze skleníků: sluneční světlo proniká dovnitř, avšak teplo sálající ze zemského povrchu se nedostává ven. Pro naši planetu to bude mít děsivé důsledky. Atmosféra se bude ohřívát, ledové příkrovy na řadě míst budou roztávat, hladina světových moří stoupne. Pod vodou se tak ocitnou nejen mnohé ostrovy a souostroví, ale také velké pásy souše podél dnešních kontinentálních břehů, podobně jako tomu bylo kdysi v případě báje Atlantidy. Zbylá území budou sužována nebyvalými periodami sucha střídajícími se s intenzivními srážkami, vyvolávajícími zničující záplavy. A nejhůře budou podle všeho postižena právě území, která jsou hustě osídlena a hospodářsky využívána. V jistém smyslu se tak budou opakovat události, které Bible líčí jako světovou potopu – jen s tím rozdílem, že nemůžeme postavit archu pro stovky milionů lidí.

Voda již dnes ohrožuje rozsáhlá nížinatá území Bangladéše a také některé ostrovy v Severním moři. Situaci v Bangladéši zhoršují navíc řeky přitékající z Himálaje, jehož lesnatý porost byl zčásti rovněž zde-

málo minut zemřeli. Na druhou stranu se však i čistě kyslíková atmosféra projevuje jako jedovatá, pokud je vdechována příliš dlouho. Navíc i oheň propuká o to snadněji, čím víc kyslíku vzduch obsahuje. Ne náhodou je kyslík v zemské atmosféře smíšen s jinými plyny, především dusíkem, jehož podíl činí 78 procent.

Vraťme se však k problému snižujícího se podílu kyslíku v umělé atmosféře Biosféry II. Protože se hned nepodařilo zjistit příčinu tohoto poklesu, musel být chybějící kyslík do „skleníků“ dodáván uměle. Teprve později se ukázalo, že úbytek kyslíku způsobovaly rychle se množící půdní bakterie, které spotřebovávají kyslík a produkují kysličník uhlíčitý. Podíl tohoto plynu v zemské atmosféře obvykle nepřesahuje jedno procento. Kysličník uhlíčitý především brání tomu, aby neumíraly rostliny. Ve zmíněném nepatrném množství ho potřebují pro svou látkovou výměnu. Samy pak produkují kyslík. Člověk a zvířata naopak kyslík dýchají a „produkují“ kysličník uhlíčitý. Zvýšená koncentrace kysličníku uhlíčitého v atmosféře by byla pro živé tvory pochopitelně škodlivá. Kdyby ho však bylo příliš málo, bylo by to špatné pro rostliny a následně pak i pro zmíněné živé tvory.

Také druhá kritická situace v Biosféře II se týkala problémů se vzduchem. Počítačový systém jednoho dne nahlásil výskyt jedovatých plynů, které představovaly ohrožení účastníků experimentu. Tentokrát se podařilo příčinu rychle odhalit. Plyny unikaly z několika sudů silikonového lepidla, které dělníci zapomněli odnést.

Bude člověk jednou odkázán na život v umělém prostředí?

Neměli bychom si nic zastírat: na této planetě zuří válka mezi člověkem a zbytkem přírody. Každý den zasazujeme svému životodárci další smrtelné rány.

Teprve když se před čtyřmi sty miliony let začaly ve stratosféře dvojatomové molekuly kyslíku měnit na trojmocný ozon, vznikl ochranný obal umožňující život na pevné zemi. Ozonová vrstva ve výšce pětadvaceti kilometrů chrání živé tvory před škodlivým ultrafialovým zářením. Obrovská kvanta kysličníku uhlíčitého, která člověk v důsledku svých průmyslových aktivit vypouští do ovzduší, však tento ochranný obal na některých místech zeslabil nebo dokonce narušila. Čím víc nefiltrovaného ultrafialového záření dopadá až na zemský povrch, tím víc případů úpalu, rakoviny kůže a očních chorob se objevuje, o škodlivých důsledcích pro naši biogenetickou výstavu ani nemluvě. Každým

cimován. Monzunové deště dokonají své. Mohutné záplavy v těchto oblastech si již vyžádaly desetitisíce obětí.

Rovněž některé ostrovy v Severním moři zmizí pod hladinou, která v budoucnosti stoupne o 50 až 100 centimetrů. To však nebude důsledkem tání polárních ledovců, naopak. Tyto ledovce budou přechodně dokonce mohutnět, protože do atmosféry se bude odpařovat velké množství vody, která bude na polích následně padat z mraků ve formě sněhu a mrznoucí vody. Hladina moří bude v důsledku tání ledovců nejprve v pásmech mírného klimatu, například v Alpách, stoupat. K tomu však přistupuje ještě další fyzikální aspekt: voda při zahřívání nabývá na objemu. Pokud se vody světových moří ohřejí o jeden stupeň Celsia a vycházíme-li z počáteční teploty 25 stupňů, bude to znamenat zvýšení hladiny o 3 centimetry. Důsledky tohoto vývoje pocítíme velmi zřetelně. Mnohé oblasti, které jsou dnes úrodné, budou postiženy suchem, protože srážky se budou koncentrovat především do severních oblastí zeměkoule.

Před 13 000 lety skončilo období pleistocénu, které trvalo asi dva miliony let a během něhož se vystřídaly čtyři doby ledové s mezidobími mírnějšího klimatu. V průběhu dob ledových se často projevuje sebezesilující mechanismus: větší množství sněhu a ledu vede ke zvýšení tzv. albeda Země – to je poměr dopadajícího a odraženého slunečního světla. Klima se nadále ochlazuje a plochy pokryté sněhem a ledem se zvětšují. Podobný efekt však může vyvolat i člověk například tím, že staví příliš mnoho měst a dopravních komunikací, které velkou část slunečního světla odrážejí, a rovněž likvidací rozsáhlých lesních porostů, v důsledku čehož se rozšiřují pouště. To všechno urychluje nástup příští doby ledové.

V zájmu objektivitě musíme přiznat, že ani odborníci s jistotou nevědí, do jaké míry jsou současné klimatické změny vyvolány lidskými aktivitami, konečnou už v minulých státech docházelo k velkým klimatickým výkyvům. Jako příklad si můžeme uvést takzvanou „malou dobu ledovou“ v letech 1645 až 1715, kdy bylo přinejmenším v Evropě počasí mnohem chladnější, než je dnes. V minulosti naší planety došlo k řadě období, kdy se klima zřetelně ochladilo. Poslední doba ledová však byla atypická tím, že chladnější klima nevládlo trvale. Spíše tomu bylo tak, že chladné periody se střídaly s obdobími mírnějšími. V tomto smyslu vlastně ani není zcela jisté, zda poslední doba ledová skutečně

definitivně skončila, nebo jestli se dnes nacházíme jen v období jejího přechodného zmírnění. Tak či onak by se lidstvo nemělo spoléhat na to, že vše zůstane při starém.

Na vrcholu doby ledové poklesne hladina moří o několik set metrů a takto uvolněná voda se usadí na pevninách ve formě ledu a sněhu. Angličtí klimatologové odhadují, že příští doba ledová začne přibližně za 60 000 let. Kromě toho se za 22 000 let opět posune zemská osa, což bude mít na vývoj klimatu rovněž vliv. Není ovšem vůbec jisté, zda i příští doba ledová bude tak chladná, jako byly ty minulé. Koneckonců se my lidé horlivě přičiňujeme o to, abychom ze Země učinili obrovský skleník.

Jsou hinduistické legendy výrazem prožitých zkušeností našich dávných předků?

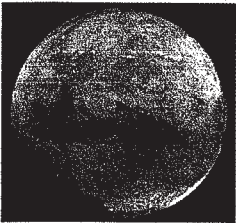
Jejich legenda o „hořícím uhlí“ by mohla být vzpomínkou na dřívější vývojovou fázi Marsu. Tuto planetu možná kdysi dávno potkal osud, který hinduistické legendy předpovídají rovněž pro naši Zemi. Mars se nachází na eliptické dráze, jejíž nejkratší vzdálenost od Slunce činí 208 milionů kilometrů a nejdéle 249 milionů kilometrů. Ke každému oběhu Slunce potřebuje tato planeta 667 dní.

Mars je již dlouho objektem vědeckého zájmu. Dnes jsou díky kamerám a měřicím sondám mnohá z jeho tajemství odhalena; pro naše předky však byl záhadnou planetou, nápadnou hlavně proměnlivou svítivostí a také zvláštním zbarvením, kvůli němuž dostal přívlastek „rudá planeta“.

Babyloňanům naháněl Mars strach coby „zuřivý žhnoucí bůh ohně“ a Římané jej z téhož důvodu ztotožnili se svým bohem války, jehož jméno nese dodnes. U všech starověkých národů měl Mars pověst vzbouřence, který přináší neštěstí. Byl činěn zodpovědným za morové epidemie, války a smrt.

Jak mohly tuto planetu obestřít tak temné představy?

Důvodem je zřejmě to, že Mars byl už ve starověku považován za obydlený. Věda mezitím doložila, že se vyšší formy života na Marsu

Obr. 144: Mars.

226

tepla dodávaného slunečními paprsky – větší část této energie se bez užítku odráží do vesmírného prostoru. To se zjistilo na základě měření a pozorování, prováděných již v 60. a 70. letech minulého století.

Povrch Marsu je zkoumán už dlouho. První náčrtky znázorňující jeho charakteristiku vznikly před třemi sty lety. Pozorované útvary se přitom ve svých základních rysech v podstatě nezměnily. Teprve nové možnosti zkoumání pomocí vesmírných sond přinesly určité korektury našich představ. Řada otázek však zůstává i nadále otevřena.

Co se týče vsutku překvapivých linií běžně označovaných jako „kanály“, jejichž šířka činí 20 až 200 kilometrů, podařilo se o nich zjistit řadu nových podrobností. Stále však nejsou snímky pořízené sondami natolik zřetelné, abychom si mohli o těchto strukturách utvořit definitivní úsudek.

V 19. století a v první polovině 20. století se badatelé domnívali, že po obou stranách kanálů se táhnou pásy vegetace. Určité oblasti povrchu Marsu, které se opticky jeví jako temné, byly považovány za lávová pole. To by ovšem předpokládalo existenci sopek.

V roce 1877 objevil americký astronom Asaph Hall dva měsíce této planety, které dostaly jména Phobos a Deimos. Jejich průměr činí v prvním případě 60, v druhém případě 12 kilometrů. Phobos se pohybuje po nižší dráze ve vzdálenosti 9 300 kilometrů od povrchu Marsu, vzdálenější Deimos krouží ve vzdálenosti 23 400 kilometrů.

Více světla vnesly do výzkumu záhadné rudé planety sovětské a americké sondy. Po několika neúspěšných startech a přerušených misích Sovětů v letech 1960-1962 se Američanům podařilo uskutečnit sondou *Mariner 4* první přelet v těsné blízkosti této planety (14. července 1964). Z výšky 10 000 kilometrů nad povrchem Marsu odvěsila sonda řadu údajů a také 21 snímků. O čtyři roky později se další sondy – *Mariner 6* a *Mariner 7* – přiblížily k povrchu Marsu na vzdálenosti pouhých 3 500 kilometrů. O další dva roky později se podařilo „usadit“ sondu *Mariner 9* na oběžné dráze Marsu. Sonda pak odvěsila k mateřské planetě na 7 000 snímků. Když se *Mariner 9* ujal svého úkolu, přivítal ji Mars skutečně válečnický. Zahalil se do mohutné písečné bouře, takže jedině, co se na snímcích dalo rozeznat, byly čtyři temné skvrny. Když se bouře po třech měsících uklidnila, tajemství „temných skvrn“ se rychle objasnilo: vyklubaly se z nich čtyři obrovské sopky, z nichž nejvyšší (Olympus Mons) je vysoká 26 400 metrů.

nevyskytují. Někteří lidé jsou však nadále přesvědčeni, že na rudé planetě kdysi existovala civilizace a že to vědci již déle než sto let vědí, avšak zamlčují.

Zdrojem tohoto přesvědčení jsou jednak určité artefakty, o nichž ještě bude v následujícím textu řeč, jednak dřívější prohlášení renomovaných badatelů, například senzační pozorování italského astronoma Giovanna Schiaparelliho.

Když byla v roce 1877 rudá planeta neobvykle blízko Zemi, Schiaparellimu se zdálo, že v dalekohledu rozeznal na jejím povrchu podivné lineární útvary. Aniž by tím chtěl vyjádřit cokoli ohledně jejich původu nebo funkce, nazval je prostě „canali“. Na mysli přitom měl „linie vypadající jakoby uměle vytvořené, které probíhají pouštními oblastmi Marsu“. Toto pojetí přijal za své i Američan Percival Lowell, který si dal v Arizoně zbudovat vlastní soukromou hvězdárnu. Lowell dokonce věřil, že v „kanálech“ rozpoznal systém umělého zavlažování, který mohl být postaven jedině obyvateli Marsu, kteří rozváděli vodu od pólů do oblastí rovníku.

Tyto zavádějící interpretace způsobily v následujících letech značné zmatky a byly úrodnou půdou pro bezbřehé fantazie. Považovalo se za nesporné, že „kanály“ byly zbudovány inteligentními obyvateli této planety. Kresby z konce 19. století nám ukazují Marťany jednou jako kombinace člověka a hmyzu, jindy jako malé zelené mužíčky. V roce 1901 byla v Paříži vypsána cena ve výši 100 000 franků pro toho, komu se jako prvnímu podaří navázat kontakty s obyvateli jiných světů. Explicitně však bylo zdůrazněno, že je z toho vyloučen kontakt s obyvateli Marsu, protože to bylo považováno za příliš snadný úkol.

Známý příklad z roku 1938 ukazuje, jak vlastně byla ještě donedávna lidem představa, že Mars je obydlen. Americký herec a režisér Orson Welles představil v rozhlasové hře invazi Marťanů tak věrohodně a působivě, že tím mezi obyvatelstvem New Yorku a okolí vyvolal paniku. Lidé byli skutečně přesvědčeni, že Ameriku napadli obyvatelé Marsu!

Existují Marťané?

V podstatě je Mars ledově chladná pouštní planeta, jejíž povrch je bičován větrnými bouřemi a na níž nemohou existovat vyšší formy života. Nedovoluje to ani jeho atmosféra. Těsně nad povrchem je tak řídká, jako zemská atmosféra ve výši 35 kilometrů. Udrží proto jen malou část

Sonda *Mariner 9* nám však připravila ještě celou řadu dalších překvapení: byly objeveny krátery způsobené dopadem meteoritů, červeným prachem naplněné prolákliny (vyschlé oceány?), vysoká pohoří protkaná hlubokými kaňony. Největší propastí je Valles Marineris: s délkou 500 kilometrů a hloubkou až 9 000 metrů se na povrchu Marsu vyjímá jako obrovská rána. Je dost zvláštní, že dřívější badatelé zjistili na povrchu planety různé kanály a linie, ale tento monstrózní útvar jejich pozornosti unikl.

Co se týče pověstných kanálů týče, ukázalo se, že jde o optický klam. Oko pozorovatelů spojilo řadu jednotlivých bodů do linií. Tak to přinejmenším interpretuje dnešní věda. Tyto kanály ovšem nesmí být zaměňovány s vyschlými řečišti, která se na povrchu rudé planety rovněž nacházejí.

Po řadě amerických úspěchů se dostali ke slovu v roce 1974 také Sověti. Sondou *Mars 4* se jim ještě nepodařilo navést na oběžnou dráhu, další dva pokusy však byly korunovány úspěchem. Sovětské sondy pak odvěsily řadu cenných údajů a kvalitních snímků.

V roce 1976 přišly na řadu americké sondy *Viking I* a *Viking II*, které Mars opravdu důkladně zmapovaly pomocí 54 000 snímků. Po měsíčním pobytu na orbitální dráze začaly obě dvě sondy sestupovat na povrch planety. Po úspěšném přistání odvěsily řadu velmi působivých panoramatických obrázků přímo z Marsova povrchu. Automatickým ramenem odebraly vzorky půdy a ve vlastní minilaboratoři zkoumaly, zda v nich najdou stopy života. Výsledky prvních dvou experimentů však byly protichůdné.

Při experimentu nazvaném „pyrolyza“ byl vzorek odebraný z povrchu Marsu ohřát na vysokou teplotu s cílem zjistit, zda se budou uvolňovat atomy uhlíku; to by indikovalo přítomnost mikrobů. Experiment proběhl úspěšně, přítomnost uhlíku C¹⁴ skutečně byla prokázána. Pokud ovšem nemohl být opakován, a proto byli vědci při jeho interpretaci opatrní. Také druhý experiment s látkovou výměnou byl zaměřen na zjištění radioaktivního uhlíku C¹⁴. Zkoumaný vzorek byl nasycen výživným chemickým roztokem, který by případné mikroorganismy mohly konzumovat. I v tomto případě se uvolňoval uhlík C¹⁴, výživného roztoku však nebylo. Odborníci z NASA proto došli k závěru, že sice došlo k chemické reakci, neproběhlo však nic, co by se dalo považovat za biologický proces.

Definitivní jistotu tak měl přinést třetí experiment. Pomocí speciálního spektrometru bylo možné analyzovat částičky půdy a atmosféry o hmotnosti jedné miliontiny gramu. Ani pomocí této analýzy se však nepodařilo objevit sebemenší stopy organických látek, signalizujících existenci života. Bohužel tento experiment nebyl opakován, ačkoliv takový postup je při vědeckém bádání standardní, má-li být získány poznatek uznán. Přesto byl Mars oficiálně prohlášen za mrtvou planetu.

Mohlo tedy jít o omyl?

V prosinci 1984 byl v Antarktidě nalezen meteorit, který dostal označení ALH 84001. Tento meteorit pochází z Marsu a dopadl na naši planetu před 13 000 lety. Vědec z NASA David McKay nálezkou prozkoumal a v srpnu 1996 oznámil, že v něm našel stopy organických látek. Následně propukla bouřlivá vědecká diskuze.

Od té doby se ve dnech 11. až 15. března každoročně scházejí v Houstonu vědci, aby k tomuto tématu předložili výsledky pokračujícího bádání. Vědecká pracovnice Kathie Thomas-Keprtová, zaměstnaná u společnosti Lockheed Martin, na jednom z těchto seminářů uvedla:

„Již téměř šest let se s ALH 84001 provádějí nejrůznější pokusy. Ukázalo se, že žádným procesem – ani anorganickým, ani biologickým – se

Obr. 145: Meteorit z Marsu.

nenechá vysvětlit naprosto rovnoměrné rozložení magnetitů, pozorované v uhlíkatanech. Proto jsme dospěli k závěru, že původ ALH 84001 se dá vysvětlit pouze vícestupňovými procesy.“

Kathie Thomas-Keprtová tím chtěla říci, že kámen pocházející z Marsu mohl získat danou geologickou strukturu jen v průběhu evo-

Obr. 146: Mikrobi z Marsu?

230

amoniak a metan. Na Zemi vznikají tyto plyny pouze při rozpadu organických látek.

Rovněž teplota a atmosférický tlak jsou na Marsu životu příznivější, než je tomu na ostatních planetách naší sluneční soustavy. Den na Marsu trvá jen o 37 minut déle než den na Zemi. Podobně jako na naší planetě se i na Marsu střídají roční období. Denní teploty vystupují k + 25 stupňům Celsia, noční ovšem klesají až na - 70 stupňů. Také tyto hodnoty nechávají otázku možností života na této planetě vcelku otevřenou.

Vědci z NASA prokázali, že v podmínkách, které na Marsu vládnou, mohou probíhat životní procesy. Na Zemi existuje život v horkých gejzírech i v polárních ledovcích, v úplně tmě hlubokých moří stejně jako ve vysokohorských oblastech s nedostatkem kyslíku v ovzduší. Není důvod, proč by život v podobných formách nemohl existovat i na Marsu.

Proč tedy Mars neosídlíme?

Dříve nebo později to zřejmě budeme nuceni udělat! To byl také jediný důvod, proč byl v roce 1996 vyslán k našemu vesmírnému sousedovi Mars *Global Surveyor* a v roce 1997 se stejným směrem vydala i sonda *Pathfinder* s vozítkem *Sojourner*. Do konce roku 2003 mělo proběhnout celkem 16 podobných misí s cílem vybudovat na rudé planetě jakousi informační základnu.

V dubnu 2001 odstartovala z mysu Canaveral sonda *Odyssey*, aby se o půl roku později, v říjnu 2001, usadila na oběžné dráze Marsu. *Odyssey* je vybavena slunečními kolektory o délce 5,7 metru a speciální parabolickou anténou, která usnadňuje komunikaci se Zemí. Kromě toho disponuje termickou kamerou a gamapaprovým spektrometrem. Účelem tohoto kosmického projektu, nazvaného Martian Radiation Environment Experiment, je zjistit, jak silnému kosmickému záření by byla vystavena lidská posádka během letu k této planetě. Dalším úkolem sondy je získat údaje, které vědcům pomohou provést chemickou analýzu povrchu Marsu. Potřebná data získává Thermal Emission Imaging System, produkující teplotní snímky s vysokou rozlišovací schopností. Odborníci doufají, že se jim tak podaří stanovit chemické složení hornin, které tvoří povrch rudé planety. Od roku 2002 se *Odyssey* nachází na orbitální dráze Marsu ve výšce 400 kilometrů a předává senzáční údaje, které však zůstávají širší veřejnosti prakticky nepovšimnuty.

Například 29. května 2002 NASA oficiálně oznámila, že pod slabou vrstvou hornin se nacházejí ledová pole takových rozměrů, že kdyby

232

lučního procesu o řadě etap, na němž měly svůj podíl také mikroorganismy existující na Marsu.

Někteří badatelé však jsou skeptičtí – například Harry McSween z univerzity v Knoxville (ve státě Tennessee). Tento vědec nechce o organismech na Marsu nic slyšet a namítá:

„Pro vznik zmíněných struktur na ALH 84001 existuje celá řada anorganických možností, a není proto zapotřebí, abychom si vypomáhali hypotézou o bakteriích z Marsu.“

Přesto se McSween domnívá, že debata o meteoritu z Marsu byla užitečná. Mnohaleté diskuze pomohly objasnit závažnou otázku, jak by měli jednat v budoucnosti, až bude na Mars vyslána raketa s lidskou posádkou, postupovat při analýzách vzorků astronautů. V tomto smyslu vyjádřil Kathie Thomas-Keprtově poděkování za její badatelské úsilí, byť se s jejími závěry ohledně mikroorganismů na Marsu rozhodně nezotožňoval.

Jak se ale dalo očekávat, David McKay pro změnu nesouhlasil s názory Harryho McSweena a prohlásil:

„Já a můj tým jsme se zkoumáním ALH zabývali celou řadu let. Neumíme si představit naprosto žádný scénář, podle něhož by mohl meteorit získat své specifické vlastnosti teprve na Zemi. Prohlašujeme proto, že nemůžeme přijmout hypotézu, podle níž byly zkoumané struktury magnetitu způsobeny nějakým biologickým znečištěním zemského původu.“

Takže život na Marsu přece jenom existuje – nebo přinejmenším existoval?

Vědcům se zatím nepodařilo s jistotou určit, zda na Marsu kdysi existovaly – nebo dodnes existují – mikroorganismy nebo jiné primitivní formy života. Přístroje amerických a sovětských sond však přinejmenším zjistily, že řídkou atmosféru Marsu tvoří kysličník uhlíčitý. V jejich vyšších vrstvách se vyskytuje také vodík a kyslík. Vytvářejí se v ní rovněž konvektivní mraky (především v rovníkových oblastech planety).

Stopy dusíku se v atmosféře Marsu nepodařilo objevit. Tento prvek je přitom považován za důležitou složku života. Byly ovšem zjištěny

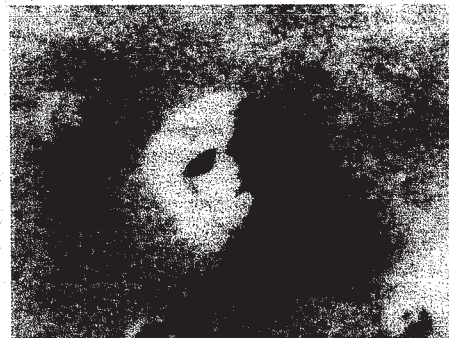

Obr. 147: Magnetit v ALH 84001.

231

Obr. 148: Kyklopské zdi na Marsu?

Obr. 149: Obličej z Marsu, snímek z roku 1976.

Obr. 150: Opravený obličej z Marsu.

233

roztála, voda z nich by pokryla Mars oceánem hlubokým 500 metrů! Odborníci přitom již dávno předpokládali, že na Marsu musí být voda.

Ale v takovém množství?

Jim Bell z Cornellovy univerzity v New Yorku komentoval oznámení amerického kosmického úřadu vcelku lapidárně:

„Rozložení vodíku v půdě nás vede k závěru, že voda je zmrzlá pouze do hloubky asi 30 až 60 centimetrů. Co jsme v podloží našli, je jaksi pouhá špička ledovce.“

Je to tedy čím dál tím zajímavější!

Pod zmíněnou šedesáticentimetrovou vrstvou by se podle toho musela nacházet voda v tekutém stavu. Na povrchu Marsu byly v posledních letech objeveny oblasti nápadně tím, že se zde propadla půda. To se mohlo stát v důsledku podzemních dutin, ale také podzemních vodních toků. A právě do těchto míst se možná stáhl život – hlavně proto, aby unikl velkým teplotním výkyvům, kterým byl na povrchu planety vystaven. Také na naší planetě existují 1 300 metrů pod povrchem dutiny, v nichž se udržují určité formy života.

Musíme se tedy na Mars začít dívat úplně jinými očima než dosud?

Od doby, kdy průzkum rudé planety započal, se množí indicie, že na Marsu mohla kdysi existovat vyspělá civilizace. Při analýze obrazového materiálu odvyšlaného v roce 1976 sondami *Mariner 9* a *Viking* objevil pracovník NASA Toby Owen v oblasti pojmenované Cydonia skalní útvar připomínající rysy lidské tváře. O tomto objektu se dlouho vášnivě diskutovalo. Zjistilo se také, že na pořízených snímcích jsou rovněž rozeznatelné i další podivuhodné struktury. Když ale v roce 1998 odeslal *Global Surveyor* na zem nový, kvalitnější snímek dané oblasti, ukázalo se, že „obličej z Marsu“ ve skutečnosti nemá s rysy lidské tváře nic společného.

Co se s tím obličejem stalo?

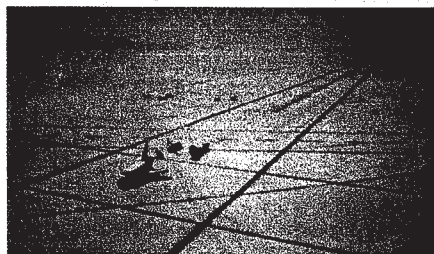
NASA nejdřív kategoricky odmítla tento útvar znovu fotografovat. Teprve na nátlak veřejnosti se rozhodla nechat sondu ještě jednou přelétnout nad tímto místem a pořídít další záběry. Tak vzniklo to, co někteří lidé nazývají „alibistická fotografie“. Po všem, co se kolem zdokumentování povrchu Marsu obecně a kartografie cydonijské oblasti zvláště odehrálo, je nutné uvědomit si následující: Snímky, které v roce 1976 pořídila sonda *Viking*, nebyly dílem nějaké náhody. Od samého počátku bylo plánováno prozkoumat právě cydonijskou oblast a pořídít

234

Úmyslně vpraví do svého díla drobnou chybu, aby si vyzkoušeli, zda tím jejich výtvar vzbudí podezření.

Kromě „obličejů“ v cydonijské zóně byly v oblasti Trivium Charoutis vyfotografovány formace připomínající pyramidy. Jejich boční stěny jsou nepochybně naprosto hladké. Jeden útvar je pětiúhlý, takže vypadá jako pentagon. V jeho hranicích se nacházejí objekty, které vypadají jako budovy. Jiný snímek, pořízený v blízkosti jižního pólu Marsu, ukazuje strukturu vypadající jako ozubená kola, která ve svém celku připomínají budovu; z ní pak vycházejí přímočaré linie ne nepodobné silnicím. Tento komplex byl svého času interpretován jako letiště, protože jeho věže a celkové rozložení budov připomínají takovoto pozemská zařízení.

Dále se tu nacházejí útvary, které vypadají jako masivní kamenné zdi, jež kdysi stavěli jihoameričtí Inkové. Ne náhodou nazvali odborníci NASA tuto oblast „město Inků“. Zdi na Marsu ovšem vytvářejí souvislé kamenné bloky, které jsou dlouhé až sedm kilometrů. Již sama

Obr. 153: Nové „silnice“ našeho kosmického věku.

jejich velikost tedy v tomto případě hovoří proti hypotéze, že by mohlo jít o umělý výtvar.

Na Marsu byly zjištěny i další podivné formace, pro něž zatím nenacházíme uspokojivé vysvětlení. Jsou to například mnohakilometrové přerušované pruhy, připomínající značení na silnicích. Některé probíhají paralelně, jiné se zase kříží. Na naší planetě máme podobné linie v jihoamerické Nazce, kde se nachází bezpočet linií, geometrických útvarů a obrazců, které lze jako takové rozpoznat jen ze vzduchu.

Jsou to všechno jen poslední zbytky prvního stvoření?

Pokud jen v hranicích naší sluneční soustavy skutečně vznikl hned na dvou planetách – na Zemi a na Marsu – nezávisle na sobě život, pak

236

rychle za sebou čtyři snímky, které byly následně skenovány. Z tohoto hlediska je nutné posuzovat i nové snímky.

Skutečností totiž je, že pro sondu *Global Surveyor* byl Mars jen místem „přechodného pobytu“. Původně nebylo plánováno, že bude snímat cydonijskou oblast. Sonda nebyla naprogramována tak, aby zaujala na oběžné dráze Marsu pozici, která by byla z tohoto hlediska optimální. Měnit program sondy během jejího letu je velmi složitá a riskantní záležitost. A Američané nechťeli – poté, co ztratili několik jiných sond určených k výzkumu Marsu – toto riziko podstoupit.

Jak komplikované je programování vesmírných sond, ukazuje příklad ruské sondy *Mars 96*, jež krátce po startu z kazašského Bajkonuru 17. listopadu 1996 havarovala jen proto, že ruští vědci při jejím programování nezohlednili rozdíly mezi časovými pásmy.

Obr. 152: Silnice na Marsu.

235

Američanům se nicméně podařilo novým snímkem uklidnit veřejnost, takže na obličej z Marsu si dnes už nikdo nevzpomene. Když však oba snímky porovnáme, zjistíme, že fotografie odeslaná sondou *Global Surveyor* nemá se snímky, které pořídila v roce 1976 sonda *Mariner 9*, vůbec nic společného! Prvně jmenovaný obrázek je nepochybně falzifikát. Kráter na spodním okraji snímku a oblouk hlavy byly podle všeho zrcadlově obráceny. Tak mimochodem postupují i falzifikátoři obrazů a bankovek.

se to v celém vesmíru musí různými formami života jen hemžit. Zdá se, že život není náhodný, nýbrž rozšířený kosmický jev. Takovoto logický závěr však s sebou nese dalekosáhlé důsledky pro naše pojetí vlastní minulosti a prehistorie. Ukazuje se, že legendy a mýty starých národů o stvoření světa by se mohly zakládat na skutečných událostech a že bohové byli živou realitou!

Mezitím se lidé sami dostali – v důsledku razantního technického pokroku – do role jakýchsi stvořitelů. V roce 2009 se má uskutečnit první let k Marsu s lidskou posádkou na palubě. Člověk si uvědomil, že jeho rodná planeta by se pro něho mohla v nepříliš vzdálené době stát neobyvatelnou. Vydává se tedy hledat nový Eden, aby zopakoval své dějiny!

237

DOSLOV

V evoluční teorii zdůrazňovaná „prvotní jiskra“, která iniciovala vznik a vývoj života na naší planetě, jistě nebyla dílem náhody. V tomto smyslu není ani výskyt tvora obdařeného inteligencí náhodný, neopakovatelný jev; dá se předpokládat, že odpovídá kosmickým zákonitostem.

Americký biolog Edwin Coklin napsal o původu života a vzniku jeho inteligentní formy, člověka:

„Pravděpodobnost, že (rozumem nadaný) život vznikl náhodou, se dá přirovnat k pravděpodobnosti, že kompletní slovník by mohl být výsledkem výbuchu v tiskárně!“

Americký biochemik Gerald Joyce se naproti tomu domnívá:

„Když se životní proces na Zemi dal poprvé do pohybu, nevdechli naši planetě život zvenčí žádný stvořitel. Život je jen chemický proces!“

Co hovoří ve prospěch evoluce a co ve prospěch stvoření?

Vědci vyznávající evoluční teorii předpokládají, že život povstal před mnoha miliony let z neživé přírody zcela náhodným aktem. Pak začal naši planetu postupně dobývat a vyvíjel se do stále vyšších, dokonalejších forem. Tento dlouhodobý proces byl několikrát narušen velkými kosmickými katastrofami, nikdy však nebyl zcela přefat. V této koncepci nemá stvořitel místo; vše probíhá jako biologicko-chemický proces.

Leccos ale mluví proti pojetí evolucionistů, jak jsem ostatně ukázal i v této knize. To platí především ve vztahu k inteligentnímu životu.

Pokud se biologům pracujícím v oblasti genetiky v blízké době podaří stát „stvořiteli“, pak jen proto, že mají k dispozici už existující bohatství nejrůznějších forem života. Žádný biochemik však doposud nedokázal vytvořit pomocí čistě chemických procesů život z anorganických látek. A přesně to dokázali oni stvořitelé, které začali naši předkové při nedostatku jiných označení nazývat „bohové“. Stvořitelé, o nichž se nám dochovaly zprávy v mytologiích všech starých kultur.

V průběhu našeho putování dějinami jsme došli k poznatku, že Země i člověk existují „od počátku věků.“ Mnoho indicíí ukazuje na to, že civilizovaný člověk, který disponoval už v dobách starých, dnes zaniklých kultur udivujícím bohatstvím znalostí, musel vstoupit na jeviště dějin mnohem dříve, než vědci dosud předpokládali. A život sám je podle všeho rozšířený kosmický jev představující pravidlo a ne výjimku!

PODĚKOVÁNÍ

Autor děkuje níže uvedeným osobám, které přispěly ke vzniku této knihy podněty, informacemi a obrazovým materiálem: dr. h. c. Erichovi von Däniken, prof. Eriku Hornungovi z Ženevské univerzity, prof. Janu Assmannovi z Heidelberské univerzity, dr. Georgesi Bonanovi z Technické univerzity v Curychu, Michaelu Anzenhoferovi z Deutsche Luft- und Raumfahrtgesellschaft, Geraldů Mackenthunovi (kancelář dpa v Berlíně), Státní knihovně v Berlíně, Pruskému kulturnímu dědictví, Svobodné univerzitě v Berlíně, chicagskému Natural History Museum a ing. Rudolfu Gantenbrinkovi. Můj dík patří rovněž Thomasi Mehnerovi a Thomasi H. Fussovi za lektorskou a technickou podporu.

To ovšem neznamená, že uvedené osoby jsou s mými teoriemi podrobně obeznámeny nebo se s nimi ztotožňují, pokud to není v knize výslovně uvedeno.

Závěrem bych chtěl vyslovit zcela mimořádné poděkování své ženě Heike za její pochopení a trpělivost.